

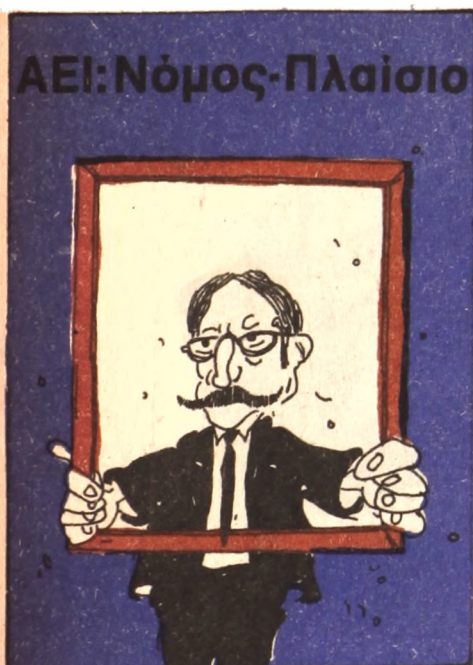
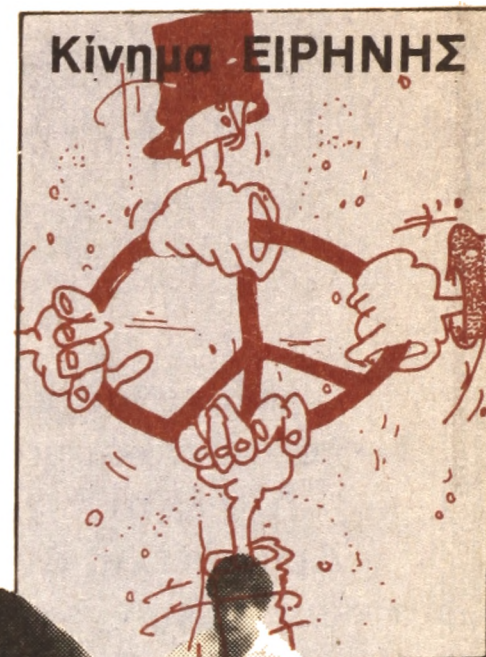
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', Τεύχος 206, Παρασκευή 28 Μαΐου

Δρχ. 40

Ισπανοί, καλώς ορίσατε στο ΝΑΤΟ...

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΒΑΝΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

Σόλωνος 94, τηλ. 36.10.589 — 36.00.398

*Ένα ακόμη βιβλίο ξεχωριστών αξιώσεων του υφηγητή
της Πολιτικής Επιστήμης*

Γιώργου Δ. Κοντογιώργη

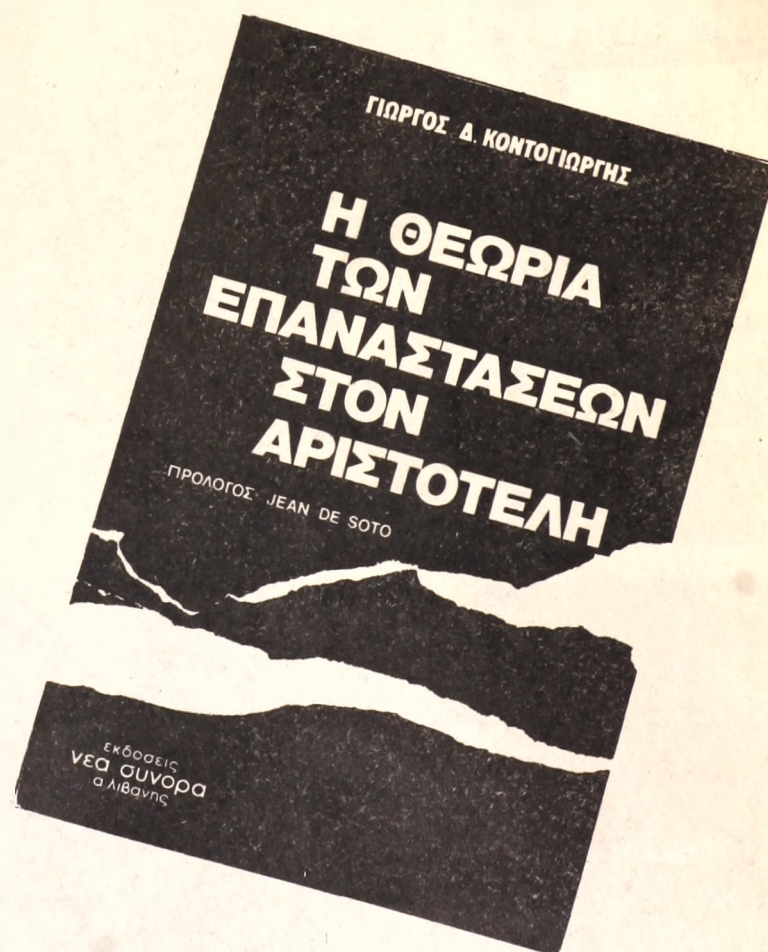
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

Μια εργασία που φέρνει κοντά στον ενδιαφερόμενο αναγνώστη το έργο του πάντα επίκαιρου έλληνα σοφού.

Δεν είναι τυχαίο ότι οι σύγχρονοι μελετητές αναφέρονται διαρκώς στο έργο του Αριστοτέλη, ανακαλύπτουν σ' αυτό έννοιες χρήσιμες για την ανάλυση των συγχρόνων κοινωνικών και πολιτικών φαινομένων και εμπνέονται από τις γραμμές-του για να κατασκευάσουν θεωρίες σχετικά με τη λειτουργία και την εξέλιξη των κοινωνιών της εποχής-μας.

Μια μελέτη απόκτημα

για κάθε βιβλιοθήκη

**Πληροφορίες - Παραγγελίες:
Αντώνης Λιβάνης «Νέα Σύνορα»
Σόλωνος 94, Τηλ. 36.10.589 - 36.00.398**

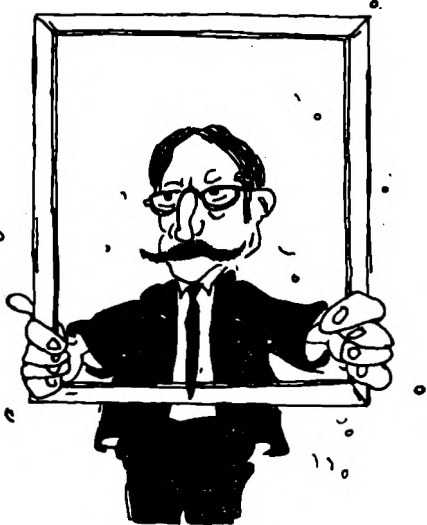
Περίοδος Β'
Χρόνος 9ος
Τεύχος 206

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 7232.713 - 7232.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ: Όταν η κυβέρνηση της Αλλαγής «ενηλικιώνεται».....	4
ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	6
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος.....	9
Γ. ΦΛΩΡΟΥ: Κίνημα ειρήνης και διλήμματα των ειρηνοφίλων.....	10
Δ. ΨΑΛΤΗ: Το Συνέδριο του ΚΚΕ εσ: Μετατοπίσεις, αναμονή, ανασυνθέσεις.....	11
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ: Η διαμάχη ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ.....	14
ΑΛΟΗΣ ΣΙΔΕΡΗ: Το αναγκαίο κακό.....	16
Ν. ΚΑΙΣΑΡΗ: Ζουν και βασιλεύουν και την εκπαίδευση κυριεύουν.....	18
— Νόμος - Πλαίσιο: Τα κενά και τα καινούρια	20

Γ. ΒΕΛΤΣΟΥ: Το πανεπιστήμιο - σε κρίση ή σε νέκρωση;.....	20
ΛΟΥΚΙΑΣ ΡΙΚΑΚΗ: Το ιρλανδικό είναι πρόβλημα νεοαποικιοκρατίας.....	22
ΠΕΤΡΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ: ΠΑΣΟΚ και αραβική πολιτική.....	24
Γ. ΜΑΤΖΟΥΡΑΝΗ: Ευρωπαϊκές Κοινοότητες και Μεσόγειος.....	26
Β. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: Ρολάν Μπαρτ - σημεία ζωής.....	36
Γ. ΚΛ. ΛΥΚΑ: Καλύτερα γηρατειά υπάρχουν, ελιξήρια νεότητας όχι.....	38
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	42
ΑΝΤΕΙΑΣ ΦΡΑΝΤΖΗ: Το Μεσογειακό όνειρο	43
ΝΤΟΡΑΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ - ΡΟΓΚΑΝ: Εικαστικό χρονικό.....	44
ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΡΙΣΤ: Ο Πεισίστρατος εκμυστηρεύεται	46
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ:	49
ΔΙΑΛΟΓΟΣ:	50

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: Νίκου Μπουκλή
ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ:
Μια έρευνα για την άλλη ανάπτυξη

ΟΤΑΝ ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΘΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΟΥΝ

ΘΑ ήταν άδικο αν δεν αναγνωρίζαμε ότι η νεοελληνική κοινωνία και ενδιαφέρον και δραστηριότητα επέδειξε ως προς την εκπαίδευση. Ίσως σε καμιά άλλη χώρα δεν υπήρξε αυτή η διαταξική ενότητα στο τοτεμικό κύρος του «χαρτιού». Ίσως σε καμιά άλλη χώρα η κοινωνική άνοδος, το προσωπικό κύρος και το μερίδιο στην εξουσία δεν συναρτήθηκαν τόσο με την επιτυχή άνοδο της εκπαιδευτικής κλίμακας — και την ανταπόκριση στους καταναγκασμούς-της.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ λοιπόν μιας κάποιας μορφής είχαμε πάντα και μάλιστα, ο υπερθετικός βαθμός ενδιαφέροντος για τα της εκπαίδευσης υπήρξε ο κύριος λόγος της πλήρους αποκοπής-της από το βαθύτερο νόημα και σκοπιμότητα της παιδείας. Εκπαιδευμένους λοιπόν ανθρώπους η Ελλάδα παρήγαγε, από αστυνόμους μέχρι καθηγητές και κάθε λογής τεχνοκράτες.

ΠΑΙΔΕΙΑ μέχρι σήμερα δεν απέκτησε όμως ποτέ.

ΓΙΑΤΙ βέβαια η παιδεία με την εκπαίδευση έχουν τόση σχέση όση ακριβώς εξασφαλίζει η κατοχή ενός βιβλίου ως προς τη γνώση της μουσικής. Κτήτορες βιβλίων υπάρχουν πολλοί στην Ελλάδα — γνώστες της μουσικής όμως ελάχιστοι.

Η ΑΝΑΓΚΗ να υπενθυμίσουμε αυτές τις λίγο πολύ κοινά παραδεκτές αλήθειες προκύπτει γιατί για άλλη μια φορά φαίνεται να βρισκόμαστε μπρος σε μια εξαγγελία εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που παρακάμπτει το αίτημα της παιδείας.

ΒΕΒΑΙΑ με κανέναν τρόπο δεν εννοούμε πως η κυβέρνηση σε οχτώ μήνες ακόμα κι αν ήθελε θα μπορούσε να ανατρέψει μια πραγματικότητα που οικοδομήθηκε σταδιακά αλλά με συμπάγεια εδώ και εκατόν πενήντα χρόνια.

ΑΛΛΑ εάν μπορούμε να παράσχουμε πίστωση χρόνου και προθέσεων ως προς αυτά που πρέπει να γίνουν για ένα διαφορετικό μέλλον της εκπαίδευσης-παιδείας, δεν πρέπει να επιτρέψουμε καμιά ολιγωρία σε εκείνα τα μέτρα και τις ενέργειες που τείνουν να αναπαράγουν το σημερινό καθεστώς έστω και με διαφοροποιημένους ορισμένους όρους-του.

ΑΝ μεταρρύθμιση σημαίνει να βρεις πόσο από το μέλλον χωράει στο παρόν, τότε το παρόν γίνεται πρόκριμα του μέλλοντος. Ό,τι κάνεις σήμερα δεσμεύει, προδιαγράφει προσδιορίζει το μέλλον. Δηλαδή το προετοιμάζει ή το καταργεί.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας δεν προήλθε από μια τυπική μεταβίβαση κυβερνητικών ευθυνών. Προκύπτει από μια λαϊκή εντολή Αλλαγής, όπου το ζητούμενο δεν είναι ο ορθολογισμός του κρατούντος αλλά η ανατροπή-του και η εγκαθίδρυση του καινούριου.

ΤΟ ΔΕ καινούριο στην εκπαίδευση-παιδεία πρέπει να είναι η κυοφορία ενός νέου κόσμου αξιών, η εμφύτευση μέσα στην εκπαίδευση της δυνατότητας να προκύψει μια νέα σχέση με τη γνώση, την κοινωνία, τον πολιτισμό, την ομορφιά, την πολιτική.

ΑΥΤΟ ΔΕΝ σημαίνει λοιπόν — και μόνο — ένα καλύτερο σύστημα εξετάσεων ή ένα αποτελεσματικότερο νόμο πλαίσιο για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Σημαίνει ένα νέο πνεύμα που θα διαπεράσει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και θα δημιουργήσει νέο πλαίσιο σχέσεων μαθητών και δασκάλων, δασκάλων και μαθητών με τη γνώση, νέα αξιολόγηση της γνώσης ως προς την κοινωνική-της λειτουργία, άλλη προοπτική της καθημερινότητας του σχολείου σε σχέση με τη διαπαιδαγώγηση του μέλλοντος πολίτη.

ΟΛΑ αυτά με λίγα λόγια σημαίνουν μια συνθετική σύλληψη μιας συνολικής επέμβασης στην εκπαίδευση όπου το Υπουργείο θα είναι απλά η μαμή του καινούριου που θα στηριχθεί ισότιμα στους εκπαιδευτικούς φορείς — στους διδασκόμενους και σε ένα εξαρχής προσδιορισμό του θεσμικού πλαισίου, του προγράμματος, της διδακτικής ύλης, των συγγραμάτων, της ελευθερίας της διδακτικής πράξης.

ΩΣ ΤΩΡΑ όλα αυτά ελλείπουν, όχι ίσως από τη σκέψη αλλά από την πράξη του Υπουργείου. Πολλοί ίσως μας κατηγορήσουν ότι είμαστε ανυπόμονοι ή ανεδαφικοί και ότι τέτοια πράγματα θα γίνουν μόνον όταν «κυβερνήσουν οι φιλόσοφοι».

ΟΜΩΣ εμείς πιστεύουμε ότι άμα θέλουν οι κυβερνήτες μπορούν και να φιλοσοφούν.

Ή μήπως όχι;

αντί

Όταν η κυβέρνηση της Αλλαγής «ενηλικιώνεται»...

ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ «Η Μεσόγειος του πάντα και του σήμερα», στην Ύδρα, παρουσία των πρωθυπουργών Ελλάδας και Γαλλίας, δεν έλειψαν τα ο ρ ά μ α τ α : *Αγωνιζόμαστε για ν' απομακρυνθεί από τη Μεσόγειο η απειλή του θανάτου... Αγωνιζόμαστε κατά της λογικής των μπλοκ, κατά της παρουσίας των δυο υπερδυνάμεων, αγωνιζόμαστε για να γίνει η Μεσόγειος θάλασσα ειρήνης, κ.ά.* Αλλά την επομένη — Δευτέρα βράδυ — στη Βουλή των Ελλήνων, ο υπουργός Εξωτερικών Ι. Χαραλαμπίδης, εξήγησε ότι άλλο πράγμα είναι τα «οράματα» ενός κόμματος (του ΠΑΣΟΚ, στην προκειμένη περίπτωση) και άλλο η πολιτική που εφαρμόζει το κόμμα αυτό, όταν ανέλθει στην εξουσία... Συνεπώς δεν υπάρχει καμιά ανακολουθία, μεταξύ λόγων και έργων, όταν η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ — η κυβέρνηση της Αλλαγής — καταθέτει νομοσχέδιο που να κ υ ρ ώ ν ε ι την ένταξη της Ισπανίας στο ΝΑΤΟ!

ΦΑΙΝΕΤΑΙ, ωστόσο, ότι ο Ι. Χαραλαμπίδης δεν υπήρξε ιδιαίτερα πειστικός, αφού όλοι οι κοινοβουλευτικοί αστέρες της Νέας Δημοκρατίας, που πήραν, στη συνέχεια, το λόγο, δεν παρέλειψαν να εκφράσουν τη βαθύτατη ικανοποίησή τους για τη «νέα στροφή» του ΠΑΣΟΚ: *Η επικύρωση του νομοσχεδίου για την εισδοχή της Ισπανίας στο ΝΑΤΟ*, είπε ο κ. Αβέρωφ, *αποτελεί θετικό βήμα και χαιρετίζουμε την αλλαγή αυτή του ΠΑΣΟΚ...* Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκαν και οι πρώην υπουργοί κ. Κ. Μητσοτάκης και Ι. Βαρβιτσιώτης, ενώ ο εισηγητής της μειοψηφίας, κ. Μ. Παπακωνσταντίνου, αφού υπέμνησε κάποιες άλλες, έντονα φιλονατοϊκές, ενέργειες της σημερινής κυβέρνησης (ανάμεσα σ' αυτές και «την παροχή, υπό όρους, διευκολύνσεων στη λεγόμενη δύναμη ταχείας επεμβάσεως του ΝΑΤΟ»...) κατέληξε: *Η κυβέρνηση της Αλλαγής ενηλικιώθηκε και βλέπει πλέον τα πράγματα με το μάτι της ευθύνης. Και είμαστε ικανοποιημένοι που η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ακολουθεί τη δ ι κ ή μ α ς γ ρ α μ μ ή.*

ΜΕ ΤΗΝ «ενηλικίωση» αυτή του ΠΑΣΟΚ, διαφώνησε (για πρώτη φορά...) ο Μανώλης Γλέζος, καταψηφίζοντας το νομοσχέδιο, και, φυσικά, διαφώνησαν το ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσωτερικού. Το πρώτο, με τις παρεμβάσεις των βουλευτών-του, στη γραμμή: *«η παραμονή στο ΝΑΤΟ περιέχει μεγάλο κίνδυνο για το έθνος»*, το δεύτερο με μια ανακοίνωση του Γραφείου Τύπου-του: *Η απόφαση της κυβέρνησης, που ενισχύει άμεσα την Ατλαντική Συμμαχία, έρχεται σε αντίθεση προς τα εθνικά συμφέροντα και αντιφάσκει προς μια πολιτική ύφεσης και ειρήνης στην Ευρώπη*. Λίγα εικοσιτετράωρα πριν, από το βήμα του 3ου (11ου) συνεδρίου του ΚΚΕ εσ., η Λουτσιάνα Καστελίνι, εκπρόσωπος του Κόμματος Προλεταριακής Ενότητας της Ιταλίας, τόνιζε — χωρίς ν' απευθύνεται, φυσικά, στο ΠΑΣΟΚ — την αξία που έχει «το θάρρος της έρευνας και των ρήξεων». Αλλά φαίνεται πως η «ρήξη» είναι το τελευταίο πράγμα που επιδίδει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, όποιο και αν είναι το σημείο αναφοράς-της — ΝΑΤΟ, Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων, κοινωνικοποιήσεις, «Τρίτος δρόμος», κ.ά., πιστεύοντας πως η «βαθιά οδύνη του τοκετού», που σήμερα διαπερνά τόσο το κομμουνιστικό, όσο και το σοσιαλιστικό κίνημα, μπορεί να καλυφθεί με ρητορικά σχήματα, ταλαντεύσεις και διφορούμενα.

ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ των γεγονότων του «Πολιτικού Δεκαπενθήμερου», σημαντικό πολιτικό γεγονός αποτέλεσε, ασφαλώς, το συνέδριο του ΚΚΕ εσωτερικού που, κατά κοινή παραδοχή, υπήρξε το δημοκρατικότερο συνέδριο πολιτικού κόμματος που έγινε ποτέ στην Ελλάδα. Η εμβέλεια του ΚΚΕ εσ., σε αριθμό

ψηφών, είναι, βέβαια, περιορισμένη. Αλλά η παρουσία 24 ξένων αντιπροσώπων κομμουνιστικών και σοσιαλιστικών κομμάτων, καθώς και απελευθερωτικών κινήσεων, στο συνέδριο, το πλήθος των χαιρετιστήριων μηνυμάτων που έλαβε (ανάμεσα σ' αυτά και του Κομμουνιστικού Κόμματος του Βιετνάμ), η ελεύθερη ανάπτυξη — και αντιπαράθεση — απόψεων, όλα αυτά, προσέδωσαν στο συνέδριο μια ξεχωριστή διάσταση. Ιδιαίτερα αξιόλογη υπήρξε η συμβολή των συνέδρων-του στην ανάλυση της σημερινής πραγματικότητας, όπως εμφανίζεται μετά τις εκλογές της 18ης Οκτωβρίου — συμβολή που ενδιαφέρει όλες τις δυνάμεις της Αλλαγής, στον αγώνα-τους για τη διαμόρφωση ενός ολοένα ευνοϊκότερου συσχετισμού δυνάμεων, ιδιαίτερα στο επίπεδο των λαϊκών μαζών.

ΣΕ ΑΝΤΙΘΕΣΗ με τις σχετικά ήπιες — και πολιτισμένες — σχέσεις που διατηρεί το ΚΚΕ εσ. με το ΠΑΣΟΚ (δεν αποκλείεται, μάλιστα, οι σχέσεις αυτές να βρουν έκφραση σε κάποια μορφή συνεργασίας, στις προσεχείς δημοτικές εκλογές), οι σχέσεις ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ ολοένα οξύνονται. Η όξυνση αυτή κορυφώθηκε, την περασμένη εβδομάδα, στο Αργοστόλι, όταν μέλη και οπαδοί του ΚΚΕ επιχείρησαν — και κατά τη διατύπωση του κυβερνητικού εκπροσώπου — να «παρεμποδίσουν τον λόγο του πρωθυπουργού». Ο πρωθυπουργός εκνευρίστηκε, είπε, σε μια στιγμή «αφού δεν με αφήνετε να μιλήσω, έλατε να τα πείτε εσείς», οι οπαδοί του ΚΚΕ απάντησαν «η ανεξαρτησία δεν παζαρεύεται», οπότε... «Τότε, ακριβώς — μεταδίδει ο ανταποκριτής της «Μακεδονίας» — οπαδοί του ΠΑΣΟΚ κινήθηκαν ν' αποσπάσουν τους τηλεβόες από τα χέρια των οπαδών του ΚΚΕ και ν' αφαιρέσουν τα πλακάτ με τα συνθήματα. Η συμπλοκή γενικεύτηκε και άρχισε ο ξυλοδαρμός. Πολλά άτομα τραυματίστηκαν από γροθιές. Στο νοσοκομείο του Αργοστολίου διεκομίσθη ο Γεώργιος Δαπεράνος, 25 ετών (Σημ. «ΑΝΤΙ»: μέλος της ΚΝΕ), με εγκαφαλική διάσειση».

ΓΙΑ ΤΑ επεισόδια αυτά, και οι δυο πλευρές εκφράζουν, σήμερα, λύπη. Και, φυσικά, κανείς νηφάλιος δεν μπορεί να δεχθεί το «επιχείρημα» — που, δυστυχώς, ακούστηκε και αυτό — ότι «οι οπαδοί του ΠΑΣΟΚ χρησιμοποίησαν μια τεχνική που διδάχτηκαν από την ΚΝΕ, όταν δραστηριοποιείται ενάντια στους αναρχοαυτόνομους». Ωστόσο, γεγονός παραμένει ότι η κυβέρνηση εξακολουθεί να θεωρεί τα επεισόδια αυτά σαν «πολιτική πράξη» του ΚΚΕ απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, ενώ το ίδιο το ΚΚΕ υπογραμμίζει «το δικαίωμα όλων των οπαδών της Αλλαγής — συνεπώς και του ΚΚΕ — να ελέγχουν την κυβέρνηση και να την καλούν να υλοποιήσει τους στόχους που διακήρυσσε προεκλογικά».

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ εβδομάδα που κύλησε, ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Σπ. Κυπριανού, συνέχισε τις προσπάθειές-του να εξομαλύνει τις σχέσεις-του με τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου, στέλνοντας ειδικό emisάριο στο Καστρί, τον πρέσβη κ. Μιχαηλίδη. Η όλη επιχειρηματολογία του Κυπριανού προέδρου στηρίζεται στην άποψη ότι ανάμεσα στον ίδιο και τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου «εμφιλοχώρησε παρεξήγηση» και ότι, όπως και αν έχει το πράγμα, το «δίδυμο» ΑΚΕΛ - Κυπριανού, δεν έρχεται σε σύγκρουση με τη γραμμή Παπανδρέου - Κυπριανού, όπως συμφωνήθηκε κατά το τελευταίο ταξίδι του πρωθυπουργού στη Λευκωσία.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ όμως, και στο βαθμό που η «Εξόρμηση» απηχεί τις κυβερνητικές απόψεις, πως τίθεται για τον κ. Κυπριανού ένα θέμα καταδίκης των ύβρεων που επιφύλαξαν στον πρωθυπουργό της χώρας οι «κομματικοί-του εταίροι». Αλλά καταδι-

κη των ύβρεων του ΑΚΕΛ, από μέρους του κ. Κυπριανού, θ' ανατίναζε, την ίδια στιγμή, στον αέρα, τη συμφωνία ΑΚΕΛ-Κυπριανού και θα εξανέμιζε κάθε πιθανότητα επανεκλογής-του στο προεδρικό αξίωμα.

ΜΠΡΟΣ ΣΤΟ ενδεχόμενο αυτό, το ΑΚΕΛ έκανε δύο ελιγμούς. Διευκρίνισε ότι τα όσα είπε — «υπό μορφή κριτικής»... — για την ελληνική κυβέρνηση (ότι «επεμβαίνει ωμά στις εσωτερικές υποθέσεις της Κύπρου» και ότι, με τις πράξεις-της, «εuthyραμμίζεται με τον Ντενκτάς», κτλ), δεν στρέφονταν κατά του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου, αλλά κατά του... Δημήτρη Μαρούδα, κυβερνητικού εκπροσώπου! Και αποκάλυψε πως, πριν δυο μήνες περίπου, η ΕΣΣΔ, με διάβημά-της στο τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών, κατέστησε σαφές πως δεν θα μείνει αδιάφορη, σε περίπτωση που θα κλιμακωνόταν η ένταση στην Κύπρο ή στο Αιγαίο. Το «μήνυμα» και ο χρόνος επιλογής του δημοσιεύματος, με σοβιετική προφανώς συναίνεση, είχαν σαν στόχο να «υπενθυμίσουν» στον Έλληνα πρωθυπουργό πως μπορεί — μέσω του ΑΚΕΛ... — να στηρίζεται στη Σοβιετική Ένωση, για τους χειρισμούς-του στο Κυπριακό. Και πως, κατ' επέκταση, δεν θα ήταν πράξη σοφίας η όποια εναντίωσή-του στη συμφωνία ΑΚΕΛ-Κυπριανού.

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ όμως έπεσε σε μια όχι πολύ ευτυχή στιγμή των ελληνοσοβιετικών σχέσεων, καθώς υπάρχουν πληροφορίες ότι ο Σοβιετικός πρωθυπουργός Τυχόνωφ και ο υπουργός Εξωτερικών Γκρομύκο, μάλλον δεν προτίθενται να πραγματοποιήσουν την επίσκεψή-τους στην Ελλάδα, ενώ άλλες πληροφορίες φέρουν τη Σοβιετική Ένωση να επιβεβαιώνει την αντίθεσή-της σε κάθε ιδέα επέκτασης των ελληνικών χωρικών υδάτων.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ: Η αντίδραση της ελληνικής κυβερνητικής πλευράς, για το σοβιετικό διάβημα, να περιορισθεί σε μια τυπική δήλωση του κυβερνητικού εκπροσώπου ότι «η κυβέρνηση γνώριζε το διάβημα αυτό εδώ και δυο μήνες» και ότι «κάθε ενέργεια που συμβάλλει στη χαλάρωση της έντασης στην περιοχή, είναι θετική». Όσο για τον πρώτο ελιγμό του ΑΚΕΛ, η «Εξόρμηση», απευθυνόμενη στον κ. Κυπριανού, έγραψε πως «δυστυχώς τα κείμενα υπάρχουν και τα κείμενα αυτά μας καίνε»...

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ κι ενώ ο ΟΟΣΑ, στην ετήσια έκθεσή-του για την ελληνική οικονομία, πρόβλεπε — για το 1982 — διατήρηση του πληθωρισμού (25%), επιδείνωση της ανεργίας και μια ελαφριά ανάκαμψη στο ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (αύξηση 1,25%), ο πρωθυπουργός έχει οριστικά πια πεισθεί για την ανάγκη ενός ριζικού ανασχηματισμού της κυβέρνησής-του. (Ήδη, γίνεται λόγος για αντικαταστάσεις δέκα υπουργών). Κατά τον κυβερνητικό εκπρόσωπο, ο ανασχηματισμός αυτός συνδέεται, άμεσα ή έμμεσα, με το νομοσχέδιο για την αναδιάρθρωση του υπουργικού συμβουλίου. Όμως ο ίδιος ο πρωθυπουργός αισθάνθηκε την ανάγκη να συνδέσει τον ανασχηματισμό με την ανανέωση προσώπων και δομών, καθώς και με το «πολιτικό ήθος» που θέλει να καθιερώσει στη δημόσια ζωή του τόπου η κυβέρνηση της Αλλαγής.

ΑΠΟ ΤΗΝ πλευρά-του το «Βήμα», θέλοντας να προκαταλάβει απορίες για το πώς, προτού περάσει χρόνος από την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, ετοιμάζονται άρδην αλλαγές στο σημερινό κυβερνητικό σχήμα, έγραψε ότι η σημερινή κυβέρνηση δεν μοιάζει με καμιά προηγούμενη («ούτε ιδεολογικά, ούτε ως προς τις μεθόδους που ακολουθεί για τη λύση των ενδημικών προβλημάτων του τόπου») και ότι, όπως και αν έχει το πράγμα, δεν είναι δυνατόν να επικριθεί μια κυβέρνηση, επειδή, ύστερα από μια επτάμηνη διαδρομή, διαπιστώνει καθυστερήσεις και ανεπάρκειες και αποφασίζει μεταβολές σχημάτων και προσώπων, «για να φέρει σε πέρας το έργο που ανέλαβε».

ΤΙΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ και ανεπάρκειες αυτές, είχε ανα-

γνωρίσει ο ίδιος ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, σε μια συνομιλία-του με τους πολιτικούς συντάκτες που τον συνόδευαν στο Αλγέρι, όταν, απαντώντας σε σχετικά ερωτήματα, επισήμανε ότι η προετοιμασία του Πενταετούς βραδυπορεί και ότι η κυβέρνηση, σαν επιτελείο, δεν είναι σε θέση καν να «αξιοποιήσει» προσφορές που γίνονται, από πλευράς του αραβικού κόσμου, για επενδύσεις στην Ελλάδα. Και αυτά μεν είχε πει ο πρωθυπουργός. Οι «αγιογράφοι» όμως του ΠΑΣΟΚ — με πρώτο και καλύτερο το «Έθνος»... — σκέφτηκαν πως δηλώσεις του είδους αυτού δεν είναι τόσο «ειδυλλιακές» και έπρεπε να κοπούν. *Tout va très bien* — είπαν. Και έγραψαν...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΞ ΑΝΘΡΩΠΟΝ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Έτοιμάζονται
Ο τρόπος τής γλώσσας
καί άλλες έγγραφές

Δοκίμια
ΕΠΙΛΟΓΗ I
Ποιήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

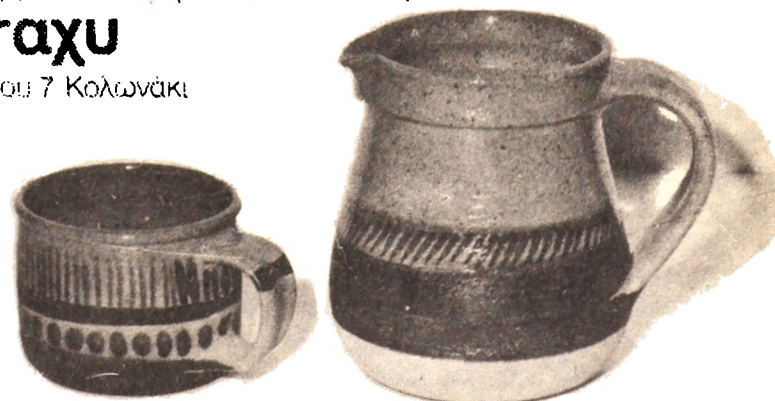
ΚΕΡΑΜΙΚΑ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Δημητρίου Γούναρη 30 Θεσσαλονίκη

ΣΤΑΧΥ

Εάνθου 7 Κολωνάκι

ΝΑΤΟ: ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ

Η απόφαση της κυβέρνησης για την έγκριση της ένταξης της Ισπανίας στο ΝΑΤΟ προκάλεσε δικαιολογημένες απορίες. Η επιχειρηματολογία του «ρεαλισμού» και μόνο, στην αντιμετώπιση εθνικών και κρίσιμων θεμάτων είναι διάτρητη από πολλές πλευρές. Επιπλέον γίνεται και αντιφατική, αν συνυπολογισθούν οι διακηρύξεις για το σύνολο της μέχρι τώρα εξωτερικής-μας πολιτικής. Πρέπει μάλιστα να επισημανθεί εδώ, προηγούμενη δήλωση του πρωθυπουργού για το συγκεκριμένο θέμα, η οποία άφηνε να εννοηθεί ότι η κυβέρνηση προτίθεται να χρησιμοποιήσει, ως διαπραγματευτικό χαρτί με το ΝΑΤΟ, το θέμα της ένταξης της Ισπανίας. Θέση που τελικά εγκαταλείφθηκε.

Ερωτηματικά όμως προκαλούνται και για την ευαισθησία, πολιτική και ιδεολογική, από το ΠΑΣΟΚ και τις οργανώσεις-του. Θέμα που είχε τεθεί έγκαιρα από το ΑΝΤΙ (τχ. 192, 194) για το τί θα γίνει δηλαδή, όταν κληθεί η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να τοποθετηθεί στο πρόβλημα ένταξης της Ισπανίας στο ΝΑΤΟ. Είναι γνωστό δε ότι η πρόσκληση για εισδοχή, όπως προβλέπει το καταστατικό του ΝΑΤΟ, μπορεί να ψηφισθεί μόνο με ομοφωνία.

Η ένταξη της Ισπανίας στο ΝΑΤΟ συμβάλλει όμως και στην ένταση των εξοπλισμών. Η εφαρμογή όμως μιας πολιτικής για ενίσχυση των συνασπισμών είναι αντίθετη με θέσεις και διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ για την ειρήνη, τον αφοπλισμό και τους στρατιωτικούς συνασπισμούς. Το επιχείρημα της απόφασης της Ισπανικής Βουλής αποτελεί περισσότερο υπεκφυγή, παρά έκφραση σεβασμού στη θέληση του Ισπανικού λαού. Γιατί το γεγονός της ενίσχυσης του ΝΑΤΟ είναι αναμφισβήτητο και η απόφαση της κυβέρνησης δεν βοηθά ούτε τον Ισπανικό λαό, ούτε τον Ελληνικό, αλλά ούτε και τον αγώνα των λαών της Ευρώπης για ειρήνη και αφοπλισμό.

Η «ΕΠΙΣΚΕΨΗ» ΟΥΛΟΥΣΟΥ ΚΑΙ Ο κ. ΑΒΕΡΩΦ

Αναμενόμενη ήταν η κάθοδος του Τούρκου πρωθυπουργού στην Κύπρο. Όχι, φυσικά, επειδή είχε προηγηθεί η εκεί επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού, που μόνο πρόφαση μπορούσε να αποτελέσει. Αλλά, διότι η στρατιωτική εισβολή ανέμενε πάντα την πολιτική εισβολή για να επισημοποιηθεί η κατοχή. Κι αν η δεύτερη είχε αναβληθεί οι λόγοι δεν μπορούν παρά να αναζητηθούν, στις αντιδράσεις και τις περιπλοκές που αντιμετωπίζει η Νατοϊκή τακτική, τόσο στην περιοχή όσο και γενικότερα.

Κανένας δεν μπορεί πια να αμφισβητήσει ότι η Άγκυρα μόνο στην προσαρτηση της νήσου (αρχικά της κατεχόμενης και τελικά ολόκληρης) στέργει. Εντούτοις εντυπωσιάζει το γεγονός ότι ο κ. Αβέρωφ επέτρεψε εις εαυτόν να εκραγεί πάνω σε θέμα «λεπτής εξωτερικής πολιτικής» (όπου προηγούμενα αδιάλειπτα εκδήλωνε τη συγκράτησή-του) και έντονα έσπευσε να κατηγορήσει τον Έλληνα πρωθυπουργό ότι περιφρονεί το διάλογο και επιδίδεται στο «να καλύψει το πρόβλημα με συνήθειες πατριωτικές φιέστες περί όχι συμπαραστάσεως αλλά συμπαρατάξεως, περί ανυποχωρήτου διεθνοποίησης και τα τοιαύτα, που δεν αποτελούν άσκηση εξωτερικής πολιτικής, αλλά θολοδιπλωματία, για εξυπη-

ρέτηση εσωτερικής πολιτικής».

Έτσι, ο Ουλουσού δυστυχώς επανέκαμψε στην Άγκυρα, συνοποκομίζοντας σαν εχέγγυα της τουρκικής επεκτατικής πολιτικής, όχι μόνο το καταθρυμματισμένο εσωτερικό εθνικό Κυπριακό μέτωπο, αλλά, και την εμφανή αντιστράτευση της ΝΔ προς τη διεθνοποίηση του Κυπριακού, που αποτελεί στο τωρινό στάδιο τη μόνη σανίδα σωτηρίας.

ΠΕΡΙ ΑΡΧΟΥΣΑΣ ΤΑΞΗΣ...

Η απρογραμματίστη εμφάνιση και η ομιλία του κ. Παπανδρέου στη συνεδρίαση του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών, καταγράφηκε από τον Τύπο σαν πράξη ιδιαίτερης σημασίας. Δεν πρόκειται όμως περί «υπόκλισης» του ΠΑΣΟΚ στο μεγάλο κεφάλαιο, όπως πρόχειρα υπονόησαν κάποιοι σχολιασμοί του γεγονότος. Αντίθετα, η ενέργεια και ο λόγος του κ. Παπανδρέου μάλλον είναι απόδειξη της περίπλοκης σχέσης που εγκαθιδρύει το ΠΑΣΟΚ με το κεφάλαιο, σχέση που η τελική-της διαμόρφωση θα καθορίσει εν πολλοίς τον τελικό ιστορικό χαρακτηρισμό της περφόρμανς που άνοιξε στις 18 Οκτώβρη του 1981.

Ο λόγος του κ. Παπανδρέου, η ομιλία του κ. Αρσένη αλλά και οι πρώτες σαφείς οικονομικές επιλογές της κυβέρνησης προσδιορίζουν προς το παρόν ένα ιδιότυπο πλαίσιο σχέσεων κυβέρνησης-ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Η κυβέρνηση φαίνεται να προσανατολίζεται σε μια μακρά συνύπαρξη με ένα κομμάτι του κεφαλαίου, όπου η εξασφάλιση της τακτικότητας του κέρδους θα συνοδεύεται από την κρατική υφαρπαγή του στρατηγικού ρόλου του κεφαλαίου. Το νόημα της κυβερνητικής πολιτικής είναι περίπου: «όσοι υγιείς καπιταλιστές προχωρήστε — κερδήστε — αλλά μέσα στα πλαίσιά-μας». Κατά κάποιο τρόπο η πρόταση συμφωνίας είναι μια πολιτική επικυριαρχία στην οικονομική δραστηριότητα και δρα ταυτόχρονα ως σφήνα στην ενότητα της αστικής τάξης. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως το ΠΑΣΟΚ «ποντάρει» στο ειδικό συμφέρον τμημάτων της αστικής τάξης που θα τις οδηγήσει να παραβλέψουν το γενικό. Με λίγα λόγια ο ΣΕΒ για να διατηρήσει τα κέρδη-του θα πρέπει να παραιτηθεί της δυνατότητας να ρυθμίζει και το καθεστώς που θα τα εξασφαλίζει. Ο ΣΕΒ στο τέλος της συμφωνίας θα βρεθεί αποδυναμωμένος πολιτικά — εάν βέβαια δεν μεταλλαγεί το ίδιο το ΠΑΣΟΚ στη διάρκεια της πορείας-του.

Η «σφήνα» του κ. Παπανδρέου ήταν σαφής, όταν ισχυρίστηκε ότι «κάνουν λάθος όσοι νομίζουν ότι οι βιομήχανοι είναι η άρχουσα τάξη. Άρχουσα τάξη είναι οι μεσάζοντες που ζουν στο σκοτάδι της δημοσιότητας και υπονομεύουν συστηματικά την οικονομία». Οι ορθόδοξοι μαρξιστές βέβαια θα φρικήσουν με την θεωρητική ασάφεια του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ. Αλλά θα κάνουν για άλλη μια φορά λάθος αν προσπαθήσουν θεωρητικά να προσεγγίσουν τη σκέψη του κ. Παπανδρέου που το κύριο στίγμα-της είναι πάντα πολιτικό δηλαδή συγκεκριμένης και χειροπιαστής αποδοτικότητας.

Το βαθύτερο νόημα του κ. Παπανδρέου είναι προειδοποίηση για τη συντριβή που αναμένει τον σαλταδορικό μεταπρατισμό, κατηγορία όχι άγνωστη στα εντιμότατα μέλη του ΣΕΒ — καθώς και σε ευρείες κατηγορίες μεσοστρωμάτων.

Εμείς δεν αμφιβállουμε για τις προθέσεις του κ. Παπανδρέου και κατανοούμε τους χειρισμούς για την έξοδο από τη στενω-

ΑΙΔΩΣ

Στρατώνες Καποδίστρια στο Άργος: κτίριο του 1700, περίπου, στην αρχική-του διαμόρφωση, δημιουργείται από τους Ενετούς, χρησιμοποιείται σαν νοσοκομείο από αυτούς, σαν αγορά και ταχυδρομείο από τους Τούρκους. Το 1828-30, με εντολή του Καποδίστρια, μετασκευάζεται ριζικά και αποτελεί τον πρώτο στρατών-α ιππικού της νεότερης Ελλάδας. Πράγματα γνωστά πια...

Στρατώνες Καποδίστρια: σε μια μάχη πολιτιστική και πολιτική των προοδευτικών αργιτών

και, μαζί-τους, των προοδευτικών Ελλήνων, του Τύπου στο σύνολό-του σχεδόν, κερδίζεται η υπόθεση της διατήρησής-τους και η υπόσχεση της μετατροπής-τους σε τοπικό Πολιτιστικό Κέντρο. Το κτίριο κηρύσσεται, έτσι, *δυο φορές* διατηρητέο, το 1978 από το ΥΠΠΕ και το 1980 με προεδρικό διάταγμα. Ο Δήμος Άργους κάνει προσφυγή κατά της κήρυξης στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Απορρίπτεται. Τεχνικό Επιμελητήριο, άλλοι αρμόδιοι κεντρικοί φορείς, προσωπικότητες όπως ο Μανώλης Ανδρόνικος, ο Άγγελος Τερζάκης κ.π.ά. παίρνουν θετικά θέση για το θέ-

μα. Απέναντι σε όλους αυτούς: ντόπιο δίκτυο κερδοσκόπων, σε συμμαχία και συνεργασία με παλιούς συνεργάτες των Γερμανών και με την ακροδεξιά καμαρίλα της πόλης, δύο βουλευτές της «Νέας Δημοκρατίας» (Κοντοβράκης και Μηναιός) και δύο δήμαρχοι του Άργους (ο προηγούμενος και ο τωρινός). Για το έργο της διαμόρφωσης του κτιρίου υπάρχουν έτοιμα σχέδια από το 1979 και 20 εκατομμύρια του ΥΧΟΠ, βγαλμένα και σταλμένα στο Ταμείο Άργους από το 1980, όπου και... κοιμούνται. Πράγματα ίσως γνωστά στην ολότητά-τους και αυτά. Όπως είναι γνω-

στό και το ότι, η Μελίνα Μερκούρη, ο Γιάννης Κουτσοχέρας και άλλοι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, ο Λεωνίδας Κύρκος, το ΚΚΕ, και το ΚΟΔΗΣΟ, με συνεχείς ερωτήσεις και επερωτήσεις στη Βουλή έσωσαν το κτίριο, παρά την ενδόμυχη, ίσως, επιθυμία παραγόντων και υπουργών της Δεξιάς.

Αυτό που μαθαίνουμε τώρα, είναι ότι βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Αργολίδας κ. Γιάννης Κουτσογιάννης, συμμαχώντας με τον γνωστό κύκλο των «κατεδαφιστών», ξαναθέτει θέμα κατεδάφισης του ιστορικού κτιρίου, υποσχόμενος να «καθαρίσει» σύντο-

πό — και όχι μόνο του '82.

Αλλά επειδή η θεωρία έχει κάπου τη δικιά-της δικαίωση, πολιτική ΝΕΠ (Νέας Οικονομικής Πολιτικής) δεν μπορείς να ακολουθήσεις παρά μόνο αν κερδίζεις μέρα τη μέρα τη μάχη της ηγεμονίας όχι μόνο στο θεσμικό και πολιτικό εποικοδόμημα αλλά και στην ίδια την οργάνωση της παραγωγής.

Περιμένουμε δηλαδή γενναιότερα βήματα από τα εποπτικά συμβούλια και τολμηρότερες πρωτοβουλίες στη δομή και οργάνωση του δημοσιοποιημένου τομέα της οικονομίας, στο εργατικό και συνεταιριστικό κίνημα, στην κουλτούρα, την αποκέντρωση και τη λαϊκή συμμετοχή.

Γιατί κάπου στο τέλος, αν δεν υπάρξουν όλα αυτά ταυτόχρονα και παράλληλα, η οικονομία κερδίζει — με τους νόμους-της. Και ο «υγιής καπιταλισμός» θα ξανασμίξει με μια υγιή καπιταλιστική εκσυγχρονιστική κυβέρνηση. Νομίζουμε ότι είμαστε κατανοητοί...

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

Η εκκλησία απασχόλησε αρκετές φορές τον Τύπο και την κοινή γνώμη. Οι απόψεις-της σε κοινωνικά, πολιτιστικά και πολιτικά προβλήματα, οι σχέσεις στελεχών-της με τους πιστούς και διάφορα σκάνδαλα έγιναν επίκεντρο συζητήσεων και αντεγκλήσεων τόσο στο παρελθόν, όσο και πρόσφατα. Η διαπίστωση που γίνεται από διάφορες πλευρές, μέσα και έξω από τους κόλπους-της, για τη διάσταση εκκλησίας - λαού στηρίζεται σε πραγματικά γεγονότα, που κανένας καλόπιστος παρατηρητής δεν μπορεί να αμφισβητήσει.

Ανάμεσα στα στοιχεία εκείνα, που συναποτελούν την πολύπλευρη κρίση στο χώρο της εκκλησίας, χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Αρχιεπισκόπου Επιδόμου Αρτέμη στη Μητρόπολη Θήρας. Αυτός ο κύριος, διορισμένος ιεροκήρυκας, είναι συγχρόνως διευθυντής του μαθητικού οικοτροφείου και ηγούμενος της Μονής Χοζοβιωτίσσης. Οι φήμες που υπήρχαν από καιρό, ότι ασχημονούσε πάνω σε παιδιά του οικοτροφείου, όπως καταγγέλει η Συντονιστική Επιτροπή των κατοίκων, επιβεβαιώθηκαν. Απέναντι στην αγανάκτηση των κατοίκων και τις διαμαρτυρίες τους ο Μητροπολίτης Θήρας αδιαφόρησε, ενώ το Υπουργείο Παιδείας παρέπεμψε τους κατοίκους στον αρμόδιο Μητροπολίτη. Η άμεση απομάκρυνση του Επιδόμου από το οικοτροφείο και το νησί, όπως ζητούν οι κάτοικοι είναι ένα σωστό μέτρο.

Η εκκλησία όμως δεν θα πάψει έτσι να έχει την ίδια σχέση με το λαό. Μια διαφορετική λειτουργία και σχέση της εκκλησίας με την κοινωνία στις σημερινές συνθήκες απαιτεί να γίνουν πολλά. Οι αντιλήψεις αυτές φαίνεται όμως, να μην ευδοκιμούν στην ηγεσία της εκκλησίας και οι λίγες συνετές φωνές εξοστρακίζονται. Έχουμε τη βεβαιότητα πάντως, ότι στο συγκεκριμένο θέμα οι κάτοικοι θα μπορέσουν να ακουστούν. Θα είναι ένα μικρό βήμα για τις απόψεις εκείνες που βλέπουν να έχει η εκκλησία ένα διαφορετικό ρόλο στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ...

Όση κριτική διάθεση κι αν έχει κανείς κατά του ΠΑΣΟΚ οφείλει να αναγνωρίσει μια τόλμη στην αντιμετώπιση προβλημάτων που θίγουν άμεσα μερίδες εκλογικών υποστηρικτών-του. Για παράδειγμα, η φορολογική-του πολιτική δεν στράφηκε μόνο κατά των περιφημων μονοπωλίων αλλά και των ακόμα περιφημότε-

μα την όλη υπόθεση! Έτσι, στην επίσκεψη της Υπουργού Πολιτισμού κ. Μερκούρη στην πόλη (2 Μαΐου) διαδήλωσε για πρώτη φορά την πρόθεσή-του, ενώ γνωστός παλιός παρακρατικός του Άργους, σιγοντάροντας τον Δήμαρχο, σχεδόν πάθαινε μανιακή κατεδαφιστική κρίση. Πιο πρόσφατα, στη συγκέντρωση φορέων για το 5ετές πρόγραμμα στη Νομαρχία Αργολίδας (19.5), υποστήριξε πως πρόκειται για τουρκικούς σταύλους (πως τα άλογα ανέβαιναν στον πρώτο όροφο; Πώς επιφανείς παράγοντες του ακροδεξιού κυκλώματος τραγώπιναν εκεί, μέχρι το 1968; Στα ε-

ρωτήματα αυτά δεν απάντησε ο βουλευτής), που θα φροντίσει να κατεδαφιστούν. Δεν χειροκροτήθηκε παρά από πέντε, όλα κι όλα, άτομα στην αίθουσα, που ανήκουν στο ίδιο κύκλωμα. Η υπόθεση των Στρατώνων δεν είναι το μόνο αμάρτημα του κ. Κουτσογιάννη, κατά τα άλλα φανατικού αντικομμουνιστή και αλγερζοφώνου επί τω ακούσματι της λέξης σύντροφε, ακόμα και στην πράσινη προσφώνησή-της.

Ο άνθρωπος, είχε αποκλειστεί από την ΤΟ Άργους του ΠΑΣΟΚ, εξαιτίας της επιμονής-του να υποστηριχθεί από το κόμμα, στις δημοτικές εκλογές του 1978,

Εν Αθήναις σήμερον τὴν 24.5. του μηνός... τοῦ ἔτους 1982... καὶ ὡς ἔπρεπε, ὁ παρὰ τῇ Ὑποδ/νσει Γεν. Ασφαλείας ὑπηρετῶν... ἔχοντες βασίμους ὑπογράφει ὅτι εἰς τὴν ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ... 24/5.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ:

«Η ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΝΤΙ»

Οι νόμοι φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη αντοχή απ' όσο θά 'πρεπε να περιμένει κανείς. Έτσι, όταν κανείς φέρει στο νομοσχέδιο τόσο εύστοχη και αποτελεσματική κριτική βάθους που είχε ασκήσει το ΠΑΣΟΚ στον γνωστό 495/76 «περι κατοχής και χρήσεως εκρηκτικών» και τον διαβόητο «αντιτρομοκρατικό» 774/78, προβληματίζεται έντονα από το γεγονός ότι όχι απλώς δεν έχουν καταργηθεί, αλλά δεν έχουν περιπέσει καν σε αχρηστία...

Αυτό αποδειχνει, άλλωστε, και η παραπομπή δύο νέων ως υποψηφίων για την τοποθέτηση βόμβας στο υποκατάστημα της «Ιωνικής - Λαϊκής». Αλλά η ύπαρξη ενός τέτοιου νομοθετικού πλαισίου γεννά πολλαπλάσιες απειλές αν συνδυαστεί με τα χουντικά κυκλώματα που ενεδρεύουν ακόμα στους μηχανισμούς των Σωμάτων Ασφαλείας. Γι' αυτά τα κυκλώματα, τέτοιοι νόμοι είναι το οξύγονο, η απαραίτητη προϋπόθεση για την ευδοκίμηση των επιδιώξεών-τους.

Χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της συμπληρωματικότητας αντιδημοκρατικών νόμων και αντιδημοκρατικών εστιών είναι το έγγραφο της Γεν. Ασφάλειας που παραθέτουμε δίπλα σε φωτοτυπία. Ο οξύνοος αστυνομικός τύλιξε σε μια «κόλλα ΑΝΤΙ» τους δυο «υποπτούς» και τους στέλνει κατευθείαν στο δικαστήριο για τα περαιτέρω.

Εκ μέρους της εξτρεμιστικής οργάνωσης ΑΝΤΙ ανακοινώνουμε, λοιπόν, στα λαγωνικά ότι τους επιφυλάσσουμε εκπλήξεις στη δίκη. Αφού μας αποκάλυψε πια η Γεν. Ασφάλεια θα αυτοαποκαλυφθούμε και εμείς.

Η μεν Γεν. Ασφάλεια, λοιπόν, κάνει φαίνεται, όπως πάντα τη δουλειά-της... Ο υπουργός, όμως, Δημοσίας Τάξεως, οφείλει να προστατεύσει τη σοβαρότητα του Υπουργείου-του και — προπαντός — τη σταθερότητα της Αλλαγής.

Περιμένουμε, λοιπόν, να μας στείλει τον οξυδερκή αστυνόμο για ένα σεμινάριο περί εξτρεμισμού, αν δεν το κάνει ο ίδιος υπηρεσιακώς.

των των ανωτέρω, προέβην εις τὴν ἐνέργειαν ἐρεύνης περιελθόντες ἅπαντα τὰ ὀνόματα τῆς οἰκίας καὶ λοιποὺς κοινοχρήστους χώρους καὶ ἐρευνήσαντες τὰ ἐν αὐτοῖς κιβώτια, ἐρμάρια καὶ λοιπὰς κρύπτας ἀνεύρομεν: ΕΥΡΕΘΗ... ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΑ... ΕΡΓΑΛΕΙΑ... ΑΝΤΙ... Ε.Κ.Τ.Α.Σ... ΕΠΕΙΔΕ...

ρων μικρομεσαίων, των οποίων μάλιστα το ΠΑΣΟΚ πρόβαλε ως πολιτικός-τους εκπρόσωπος.

Σαν τελευταίο χαρακτηριστικό μέτρο αναφέρουμε τον ΦΑΠ, φόρο ακίνητης περιουσίας, που ναι μεν υπήρχε επί «Νέας Δημοκρατίας» αλλά για «μυστηριώδεις» λόγους δεν είχε αποδώσει. Τώρα με το απλό εύρημα της σύγκρισης των δηλώσεων με τα στοιχεία της ΔΕΗ και τους πολλαπλούς ελέγχους είναι περίπου βέβαιο ότι ο φόρος και θα αποδώσει και θα αποκαλύψει πολλά επίσης.

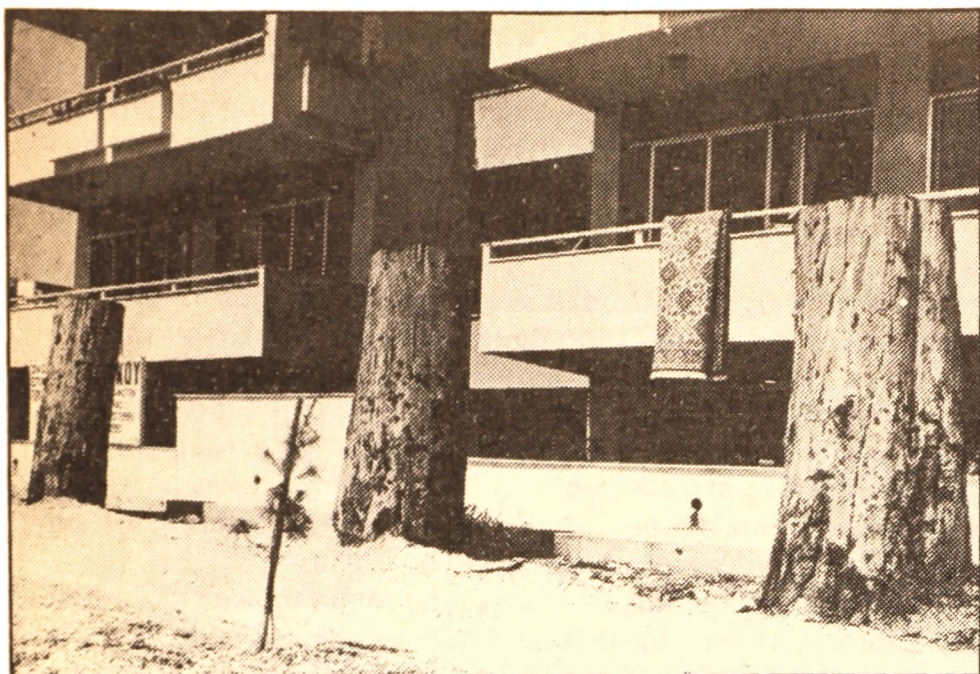
Διότι η ιδιορρυθμία του ελληνικού καπιταλισμού έχει παράγει πολυάριθμες κατηγορίες ευημερούντων πολιτών, που η ευημερία-τους είναι σε όλους γνωστή εκτός από το κράτος. Αλλά σε λίγους είναι επίσης γνωστός ο μηχανισμός που παρήγαγε αυτή την ευημερία.

ο «Φον Μπόττας», εργολάβος που πλούτισε το 1941-1944, «ξηλώθηκε» από την κυβέρνηση του 1974 σαν χουντικός και καταδικάστηκε πρόσφατα σαν κοινός υβριστής. Ο κ. Κουτσογιάννης είχε σαφώς αποκλειστεί από τον κατάλογο υποψηφίων βουλευτών, που πρότεινε το 1981 η Νομαρχιακή Αργολίδας: ορίστηκε «με αλεξίπτωτο» υποψήφιος, βγήκε βουλευτής και τώρα ετοιμάζεται να ξανακαπελώσει τις τοπικές οργανώσεις προωθώντας σαν υποψήφιο δήμαρχο του ΠΑΣΟΚ αποτόμως πρασινίσαντα εργολάβο (μόλις ένα μήνα πριν τις εκλογές), γνωστό για την κερ-

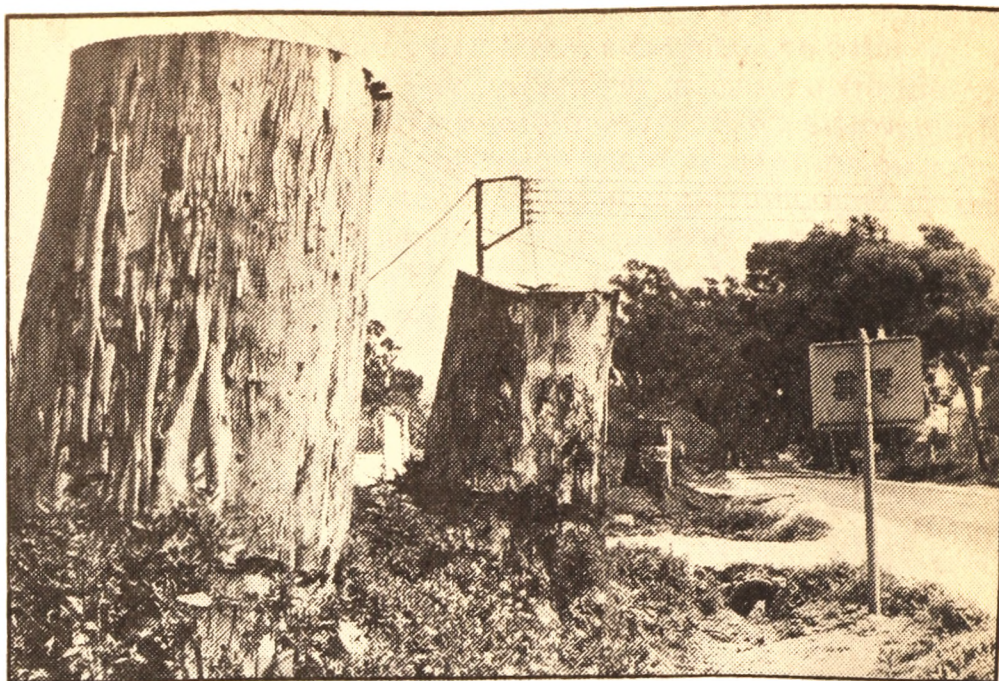
δοσκοπία-του και υποσχόμενο (ήδη!) πως θα γκρεμίσει όλο το Άργος για να το κτίσει απ' την αρχή. Ο κ. Κουτσογιάννης, σε εξομολογήσεις-του, υιοθετεί το «μεγαλοφυές» σχέδιο, προσθέτοντας πως όνειρό-του είναι να γίνει μια καινούρια, αμερικάνικη πόλη, αφού μείνουν όρθιες μόνον οι εκκλησίες... Και δεν παύει να εκτοξεύει μύδρους κατά της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

Αυτά συμβαίνουν μεταξύ των Αργείων. Περιμένουμε μ' ενδιαφέρον κι άλλες απόψεις των ενδιαφερομένων και μνημονευόμενων. Να ελπίζουμε για κάποια διάψευση; □

Οικολογική «φροντίδα» ή πως φροντίζουμε για τη ζωή-σας, τα σπίτια-σας, τα παιδιά-σας, τα αυτοκίνητά-σας...

Γιατί να μην κοπούν οι ευκάλυπτοι όταν πρόκειται να αναδειχθεί η θέα από — και προς τις πολυκατοικίες;

Κάπου ανεκόπη η δραστηριότητα του κ. Δημάρχου.

Οι πόλεις της Ελλάδας έχουν πολλά δένδρα. Σ' όλη τη χώρα-μας μάλιστα φαίνεται ότι υπάρχουν χιλιάδες αιωνόβιοι ευκάλυπτοι. Γι' αυτό και μερικοί δεν μας χρειάζονται. Κάποιοι σκέφτηκαν έτσι και αποφάσισαν ότι στον κεντρικό δρόμο Ναυπλίου-Επιδαύρου σαράντα (40) ευκάληπτοι, από όσους υπάρχουν, δεν χρειάζονται. Και το αποτέλεσμα φαίνεται καθαρά στις φωτογραφίες.

Κόπηκαν από το Δεκέμβρη του '81 μέχρι το Φλεβάρη του '82 με τη δικαιολογία ότι «θα μπορούσαν να αποτελέσουν αιτίες δυστυχημάτων. Θα έσπαζαν κλαδιά πάνω σε αυτοκίνητα, αν έπεφτε χιόνι!». Και ο «φυσιολάτρης», αλλά πολύ «φίλος» των αυτοκινήτων, δήμαρχος Ναυπλίου όταν ρωτήθηκε από την εκπομπή «κάθε μέρα παντού» του Β' προγράμματος, γιατί δεν τα κλάδεψε απλώς τα δέντρα, απάντησε ότι «δεν θα γινόταν αποτελεσματική η προστασία αυτοκινήτων-πεζών, αλλά θα κινδύνευαν και τα σπίτια από πτώσεις!» αποδεικνύοντας πόσο πολύ νοιάζεται για την προστασία

Αλλά τα τηλεγραφόξυλα μένουν.

της «ζωής» και της «ιδιοκτησίας» των δημοτών-του. Άλλους δέκα τέτοιους δημάρχους και η ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση θα έπαιρνε βραβείο... Νόμπελ. Πάντως άδεια του δασαρχείου υπήρχε

Τουλάχιστον σώθηκε ένα τμήμα του κορμού για να καρφώνονται οι διαφημίσεις...

— φρόνιμος και «νόμιμος» ο δήμαρχος — αλλά η ξυλία, που υπολογίζεται να ξεπερνάει τα δύο εκατομμύρια δρχ. παραχωρήθηκε σ' αυτόν που τα έκοψε — ν' αγιάσουν τα χεράκια-του!

Το ότι δεν κόπηκαν τα υπόλοιπα δένδρα και μόνο τα σαράντα, οφείλεται σε παρέμβαση του ίδιου του υπουργού ΧΟΠ κ. Α. Τρίτση.

Στις φωτογραφίες μπορείτε να θαυμάσετε το έργο της δραστήριας δημοτικής αρχής. Τα δένδρα πεθαίνουν αλλά οι δήμαρχοι στέκουν σθεναρά. Εύγε-τους!

Φωτογραφίες: Μάγδας Μαντέλλου

Ίσως λοιπόν ευρείες κατηγορίες συμπολιτών-μας να βρίσκονται στο τέλος μιας ευτυχισμένης εποχής ασυδοσίας, ρεμούλας και μεταπρατικής ευτυχίας. Είναι καιρός η κοινωνία να αποκτήσει μια στοιχειώδη δημοσιονομική υγεία, που βάθρο-της δεν μπορεί να είναι άλλο από την αναλογική ισότητα της συνεισφοράς όλων των πολιτών στο δημόσιο ταμείο.

Τα «περί απειλής της ιδιοκτησίας» λοιπόν εφημερίδων της Δεξιάς τα κατανοούμε. Αλλά η δύσμοιρη ελευθερία γιατί να απειλείται και αυτή; Διότι η ελευθερία ούτε κατακτήθηκε ούτε απωλέσθηκε ποτέ κατόπιν λωποδυσίας. Γιατί αυτό να συμβεί τώρα;

ΦΩΚΛΑΝΤ: Οι 1.800 και η αυτοδιάθεσή-τους

Όσοι πίστευαν σε μια πύρρεια στρατιωτική επικράτηση της Βρετανίας και σε μια εξίσου πύρρεια επιβολή της ευρωαμερικανικής πολιτικής βούλησης στα Νησιά Φώκλαντ βρίσκονται, ένα βήμα πλησιέστερα προς την επαλήθευση των προβλέψεών-τους.

Τη στιγμή που θα κυκλοφορεί το ANTI, ίσως έχει ολοκληρωθεί

η πρώτη φάση της πολεμικής αναμέτρησης, με νίκη στην ξηρά της μιας ή της άλλης πλευράς, ύστερα από τρομακτική ανθρώπινη εκατόμβη. Ίσως να έχουν έτσι ωριμάσει ξανά οι συνθήκες για μια νέα «ειρηνευτική» πρωτοβουλία του κυρίου Πέρες ντε Κουεγιάρ που θα κοιτάξει να ξαναμοιράσει τα φύλλα στο τραπέζι.

Ο απολογισμός για τους Αγγλοαμερικάνους θα είναι, ούτως ή άλλως, θλιβερός, είτε καταφέρει η Αρμάδα να ξανακαταλάβει τα νησιά, είτε δεν τα καταφέρει. Δεν είχε άδικο ο Βρετανός υπουργός άμυνας όταν, μετά την «επιτυχία» της απόβασης, προειδοποίησε τους συμπατριώτες-του να προετοιμάζονται για «δύσκολες μέρες». Πράγματι, πολύ δύσκολες μέρες, και για τον κοσμάκη που βλέπει τα παιδιά-του να χάνονται αλλά και για τις κυβερνήσεις.

Και να σκεφτεί κανείς ότι η κ. Θάτσερ εξακολουθεί να ισχυρίζεται ότι έχει καθήκον να περιφρουρήσει την «ελεύθερη έκφραση της θέλησης» των 1.800 κατοίκων (που να βρίσκονται, άραγε, οι δύστυχοι) των νησιών Φώκλαντ.

Κίνημα Ειρήνης και διλήμματα των ειρηνοφίλων

του Γιάννη Φλώρου

Το απόγευμα της Τρίτης 18 Μαΐου έτυχε να κατεβαίνω με το αυτοκίνητο φίλου, μέλους της ΑΚΕ (Αδέσμευτη Κίνηση Ειρήνης) και του ΚΚΕ εσ. για να παρακολουθήσουμε το συνέδριό-του στο «Μίλωνα». Το ραδιόφωνο ήταν ανοικτό στο Δεύτερο Πρόγραμμα της ΕΡΤ. Κάποιος μιλούσε για την ειρήνη, τον αφοπλισμό, την ανάγκη απύραυλης Βαλκανικής και το κίνημα ειρήνης. Αναζήτησα μουσική. Ο φίλος όμως επέμενε να ακούσει. Συνέχισε να ακούει προσεκτικά, αφού μάλιστα δυνάμωσε και την ένταση. Σε λίγο άρχισε να μουρμουρίζει, να αλλάζει χρώματα και σε κάποια στιγμή γυρίζει οργισμένος.

— «Μα... Άκου δω. Γίνεται συζήτηση μεταξύ της επιτροπής του ΚΚΕ και του ΠΑΣΟΚ για την ειρήνη. Εμείς που είμαστε;» Του είπα να περιμένει. Σε λίγο θά 'ρθει η σειρά-τους, γιατί είναι γνωστό ότι τέτοιες συζητήσεις είναι και λίγο στημένες. Θα ρωτήσουν και το δικό-τους εκπρόσωπο και θα ακούσει την άποψή-του. Στο μεταξύ η συζήτηση προχωρούσε. Είπαν τη γνώμη-τους ο εκπρόσωπος της ΕΕΔΥΕ (Ελληνική Επιτροπή για τη Διεθνή Ύφεση και Ειρήνη) και της ΚΕΑΔΕΑ (Κίνηση για την Εθνική Ανεξαρτησία, τη Διεθνή Ειρήνη και τον Αφοπλισμό) για τις διεθνείς σχέσεις, τον αφοπλισμό, την απόφαση του ΟΗΕ, του πυραύλους «Πέρσιγκ» και «Κρουζ», το κίνημα ειρήνης στην Ευρώπη και την Αμερική. Ακόμα μετά από σχετική ερώτηση της συντονίστριας της συζήτησης μάθαμε και την ιστορία της κάθε επιτροπής. Είκοσι επτά ολόκληρα χρόνια η πρώτη στον αγώνα για ειρήνη, δύο μόνο η δεύτερη, δικαιολογημένα γιατί τώρα τελευταία ιδρύθηκε. Ιστορίες γνωστές, με τίτλους και άλλα.

Τώρα αν κάποιος ακροατής σκεφτόταν, πόσο αυξήθηκαν τα τελευταία είκοσι επτά χρόνια, όλα τα είδη των όπλων, ποσοτικά και ποιοτικά, πόσα καταναλώθηκαν και επίσης την αποτελεσματικότητα των αγώνων και την υπόκλιση στην «ρεαλιστική» πολιτική εξοπλισμών των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ — ο κακός είναι ο πρώτος — μάλλον θα πέρασε από το μυαλό-του ο γνωστός μονόλογος του Άμλετ. Τέλος πάντων. Η εκπομπή τελείωσε αλλά ο φίλος-μου άρχισε να βρίζει: Την ΕΡΤ, την αλλαγή, τη Δεξιά, το ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ, το Θεό-του. Ανησύχησα. «Οι Επιτροπές είναι τρεις και όχι δύο», λέει, «πώς αποφάσισαν ότι είναι μόνο δύο; Γιατί η συνάντηση δεν έγινε με εκπροσώπους και των τριών;». (Η εκπομπή λέγεται «Συναντήσεις»). «Είναι απαράδεκτο, μας κόβουν συνέχεια και γίνεται συνειδητά: Έτσι είναι αδύνατον να προχωρήσουν κινήματα ειρήνης». Ευτυχώς που φθάσαμε, το μπαρ του γηπέδου ήταν ανοικτό, ο φίλος-μου με μια μπύρα ηρέμησε σχετικά και πρόλαβε και λίγο συνέδριο. Σκέφθηκα ότι σίγουρα θα περπάτησε από το Μαραθώνα στην Αθήνα, με τη «Μαραθώνια πορεία Ειρήνης '82». Δεν τον ρώτησα. Θα εκνευριζόταν περισσότερο και χρειαζόμουν το αυτοκίνητό-του για να επιστρέψω πάλι στο κέντρο. Φύγαμε και μονολογούσε. «Πλακάκια τα έχουν κάνει. Άντε τώρα να πείσεις τον κόσμο ότι υπάρχει και η ΑΚΕ. Αδύνατο. Δυο είναι οι ε-

πιτροπές σου λένε. Τέρμα. Αφού το αποφάσισαν».

Μ' αυτό τον τρόπο η ΕΡΤ ενημέρωσε τον ελληνικό λαό ότι υπάρχουν μόνο δύο Επιτροπές Ειρήνης και μας πληροφόρησε για τους στόχους, την πολιτική, τις απόψεις και τις θέσεις του κινήματος για την ειρήνη. Ορθή και υπεύθυνη δημοκρατική ενημέρωση. Μόνο που στην Ελλάδα υπάρχουν τρεις Επιτροπές και η ΕΡΤ ξέχασε την τρίτη όπως και στο ρεπορτάζ των εκδηλώσεων την Κυριακή μπατάρισε λιγάκι ενημερώνοντας μονόπλευρα, γιατί φαίνεται ότι στην Αγία Παρασκευή τις ειδήσεις τις μετράνε ευθέως ανάλογα με την κοινοβουλευτική δύναμη των κομμάτων-καπέλων. Ας το ξεχάσουμε. Το κίνημα Ειρήνης όμως έχει μια ιστορία. Σήμερα δε, με την εμπειρία του μεταδικτατορικού κινήματος οι πάντες σχεδόν, κόμματα, επιτροπές, κεντρικές και περιφερειακές, Τύπος και η TV σιγά-σιγά τώρα, μας δημιουργούν την εικόνα ενός κινήματος μαζικού, μαχητικού και ζωντανού που όπου νά 'ναι θα πετάξει τις βάσεις στο Λιβυκό πέλαγος. Την ιστορία και την εικόνα αυτή δεν πρέπει να την ξεχάσουμε.

Στην Ελλάδα σήμερα θά 'ταν προτιμότερο και πιο ειλικρινές, να μην γίνεται χρήση της έννοιας «κίνημα ειρήνης» με όσα συνεπάγεται αυτονόητα αυτή η χρήση περί ανεξαρτησίας, αυτονομίας, μη κομματικοποίησης κτλ.

Καθαρά και απλά να μην ονομάζουμε τις Επιτροπές «κίνημα» αλλά με βάση την πραγματική διάσταση και τις σχέσεις-τους με τα αντίστοιχα κόμματα να αποδίδουμε και την πραγματικότητά-τους. Ως «μετωπική» δηλαδή «μαζική παράταξη του ΚΚΕ για την προώθηση της πολιτικής-του» την ΕΕΔΥΕ, το ίδιο την ΚΕΑΔΕΑ προσκείμενη στο ΠΑΣΟΚ και επίσης την ΑΚΕ προσκείμενη στο ΚΚΕ εσ.

Να γνωρίζουμε έτσι ότι ο τρόπος λειτουργίας κάθε παράταξης είναι αποτέλεσμα της αντίληψης κάθε κόμματος όπως επίσης ότι οι απόψεις και η πρακτική-τους για τα διεθνή προβλήματα, τις βάσεις, το ΝΑΤΟ, το Σύμφωνο της Βαρσοβίας κτλ. είναι η φυσική προέκταση των αντίστοιχων κομματικών επιλογών. Να μπορεί λοιπόν κάθε πολίτης, μιας και η κοινοβουλευτική δημοκρατία μας το επιτρέπει, να τοποθετείται ανάλογα χωρίς να χρειάζεται επιπλέον και η διαμεσολάβηση «Κινήματος» — επιτροπών.

Φυσιολογικά περί κινήματος ουδείς λόγος έπρεπε να γίνεται. Αντίθετα όμως, γίνεται και με βεβαιότητα μάλιστα, η οποία αγγίζει τα όρια μιας άκριτης πεποίθησης από πολλούς, ότι βρισκόμαστε σε άνοδο, κατάκτηση νέων θέσεων, με νέες απόψεις κτλ. Για απόδειξη προβάλλεται η πραγματικότητα και η ίδια η ζωή. Η συγκέντρωση δηλαδή στο Παναθηναϊκό στάδιο για την υποδοχή της φλόγας της «Διεθνούς Ειρηνοδρομίας» και η «συναυλία ειρήνης» στο Καραϊσκάκη. Τώρα αν η άφιξη του Χαϊηγκ, η «διαμάχη» ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ, οι αντιλήψεις για το κίνημα ειρήνης, το πρόβλημα των βάσεων, των πυρηνικών ό-

πλων στην Ευρώπη, Αμερικάνικων και Σοβιετικών, μπορούν να εκφραστούν και να χωρέσουν σε μια εκδήλωση, είναι φαίνεται μικροπροβλήματα απέναντι στο «χρέος της έκφρασης» του κινήματος. Ενός κινήματος που κατασκευάζεται με την ένωση των μετωπικών σχημάτων ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ στο Στάδιο. Ας είναι. Μια από τις «ιδιότητες» της ειρήνης είναι φαίνεται η ένωση. Πάντως όταν η μία πλευρά έλεγε «πάρτε θέση για το ΝΑΤΟ» η άλλη απαντούσε, «έξω για πάντα από το ΝΑΤΟ». Προφανώς αρκετοί θα σκέφθηκαν ότι αυτό αποτελεί ένα ακόμη βήμα — έκφραση πολιτικής βούλησης δηλαδή — για τη δημιουργία ανεξάρτητου και αυτόνομου κινήματος για την ειρήνη. Μάλλον πρέπει να είμαστε βέβαιοι ότι η επόμενη απόφαση του ΟΗΕ πρόκειται να είναι μια πανηγυρική έκκληση για ειρήνη και αφοπλισμό και σίγουροι ότι στη δεκαετία αυτή η ένταση των εξοπλισμών αντί να μειωθεί θα αυξηθεί. Η ειρήνη πάντως — γιατί όλα γίνονται εν ονόματί-της — δεν πρέπει να έχει παράπονο ως έννοια, από άποψη ιδεαλιστικής και μεταφυσικής μεταχειρίσής-της.

Η ΑΚΕ δεν κατόρθωσε να ξεπεράσει την πεπατημένη. Αν και έχει την ευαισθησία σε κρίσιμα προβλήματα και επιθυμεί την επανεξέταση αρκετών, έχοντας στόχο την ανάπτυξη «ανεξάρτητου και αυτόνομου κινήματος ειρήνης» δανείζεται περισσότερα από το παρελθόν, παρά δημιουργεί με βάση την πραγματικότητα και τις σημερινές αντιθέσεις. Η σύνδεση που διακηρύσσει ότι προσπαθεί να πετύχει με τα κινήματα στο χώρο της Δ. Ευρώπης δεν στηρίζεται σε αντίστοιχες προσεγγίσεις και πρακτική με τις αντιθέσεις και ανάγκες πολιτικές και κοινωνικές, του ελληνικού χώρου. Δεν αρκεί η διακήρυξη καλών προθέσεων για να αποκτήσει το ελληνικό κίνημα ειρήνης άλλες διαστάσεις. Στη Δ. Ευρώπη τείνει να αποκτήσει μερικά καινούρια στοιχεία, που βέβαια δεν είναι ολοκληρωμένα, ούτε αποτελούν την ενναλακτική λύση στο σημερινό διπολισμό. Έχει όμως ορισμένα σταθερά χαρακτηριστικά τα οποία έχουν διευρυνθεί και συνδεθεί με αιτήματα και κινήματα σχετικά με σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, (περιβάλλον, ποιότητα ζωής, ανάπτυξη, οικολογία κτλ.) πράγμα που τους επιτρέπει ένα σημαντικό και ουσιαστικό ρόλο στους αγώνες των λαών για ειρήνη και αφοπλισμό.

Το ΑΝΤΙ αρκετό καιρό τώρα (τχ. 186 της 11.9.81) είχε επισημάνει σε αντίστοιχη έρευνα για τις προοπτικές του κινήματος ειρήνης, για τις αντιφάσεις και τα προβλήματα που ορθώνονται μπροστά-του. Οι τελευταίες πάντως εκδηλώσεις έδειξαν ότι μια διαφορετική πορεία του κινήματος ειρήνης παραμένει αίτημα, όλων, όσων σέβονται την ιστορία-του, έχουν κοινωνικές και πολιτικές ευαισθησίες ευρύτερες από τις στενές κομματικές, και δεν θέλουν να έχουν τη θέση του σφραγιδοφύλακα απόψεων και ακόλουθου επιλογών που άλλοι καθορίζουν.

Μετατοπίσεις, αναμονή, ανασυνθέσεις

του Δ. Ψάλτη

Τα αποφασιστικά, κρίσιμα και ουσιαστικά προβλήματα του ΚΚΕ εσ. παραπέμπονται για το μέλλον. Το 3ο (11ο) συνέδριό-του επικύρωσε θέσεις, που διατυπώθηκαν πρόσφατα, αντιμετώπισε ζητήματα κατευθύνσεων σ' αυτή τη φάση, προχώρησε σε ανασύνθεση της ηγεσίας και εξέφρασε τη διάθεση και τη βούληση να αντιμετωπισθούν τα καθοριστικά προβλήματα.

Δεν υπήρξαν επιλογές, οι οποίες θα μπορούσαν, ως τομή, να του επιτρέψουν να διαμορφώσει τις προϋποθέσεις για μια ποιοτική μεταβολή, έτσι ώστε να απευθυνθεί με διαφορετικούς όρους στην Αριστερά. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι βασικές πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές παραμένουν ίδιες, το συνέδριο προχώρησε σε τροποποιήσεις των κατευθύνσεων, σε προβλήματα φυσιογνωμίας και οικοδόμησης του κόμματος και σε βελτιώσεις προηγούμενων θέσεων. Το χαρακτηριστικό στοιχείο, των τελικών αποφάσεων, είναι η μετατόπιση και εξέλιξη σε θέσεις και απόψεις, έτσι όμως που να εντάσσονται στις μέχρι σήμερα επιλογές του ΚΚΕ εσ. ως συνέχεια και παραπέρα επεξεργασί- τους. Επιπλέον, διακρίνονται από την αρχή των «ισσοροπιών», στη βάση των απόψεων και των αντιλήψεων που διαμορφώθηκαν μετά το εκλογικό αποτέλεσμα, των επιπτώσεων από το Πολωνικό, των συσχετισμών που προϋπήρχαν και αυτών που διαμορφώθηκαν στις προσυνεδριακές διαδικασίες, μετά την κριτική που ασκήθηκε και την έντονη, πολλές φορές, αμφισβήτηση της προηγούμενης ηγεσίας.

Πολλά στελέχη εκφράζουν την άποψη ότι, οι τελικές αποφάσεις δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες ευρύτερου χαρακτή-

ρα ποιοτικών μεταβολών, που θεωρούν αναγκαίες για την μελλοντική πορεία του κόμματος και τομών σε βασικές επιλογές- του. Θεωρούν μάλιστα ότι σε αρκετά σημεία, οι αποφάσεις είναι πιο πίσω από θέσεις και εκτιμήσεις που περιείχε το κείμενο των θέσεων, που είχε προταθεί προσυνεδριακά από την Κ.Ε. Επισημαίνεται όμως η βελτίωση των θέσεων σε βασικά σημεία, η μεγαλύτερη σαφήνεια και η θέση του συνεδρίου σε θέματα όπως αυτά του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και των σχέσεων με το ΚΚΕ.

Οι αποφάσεις πάντως περιέχουν αρκετά τροποποιητικά στοιχεία που διαφοροποιούν τις θέσεις, από προηγούμενες αντίστοιχες απόψεις του ΚΚΕ εσ. Παρά δε τις διαφορετικές απόψεις παραδοσιακών ηγετικών στελεχών, που εκφράστηκαν και στο συνέδριο, με έντονο το χαρακτήρα της αντιπαράθεσης και της προσωπικής κριτικής σε αρκετά σημεία, οι αποφάσεις βγήκαν με διάθεση έκφρασης όλων των απόψεων, αποφυγής οξύνσεων και πνεύμα ενότητας, ώστε να μην προκαλέσουν επιπλέον προβλήματα ή τη ριζική διαφωνία ηγετικών στελεχών στα ντοκουμέντα του συνεδρίου.

Η κριτική σε απόψεις του Α. Κύρκου που ασκήθηκε από μεγάλη μερίδα μεσαίων στελεχών, τον Α. Μπριλλάκη αλλά και τον Κ. Φιλίνη είναι ενδεικτική για την επιλογή της πλειοψηφίας του κόμματος να μην επιστρέψει σε απόψεις του πρώτου, σε θέματα όπως ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» και οι σχέσεις με το ΚΚΕ. Ο Α. Κύρκος ο οποίος επέμενε στις απόψεις- του και στο συνέδριο, άφησε να εννοηθεί ότι ριζικές αλλαγές και ουσιαστικές απο-

ΚΥΚΛΟΦΟ

ο 15ος τόμος του *ΑΝΤΙ*
Β' εξάμηνο 1981
(τεύχη 181 - 195)

αντί

1981 β'

Σε 780 σελίδες αποτυπώνεται η πολιτική και πολιτιστική-μας ζωή.

Στον τόμο περιλαμβάνονται τα τεύχη - αφιερώματα για τον Ν. Πουλαντζά και τον Δ. Χατζή, ντοκουμέντα για το ΕΑΜ και ντοκουμέντα για την Πολωνία, επισκόπηση των εκλογών του '81 και το ειδικό - γελοιογραφικό τεύχος.

Ζητείστε-τον στα γραφεία του περιοδικού «ΑΝΤΙ»:

Δημοχάρους 60 (Τ.Τ. 601)

Τηλ. 732.713 και 732.819

ΧΕΙΡΟΚΡΟΤΗΜΑΤΑ — ΓΚΑΛΛΟΠ

Το ΚΚ της Κίνας πρώτο στην προτίμηση των Συνέδρων και των παρατηρητών που παρευρέθηκαν στην τελετή της έναρξης των εργασιών του ΚΚΕ εσωτ.!

Αυτό τουλάχιστον προκύπτει από τη χρονομέτρηση της διάρκειας των χειροκροτημάτων που ακολουθούσαν την αναγγελία της παρουσίας των ξένων αντιπροσωπειών στο Συνέδριο. Μετά τους συμπαθητικούς Κινέζους (το χειροκρότημα κράτησε 17") ακολουθούν: Ένωση Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας (15"), ΚΚ Ισπανίας (14"). Το Ιταλικό ΚΚ (που δεν έστειλε μέλος της Κεντρικής Επιτροπής αντίθετα με τα προηγούμενα) ισόπαλο με το ΚΚ Ρουμανίας (12"). Ακολουθούν τα Σκανδιναβικά: το Σουηδικό με 11" και το ΚΚ Δανίας και Νορβηγίας με 8" το καθένα. Τα λιγότερα χειροκροτήματα απέσπασαν (ευτυχώς) οι εκπρό-

σωποι του «Αραβικού Σοσιαλισμού»: το Μπάθ του Ιράκ (6") ενώ το Εθνικό Μέτωπο του Λιβάνου προηγήθηκε με (7"). Χειροκροτήθηκαν λιγότερο κι από το Ελβετικό ΚΚ (8"). Περισσότερα χειροκροτήματα και από τα ΚΚ, απέσπασαν όμως, τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα με πρώτη την ΡΛΟ, την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (22") το Ιρλανδικό Σιν Φέιν (19") και οι Σαντινίστας της Νικαράγουα με 15". Οι Τούρκοι πολιτικοί πρόσφυγες του Λαύριο είχαν μεγαλύτερες συμπάθειες (20") από την ΕΔΕΚ (10"). Οι εκπρόσωποι των Ελληνικών κομμάτων είχαν την ευκαιρία να μιλήσουν: πρώτος λοιπόν ο Η. Ηλιού με 17", και δεύτερος ο Κ. Λαλιώτης του ΠΑΣΟΚ (15"). Τρίτο το... ΕΚΚΕ με 9", τέταρτοι ΕΔΗΚ και Χριστιανική Δημοκρατία (8") και τελευταίο το... ΚΟΔΗΣΟ (7").

Σ. Κ.

Ακόμη μπορείτε να βρείτε τους παλιότερους τόμους του περιοδικού, με εξαίρεση τους Α' και Β' που έχουν ήδη εξαντληθεί.

Το «ΑΝΤΙ» παραμένει σταθερά ένα πλούσιο ενημερωτικό περιοδικό που με τους τόμους, σας προσφέρει μια άμεση πρόσβαση στο πλούσιο υλικό της πρόσφατης ελληνικής ιστορίας.

Λίσσεις από τις βασικές επιλογές του κόμματος μπορεί να μην του επέτρεπαν να προσφέρει τις υπηρεσίες-του στο κόμμα από υπεύθυνη και καθοδηγητική θέση. Πάντως οι αποφάσεις στις βασικές και ουσιαστικές κατευθύνσεις εμπεριέχουν απόψεις τόσο του Α. Κύρκου, όσο και στελεχών που άσκησαν κριτική σε απόψεις-του, όπως του Κ. Φιλίνη και του Α. Μπριλλάκη. Κριτική στις επιλογές του κόμματος και στις βασικές πλευρές της πολιτικής-του με επιπτώσεις στη σύνθεση της νέας ηγεσίας και την ανασύνθεση των ηγετικών απόψεων στο ΚΚΕ εσ. εκφράσθηκε από στελέχη όπως οι: Μπ. Θεοδωρίδης, Στ. Παπάς, Μ. Καβουριάρης, Γιατζόγλου, Κ. Ζουράρης, Δ. Ντοκόπουλος, Αρώνης, Α.

Ρήγος, Κ. Γαβρόγλου καθώς και από στελέχη εργατικών οργανώσεων του κόμματος αλλά και του Ρήγα. Σε πολλά σημεία διαφορετική άποψη απ' αυτή των θέσεων υποστήριζε ο Γ. Μπανιάς. Κριτική διατυπώθηκε από το Σ. Καρρά, κύρια για τη φυσιογνωμία και την οικοδόμηση του κόμματος, από το Γ. Ρέγγα και άλλους. Μερικά στελέχη προερχόμενα από το Ρήγα όπως ο Σ. Βαλτέν καθώς και στελέχη της σπουδάζουσας του Ρήγα, διατύπωσαν την ανάγκη να παραμείνει το κόμμα στις ίδιες επιλογές καθώς επίσης υποστήριζαν απόψεις που διατύπωσε ο Α. Κύρκος.

Στο συνέδριο υπήρξε πολυφωνία και έκφραση διαφορετικών απόψεων. Όμως, λίγες απ' αυτές δίνουν νέα στοιχεία, σε ό-

σα μέχρι σήμερα έχει επεξεργασθεί το ΚΚΕ εσ. Χαρακτηριστική σ' αυτή την κατεύθυνση είναι η θέση, που διατυπώθηκε στο διάλογο, του Σ. Πεσματζόγλου, για το ΠΑΣΟΚ. Από το συνέδριο έλλειπαν, δηλαδή, τα στοιχεία εκείνα τα οποία θα το έκαναν ουσιαστικό, θα μετέτρεπαν δηλαδή την πολυφωνία σε συζήτηση και σύνθεση απόψεων, τους μονόλογους σε διάλογο, θα έδιναν στην κριτική τα στοιχεία της πολιτικής άποψης και θα πολιτικοποιούσαν το σύνολο αυτής της διαδικασίας.

Η νέα Κεντρική Επιτροπή στην οποία υπάρχουν αρκετά νέα στελέχη εκφράζει την μερική ανασύνθεση των ηγετικών απόψεων στο ΚΚΕ εσ. με διατήρηση ταυτόχρονα των απόψεων και αντιλήψεων που υπήρχαν στην προηγούμενη Κ.Ε. Άσχετα από τη σύνθεση και τη μορφή που θα έχει η νέα καθοδήγηση — μέχρι τώρα δεν είναι γνωστά — οι μετακινήσεις και οι μετατοπίσεις στις θέσεις και στις επιλογές του ΚΚΕ εσ. δεν δείχνουν να αλλάζουν οι βασικές κατευθύνσεις του κόμματος, ούτε να αρχίζει μια άλλη πολιτική και πρακτική στους μαζικούς χώρους ριζικά διαφορετική από τη μέχρι τώρα γνωστή. Πρέπει πάντως να αναμένεται να εγκαινιασθεί μια πολιτική «τίμιας κριτικής» στο ΠΑΣΟΚ από «αυτόνομη θέση», χωρίς αυτό να σημαίνει ρήξη με τη μέχρι σήμερα στάση του ΚΚΕ εσ. απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. Επίσης θα τονίζονται ζητήματα φυσιογνωμίας του ΚΚΕ εσ. πράγμα που σημαίνει ότι θα υπάρξει τροποποίηση της στάσης-του απέναντι στο ΚΚΕ αλλά και ενδεχόμενα διαφορετική τοποθέτηση σε μαζικούς χώρους, πράγμα που εξαρτάται και από τα αντίστοιχα στελέχη σ' αυτούς τους χώρους.

Πρέπει ακόμη να υπάρξει στάση κριτικής με τα χαρακτηριστικά που αναφέραμε πριν στο συνδικαλιστικό χώρο.

Το 3ο (11ο) συνέδριο του ΚΚΕ εσ. μπορεί να χαρακτηριστεί συνέδριο των μερικών μετατοπίσεων, της αναμονής και των ανασυνθέσεων. Μετατοπίσεις οι οποίες έγιναν σ' ορισμένες θέσεις και κατευθύνσεις, αναμονή που εξακολουθεί να χαρακτηρίζει το ΚΚΕ εσ. απέναντι στη νέα κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ και ανασύνθεση που εκφράστηκε στη σύνθεση της Κεντρικής Επιτροπής και των μεσαίων οργάνων. Πολλά από τα προβλήματα που τέθηκαν στο συνέδριο παραμένουν. Ωστόσο από το συνέδριο το ΚΚΕ εσ. βγήκε με μια νέα πνοή. Οι δυσκολίες από δω και πέρα είναι μεγαλύτερες, αν και το ίδιο τοποθετεί, σαν «δείκτη ελπίδας», το 5,3% της Ευρωβουλής με βάση το 1,37% της Βουλής.

Η έκφραση της βούλησης όμως δεν καθιστά ικανό έναν αριστερό πολιτικό οργανισμό για άσκηση πολιτικής και πρακτικής τέτοιας που να του επιτρέπει να έχει ενεργητικό και πρακτικό λόγο στην πορεία για το σοσιαλισμό. Ούτε του επιτρέπει να διαμορφώνει συσχετισμούς και να δημιουργεί πολιτικές και ιδεολογικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της Αριστεράς και την εφαρμογή μιας νέας πολιτικής.

ΙΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΧΙΟΣ

Κυκλος Ελληνικών Σπουδων

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

11 - 24 Ιουλίου '82

Φιλολογία: Ποιητικά
Φιλοσοφία: Ηρακλείτος
Φιλοσοφία: Σωκρατής

25 Ιουλ - 7 Αυγούστου
Πολιτική Οικονομία
Συγκριτική Οικονομία
Οικονομική Θεωρία

8 - 21 Αυγούστου
Θεατρο: Σκηνικά
Μυθολογία: Ατλαντίς
Ελληνική Τραγωδία

22 Αυγ - 4 Σεπτεμβρίου
Αρχαιολογία: 5^{ος} Αιώνας
Φιλολογία: Οι Λατίνοι
Θεατρο: Ο Προμηθεός

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Ρ. Μπερτζι, Δ. Δημητρά, Μ. Παπαχειμώνα

Νανος Βαλαωρίτης
Τσαρλς Καν
Γρηγορης Βλαστός

Γ. Κατηφορης
Στ. Μπαμπανασης
Λουκα Κατσελη
Λουκας Τσουκαλης

Γιαννης Τσαρουχης
Π. Βινταλ-Νακε
Ν. Χουρμουζιαδης

Βερνερ Φουκς
Βινσετζο Ροτολο
Φανης Κακριδης

ΟΜΙΛΙΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΕΧΝΗΣ

Αρλετα
Γρηγορης Βλαστός
Τζ. Λαγουδη-Πινταίν
Μαρία Φαραντουρη

Αγγ. Αγγελοπουλος
Μπιλ Μπράνσον
Αργυρης Έμμανουηλ
Βασίλης Μαρς

Μαριος Πλωριτης
Γιαννης Τσαρουχης
Βασίλης Βασιλικός
Ευγενία Συριωτή

Γουίλιαμ Ντινσμορ
Τζων Μπορντμαν
Στελλα Γαδεδη
Βαγγ. Μπουντουνης

ΖΩΝΤΑΝΕΨΤΕ ΤΗΝ ΩΡΑ ΣΑΣ

... μήν τήν σκοτώνετε

Ο ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ

τῆς «γνώσης»

Τό ΝΕΟ
περιοδικό έκπληξη

Στό πρώτο τεύχος θά βρεῖτε:

- Σταυρόλεξα
- Πρόβλημα κόμικ
- Προβλήματα τοῦ SAM - LOYD
- Σκάκι
- Μπρίτζ
- Προβλήματα λογικῆς
- Ἀκροστιχίδες
- Κρυπταριθμητική
- Διαγωνισμούς

ΑΚΟΜΑ: 11σέλιδο ἀφιέρωμα στόν κύβο τοῦ Ρούμπικ
(ἀνάλυση τοῦ παιχνιδιοῦ καί ἡ λύση του).

ΑΚΟΜΑ: Τό ΟΡΙΓΚΑΜΙ (Γιαπωνέζικο παιχνίδι - ἄσκηση χαρτογλυπτικῆς).

ΑΚΟΜΑ: Γελοιογραφίες - κόμικς τῶν μεγαλυτέρων
Ἑλλήνων σκιτσογράφων.

ΑΚΟΜΑ: Διηγήματα σόκ

ΑΚΟΜΑ: Σελίδες γιά τούς συλλέκτες καί πολλά ἄλλα.

ΚΑΘΕ ΤΕΥΧΟΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΕΚΠΛΗΞΗ

Ο ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ

τῆς γνώσης

ζωντανέψτε τήν ὥρα σας

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

παρατηρητής

πολη και περιφέρεια

εκδοση μελετών του χώρου

Περιφερειακή Οργάνωση στην Ελλάδα - Regions in the Greek Economy
□ Περιφερειακή Θεωρία και Πρακτική - Regional Theory and Practice
□ Ιδεολογία και Πολιτισμός - Ideology and Planning
□ Τριτογεννοποίηση και Διαπεριφερειακή Πολύωση - Tertiarisation and Interregional Polarisation

city and region
journal of spatial studies

συντακτική επιτροπή:

Ελένη Ανδρικοπούλου-Καυκαλά

Γρηγόρης Καυκαλάς

Νίκος Κομνηνός

Αλέξανδρος-Φαίδων Λαγόπουλος

Μιχάλης Παπαγιαννάκης

Νίκος Παπαμήχος

Βίλμα Χαστάογλου

Κωστής Χατζημιχάλης

Ο χώρος συμμετέχει με συγκεκριμένους και ιδιαίτερους τρόπους στη διαδικασία της κοινωνικής αναπαραγωγής και αποτελεί έτσι οργανικό μέρος των συγκρούσεων που συνεπάγονται η παραγωγή και η κυκλοφορία του συνολικού κοινωνικού προϊόντος.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΤΗΛ 264 958

ΑΘΗΝΑ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΛ 3610589

Η επίθεση του ΠΑΣΟΚ και η αντεπίθεση αυτοάμυνας του ΚΚΕ

του Στέλιου Κούλογλου

Μια σειρά από επίσημες αποφάσεις, ανακοινώσεις, δηλώσεις αλλά και ανοικτές διαμάχες σε μαζικούς χώρους και κυρίως στον εργατικό χώρο, έδωσαν τροφή σε ερωτήματα για αναμέτρηση ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ: Τα γεγονότα μάλιστα στην Κεφαλλονιά, στη διάρκεια λόγου του Πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου, με τη διαμάχη των τοπικών οργανώσεων των δύο κομμάτων, που επεκτάθηκε πέρα από τα συνθήματα, τροφοδότησαν με επιπλέον επιχειρήματα τη φιλολογία για αναμέτρηση ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ. Πρόκειται για αναμέτρηση που μπορεί να οδηγήσει σε οριστική ρήξη τις υπάρχουσες σχέσεις των δύο κομμάτων ή απλά για προσπάθειες κομματικής οριοθέτησης και κατάκτησης κάποιων «βαθμών» και θέσεων εν όψει δημοτικών εκλογών;

ΤΟ ΚΚΕ έκανε πρώτο την επίθεσή-του. Η επίσημη έναρξη των «εχθροπραξιών» έγινε το Μάρτη, με την ολομέλεια της Κεντρικής-του Επιτροπής. Σύμφωνα με τις αποφάσεις της τελευταίας, η κυβερνητική πολιτική «*χαρακτηρίζεται από υπαναχωρήσεις και αντιφάσεις και, παρά ορισμένα μέτρα δημοκρατικού, γενικού χαρακτήρα, δεν προωθεί την αλλαγή που έχει ανάγκη ο τόπος και που είναι ώριμη στη συνείδηση της πλειοψηφίας του ελληνικού λαού*».

ΕΤΣΙ αφού διατυπώνεται κριτική σε όλα τα πεδία της κυβερνητικής δραστηριότητας (εκδημοκρατισμός, οικονομική πολιτική, εξωτερικές σχέσεις ιδιαίτερα με το ΝΑΤΟ και τους Αμερικάνους) η ΚΕ του ΚΚΕ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι: «*Το ΚΚΕ κρίνοντας συνολικά την κυβερνητική πολιτική είναι αντίθετο με το γενικό-της προσανατολισμό, γιατί δεν προωθεί την πραγματική αλλαγή*».

ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ αφού επισημαίνεται η ανάγκη της υποστήριξης «*κάθε μεταρρύθμισης δημοκρατικού χαρακτήρα και κάθε διαφοροποίησης από την πολιτική του ιμπεριαλισμού*» αλλά και της επίκρισης «*των υπαναχωρήσεων και των ανεπαρκειών*», η απόφαση καταλήγει:

«*Το πρωταρχικό καθήκον του κομματος είναι να συμβάλλει αποφασιστικά στη συσπείρωση της μεγάλης πλειοψηφίας του λαού, μαζί και των οπαδών του ΠΑΣΟΚ, γύρω από τους στόχους της πραγματικής αλλαγής*» και στην ανάπτυξη ενός «*οργανωμένου λαϊκού κινήματος*» που «*να μπορεί να στρέφει, στον ένα ή τον άλλο βαθμό, την κυβερνητική πολιτική στην κατεύθυνση της πραγματικής αλλαγής*»¹.

ΕΠΙΘΕΣΗ ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΣ

ΣΤΕΛΕΧΗ του ΚΚΕ παρατηρούσαν ότι η

απόφαση αυτή παρά τον επιθετικό-της τόνο, έχει ουσιαστικά αμυντικό χαρακτήρα. Αποσκοπεί δηλαδή στην αποσαφήνιση της πολιτικής του ΚΚΕ στις νέες συνθήκες και με αυτό τον τρόπο στην «οριοθέτηση» του κόμματος από το ΠΑΣΟΚ και την ενίσχυση της εσωτερικής-του συνοχής. Όπως είχαμε επισημάνει και σε παλιότερο άρθρο στο ΑΝΤΙ, το ΚΚΕ αντιμετωπίζει σήμερα δύο προβλήματα που σχετίζονται στενά μεταξύ-τους: Από την μια πλευρά, οι ενδείξεις από αναμετρήσεις στους μαζικούς χώρους την περίοδο μετά τις εκλογές, επισημαίνουν μια στασιμότητα στην επιρροή του κόμματος, που επιβεβαιώνεται μερικά από την αντίστοιχη πορεία των στρατολογίων στο ΚΚΕ και την ΚΝΕ αλλά και των πωλήσεων του «Ριζοσπάστη». Ενώ λοιπόν η αντιδεξιά κατεύθυνση του ΚΚΕ την περίοδο της διακυβέρνησης από την ΝΔ ήταν — παρ' ότι λίγο επεξεργασμένη — ικανή να αυξάνει σταδιακά την επιρροή και τις δυνάμεις-του, σήμερα απαιτείται μια περισσότερη εκλεπτυσμένη και θεωρητικά συνεκτική πολιτική...

ΦΤΑΝΟΥΜΕ δηλαδή στο δεύτερο πρόβλημα που είναι η επεξεργασία των θέσεων του ΚΚΕ απέναντι στο «φαινόμενο ΠΑΣΟΚ» και της τακτικής-του απέναντι στην κυβέρνηση. Χαρακτηριστικό για την ασάφεια που συνεχίζεται ακόμα στις γραμμές του ΚΚΕ είναι άρθρο της ΚΕ μέλους και θεωρητικού του κόμματος Μ. Ανδρουλάκη που δημοσιεύτηκε πρόσφατα στον «Ριζοσπάστη», (δύο σχεδόν μήνες μετά το τέλος της ολομέλειας). Στο άρθρο — που απευθύνεται κυρίως στα μέλη του κόμματος — γράφονται μεταξύ των άλλων και τα εξής: «*Δεν προσδιοριζόμαστε σαν κόμμα απλώς με μια κριτική από τα αριστερά προς το ΠΑΣΟΚ. Δεν είμαστε ένα πιο «συνεπές» ή πιο «αριστερό» ΠΑΣΟΚ, δεν είμαστε αντι-ΠΑΣΟΚ ή φιλο-ΠΑΣΟΚ αλλά ένα επαναστατικό κόμμα*» κτλ.

Ο ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΟΣ που επιδιώκει να «εκλαϊκεύσει» τις αποφάσεις της ολομέλειας δίνει παράλληλα και τη δική-του ερμηνεία σ' αυτές. Αποφεύγοντας να υπερτονίσει τις θέσεις της «μη ανταπόκρισης του ΠΑΣΟΚ προς τη θέληση της πλειοψηφίας του ελληνικού λαού» ή την έννοια της «πραγματικής αλλαγής», προσπαθεί να συγκρατήσει τις αντικρουόμενες απόψεις για το ρόλο του ΠΑΣΟΚ και τη στάση του ΚΚΕ τονίζοντας:

«*Έτσι το πρόβλημα δεν περιορίζεται στο τι κάνει το ΠΑΣΟΚ, που είναι άλλωστε αυτό που είναι. Το κύριο πρόβλημα σήμερα είναι: "εμείς τι κάνουμε"*» και προτείνει σαν «μέση λύση»: «*Ας αναπτύξουμε μια ισχυρή ενωτική λαϊκή δυναμική... και*

η πράξη θα δείξει κατά πόσο και εάν το ΠΑΣΟΚ θα ανταποκρίνεται στα αιτήματα των μαζών, σε ποιό βαθμό θα παρακολουθεί τις μετατοπίσεις προς τα αριστερά και τις ανακατατάξεις που θα γίνονται στον ευρύτερο χώρο που καλύπτει το ΠΑΣΟΚ».

Η ΚΑΤΑΛΗΞΗ του άρθρου είναι το ίδιο αμυντική με τη θέση της ΚΕ του ΚΚΕ. Το μόνο που μπορούμε να κάνουμε προς το παρόν, είναι η ενίσχυση των δυνάμεων και των θέσεών-μας στα μαζικά κινήματα, η προπαγάνδα για «την κατοχύρωση της δικής-του (εννοείται του ΚΚΕ) επαναστατικής φυσιογνωμίας, σε διάκριση απ' αυτήν του ΠΑΣΟΚ»². Παρ' ότι το ίδιο άρθρο προτρέπει τα μέλη του ΚΚΕ να μην οδηγούνται «στην αναδίπλωση στο φρούριό-μας, σε ανυπομονησία ή σε παθητική στάση που θα μας αποσπούσαν από τις πλατιές μάζες» αυτή η πολιτική του ΚΚΕ, που υπογορεύεται από τις ανάγκες της οριοθέτησης οδηγεί αντικειμενικά στην αναδίπλωση και το κλείσιμο στα κομματικά φρούρια.

ΕΙΝΑΙ χαρακτηριστικό ότι από πλευράς ηγεσίας, στις τελευταίες εσωτερικές συζητήσεις στο ΚΚΕ αρχίζει να διατυπώνεται — προς τα στελέχη που εκφράζουν διαφοροποιημένες αντιλήψεις — η κατηγορία του επηρεασμού από την «αστική ιδεολογία». Πιο συγκεκριμένα, προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι η «άμβλυνση των ταξικών αντιθέσεων», εξαιτίας της διακυβέρνησης από ένα κόμμα σαν το ΠΑΣΟΚ, διευκολύνει τη «διάδοση των ρεφορμιστικών ιδεών» στο λαό, πράγμα που «οπωσδήποτε έχει την αντανάκλασή-του» και στο κόμμα. Μάλιστα σε οργανώσεις διανοούμενων, υπάρχει η κλασική συμπλήρωση ότι οι διανοούμενοι είναι λιγότερο σταθεροί ταξικά και συνεπώς πιο επιρρεπείς στην αστική ιδεολογία...

ΠΑΡ' ΟΛΑ αυτά, η ανακοίνωση των θέσεων της ΚΕ για το 11ο Συνέδριο του ΚΚΕ, έχει καθυστερήσει περισσότερο από το κανονικό — μια ακόμα ένδειξη για τα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει σήμερα η ηγεσία. Από τα στοιχεία που έχουμε μέχρι στιγμής στη διάθεσή-μας, φαίνεται πάντως ότι οι «θέσεις» δεν θα αποφύγουν τις αντιφάσεις και τις ασάφειες που παρουσιάζονται στη σημερινή πολιτική του ΚΚΕ και βασικά θα κινηθούν στη γραμμή της Ολομέλειας του περασμένου Μάρτη: στη μηχανιστική σύγκριση των προεκλογικών διακηρύξεων του ΠΑΣΟΚ με τη σημερινή-του πολιτική και στη μέθοδο της προσθαφαίρεσης των θέσεων του ΚΚΕ από τις θέσεις της κυβέρνησης.

Χρειάζεται βέβαια να υπογραμμιστεί ότι η πολιτική που προκύπτει από κάτι τέτοιο είναι αρκετές φορές — πέρα από άλλες προθέσεις ή σκοπιμότητες — συνεπής με τις διακηρύξεις του ΚΚΕ, όπως για παράδειγμα η αντίθεση του ΚΚΕ με την πορεία των Ελληνοαμερικανικών σχέσεων. Δεν είναι όμως ικανή για την άρθρωση μιας άλλης πολιτικής, αναγκασμένη να παρακολουθεί περισσότερο ή λιγότερο κριτικά τις κυβερνητικές πρωτοβουλίες...

ΤΟ ΠΑΣΟΚ «ξαναπέταξε το μπαλλάκι»

απαντώντας με τις θέσεις της πρόσφατης Συνόδου της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ. Με τίτλο «το ΚΚΕ και η Αλλαγή» δημοσιεύεται στην «Εξόρμηση» ένα εκτενές κείμενο «εφ' όλης της ύλης» για το ΚΚΕ. Οι αναλύσεις αυτές διαπιστώνουν «κρίση στρατηγικής» του ΚΚΕ μετά τη νίκη του ΠΑΣΟΚ και ασκούν κριτική για την επιμονή του ΚΚΕ «σε ξεπερασμένους ιδεολογικούς δογματισμούς», την «άκριτη θεωρητική προσήλωσή-του στο ΚΚΣΕ», την «θεληματική-του πρόσδεση στη λογική του διεθνούς διπολισμού», αναφέρονται στην αντίληψή-του για τον ρόλο των μαζικών κινήματων «τη συσκότιση των απόψεών-του για τη σχέση Δημοκρατίας και Σοσιαλισμού» κτλ. Τέλος διακινδυνεύεται η διατύπωση δύο εκδοχών για τη μελλοντική πορεία του ΚΚΕ: «του ριζικού επαναπροσδιορισμού στρατηγικής με αυτόνομη και κριτική στάση αλλά με θετική συμβολή προς το εγχείρημα της Αλλαγής» ή της επιδίωξης «εσωτερικής συνοχής του κομματικού-του μηχανισμού με συγκολλητική ύλη μια παρατεταμένη και άγονη αντιπολιτευτική πρακτική... και την πολιτική επένδυση κάποιας... κυβερνητικής φθοράς»³.

ΠΟΛΛΟΙ έτρεξαν να παρουσιάσουν τις θέσεις αυτές και τις ανταλλαγές δηλώσεων που μεσολάβησαν σαν απόφαση του ΠΑΣΟΚ να οριοθετηθεί από τα αριστερά ή να διαρρήξει τις σχέσεις-του με το ΚΚΕ. Η εξέταση όμως της κυβερνητικής συμπεριφοράς το τελευταίο διάστημα, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το ΠΑΣΟΚ έχει επιλέξει την τακτική των «αντεπιθέσεων όταν δέχεται επίθεση». Αντεπιθέσεις, που όπως έδειξε η διαμάχη των δύο κομμάτων για την επίσκεψη Χαϊηγκ, μπορεί να είναι «σκληρές» και επιθετικές, θέτοντας έμμεσα, πλην σαφώς υπό αμφισβήτηση τα «κίνητρα» των θέσεων του ΚΚΕ. Είναι αυτόνομο το ΠΑΣΟΚ έχοντας να αντιμετωπίσει αρκετά άλλα προβλήματα, δεν θα ήθελε να πάρει την πρωτοβουλία «ανοίγματος» ενός νέου μετώπου. Αντίθετα στα στελέχη του κυβερνητικού κόμματος κυ-

ριαρχεί η πεποίθηση ότι η προβλεπόμενη καλή πορεία των ελληνοσοβιετικών σχέσεων θα επηρεάσει τη συμπεριφορά του ΚΚΕ και «θα μαλακώσει» τις πιθανές αντιδράσεις-του για τα εσωτερικά θέματα.

ΕΤΣΙ το ΠΑΣΟΚ φαίνεται να προσανατολίζεται όχι προς μια μετωπική σύγκρουση με το ΚΚΕ, αλλά σε μια τακτική «υπερφάλαγγισης» μέσα από κυβερνητικές πράξεις που θα ενσωματώνουν παραδοσιακά αιτήματα της Αριστεράς, όπως η αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης, ο εκδημοκρατισμός του συνδικαλιστικού κινήματος κτλ.

ΟΛΑ αυτά βέβαια αποτελούν προθέσεις... κατά τα άλλα είδαμε μεγάλης έκτασης αντιπαραθέσεις στην Πρωτομαγιά ή στον τερματισμό της Ειρηνοδρομίας στο Ολυμπιακό Στάδιο. Μάλιστα στην συγκέντρωση του ΚΚΕ στην Αθήνα με αφορμή την επίσκεψη Χαϊηγκ συμμετείχαν ομάδες οπαδών ή μελών του ΠΑΣΟΚ με πράσινες σημαίες...

ΑΛΛΑ πλησιάζουν και οι δημοτικές εκλογές. Ήδη το ΚΚΕ έχει αποφασίσει να υποστηρίξει δικό-του υποψήφιο στο Δήμο της Αθήνας και έχει αρχίσει να προβάλλει μέσα από τον «Ριζοσπάστη», ορισμένους δημάρχους που υποστήριξε στις προηγούμενες εκλογές και θεωρεί «επιτυχημένους». Σε λίγους μήνες θα έχουμε λοιπόν περισσότερες ενδείξεις, όχι μόνο για την πορεία των σχέσεων ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ. Αλλά κύριως για την επιρροή του κάθε κόμματος, ένα χρόνο μετά την αλλαγή του ΠΑΣΟΚ. Ή, την εναλλαγή — σύμφωνα με το ΚΚΕ. Μέχρι τότε φαίνεται ότι θα υπάρξουν αψιμαχίες, κυρίως για την κατάκτηση θέσεων στα μαζικά κινήματα, όχι όμως και πόλεμος...

ΑΛΛΑ, ως γνωστόν, εάν θέλεις ειρήνην προπαρασκεύαζε πόλεμο...

1. Τα αποσπάσματα από την ΚΟΜΕΠ, Μάρτης 1982.

2. Όλα τα αποσπάσματα από τον Ριζοσπάστη, Κυριακή 15 Μάη.

3. Από την «Εξόρμηση», Απρίλης '82.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ε. ΤΟΜΠΑΓΓΑΗ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ - ΣΥΝΤΑΞΗ

επικαιρότητα

έκδόσεις επικαιρότητα
Μαυρομιχάλη 60 - Αθήνα
Τηλ. 36.36.083 - 36.07.382

Βιβλία —
εκδόσεις

«μαστορίδη»

κλήμης μαστορίδης
μακεδονίας 57

Τηλ: 845-882

με τις καλύτερες τιμές
στη Θεσσαλονίκη

Το αναγκαίο κακό

της Αλόης Σιδέρη

Οταν καλείται κάποιος να σχολιάσει εξεταστικά συστήματα αντιμετωπίζει την περίπτωση να διαλέξει μεταξύ δύο — ή και περισσότερων — κακών. Η λύση που θα προκριθεί στο τέλος της σύντομης αυτής ανάλυσης δεν διεκδικεί τίποτε περισσότερο από το πλεονέκτημα της μικρότερης δυνατής ζημίας.

Η συλλογιστική είναι απλή: Αν οι εξετάσεις οποιουδήποτε είδους, σε οποιοδήποτε στάδιο, παραβιάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία, θα ήταν ευκαίριο να εξοστρακιστούν ολωσδιόλου. Αν η εκμηδένιση του κακού, για γενικότερους λόγους, δεν είναι δυνατή στις σημερινές συνθήκες, η εύλογη επιδίωξη είναι ο περιορισμός-του στο ελάχιστο.

Ακόμα και το γεγονός ότι το πανελλήνιο έχει εντοπίσει την προσοχή-του στο εξεταστικό, σαν να ήταν αυτό το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα του εκπαιδευτικού συστήματος, αποτελεί αδιαμφισβήτητη μαρτυρία για το ξεστράτισμα του ενδιαφέροντος. Επί χρόνια δεν συζητήθηκε στην Ελλάδα καμιά αλλαγή στη φιλοσοφία της εκπαίδευσης και το μόνο που ποικιλοτρόπως και συχνότατα μεταβάλλεται είναι ο τρόπος επιλογής των υποψηφίων για τα ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Τα παιδιά, οι γονείς και η Πολιτεία κατάντησαν να αντιλαμβάνονται τη γενική εκπαίδευση, από το νηπιαγωγείο ως το λύκειο, ως ένα είδος προθαλάμου των πανεπιστημίων.

Μια αποκατάσταση είναι απαραίτητη: Η γενική εκπαίδευση δεν είναι προπαρασκευαστικό στάδιο. Προορισμός-της δεν είναι να εφοδιάζει τα παιδιά με την ορισμένη ποσότητα των συγκεκριμένων γνώσεων που απαιτούνται για να προχωρήσουν στις επόμενες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Μέσα σ' αυτήν διαβιούν τα παιδιά, στο μεγαλύτερο μέρος του χρόνου-τους από τα τρία ως τα δεκαοχτώ-τους χρόνια. Είναι ένα μακρότατο στάδιο ζωής που είναι θεμιτό να διεκδικεί την αυθυπαρξία-του. Η θεότητα που έχει το όνομα το Μέλλον του παιδιού και — αν δεν είναι τολμηρό να ειπωθεί — το Μέλλον του κόσμου-μας δεν συστοιχεί με την επαγγελματική σταδιοδρομία του καθενός, αλλά με το είδος των ανθρώπων που θα διαμορφωθούν μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Ακόμα καλύτερα: Το Μέλλον διαγράφεται αίσιο, να μας απασχολεί το παρόν.

Δώδεκα χρόνια οδύνης είναι πολύ βαρύ τίμημα για την απαιτητή υπόσχεση της μελλοντικής ευτυχίας. Πρόκειται για μιαν αποταμιευτική λογική που συνεπάγεται αδιάκοπη στέρηση. Τις συνέπειες που έχει μια συστηματική παραγνώριση των φυσικών αναγκών του παιδιού τις διδάσκει η ψυχολογία. Για τις συνέπειες μιας ανηδονικής εφηβείας μας πληροφορούν τα δελτία του τμήματος διώξεως ναρκωτικών. Η μέση εκπαίδευση,

ως ένα μακροχρόνιο φροντιστήριο-εξεταστήριο, που προετοιμάζει αδιάκοπα τα παιδιά για μια προαγωγή (ή απόρριψη) στις διαδοχικές εξετάσεις ως το δραματικό στάδιο της τελικής κρίσης, δεν αφήνει περιθώρια στους νέους ανθρώπους να αναπνεύσουν στην ηλικία που περισσότερο χρειάζονται οξυγόνο.

Το υποκατάστατο της ευτυχίας, η πανάκεια της στέρησης, είναι η υπόσχεση της επιτυχίας. Όλο το κλίμα που καλλιεργείται από το αστικό κράτος, αλλά και από ανύποπτους γονείς και δασκάλους τρέφει και προβάλλει το πρότυπο του επιτυχημένου ανθρώπου. Η επιτυχία του Μέλλοντος είναι ένα φάντασμα. Η επιτυχία του παρόντος μετριέται με βαθμούς σε αλληπάλληλες «προφορικές και γραπτές δοκιμασίες». Όσα παιδιά δεν έχουν τη δύναμη να αντισταθούν στο προβαλλόμενο πρότυπο γίνονται ταπεινοί κερδοσκόποι, που επενδύουν το μάταιο κόπο-τους στο χρηματιστήριο των βαθμών. Οι δάσκαλοι μετατρέπονται σε τιμητές και φιλάργυρους απονομείς της επιβράβευσης ή της καταδίκης.

Τα κυριότερα επιχειρήματα για τη διατήρηση των εξετάσεων και της βαθμολογίας βασίζονται σε σαθρά ιδεολογήματα: Οι βαθμοί αποτελούν «κίνητρο για εργασία», προστατεύουν το «κύρος» του δασκάλου και διασφαλίζουν την προώθηση των «πιο άξιων» στα ανώτερα κλιμάκια της εκπαίδευσης.

Το πρώτο επιχείρημα εδράζεται στην αντίληψη ότι η μάθηση δεν είναι φυσική ανάγκη του παιδιού. Το επίτευγμα της ανακάλυψης και της δημιουργίας δεν αποτελεί κίνητρο. Η λειτουργία της μάθησης πρέπει να υποκινείται από ελπίδες και φόβους. Η γνώση είναι ένα είδος αγκίστρι που, για να το καταπιεί το παιδί, πρέπει να το συγκαλύψουμε με δόλωμα. Συνέπεια της λογικής αυτής είναι η στάση του παιδιού απέναντι στο τέχνασμα. Επειδή είναι έξυπνο ψαράκι, συνήθως τρώει το δόλωμα και απωθεί το αγκίστρι. Αν καταπιεί, κατά λάθος, και κάποια γνώση, έχει μαζί-της τη σχέση του ανθρώπου με ό,τι του σπαράζει τα σωθικά: σχέση εξεμέσεως.

Το δεύτερο επιχείρημα, που σχετίζεται με το «κύρος» του δασκάλου, είναι λύση αυτοκτονίας. Ο δάσκαλος διασώζεται με το να παύει να είναι δάσκαλος. Υποδύεται το ρόλο του εξεταστή που ελέγχει, επιτηρεί, συλλαμβάνει, προσμετράει, κοστολογεί, ταξινομεί. Τα παιδιά τον «σέβονται» επειδή θα τα κρίνει. Τα επίθετα που τον χαρακτηρίζουν προσιδιάζουν σε πρόσωπο ιεραρχικά ανώτερο: Αυστηρός, επιεικής, αμερόληπτος κτλ. Φέρει τον κατάλογο σαν σκήπτρο της εξουσίας. Αρνείται να τον παραδώσει με το επιχείρημα ότι αυτός είναι «ο φυσικός κριτής». Από την έννοια του δασκάλου-συνεργάτη δεν απομένει ούτε σκιά.

Το τρίτο επιχείρημα είναι το πιο επικίνδυνο, επειδή η περισσότεροι έχουμε παγιδευτεί στη λογική-του. Πρόκειται για το ιδεολόγημα της αξιοκρατίας. Τα παιδιά διακρίνονται σε άξια και ανάξια. Το μέτρο της αξίας-τους είναι η βαθμολογική κλίμακα από το μηδέν ως το είκοσι. Οτιδήποτε είναι δυνατόν ένας άνθρωπος που μεγαλώνει θεωρείται μετρήσιμο ποσόν. Τα αντικείμενα που μετράμε για να «αξιολογήσουμε» το παιδί είναι κάποιοι κανόνες, κάποιοι ορισμοί, κάποιες λύσεις, όλο γενικά το παρανοϊκό συνονθύλευμα που ονομάζεται «εξεταστέα ύλη». Το πρόβλημα που μας απασχολεί δεν είναι η αμφισβήτηση του θεσμού, αλλά η αντικειμενικότητα της «αξιολόγησης».

Είναι αυτονόητο από που εκπορεύεται και που κατατείνει το ιδεολόγημα της αξιοκρατίας: Και στη σχολική-του εφαρμογή και στις απειράριθμες προεκτάσεις-του, στηρίζει το καθεστώς των κοινωνικών διακρίσεων: μερικοί άνθρωποι είναι αξιότεροι από άλλους, άρα είναι δίκαιο και φυσικό να τοποθετούνται

ΣΠΑΡΤΑΚΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗΣ - ΛΕΝΙΝΙΣΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗΣ

ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ του ΚΚΕ

Κείμενα 1928

εκδόσεις ΘΥΤΘΠΙΑ

Νικηταρά 8-10, Α' όροφος,
ΑΘΗΝΑ, τηλ. 36.38.696

σε ανώτερες θέσεις. Η ιεραρχία δικαιώνεται και ιδεολογικά θεμελιώνεται. Αν λάβουμε μάλιστα υπόψη πώς είναι οργανωμένο το σχολικό σύστημα, τι λογής παιδεία παρέχει και τι βαθμολογεί, είναι ευνόητο ποιοι αναδεικνύονται σ' αυτό άξιοι. Το ταξικό σχολείο, για να νομιμοποιήσει την ταξικότητά-του, προσάγει τα αποτελέσματα των εξετάσεων. Σκόπιμα παρασιωπάται το γεγονός ότι τα παιδιά των προνομιούχων φτάνουν στο σχολείο ήδη προικοδοτημένα. Ορισμένα παιδιά προχωρούν, άλλα καθελώνονται. Καμιά διαμαρτυρία. Το αστικό σχολείο (δωρεάν παιδεία κτλ.) έχει ανοίξει τώρα τις πόρτες-του σε όλους. Για τη σχολική και γενικότερα για την κοινωνική καθήλωση «φταίει η έλλειψη της φυσικής δωρεάς». Η σχολική αποτυχία, δηλαδή ο χαμηλός βαθμός στις εξετάσεις, αποτελεί τώρα το μέσο, αλλά και το πρόσχημα, της κοινωνικής διαλογής.

Όποιος έχει κάποια επαφή με τη σχολική πραγματικότητα ξέρει από πείρα ότι οι εξετάσεις και η βαθμολογία, συνδεδεμένες με όλο το παραμύθι του Μέλλοντος του παιδιού, επενεργούν σαν αφιόνι που αποκοιμίζει, αν δεν απονεκρώνει κάθε άλλο ενδιαφέρον. Οτιδήποτε βρίσκεται έξω από τον ορισμένο και περιορισμένο χώρο της «εξεταστέας ύλης» — και ο κόσμος όλος είναι έξω από αυτόν — χάνει το νόημά-του. Η κοινωνία και οι αντιφάσεις-της, η φύση, οι τέχνες, οι ανθρώπινες σχέσεις, η ζωή που σφύζει έξω από το σχολείο, το σώμα-μας και οι ανάγκες-του, η δίψα για χαρά και μάλιστα στα πρώτα νιάτα, όλα αυτά είναι θέματα αμελητέα. Αυτό που απαιτείται, αν θέλουν τα παιδιά να ευτυχίσουν αργότερα, είναι να αφομοιώσουν όλα τη συγκεκριμένη γνώση σε μια τέλεια ευθυγράμμιση και με ποθούμενο αποτέλεσμα την απόλυτη ισοπέδωση.

Απ' όλα αυτά μήπως κάτι τελευταία έχει αλλάξει; Ναι, στις θεωρητικές διακηρύξεις. Στην πράξη όμως διατηρείται η βαθμολογία και οι εξετάσεις, με την εξαίρεση των πανελληνίων της Β' Λυκείου. Κάτι χειρότερο: Ο βαθμός του σχολείου στην Α' και Β' Λυκείου συνυπολογίζεται για την εισδοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τι σημαίνει αυτό για την εκπαιδευτική διαδικασία και για την ποιότητα ζωής μέσα στο Λύκειο, φαίνεται από τα προηγούμενα.

Η πρόταση που θα προκύψει από όλες τις παραπάνω διαπιστώσεις έχει ήδη διαφανεί: Καμιά εξέταση, καμιά βαθμολογία στη διαδρομή της γενικής εκπαίδευσης. Ένα εντεκάχρονο σχολείο που να είναι εστία χαράς και δημιουργικής δουλειάς. Ένα πρόγραμμα που να δίνει όλες τις ευκαιρίες να αναδειχτούν και να καλλιεργηθούν οι κλίσεις και τα ενδιαφέροντα που υπάρχουν δυνάμει σε κάθε άνθρωπο. Λειτουργίες που να σέβονται την ιδιομορφία και να καλλιεργούν τη συντροφικότητα. Ποιότητα ζωής που εξανθρωπίζει.

Και η επιλογή για την τριτοβάθμια εκπαίδευση; Αν και ενόσω είναι απαραίτητη, ας υπάρχει μια εξέταση γι' αυτήν. Μια μόνο στο τέλος της Γ' Λυκείου. Σε λίγα θέματα, από πριν γνωστά, που θα διδαχτούν απ' αρχής μέχρι τέλους μέσα στην Γ' Λυκείου και θα μελετηθούν σε βάθος. Μια μελέτη που θα προσπορίσει στους υποψήφιους, ό,τι χρειάζεται για να γίνουν επιστήμονες: Επιστημονική σκέψη και μέθοδοι έρευνας. Όλα τα άλλα (γνωριμία με τον κόσμο και με τον εαυτό-τους, σωματική υγεία, ψυχική ισορροπία, δεξιότητες, κρίση, πρωτοβουλία, ευαισθησία, κοινωνικότητα) θα τα έχουν κερδίσει στα προηγούμενα χρόνια της γενικής εκπαίδευσης.

Προλαβαίνω τη χιλιοειπωμένη αντίρρηση: «Ωραία όλα αυτά, αλλά δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν στη σημερινή κατάσταση». Απάντηση: Ακόμα μια φορά σήμερα μιλάμε για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, άρα έχουμε στο νου-μας να διαμορφώσουμε μια νέα εκπαιδευτική κατάσταση. Αυτό βέβαια ισχύει υπό τον όρο ότι, με την υπόσχεση για μεταρρύθμιση, εννοούμε μια επαναστατική αλλαγή και όχι μια συμβιβαστική διαρρύθμιση. Αν εννοούμε το δεύτερο όλα τα προηγούμενα δεν έχουν καμιά ελπίδα να πραγματοποιηθούν.

Εκυκλοφόρησαν

τα Κ Ε Ι Μ Ε Ν Α

Ντουκουμέντα - Απόψεις - Στοιχεία

Ντουκουμέντα - Απόψεις - Στοιχεία

- ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ της σύνταξης

- ΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ

- ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

- ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ: Η πραγματική έννοια της

Αλλαγής (Εκλογές 18-10-1981)

Μαυρομχάλη 93 Α - Τηλ. 36.13.629 - Αθήνα

ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΟΥΝ

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ
ΜΑΡΚΕΣ

Η ΑΘΩΑ ΕΡΕΝΤΙΡΑ

ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΓΡΑΦΕΙ
ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ

Η ΑΘΩΑ ΕΡΕΝΤΙΡΑ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΝΟΣ ΘΑΝΑΤΟΥ

Η ΚΑΚΙΑ ΩΡΑ

γραμματα

ΝΑΙ ΜΕΝ, ΑΛΛΑ...

ΝΑΙ ΜΕΝ

υπάρχουν κι άλλα έντυπα για Συλλέκτες

ΑΛΛΑ

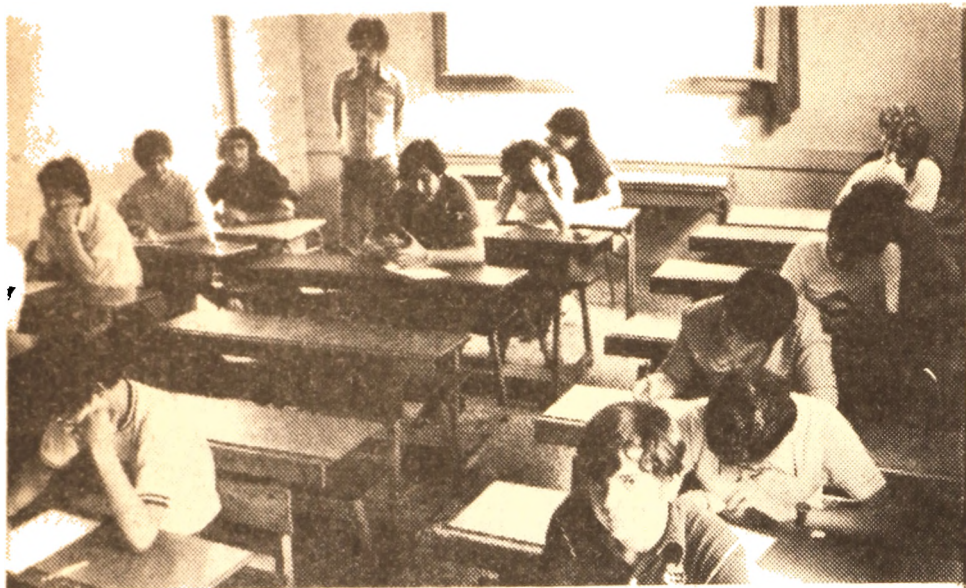
ένα είναι τό πίο υπεύθυνο!

ή Συλλεκτική

Επιθεώρηση

Ζουν και βασιλεύουν την εκπαίδευση κυριεύουν...

του Νίκου Καίσαρη

Οι Πανελλήνιες εξετάσεις είχαν ξεχωριστή θέση στα προεκλογικά προγράμματα των κομμάτων, στους λόγους και στις συνεντεύξεις. Το θέμα ήταν από τα σημαντικά της εκλογικής μάχης, σίγουρα πιο σημαντικό από την κρίση που μαστίζει το εκπαιδευτικό σύστημα. Η κρίση του σχολείου αντιμετωπίστηκε κυρίως σαν πρόβλημα εξετάσεων ή καλύτερα σαν αδυναμία του σχολικού «χαρτιού» να εξασφαλίσει μια «αξιοπρεπή» θέση στην αγορά εργασίας, παρά σαν κρίση στο περιεχόμενο, στη λειτουργία και τους σκοπούς της εκπαίδευσης — και της κοινωνίας — το σχολικό χαρτί δεν έχει και δεν πρέπει να έχει τέτοιο χαρακτήρα.

Η Ν Δ μιλούσε για νέο σύστημα μεταβίβασης των θεμάτων που θα μας διασφάλιζε από επανάληψη «Ράμμου» ενώ υπεραμύνονταν των δικών-της Πανελλήνιων. Το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ κατήγγειλαν τις Πανελλήνιες σαν άδικες και αντιλαϊκές. Το ΠΑΣΟΚ μάλιστα, αφιέρωνε πάντα στο πρόβλημα μεγάλο μέρος της προεκλογικής-του καμπάνιας, ενώ ο φιλικός-του Τύπος άφηνε να υπονοείται επικείμενη κατάργηση των εξετάσεων γενικά. Σ' αυτό βοήθησαν βέβαια και οι λόγοι του κ. Παπανδρέου (π.χ. στη Λαμία). Το ΚΚΕ εσ. αναφερόταν σε μια πορεία προς την κατάργηση των εξετάσεων και όριζε τις αναγκαίες γι' αυτό προϋποθέσεις, περιγράφοντας παράλληλα τα χαρακτηριστικά ενός δικαιότερου συστήματος για το μεσοδιάστημα ως την εγκαθίδρυση νέων εκπαιδευτικών πραγματικοτήτων. Γεγονός πάντως είναι πως κάποια κόμματα με ιδιαίτερες σχέσεις με το πολιτικό μάρκετινγκ, είχαν από καιρό υπόψη-τους μια δημοσκοπήση που εμφάνιζε το θέμα σαν τρίτο ή τέταρτο σε σειρά επηρεασμού του εκλογικού σώματος για τελική επιλογή. Η δημοσκοπήση αυτή ήρθε στη δημοσιότητα μόλις μια μέρα πριν τις εκλογές.

Από τη νέα κυβέρνηση δηλώθηκε η «πολιτική βούληση» να καταργηθούν οι Πανελλήνιες εξετάσεις (παραμένοντας όμως η επιλογή), ενώ το νέο σύστημα που παρουσιάστηκε με πανηγυρικούς τίτλους από τον κυβερνητικό Τύπο, συνάντησε τη συγκρατημένη αισιοδοξία από το «Ριζοσπάστη» — θετικό αλλά ασαφές — την επιφυλακτικότητα της «Αυγής» και τους αφορισμούς από τα δεξιά έντυπα. Τώρα μπροστά στα υπολείμματα των Πανελλήνιων και λίγο πριν από την αναγγελία των νέων λεπτομερειών το θέμα έρχεται ξανά στην επικαιρότητα.

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Ή ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Δεν πρωτοτυπεί κανένας όταν λέει πως οι εξετάσεις για τα ΑΕΙ στην πραγματικότητα είναι διαγωνισμός. Γιατί εξετάσεις σημαίνει, ότι «περνάνε» όλοι όσοι θα πιστοποιήσουν κάποιες ικανότητες με βάση προκαθορισμένα κριτήρια (π.χ. γράφεις πάνω από τα μισά θέματα και περνάς). Διαγωνισμός αντίθετα σημαίνει προκαθορισμένος αριθμός επιτυχόντων με συγκριτικά κριτήρια. Γι' αυτό, λόγω δηλαδή του συγκεκριμένου ανταγωνισμού, το ερώτημα «με ποιο σύστημα εξετάσεων πετυχαίνει κανείς πιο εύκολα», έχει

μια μόνο απάντηση: «με κανένα». Η πιθανότητα επιτυχίας είναι συνάρτηση του λόγου που προκύπτει αν διαιρέσουμε τον αριθμό των υποψηφίων (100.000 σήμερα) με τον αριθμό των εισαγομένων στα ΑΕΙ - ΚΑΤΕΕ (33.000). Και αυτός ο λόγος είναι 3 υποψήφιοι για κάθε θέση. Με όποιο σύστημα. Εκείνο δε που τεκμαίρεται για το μέλλον είναι πως ο λόγος αυτός θα μεγαλώσει. Γιατί η ουσιαστική λειτουργία του ενιάχρονου υποχρεωτικού σχολείου θα αυξήσει και τον αριθμό των μαθητών του Λυκείου άρα και των υποψηφίων. Ενώ η ανεργία που πλήττει σήμερα τους νέους πτυχιούχους των ΑΕΙ ίσως θα υποχρεώσει σε μείωση του αριθμού εισαγομένων. Αυτό με τα σημερινά δεδομένα. Πάντως ειδικά για τους εισαγόμενους στα ΚΑΤΕΕ φαίνεται να υπάρχουν περιθώρια αύξησης.

Μια άλλη πραγματικότητα στις επενδύσεις και την αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών θα πρέπει να δημιουργήσει πιο ευνοϊκές συνθήκες για την απασχόληση πτυχιούχων. Όπως επίσης και μια άλλη πολιτική για τις αποδοχές των μη πτυχιούχων εργαζομένων θα βελτώνει και την κοινωνική-τους θέση και προβολή, πράγμα που θα επιδρούσε αποφασιστικά στη μείωση της «αξίας» του πτυχίου και άρα της ζήτησής-του. Αυτά όμως θα είναι αποτελέσματα μιας γενικότερης πολιτικής, που δεν είναι άσχετη με το πρόβλημά-μας και όχι βέβαια του μαθήματος του «επαγγελματικού προσανατολισμού» όπως φαίνεται να ελπίζεται από την κυβέρνηση. Ιδιαίτερα όταν αυτός ο προσανατολισμός δεν σημαίνει, παρά υποχρεωτική διοχέτευση των τελειοφοίτων στην επαγγελματική εκπαίδευση. Έτσι λοιπόν τη συνολική λύση δεν μπορεί παρά να την αναζητάμε στην κατεύθυνση για μια άλλη οργάνωση της Κοινωνίας.

ΙΣΟΙ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

Με τις προηγούμενες σκέψεις φτάνουμε στο συμπέρασμα πως οι εξετάσεις προκύπτουν σαν αναγκαιότητα για μια 10ετία τουλάχιστον και με τις προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν. Η αντίθετη άποψη, της «εδώ και τώρα» κατάργησης, απλουστεύει τα ελληνικά δεδομένα που αφορούν το χρόνο μεταλλαγής του σχολείου σ' αυτό που ονομάζεται «ενιαίο πολυδύναμο σχολείο» και από το οποίο δίκαια μπορεί να ελπίζει κανείς. Ταυτόχρονα πρέπει να προσεχτή και το γεγονός ότι παγκόσμια αυξάνουν οι δείκτες πανεπιστημιακής μόρφωσης χωρίς όμως τη δημιουργία αντίστοιχων θέσεων εργασίας πράγμα που σημαίνει πιο μεγάλη ανεργία. Αν στα ανατολικά κράτη το πρόβλημα λύνεται στα πλαίσια της σχεδιασμένης οικονομίας με επιλογή μέσα στα σχολεία και όχι μόνο μ' εξετάσεις, πολλές χώρες της δύσης αρχίζουν τώρα να περιορίζουν τον αριθμό των εισαγομένων στα ΑΕΙ. Όλα αυτά πρέπει να συνδεθούν και με την παγκόσμια οικονομική κρίση και με το μέγεθος των εκπαιδευτικών δαπανών που βαρύνει υπερβολικά τις χειμαζόμενες οικονομίες. Έτσι, σ' αυτό το μεσοδιάστημα που η πολιτική τόλμη και η κοινωνική δραστηριοποίηση θα προσδιορίσουν τη διάρκειά-του, είναι ανάγκη ν' απαντηθεί το δεύτερο ερώτημα: Ποιό είναι σ' αυτά τα πλαίσια το δικαιότερο σύστημα επιλογής, που θα εξασφαλίζει σχετική ισότητα μπροστά στα θέματα; Η δυσκολία που υποκρύπτει αυτό το σκέλος του προβλήματος φαίνεται αν, έστω σχηματικά, αναλογιστούμε:

1. Την αδυναμία των παιδιών των αγροτικών περιοχών ν' ανταποκριθούν το ίδιο καλά με τα παιδιά των αστικών κέντρων στα ζητούμενα, όταν οι προσλαμβάνουσες παραστάσεις-τους και η σχολική δουλειά (σήμερα) είναι χαμηλότερης ή διαφορετικής ποιότητας ενώ οι ευκαιρίες για εξωσχολική βοήθεια (φροντιστήρια κτλ.) είναι λιγότερες.

2. Την ευκολία με την οποία τα παιδιά των διανοουμένων, ιδιαίτερα μάλιστα των Εκπαιδευτικών, αντιμετωπίζουν τις εξετάσεις που καταλήγουν στην πραγματικότητα να γίνονται μηχανισμός αναπαραγωγής αυτού κυρίως του κοινωνικού στρώματος. Αυτό είναι μια αλήθεια που υπερβαίνει τα όρια του χρόνου και των κοινωνικών συστημάτων.

3. Τη δυνατότητα των πιο εύπορων στρωμάτων της κοινωνίας να εξασφαλίζουν στα παιδιά-τους συνθήκες μάθησης και βοήθεια με ατομικά μαθήματα ή φροντιστήρια.

Συμπερασματικά λοιπόν ένα σύστημα επιλογής θά 'ναι τόσο πιο δίκαιο όσο πιο πολύ αντισταθμίζει τις εγγενείς αυτές ανισότητες, συνδεδεμένο και με όλη τη σχολική δουλειά. Τα μέτρα αντιμετώπισης θα πρέπει να ξεκινούν από την οργάνωση των παιδικών σταθμών ακόμα, στις αγροτικές και τις εργατικές περιοχές, θα περνούν από την πολιτιστική αποκέντρωση και θα φτάνουν εκείνη την οργάνωση του σχολείου που δεν θα χρειάζεται εξωσχολική βοήθεια. Ο δικαιότερος τρόπος επιλογής δεν είναι πρόβλημα απλά τεχνικό, που λύνεται με θέματα έτσι ή αλλιώς, της μιας ή της άλλης ποιότητας. Συνδέεται άμεσα με τις ίσες ευκαιρίες για μόρφωση και επομένως με μια κοινωνία πιο δίκαια.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΕΣΑ ή ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η σχέση του συστήματος επιλογής με τη σχολική δουλειά είναι άμεση. Χωρίς φόβο μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι τουλάχιστον στις δύο τελευταίες τάξεις του λυκείου η εκπαιδευτική δουλειά καθορίζεται αποκλειστικά από το σύστημα επιλογής. Έτσι το σχολείο χάνει τον αυτόνομο μορφωτικό-του ρόλο και ή μεταβάλλεται σε φροντιστήριο για τις εξετάσεις ή δεν έχει γενικά κανένα νόημα και στόχο. Αυτή η πραγματικότητα είναι γνωστή σ' όλους όσους έδωσαν «ακαδημαϊκό» και δεν είχαν σχέση με το σχολείο στην τελευταία τάξη. Ακόμη είναι γνωστό σ' αυτούς που έζησαν τις πανελλήνιες και γνώρισαν την αδιαφορία των μαθημάτων για τα μη εξεταζόμενα μαθήματα. Γι' αυτό διαμορφώνονται και δυο διαμετρικά αντίθετες απόψεις:

- η άποψη που επιζητά να αποσυνδεθούν οι εξετάσεις από τα σχολεία (εκφράστηκε με το «Ακαδημαϊκό») και
- η σύνδεση των εξετάσεων με το σχολείο (που με διαφορετικό τρόπο εκφράζεται από τις Πανελλήνιες και το διαφαινόμενο ως νέο σύστημα).

Χοντρικά μπορεί να διαφοροποιηθούν από το ότι η πρώτη ελευθερώνει (;) το σχολείο από τις εξετάσεις για τα ΑΕΙ. Δίνει όμως «τροφή» στα φροντιστήρια και περιορίζει την κρίση στην ώρα μόνο των εξετάσεων. Η δεύτερη πιέζει τη σχολική ζωή (τώρα για τρία χρόνια) αλλά παρακολουθώντας τα παιδιά επί μακρό χρόνο κρίνει δικαιότερα και ελπίζει στη μείωση του ρόλου των φροντιστηρίων. Μεταβάλλει όμως και το σχολείο σε χώρο βαθμοθηρίας και ανταγωνισμού (ίσως και συναλλαγής), δημιουργώντας μια νέα τάξη προβλημάτων. Ενδιάμεσες προτάσεις, όπως αυτή της ΟΙΕΛΕ που περιορίζει τα «δρώμενα» στην τελευταία μόνο τάξη του Λυκείου φαίνεται να δίνουν μια βραχυπρόθεσμη λύση στο πρόβλημα.

Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΗ

Η κατάληξη σ' όλη αυτή την ανάλυση δεν μπορεί παρά να υποστηρίξει, για άλλη μια φορά, πως το πρόβλημα δεν είναι τεχνικό και δεν λύνεται μερικά. Πρέπει όμως να δοκιμαστεί μια κριτική στο παλιό και στο επερχόμενο σύστημα πιο ειδική και συγκεκριμένη. Έτσι για τις Παν. εξετάσεις της «ΝΔ» μπορούμε ν' αναφέρουμε ότι:

- Κατέστρεφαν τη σχολική δουλειά των δυο τελευταίων χρόνων του λυκείου με το αποτυχημένο σχήμα κορμός - επιλογή.
- Δεν έδιναν πολλές δυνατότητες επανεξετάσεως, πράγμα που ήταν και άδικο και — σε τελευταία ανάλυση — αντιδημοκρατικό, ενώ αναθέρμαναν το ρεύμα της σπουδαστικής αποδημίας, με κόστος 12 δις δραχμές το χρόνο σε συνάλλαγμα.
- Μείωσαν μεν την κίνηση των κεντρικών φροντιστηρίων αλλά δεν μείωσαν καθόλου τον φροντιστηριακό τζίρο, που διαχύθηκε στην περιφέρεια και στα «ιδιαιτέρα».
- Ελαχιστοποίησαν την κριτική παρέμβαση και την πρωτοβουλία των παιδιών, που στην κυριολεξία αποστήθιζαν τα βιβλία-τους και αυτό συνδυασμένο με την εντατικοποίηση που επέβαλλαν θα σημαδέψει αρνητικά την πορεία ζωής αυτών των γενιών.

Ο αρχικός σχεδιασμός των πανελλήνιων ήταν συνδεδεμένος και με αυστηρές εξετάσεις για το Λύκειο. Ευτυχώς που η λαϊκή κατακραυγή τις αχρήστευσε γιατί θα οδηγούμαστε σε μια άκρως αριστοκρατική λυκειακή και πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Έτσι η «εκσυγχρονιστική» προσπάθεια της Δεξιάς σε γενικές γραμμές απέτυχε, και αυτό σε ένα άλλο επίπεδο «μέτρησε» πολύ στις τε-

λευταίες εκλογές. Όσον αφορά το νέο σύστημα, από όσα μέχρι σήμερα είναι γνωστά ή φημολογούνται μπορεί κανείς να σημειώσει ότι:

- Ο περιορισμός των εξετάσεων στο τελευταίο έτος μαζί με την ρεαλιστική κατάργηση των μαθημάτων κορμού αποτελούν θετικά μέτρα.
- Η δημιουργία πολλών (πέντε λέγεται) κύκλων στην τελευταία τάξη είναι επίσης θετική. Επιφυλάξεις μπορούν να διατυπωθούν όσο αφορά το κόστος λειτουργίας, που θα είναι μεγάλο, και την ποιότητα λειτουργίας-τους στα πρώτα χρόνια. (Λέγεται πως θ' αρχίσουν να λειτουργούν από το 1983-84).
- Η χρησιμοποίηση της βαθμολογίας των τριών τάξεων του Λυκείου που θα καθορίζει την επιτυχία σε ποσοστό 20-30% (αντί του 20% των Πανελλήνιων) δεν είναι θετική για τους λόγους που αναφέρθηκαν προηγουμένως.
- Η σκέψη μετατροπής των σημερινών κεντρικών εξετάσεων (με κοινά θέματα σ' όλη την Ελλάδα) σε περιφερειακές από το 1984-85 (;) δεν πρόκειται ν' αποδώσει τίποτα αν οι περιφερειακές στοχεύουν σε αντιστάθμιση των ανισοτήτων μια και οι ανισότητες δεν είναι εκείνες της Πελοποννήσου - Στερεάς αλλά πολύ περισσότερο περίπλοκες και πανελλαδικά αρθρωμένες. Ούτε και αποκεντρωτικό αποτέλεσμα θ' αποφέρουν γιατί η προπαρασκευή δεν γίνεται πια στην Αθήνα αλλά στα αστικά κέντρα. Απ' αυτή τη σκοπιά Υπουργείο και φορείς πρέπει να σταθμίσουν πολύ υπεύθυνα τέτοια μέτρα. Η θετική πρόβλεψη για τη δυνατότητα των πολλών επανεξετάσεων συνεπφέρει και αύξηση της πελατείας και του ρόλου των φροντιστηρίων. Αυτό το τόσο ευδιάκριτο πράγμα είναι πολύ αισιόδοξο να πιστεύεται ότι θα αντιρροπιστεί από την ίδρυση του εθνικού φροντιστηρίου». Ο θεσμός βέβαια εκκινεί από μια φιλολαϊκή αφετηρία αλλά εμπεριέχει τον σαφή κίνδυνο να καταλήξει σε ένα ΙΚΑ της εκπαίδευσης. Γενικά το «Εθνικό Φροντιστήριο» δεν φαίνεται επιτυχές σαν σύλληψη και το κόστος θά 'ναι τόσο (περίπου 4 δις το χρόνο) που εύλογο είναι να σκεφτούμε την απόδοση διαφορετικής χρήσης του ποσού αυτού, στην εκπαίδευση. Είμαστε λίγες μέρες πριν την εξαγγελία των πρόσθετων λεπτομεριών για το νέο σύστημα. Ολοκληρωμένη κριτική απαιτεί και γνώση όλων των στοιχείων αυτών. Περιμένουμε λοιπόν χωρίς ψευδαισθήσεις για τελειότητες και με κάποιες εύλογες ελπίδες. Περιμένουμε όμως και τις βαθιές τομές για το ξέπέρασμα της κρίσης (και) στο σχολείο, που θα δώσουν καινούρια μορφή στη σχολική ζωή δηλαδή και στην κοινωνία. Πορεία προς το Σοσιαλισμό... Τρίτος δρόμος... Περιμένουμε. □

ΙΑΝΟΣ

Ένα Τετράδιο Αναζητήσεων

Τεύχος 1 Ιούνιος-Ιούλιος 1982 δρχ. 100

ΧΑΡΟΑΝΤ ΠΙΝΤΕΡ
Tea Party
ΜΑΝΟΛΗΣ ΞΕΞΑΚΗΣ
Μιά νύχτα στους άμπελινες της ψυχής
JOJEF SKVORETSKY
ΈΗ κόκκινη Μουσική
ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΓΡΙΒΑΣ
Γιά τόν Ψυχιατρικό Όλοκληρωτισμό
TIMOTHY LEARY
ΈΗ τρελλή παρθένα της Ψυχεδέλειας

Οί Συγγραφείς καί ή Κομμούνα του Παρισιού

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Νόμος πλαίσιο: τα κενά και τα καινούρια

Κατετέθη στη Βουλή την περασμένη βδομάδα το σχέδιο νόμου - πλαισίου για την Ανώτατη Παιδεία. Με το νομοσχέδιο προβλέπεται η κατάργηση της έδρας και η δημιουργία τμήματος σαν βασικής ακαδημαϊκής μονάδας, ρυθμίζεται το θέμα του πανεπιστημιακού άσυλου, της συμμετοχής των φοιτητών στη λήψη των αποφάσεων, του ενιαίου φορέα Διδασκόντων με τέσσερις βαθμίδες καθηγητών. Προβλέπεται επίσης νέα οργάνωση σπουδών με βάση τα εξάμηνα και η δημιουργία μεταπτυχιακών σπουδών. Είναι γνωστό ότι τα προηγούμενα αποτελούσαν σταθερά αιτήματα των φοιτητών και του ΕΔΠ από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα. Είναι κοινή διαπίστωση ακόμη, ότι το σημερινό θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των ΑΕΙ δεν ανταποκρίνεται στις στοιχειώδεις απαιτήσεις για τη λειτουργία ενός σύγχρονου πανεπιστημίου, για τις σχέσεις-του με την κοινωνία και τις εξελίξεις στον τομέα των επιστημών. Επόμενο είναι λοιπόν, ιδιαίτερα μάλιστα στις ελληνικές συνθήκες, ένας νόμος - πλαίσιο να περιέχει και να έχει πολιτική άποψη, για το τί πρέπει να κάνει το Πανεπιστήμιο σε μια σύγχρονη κοινωνία, η οποία εισέρχεται σε περίοδο διαδικασιών και θέλει να έχει στόχο το σοσιαλισμό. Να διαφαίνεται δηλαδή μια προοπτική για το πανεπιστήμιο, από τη σκοπιά του σοσιαλισμού και όχι απλά να υπάρχει μια βελτιωτική πρόταση, θετική, αν κριθεί όμως σε σχέση με την υπάρχουσα κατάσταση. Σ' αυτό, το νέο νομοσχέδιο, δεν ανταποκρίνεται. Ο νέος νόμος είναι οπωσδήποτε θετικό βήμα, αν κριθεί με τη λογική του καλύτερα από πριν, για την αρχή του εκδημοκρατισμού στα ΑΕΙ και του άνοιγματος νέων προοπτικών. Βέβαια υπάρχουν αρνητικές πλευρές, οι οποίες όμως μπορούν να βελτιωθούν ουσιαστικά, στο βαθμό όμως, που θα εμπεριέχεται στην αντίληψη των φορέων στα ΑΕΙ και η πολιτική άποψη που αναφέραμε πριν.

Η έλλειψη του νόμου δεν έγκειται στο ότι δεν κατοχυρώνει κατά γράμμα τα αιτήματα φοιτητών και ΕΔΠ. Αντίθετα η έλλειψη πρέπει να εντοπισθεί στο ότι δεν είναι ευδιάκριτη μια πολιτική άποψη λειτουργίας πανεπιστημίου σε συνθήκες ιδιόμορφες όπως της Ελλάδας και ιδιαίτερα αλλαγής. Στη βάση αυτή ένας διάλογος πολλά έχει να προσφέρει. Διαφορετικά μάλλον συντεχνιακές αψιμαχίες θα γίνουν και κομματικές «θέσεις» θα επιδιωχθούν να κερδισθούν. Κι από τη Δεξιά και δυστυχώς και από την Αριστερά αυτή τη φορά.

Είναι ανάγκη ο διάλογος και η κριτική να γίνουν μέσα σε πλαίσια σεβασμού της δημοκρατικής δεοντολογίας, έτσι ώστε να προωθούνται προβλήματα, να λύνονται διαφωνίες και να επιτυγχάνεται σύνθεση απόψεων. Η συμβολή του ΑΝΤΙ στο διάλογο θα συνεχισθεί και σε επόμενα τεύχη. Στα πλαίσια αυτά δημοσιεύεται σ' αυτό το τεύχος και το κείμενο του Γ. Βέλτσου που ακολουθεί.

Το Πανεπιστήμιο: σε κρίση ή σε νέκρωση;

του Γιώργου Βέλτσου

Στην πλατωνική λογική όπου «ένα μόνον είναι αντίθετο στο καθένα, και όχι περισσότερα» (εν ενί ενάντιον είναι πλείω δε μη. «Πρωταγόρας» 332 d.), ο σοφιστής αντιτάσσει τη λογική της *πολλαπλότητας*.

Έτσι και με το «Νόμο - Πλαίσιο» που κατατέθηκε την περασμένη εβδομάδα στη Βουλή: στη λογική-του, μια μεγάλη μερίδα πανεπιστημιακών — και με πολλούς προοδευτικούς ανάμεσά-τους — αντιτάσσουν τελικά μόνον ένα: τη *συντήρηση*.

Γιατί αυτό σημαίνει η άμεση ή έμμεση αντίθεσή-τους: να μην υπάρχει τρόπος για να εμφανιστούν τα *περισσότερα*. Να μην υπάρχει δηλαδή δυνατότητα *πολλαπλότητας* μέσα από την ίδια την εφαρμογή του Νόμου.

Ας αρχίσω με τα *αυτονόητα*.

Το Πανεπιστήμιο,

— «*θεσμός*» που διχάζεται από γνωστικές, ιδεολογικές ή και ταξικές αντιφάσεις·

— «*ιδεολογικός μηχανισμός του Κράτους*», που εξασφαλίζει την υποταγή του φοιτητή αλλά και του δασκάλου στην άρχουσα ιδεολογία·

— «*δομή εξουσίας*» που παράγεται με τη μορφή γνώσης, *σκοπεύει σε τελευταία ανάλυση στην αναπαραγωγή των σχέσεων παραγωγής*.

Ο Λουί Αλτουσέρ, δεν παύει να μας το λέει από το 1964:

Το Πανεπιστήμιο, τμήμα του σχολικού ιδεολογικού μηχανισμού του Κράτους, όντας συγχρόνως αντικείμενο αλλά και πεδίο της ταξικής πάλης, που — προσοχή — πάντα έχει τις ρίζες-της αλλού, όχι στην ιδεολογία αλλά στις σχέσεις παραγωγής, σήμερα, στους σύγχρονους καπιταλιστικούς κοινωνικούς σχηματισμούς, είναι ο κυρίαρχος ιδεολογικός μηχανισμός, γιατί σ' αυτό ολοκληρώνεται η διαδικασία εγχάραξης της άρχουσας ιδεολογίας στον υπήκοο - υπάκουο πολίτη.

● Στο Πανεπιστήμιο τέλος, αν θεωρηθεί μέσα από όρους *εξουσίας* αν δηλαδή οριστεί σαν «*δομή*» ή «*εστία εξουσίας*» (Φουκώ), *διαμορφώνεται ένα πλέγμα «πειθαρχιών» μέσα από κατανομές, διευθετήσεις, και ιεραρχήσεις της ίδιας της γνώσης, που στην περίπτωση αυτή παράγεται από την εξουσία ενισχύοντας σε μια δεύτερη κίνηση τις επιπτώσεις-της στο κοινωνικό αλλά και το ανθρώπινο σώμα. Πανεπιστήμιο συνεπώς σαν κοινωνικό ίδρυμα, όπως η φυλακή, το στρατόπεδο, ή το άσυλο, όπου η γνώση ως παράγωγο εξουσίας, δηλαδή ως *εξουσία* και η ίδια, προσδιορίζει έναν «τρόπο πολιτικής», συγκεντρωτικό των*

κοινωνικών υπολειμμάτων και ανατομικό του σώματος.

Σε κάθε περίπτωση και πέρα από τον *τρόπο του είναι*, του Ελληνικού Πανεπιστημίου, προστίθεται σ' αυτό μια νέα ιδιορρυθμία που τη φορά αυτή προέρχεται από έναν άλλο *αυτονόητο*:

Την ιδιαιτερότητα της ελληνικής κοινωνίας σαν κοινωνίας μεταπρατικής. Κοινωνίας, που δεν «σπεκουλάρει» μόνον με τα αντικείμενα - εμπορεύματα, αλλά και με τα ιδεολογήματα, τα σημεία και τους κώδικες. Διαμορφώνοντας, σε ανταγωνισμό ή και σύμπνοια με το Κράτος, ένα υπερ-ταξικό μόρφωμα, ένα ομοίωμα κοινωνίας, που δουλεύει κυριολεκτικά στον αέρα.

Σ' αυτό το γενικευμένο «σενάριο», όπου όλα λειτουργούν σα σημεία άλλων σημείων, σ' αυτή δηλαδή την μεταπρατική σημειολογία, υπάρχει απόλυτη συνοχή, που νομιμοποιείται από τα Πανεπιστήμια.

Αυτό που θα πρέπει περισσότερο να τονιστεί, είναι ότι οι μεταπρατικές σχέσεις, σ' όλα τα επίπεδα και τις βαθμίδες και σ' όλες τις κοινωνικές διαστρωματώσεις, αποτελούν τα κεντρικά δομικά στοιχεία αυτής της κοινωνίας, φανερά ή κρυμμένα φευγαλέα ή μόνιμα και συνήθως άθικτα από αλλαγές που δεν είναι ή δεν μπορούν να γίνουν, *δομικές*.

Μεταπράτες έμποροι, εργολάβοι και πολιτικοί. Μεταπράτες δικηγόροι, καθηγητές και γιατροί, αγρότες και εργάτες μεταπράτες, με δυο και τρεις δουλειές μαζί, με «μίξεις» και «λαδώματα», προσυνηθισείς και αθετήσεις, φτιάχνουν μια συνένοχη συνοχή στην *επιφάνεια*, όπου ως δια μεταπρατικής μαγείας εξαφανίζονται οι ταξικές διαφορές.

Οι πολιτικές (ή αθλητικές) πεποισθήσεις υποχωρούν, οι αντιθέσεις εξομαλύνονται όταν η τράπουλα του εθνικού εισοδήματος κόβεται πολλές φορές για να μοιραστεί ξανά και ξανά στους ίδιους παίκτες τόσο από την αριστερή όσο και από τη δεξιά μεριά του τραπεζιού.

Είναι φυσικό, στο φαύλο αυτό παιχνίδι, ο γκρουπιέρης να πρέπει να είναι *πτυχούχος* Ανωτάτης Σχολής.

● Το Ελληνικό Πανεπιστήμιο περνάει κρίση γιατί όχι μόνον οι «οργανισμοί» και οι νόμοι που το θεσμίζουν αλλά και οι «*φορείς*» που το επανδρώνουν με τις προτάσεις, τις θέσεις και τα αιτήματά-τους, είναι *αναχρονιστικοί* ως προς την εξέλιξη της στίλβουσας ελληνικής μεταπρατικής κοινωνικής επιφάνειας.

Θα πρέπει να το πω ξεκάθαρα. Στα Πανεπιστήμια, δεν συμβαίνει πια τίποτα. Μνημόσυνα μόνο, της εποχής που έγιναν «κέντρα» αγώνα. Μνημόσυνα για το Πολυτεχνείο και τη Νομική.

Σήμερα στα Πανεπιστήμια, δεν υπάρχει πρωτοπορία. Στα Πανεπιστήμια υπάρχει ε-

πανάληψη και στασιμότητα, μικρο-συνδικαλισμός και υποχωρήσεις, βόλεμα δηλαδή για την δόξα, τον μισθό, το κόμμα ή την «πλάκα» στα θλιβερά αμφιθέατρα. Στα Πανεπιστήμια υπάρχει πλήξη, απώθηση, ημιμάθεια και απόλυτη έλλειψη φαντασίας. Κι όταν υπάρξει οποιαδήποτε ευφάνταστη και ριξηκέλευθη τάση, απομονώνεται ως «γραφική». Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια, δεν είναι λοιπόν σε κρίση. Είναι σε νέκρωση.

● Έσκασαν τα Ελληνικά Πανεπιστήμια, γιατί δεν είναι ανοιχτά, γιατί δεν είναι αμφίβολα, γιατί είναι συγκεντρωτικά, γιατί αγνοούν την «ασυμμετρότητα» των επιστημονικών «παραδειγμάτων», γιατί είναι αθεράπευτα θετικιστικά, προσκολλημένα σε συνολοποιητικές και ταυτιστικές αναλύσεις, τυπολατρείες, ύμνους στον ορθολογισμό, τον οικονομισμό, τον ιστορικισμό και στις συναφείς έννοιες της «προόδου» και της «αντικειμενικής αλήθειας». Έσκασαν, γιατί δεν συνδέονται με την κοινωνία και τα περιφερειακά-της υπολείμματα. Τα «ρέστα»-της, από τα οποία ωστόσο γίνεται το «κοινωνικό», ως μονίμως υπολειπόμενο του Κράτους. Κάθε Κράτος ακόμη και του σοσιαλιστικού.

Η καταναλωτική «πολιτικοποίηση»

Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια, δεν διαχέονται στην κοινωνία, αλλά κλείνουν και περιχαράκωνονται αυτάρεσκα σαν παιδικά «λουνα - παρκ» γεμάτα πολύχρωμες αφίσες και κραυγαλέες επιγραφές.

Ακόμη κι αυτή η «χρυσή περίοδος» της «αμφισβήτησης» και της «συνειδητοποίησης» στα τέσσερα πανεπιστημιακά έτη σπουδών, γίνεται σαν τελετή μύησης, αναγκαία για τον σημερινό «τύπο» του «ξύπνιου», «μπασμένου» και «πολιτικοποιημένου» καταναλωτή μικρομεσαίου.

Η πρωτοπορία, σήμερα υπάρχει αλλού. Στα όρια της κοινωνίας, στην τέχνη, τον κινηματογράφο την τηλεόραση και το ραδιόφωνο, τα μικρά εναλλακτικά έντυπα, τους ερευνητές σε κέντρα που δεν είναι πανεπιστημιακά, τους γιατρούς που δεν είναι σε πανεπιστημιακές κλινικές, τους αρχιτέκτονες που δεν είναι καθηγητές.

Οι εξαιρέσεις βέβαια, ελάχιστες.

Για ένα αντι-πανεπιστήμιο

Οι δημοκρατικές αλλαγές στα ΑΕΙ για να μην είναι δημοκρατικές νεκροτομίες στα ΑΕΙ,

θα πρέπει να στοχεύουν σε ένα αντι-πανεπιστήμιο. Ένα Πανεπιστήμιο που δεν θα είναι μόνο δημοκρατικό ούτε μόνο σύγχρονο αλλά αντί. Δηλαδή απέναντι στο καθιερωμένο Πανεπιστήμιο.

Ένα αντι-πανεπιστήμιο, που θα αντικείται τελικά στη βαθιά τομή αυτής της κοινωνίας: τον μεταπρατισμό εμπορευμάτων, σημείων και οραμάτων ακόμη. Και δεν θα πρέπει να μας φοβίζει η πρόθεση «αντί», όταν το αντικείμενό-της, δηλαδή το Πανεπιστήμιο δεν υπάρχει.

● Στο αντι-πανεπιστήμιο, η παιδαγωγική διαδικασία θα είναι διαδικασία πάθους και η λογική-της δεν θα είναι συμπτωτική αλλά ασυμπτωτική, όπως άλλωστε και η «πρόοδος» της γνώσης που είναι πάντα «σαθρή πολλαπλότητα».

Και είναι εύλογο, γιατί και η κοινωνία και η ιστορία είναι τελικά απερισταλτες σε καθορισμούς μιας υποτιθέμενης αιτιοκρατίας. Τι αναζητάμε αλήθεια στα Ελληνικά Πανεπιστήμια, αν όχι την γενικευμένη απάθεια; Τι προτείνουμε όταν δεν έχουμε ακόμα προσδιορίσει το πρωταρχικό: τη σχέση: πόθου — ιδεολογίας και επιστήμης; Όταν όλα τα προγράμματα σπουδών ο καθορισμός των «γνωστικών αντικειμένων», η «γλώσσα» εκφοράς των θεωριών, ο τόνος και ο τρόπος διδασκαλίας, στηρίζονται σε μια σωρευτική αντίληψη όχι μόνον της γνώσης αλλά και της άγνοιας. Καμιά ρήξη, ποτέ καμιά τομή και πολύ περισσότερο καμιά βίαιη επιστημολογική ανατροπή των ψευτο-επιστημονικών ογκοπύλων και των χιονανθρώπων-τους.

Θα μπορέσει ο νόμος - Πλαίσιο;

● Κι ο Νόμος - Πλαίσιο; Ο «Δημοκρατικός Νόμος - Πλαίσιο» που θέλει να προωθήσει το Υπουργείο; Αν είναι μόνο μια πρόταση εσωτερικού εκδημοκρατισμού των ΑΕΙ, ακόμη και μια αναδόμιση των βασικών-τους διαδικασιών ή και του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας των φορέων-τους, θα ατονίσει, όπως ατόνισε και ο γαλλικός «Νόμος - προσανατολισμού». Κι αν δεν ατονίσει θα αλλοιωθεί. Θα γίνει δηλαδή άλλος, όπως όλα γίνονται άλλα σ' αυτό τον τόπο.

Όλα γίνονται αλλά πριν ακόμη πραγματοποιηθούν. Πριν ισχύσουν. Όλα αλλάζουν από γραφείο σε γραφείο, όταν σταθμίζονται τα αστάθμητα από συμβούλους, που συμβουλεύουν άλλους συμβούλους, στα κρυφά, από τον τρόπο της παρηρησίας.

Ο «Δημοκρατικός Νόμος - Πλαίσιο» ή ότι μένει από αυτόν, όταν θα φτάσει στη Βουλή ακόμη κι αν πραγματώσει τις δομικές αλλαγές, που επαγγέλεται, ακόμη κι αν οδηγήσει τους αντιτιθέμενους ταξικά φορείς της Ανώτατης Παιδείας σε θέσεις ισορροπίας (ισορροπίας τρόμου ή συμφέροντος;), δεν θα μεταιώσει φοβούμαι την εσωτερική στα Πανεπιστήμια κρίση, ούτε θα αναζωογονήσει τη νέκρωση, παρά τις εντατικοποιήσεις, και τα «φουλ - τάιμ».

Ο δομικός χαρακτήρας του μεταπρατισμού στην ελληνική κοινωνία, σημαίνει ακριβώς την μετωνυμική-του εμφάνιση και εκεί που η κρίση έχει φαινομενικά αποσοβηθεί. Έτσι πάλι και μέσα από τις νέες εκπαιδευτικές μορφές, η κρίση της κοινωνίας θα «ξεναχτυπήσει» στα Πανεπιστήμια.

Κι αυτή τη φορά, θα μπει από την «μεγάλη πόρτα» που προβλέπει ο ίδιος ο «Δημοκρατικός Νόμος - Πλαίσιο»: το Τμήμα.

Θα πρέπει να* το πω καθαρά: υπάρχει ένα «λευκό» στη «λογική» αυτού του σχεδίου Νόμου που δεν θα τολμούσα να το δω, σαν προϊόν συμβιβασμού της πολιτικής με την ακαδημαϊκή εξουσία. Είναι το Τμήμα. Με το σκεπτικό ότι: «για να μην περάσουμε από τη μονοκρατορία της έδρας, στο ολιγοπώλειο του Τομέα», το σχέδιο του Νόμου αφαιρεί από τον Τομέα που αντικαθιστά την έδρα, αποφασιστικές αρμοδιότητες που τον αφορούν, όπως η κρίση και η προαγωγή των μελών-του, που θα ανήκει στην ευθύνη του τμήματος.

Δυνατότητα λοιπόν για ιδεολογικά «αλιβερίσια» και «σκόντα» στο Τμήμα της σχο-

λής, όπου πάλι «άσχετος» θα κρίνει «σχετικό», ενώ ο ιεραρχικά κατώτερός-του «σχετικός» του Τομέα, δεν θα μπορεί να κρίνει.

Η Ε.Α.Γ.Ε.

● Το «λευκό» όμως του Τμήματος γεμίζει ή αναιρεί ή θέλει να αναιρέσει η πρόταξη της Ε.Α.Γ.Ε. Δηλαδή της πολυσυζητημένης «Εθνικής Ακαδημίας Γραμμάτων και Επιστημών».

Αν η Ε.Α.Γ.Ε. δεν στελεχωθεί με κομματικά αλλά με αξιοκρατικά κριτήρια όπως το εύχονται άλλωστε οι «Βασικές αρχές του Νόμου - Πλαισίου», τότε θα έχουμε τούτο το ευεργετικό παράδοξο:

ένα «κεντρικό» όργανο να λειτουργεί ως φυγοκεντρικός μετασχηματιστής των κεντρομόλων τάσεων που αναπτύσσονται στα περιφερειακά υποτίθεται Τμήματα των Σχολών.

Το πρόβλημα της «κέντρωσης» και της «εκκέντρωσης», που δεν μπορεί να ξεπεράσει η αντιπροσώπευση ούτε και η αντιπροσωπευτική Δημοκρατία, πρόβλημα sine qua non για την επαναπόδοση της κοινωνίας στον εαυτό-της που είναι πάντα η κοινωνική «περιφέρεια» και φυσικά όχι το «κεντρικό» Κράτος, δεν είναι πρόβλημα τόπων, ούτε αριθμών ή ποσοστών. Δεν είναι το «κέντρο» στο κεντρικό όργανο της Ε.Α.Γ.Ε. και η «περιφέρεια» στα Τμήματα των Σχολών. Ούτε το αντίθετο.

Το πρόβλημα, είναι ζήτημα τάσεων, εντάσεων και δυνάμεων, που δραπετεύουν διαρκώς προς την «περιφέρεια». Εκεί όπου η εξουσία φτάνει στον βαθμό μηδέν. Και μόνον μ' αυτή την αντι-λενινιστική προοπτική, μπορώ προσωπικά να εννοήσω την λειτουργία της Ε.Α.Γ.Ε. ως μειωτήρα εξουσίας και ως μηχανισμό εκκέντρωσης. Την «λογική» όμως αυτή, δεν την παρακολουθεί πάντα η Αριστερά, ούτε στον δρόμο του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού-της, ούτε στις αναρχο-αυθόρμητες περιθωριοποιήσεις-της και ούτε και στις ανανεωτικές-της προτάσεις. Κι η «λογική» αυτή, δεν προσεγγίζεται χωρίς την εννοιολογική όσο και βιωματική κατηγορία της πολλαπλότητας, που ξεπερνά κάθε κέντρωση και κάθε αναγωγή ενότητας.

Βέβαια, όλα αυτά προϋποθέτουν μια Ε.Α.Γ.Ε. «μηχανή πολέμου», κριό πολυορκητικό σε οτιδήποτε κλείνει, βαλτώνει, αναπαράγεται εδαφοποιείται, καθίσταται και προΐσταται. Μια «μηχανή πολέμου» ακόμη προς την δική-της ενδεχόμενη συνεκτικότητα.

● Δεν ξέρω αν παράλληλα με το έφικτο που στοχεύει το Υπουργείο Παιδείας, πρέπει να στοχεύεται και το ανέφικτο.

● Αυτό το «κόντρα - τέμπο» κράτησα και σ' αυτό το κείμενο. Το κράτησα, γνωρίζοντας τον μουσικό-του ρόλο: να ακούγεται, μόνον από εξασκημένο αυτί.

● Αν, δεκατέσσερα χρόνια ακριβώς μετά τον Μάιο του '68 έχει νόημα η πρότασή-του: «Violé votre alma mater» (βιάστε την σεβασμία μητέρα-σας) δηλαδή, το Πανεπιστήμιο, δεν είναι πια γιατί απευθύνεται στους φοιτητές αλλά στους δασκάλους. Ακόμη κι αυτούς που συμβαίνει να έχουν και την πολιτική βούληση στο Υπουργείο της Παιδείας: τον Υφυπουργό Ανωτάτης Παιδείας και τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου.

«Το ιρλανδικό είναι πρόβλημα νεοαποικιοκρατίας»

Συνέντευξη στο ANTI του προέδρου και του υπεύθυνου διεθνών σχέσεων του Προσωρινού Sinn Féin

Στις 15 Μάη έκλεισε ένας χρόνος από την ημέρα που πέθανε ο Μπόμπυ Σαντς στις διαβόητες φυλακές Λονγκ Κεσ του Μπέλφαστ ύστερα από 66 μέρες απεργία πείνας. Το δρόμο του Σαντς ακολούθησαν διαδοχικά άλλοι δέκα φυλακισμένοι αγωνιστές του ιρλανδικού ρεπουμπλικανικού κινήματος, προσθέτοντας νέα ονόματα στον ατέλειωτο κατάλογο των μαρτύρων της ιρλανδικής ανεξαρτησίας.

Φέτος το Μάρτη, η Επιτροπή του H-Block (επιτροπή αγώνα για τους πολιτικούς κρατούμενους στις πτέρυγες H του Λονγκ Κεσ) οργάνωσε ανοιχτή συζήτηση στο Δουβλίνο για να κάνει δημόσιο απολογισμό του αγώνα, μέσα στον τελευταίο χρόνο. Μ' αυτή την ευκαιρία, μίλησαν στη συνεργάτρια του ANTI Λουκία Ρικάκη, ο πρόεδρος και ο υπεύθυνος διεθνών σχέσεων του Προσωρινού Sinn Féin (πολιτική πτέρυγα του Προσωρινού IRA) Ρόαρι Ο' Μπρόαντι και Ρίτσαρντ Μπίχαλ. Παρακάτω, δημοσιεύονται τα κυριότερα σημεία της συνέντευξής-τους.

Ρόαρι Ο' Μπρόαντι: Το εθνικό πρόβλημα της Ιρλανδίας προκύπτει από τη Βρετανική εισβολή και κατοχή ενός μέρους της χώρας-μας. Έχουμε δηλαδή ένα κλασικό αποικιοκρατικό φαινόμενο. Στον 20ο αιώνα, αντισταθήκαμε στους Βρετανούς με ανταρτοπόλεμο και άλλες μορφές πολιτικής πάλης. Γύρω στα 1920, οι Βρετανοί θέλησαν ν' αναχαιτίσουν την αντίσταση με κάποια συμφωνία, ένα συμβιβασμό δηλαδή που σήμαινε Βρετανική κατοχή στο Βορρά και δημιουργία ενός κράτους νεοαποικιακού τύπου στο νότο. Έτσι, η Ιρλανδία υπήρξε η πρώτη αποικία της Βρετανίας εδώ και 800 χρόνια και το νότιο τμήμα της χώρας ήταν το πρώτο νεοαποικιακό-της πείραμα το 1921. Από τότε ξεκινάει ο θρησκευτικός διχασμός στη Β. Ιρλανδία που χρησιμοποιείται ολόένα σαν πρόφαση για να διασπάσει τη χώρα.

Οι νέοι κάτοικοι που εγκαταστάθηκαν τότε στο Βορρά είχαν έρθει από τη Σκωτία και ήταν διαμαρτυρόμενοι, ενώ ο ντόπιος πληθυσμός ήταν καθολικός. Οι τελευταίοι φυσικά, δεν είχαν από τους Βρετανούς ίδια μεταχείριση με τους νεοφερμένους. Έτσι το 1921, έγινε το κράτος των 26 νομών το Κράτος του Νότου, με την προοπτική να είναι οικονομικά αυτόρκες. Αυτό όμως δεν κατορθώθηκε και έτσι το '50 άνοιξαν οι πόρτες στο ξένο κεφάλαιο το οποίο σιγά - σιγά πήρε την ιρλανδική βιομηχανία στα χέρια-του. Ακολούθησε η πλήρης ένταξή-μας στην ΕΟΚ που έγινε «για να δώσει δουλειά στη χώρα και εμπόριο στην Ευρώπη».

ΕΡ: Πώς βλέπετε σήμερα το κράτος της Νότιας Ιρλανδίας;

Ρ.Ο.Μ. Θα έλεγα ότι το νεοαποικιακό κράτος του Νότου δεν είναι βίαιο: αυτή είναι η θέση του κόμματός-μας. Συνεργάζεται όμως με τις Βρετανικές δυνάμεις κατοχής στη Βόρεια Ιρλανδία, και η σχετική νομοθεσία-του είναι ανεκδιήγητη.

Άτομα που έχουν επιτεθεί εναντίον Βρετανών στο Βορρά δικάζονται σε δικαστήρια του Νότου. Τελευταία, μάλιστα, συζητιέται

να φέρουν ανθρώπους της βρετανικής μυστικής αστυνομίας στο Νότο για να βοηθήνε τις ανακριτικές αρχές του Δουβλίνου.

Σε πρόσφατες βρετανοϊρλανδικές συνομιλίες, προτάθηκε σύσταση μεικτού δικαστηρίου που να εδρεύει στο Νότο με δύο Ιρλανδούς δικαστές και ένα Βρετανό, και στο Βορρά, αντίστοιχα, με ένα Ιρλανδό και δύο Βρετανούς δικαστές.

ΕΡ: Το εθνικιστικό στοιχείο κυριαρχεί στη θεωρία και την πρακτική του Sinn Féin και του IRA;

Ρ.Ο.Μ. Όπως άλλες χώρες είναι Μπανανίες, εμείς είμαστε «Πατατία». Ο εθνικισμός μπορεί να ηχεί άσχημα στην Ευρώπη αλλά εμείς πιστεύουμε ότι η Ιρλανδία πρέπει να αντιμετωπίζεται σε τριτοκοσμικά πλαίσια. Εθνικισμός δεν είναι κακή λέξη στο Ζιμπάμπουε όπου ένας λαός υφίστατο εθνική καταπίεση. Όταν λυθεί το εθνικό ζήτημα και κατακτήσουμε την ανεξαρτησία, τότε θα προχωρήσουμε στα κοινωνικά ζητήματα.

ΕΡ: Ποιά είναι ακριβώς η σχέση-σας με τον Προσωρινό IRA και τι μέσα χρησιμοποιείτε στον αγώνα-σας;

Ρ.Ο.Μ. Ο IRA δημιουργήθηκε το Πάσχα του 1916 από ριζοσπάστες εθνικιστές και σοσιαλιστές. Τον επόμενο χρόνο δημιουργήθηκε το πολιτικό σκέλος, το κόμμα Sinn Féin, που σημαίνει «Μόνοι-μας». Σ' αυτή την ονομασία οδήγησε το σκεπτικό ότι, στον 20ο αιώνα, οι Ιρλανδοί έπρεπε να κατακτήσουν την ανεξαρτησία παλεύοντας μόνοι-τους χωρίς να βασίζονται σε ξένη βοήθεια. Το Sinn Féin βέβαια χρησιμοποιεί διαφορετικά μέσα από τον IRA αποβλέποντας όμως στον κοινό πολιτικό στόχο μιας ανεξάρτητης και δημοκρατικής Ιρλανδίας.

ΕΡ: Πώς συμμετέχετε στις κοινοβουλευτικές διαδικασίες;

Ρ.Ο.Μ. Στις αρχές του αιώνα, οι βουλευτές του Sinn Féin δεν συμμετείχαν στο Βρετανικό Κοινοβούλιο αλλά έπαιρναν μέρος στις

εργασίες του επαναστατικού ιρλανδικού κοινοβουλίου του Δουβλίνου. Αυτό το σώμα επρόκειτο να αναλάβει το νομοθετικό έργο όταν το Sinn Féin πήρε την πλειοψηφία στις εκλογές του 1918. Αλλά οι βρετανοί εμπόδισαν αυτή την εξέλιξη με αποτέλεσμα να ξεσπάσει εμφύλιος πόλεμος το 1921. Το επαναστατικό κοινοβούλιο αντικαταστάθηκε από μια ξενόδουλη διοίκηση, και δημιουργήθηκε το νεοαποικιακό κράτος των 26 νομών στο Νότο και των 6 νομών στο Βορρά. Το Sinn Féin δεν αναγνωρίζει τα κοινοβούλια ούτε του Δουβλίνου ούτε του Μπέλφαστ. Θέλουμε να δημιουργήσουμε μια εναλλακτική μορφή εξουσίας, με πρώτο βήμα συντακτική εθνοσυνέλευση όλης της χώρας.

ΕΡ: Πάντως κατεβαίνετε στις εκλογές!

Ρ.Ο.Μ. Χρησιμοποιήσαμε τον μηχανισμό των εκλογών και εξακολουθούμε να το κάνουμε. Δεν θα καθήσουμε όμως ποτέ στη Βουλή. Εγώ ο ίδιος όταν είχα εκλεγεί δεν πήγα ποτέ, ο Μπόμπυ Σαντς το ίδιο. Την ίδια στάση έχει και μια μερίδα του κινήματος των Βάσκων.

ΕΡ: Στις τελευταίες εκλογές είχατε σημαντική πτώση.

Ρ.Ο.Μ. Το καλοκαίρι του '81, το κέντρο βάρους δεν ήταν στο Sinn Féin αλλά στον αγώνα των φυλακισμένων στα H-Block για τα 5 αιτήματα. Αυτός ο αγώνας είχε ήδη τότε μια ιστορία 5 χρόνων και 4 απεργοί πείνας είχαν πεθάνει, μεταξύ των οποίων και ένας εκλεγμένος βουλευτής. Αυτό λοιπόν ήταν το θέμα. Οι εκλογές αναβλήθηκαν πολλές φορές γιατί ολόένα πέθαιναν οι απεργοί πείνας. Μας δόθηκε, λοιπόν, η ευκαιρία να κατέβουμε μ' ένα ευρύ ψηφοδέλτιο και ακόμα να παρακάμψουμε την παράγραφο 31 του νόμου για τα μέσα ενημέρωσης. Ο νόμος απαγορεύει στα μέλη-μας να εμφανίζονται στα μέσα ενημέρωσης, παρ' όλα αυτά το 1981 μίλησαν. Στις περιοχές λοιπόν, όπου κατέβηκαν δικοί-μας

υποψήφιοι, το Μάρτιο του 1982, είχαμε μια πτώση 50% περίπου γιατί πια το ενδιαφέρον του κόσμου δεν ήταν στραμμένο στον αγώνα στις φυλακές του Βορρά. Δεν είχαμε ποτέ την ευκαιρία να ενημερώσουμε το πλατύ κοινό για τις θέσεις του κόμματος από τα μέσα ενημέρωσης. Το μόνο που ξέρει ο κόσμος είναι ότι θέλουμε να φύγουν οι Εγγλέζοι από τη Βόρεια Ιρλανδία. Είμαστε, όμως, ένα αντιιμπεριαλιστικό και αντιαποικιακό κίνημα όχι μόνο ένα κίνημα για την απομάκρυνση των Εγγλέζων. Βέβαια, ένας ακόμα λόγος της πτώσης είναι ότι οι τελευταίες εκλογές έγιναν με αφορμή τον προϋπολογισμό και προκυρήχτηκαν μέσα σε 3 βδομάδες, οπότε ήταν πολύ δύσκολο να κάνουμε γνωστή τη θέση-μας σ' αυτά τα ζητήματα όταν μάλιστα δεν μας παρέχονται τα μέσα.

ΕΡ: Ο νόμος που αναφέρατε απαγορεύει στα κρατικά μέσα ενημέρωσης της Νότιας Ιρλανδίας να αναφέρουν κάτι σχετικό με τον IRA και το Sinn Féin. Πιστεύετε ότι υπάρχουν προοπτικές ώστε να σπάσει αυτή η απαγόρευση;

Ρ.Ο.Μ. Στην περίοδο των εκλογών κάθε κόμμα που κατεβαίνει με 7 ή περισσότερους βουλευτές μπορεί να κάνει αίτηση για να του διατεθεί κάποιος χρόνος στα μέσα ενημέρωσης. Εμείς γι' αυτό το λόγο στις τελευταίες εκλογές κατεβάσαμε ίσα ίσα 7 βουλευτές. Μας παραχώρησαν, λοιπόν, κάποιο χρόνο αλλά αμέσως μετά έβγαλαν ειδική διαταγή με την οποία μας τον αφαιρούσαν. Τότε, λοιπόν, πήγαμε την υπόθεση στο δικαστήριο που χαρακτήρισε αντισυνταγματική τη διαταγή. Τότε το Κράτος πήγε την υπόθεση στο Ανώτατο Δικαστήριο και περιμένουμε ακόμα την απόφαση. Έχουμε ακόμα κάποιες ελπίδες. Κάνουμε γι' αυτό το λόγο και μια καμπάνια διαμαρτυρίας με το να μην πληρώνουμε το φόρο για την τηλεόραση.

ΕΡ: Σήμερα, ένα χρόνο περίπου μετά την εκστρατεία των απεργιών πείνας, κάνετε εδώ μια συνάντηση της Επιτροπής H-Block για μια αξιολόγηση της τελευταίας φάσης του αγώνα. Τι είναι ακριβώς αυτή η Επιτροπή και ποιο είναι το συμπέρασμα από τη συνάντηση;

Ρ.Ο.Μ. Πρόκειται για μια συνάντηση των φορέων που συμμετέχουν στην Επιτροπή H-Block, για ν' αποφασίσουν τι θα κάνουν στη σημερινή φάση του αγώνα. Αυτοί οι φορείς είναι διάφορες οργανώσεις συμπαραστάσης στον αγώνα των φυλακισμένων στα H-Block. Συζητήσαμε διάφορα θέματα σήμερα. Αν βέβαια τα πέντε αιτήματα είχαν γίνει αποδεκτά θα υπήρχε μια δήλωση ευχαριστίας από τους κρατούμενους και θα σταματούσε η απεργία. Έτσι θα διαλυόταν η Επιτροπή. Σ' αυτή την περίπτωση η τακτική του Sin Féin θα ήταν ότι ένα παρόμοιο ευρύ μέτωπο θα μπορούσε να ανασυγκροτηθεί όταν θα παρουσιάζονταν ανάλογες συνθήκες. Η καμπάνια του H-Block πέτυχε κατά το ήμισυ, μια και μόνο δύο και μισό από τα αιτήματα έγιναν αποδεκτά. Παραμένουν τα υπόλοιπα, οπότε η διαμαρτυρία-μας συνεχίζεται ενάντια στην καταναγκαστική εργασία και γι' αυτό δεν είναι δυνατόν να διαλύσουμε την Επιτροπή H-Block.

Στη σημερινή συνάντηση κυριάρχησαν δύο απόψεις. Η δική-μας άποψη ήταν ότι η επι-

Ο πρόεδρος του Sinn Féin Ρόαρι Ο'Μπρόαντι αριστερά και ο Ρίτσαρντ Μπίχαλ, υπεύθυνος για τις διεθνείς σχέσεις με την συνεργατίδα του «Αντί» Λουκία Ρικάκη στο Δουβλίνο.

τροπή πρέπει να διατηρηθεί τουλάχιστον για ένα δμηνό και να ασχοληθεί με επετειακές εκδηλώσεις για τους θανάτους των 11 απεργών πείνας. Είπαμε ότι αργότερα θα μπορούσαμε να αξιολογήσουμε τις προοπτικές του μετώπου. Οι άλλες δυνάμεις που συμμετέχουν στην επιτροπή έχουν τη γνώμη ότι από τώρα το μέτωπο αυτό πρέπει να αποτελέσει ένα αντιιμπεριαλιστικό φορέα, χωρίς όμως να εξετάζουν σε βάθος τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός τέτοιου φορέα.

ΕΡ: Πιστεύετε ότι θα ξαναχρησιμοποιήσετε την απεργία πείνας στον αγώνα-σας;

Ρ.Ο.Μ. Αυτό πρέπει να τ' αποφασίσουν οι φυλακισμένοι και κανείς άλλος, γιατί μας κατηγορήσαν ότι εκμεταλλευτήκαμε τους φυλακισμένους.

ΕΡ: Πώς διατηρείτε επαφή με τους φυλακισμένους;

Ρ.Ο.Μ. Με γράμματα.

ΕΡ: Στη λήψη των αποφάσεων από τον πολιτικό φορέα, συμμετέχουν οι φυλακισμένοι;

Ρ.Ο.Μ. Όχι, γιατί θεωρούνται αιχμάλωτοι πολέμου οπότε δεν μπορούν να συμμετέχουν. Όταν όμως οι απόψεις-τους είναι απαραίτητες για τη λήψη κάποιας απόφασης τότε ενημερώνονται. Αποτελούν πάντοτε ένα πολύ σημαντικό παράγοντα στις πολιτικές-μας δραστηριότητες.

ΕΡ: Στη φυλακή όμως αποφασίζουν οι ίδιοι...

Ρ.Ο.Μ. Εκεί, ναι, αποφασίζουν μόνοι-τους. Όταν πήραν την απόφαση να μην φορούν ρούχα εμείς συμφωνήσαμε, τους υποστηρίξαμε. Όμως, δεν συμφωνούσαμε με την απόφασή-τους για την απεργία πείνας, παρ' όλα αυτά έπρεπε να τους υποστηρίξουμε, και το κάναμε.

ΕΡ: Σε ποιές χώρες και με ποιά κινήματα έχετε επαφές;

Ρίτσαρντ Μπίχαλ: Ίσως θα έπρεπε πρώτα να πούμε ποιά είναι τα γενικότερα οράματά-μας. Θέλουμε να φύγουν οι Εγγλέζοι από την Ιρλανδία και να ενωθούν οι Κέλτικες χώρες, η Σκωτία, η Ουαλία, η Βρετάνη και η Ιρλανδία, να απελευθερωθούν και να γίνουν χώρες σοσιαλιστικές. Υποστηρίζουμε τις διάφορες καταπιεσμένες εθνότητες στην Ευρώπη, τους

Βάσκους, τους Καταλανούς, τους Βρεττόνους, τους Κορσικανούς κτλ. Υποστηρίζουμε μια Ευρώπη των λαών και όχι των κρατών, γι' αυτό είμαστε και κατά της ΕΟΚ. Πιστεύουμε ότι η Ιρλανδία έχει περισσότερα κοινά σημεία με χώρες του Τρίτου Κόσμου. Έχουμε επαφές με τους Βάσκους, τους Κέλτες και άλλες εθνότητες, και βέβαια με τους Ιρλανδούς της Β. Αμερικής οι οποίοι έχουν μια μακρόχρονη παράδοση στην ενίσχυση του κινήματός-μας.

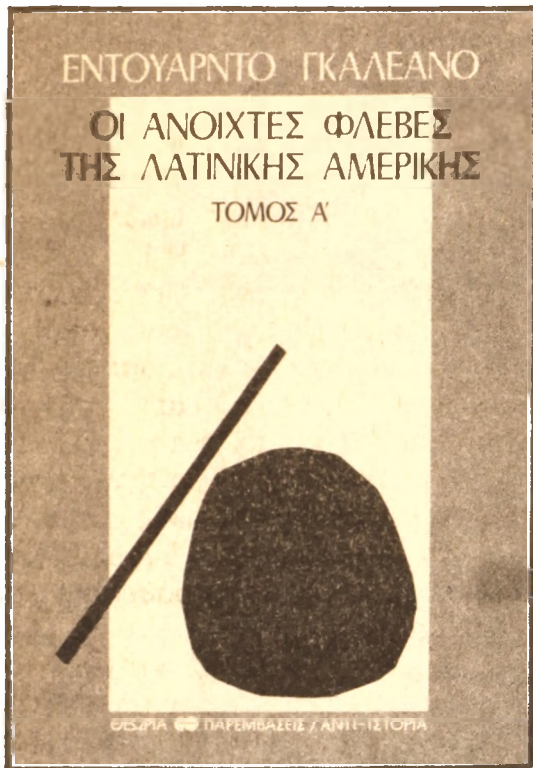
ΕΡ: Ποιά είναι η θέση-σας για το Κυπριακό ζήτημα;

Ρ.Μ. Πιστεύουμε ότι καμία απ' τις δυνάμεις που караδοκούν δεν έχει δικαίωμα να επιχειρήσει να δώσει κάποια λύση. Η λύση πρέπει να βρεθεί με συνενόηση ανάμεσα στις δύο κοινότητες που ζουν στο νησί.

ΕΡ: Ποιά είναι η θέση του Sinn Féin σχετικά με την ένταξη της Ιρλανδίας στην ΕΟΚ;

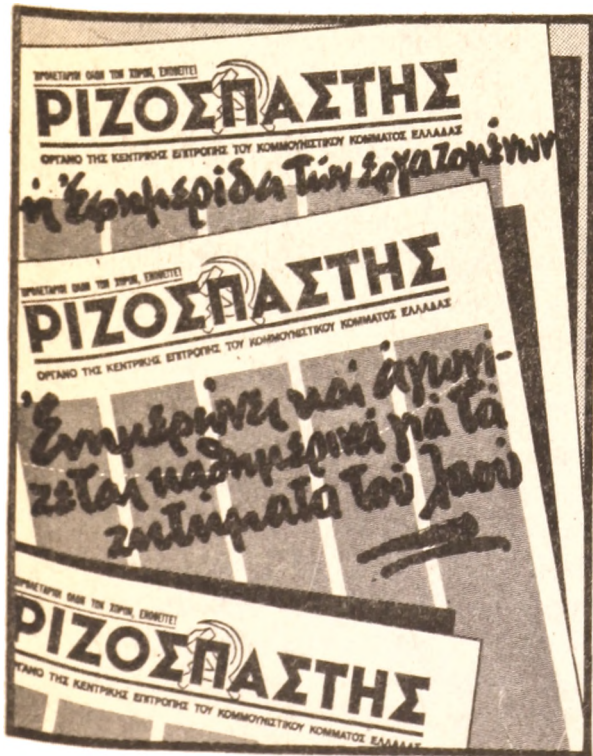
Ρ.Μ. Πιστεύουμε ότι η ΕΟΚ δεν είναι καθόλου προοδευτικό μέτωπο. Έγινε για να προωθήσει τον καπιταλιστικό έλεγχο και να δημιουργήσει ένα πιο δυνατό στρατιωτικό μπλοκ το οποία προφανώς θα κατευθύνεται από το ΝΑΤΟ. Η Ιρλανδία έχει πολλά οικονομικά προβλήματα, είναι ακόμα σε εμπόλεμη κατάσταση, άρα δεν έπρεπε να ενταχθεί πλήρως στην ΕΟΚ. Όταν έγιναν οι εκλογές για την ΕΟΚ έπρεπε να διαμορφώσουμε μία δική-μας πολιτική, όπως εξάλλου, έγινε και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Ορισμένα αριστερά κινήματα από διάφορες χώρες ήρθαν σε επαφή και δημιουργήσαμε τον Ευρωπαϊκό Συντονιστικό Φορέα ο οποίος απαρτίζεται από κόμματα που έχουν κοινή ανάλυση για την ΕΟΚ. Για ένα μικρό χρονικό διάστημα, το ΠΑΣΟΚ συμμετείχε στις συνομιλίες αλλά δεν υπέγραψε τα τελικά ντοκουμέντα γιατί δεν συμφωνούσε με ορισμένα σημεία, κυρίως εκείνα που αφορούσαν ζητήματα σχετικά με την Τουρκία. Ο φορέας έχει μέλη που εκπροσωπούνται ήδη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και παλεύουν μέσα απ' το σύστημα. Δεν είμαστε, βέβαια, πολύ δυνατοί αλλά διαπιστώνουμε ότι όλο και περισσότερος κόσμος μας προσεγγίζει, γι' αυτό το λόγο μας ενδιαφέρει πολύ η νοοτροπία του ελληνικού λαού ο οποίος φαίνεται ότι αντιτίθεται όλο και πιο έντονα στην ΕΟΚ.

ΤΩΡΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ !

Οι "Ανοιχτές φλέβες της Λατινικής Αμερικής" φωτίζουν ανελέητα. Μετά την ανάγνωση του βιβλίου αυτού, κανείς πια πάνω στη γη δεν θα μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα ότι δεν ξέρει. Ό,τι συμβαίνει τούτη την ώρα στη Λατινική Αμερική, συμβαίνει με τη συνειδητή της άγνοιας που βολεύει, της αδιαφορίας που καιροφυλαχτεί και της υποκρισίας. Μπεστ σέλλερ σ' όλες τις χώρες που κυκλοφόρησε, μεταφέρεται και στη γλώσσα-μας σε μια υποδειγματική μετάφραση του Φώντα Κονδύλη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ
ΖΩΟΔ. ΠΗΓΗΣ 17
ΤΗΛ. 3624187

Η Αλλαγή βρίσκεται στο κέντρο Βορρά-Νότου

Η ΑΛΓΕΡΙΝΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

Του Πέτρου Εύθυριου

ΟΙ ΠΟΛΛΕΣ συζητήσεις γύρω από θέματα εξωτερικής πολιτικής λησμονούν συνήθως ότι η άσκηση-της δεν αφορά τόσο τη συμμετοχή-μας σε ένα ανεξάρτητο σύστημα σχέσεων, αλλά αποτελεί κυρίως μια λίγο πολύ εξωτερικευμένη έκφραση της εσωτερικής πολιτικής. Με σχηματικό τρόπο θα μπορούσαμε να πούμε πως η αντίληψη περί εξωτερικής πολιτικής που διέθετε η Ελλάδα από τον εμφύλιο μέχρι την μεταπολίτευση του '74 βρισκόταν εν συνόψει στο περίφημο «δόγμα Πιπινέλη», ότι δηλαδή μια μικρή χώρα δεν έχει δυνατότητα αυτόνομης εξωτερικής πολιτικής αλλά πρέπει να προσαρμόζεται στο σύστημα σχέσεων που διαμορφώνει η συμμαχία στην οποία ανήκει, δηλαδή το ΝΑΤΟ και προφανώς η ηγεμονεύουσα δύναμη, οι ΗΠΑ.

ΑΥΤΟ το δόγμα εξωτερικής πολιτικής ήταν απλά η συστοιχία της εσωτερικής διάρθρωσης των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων της χώρας σ' αυτή την περίοδο, την περίοδο δηλαδή της κλασικής «εξαρτημένης ανάπτυξης» με τον καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτισε η πολυποικιλια ιμπεριαλιστική διείσδυση στη διαμόρφωση των ελληνικών πραγμάτων.

Η μεταπολίτευση του '74 και ο γενικότερος εκσυγχρονισμός που επιχειρήθηκε από τον κ. Καραμανλή επηρέασε και την αντίληψη για την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής. Έτσι, ο καταναγκασμός των εθνικών προβλημάτων (Κύπρος, Αιγαίο) ενδεχομένως η άνοδος του ρόλου πίεσης αυτού που ο Πουλαντζάς σχηματικά περιέγραψε σαν «ενδογενή μερίδα» της αστικής τάξης, η σχετική αυτονομία της πολιτικής εξουσίας από άμεσες εξωτερικές εξαρτήσεις και η πίεση των κομμάτων της αντιπολίτευσης αλλά και του λαϊκού κινήματος, επέβαλαν μια στροφή και στην εξωτερική πολιτική προς μια πολυδιάστατη αντίληψη και άσκηση-της.

ΣΤΗΝ πραγματικότητα όμως, παρά όλα τα «ανοίγματα» που πράγματι έφερε η Καραμανλική εφταετία, η «πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική» υπήρξε περισσότερο ένα σύνολο διπλωματικών ενεργειών παραδοσιακού χαρακτήρα, παρά μια πολιτική τομής με επιλογές βάθους στη συγκρότηση των διεθνών σχέσεων της χώρας. Το μόνο που πρακτικά έκανε το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών ήταν η αναγνώριση της πραγματικότητας ότι τη σημερινή διεθνή κατάσταση την προσδιορίζουν περισσότερο από ένας παράγοντες και να υπενθυμίσει επομένως την παρουσία-μας στους υπόλοιπους τομείς από εκείνους που παραδοσιακά είμαστε προσδεδμεν-νοι.

ΣΕ «τελευταία ανάλυση» όπως συνήθως σχηματικά λέμε, το πρωταρχικό δόγμα της εξωτερικής πολιτικής δεν παράλαξε αισθητά από τη λογική του Πιπινέλη. Και πάλι θεωρούσαμε δεδομένη την ένταξη-μας στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ και της ΕΟΚ («ανήκομεν εις την Δύσιν») και απλά επιδιώκαμε τη σχετική αυτονομία κινήσεων, που η ρευστότητα στις διεθνείς σχέσεις οι αντιθέσεις και αντιφάσεις των γεωπολιτικών δεδομένων της περιοχής-μας επέτρεπαν στη χώρα-μας.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ σ' αυτή την κατεύθυνση ήταν η αραβική πολιτικής της «ΝΔ». Επιδιώχτηκε πράγματι ένα «άνοιγμα» προς τον αραβικό κόσμο. Υπήρχαν λόγοι σαφείς: η κρίση του πετρελαίου, η άνοδος του ρόλου των αραβικών κρατών στον ΟΗΕ, στους Αδέσμευτους, η πίεση του Κυπριακού απ' τη μια μεριά. Από την άλλη ο εφοπλιστικός κόσμος και σημαντικά τμήματα της βιομηχανίας είχαν άμεσα ενδιαφέροντα, όπως και οι κατασκευαστικές εταιρείες, οι εξαγωγείς, αλλά και κρατικοί οργανισμοί που αναζητούσαν τρόπο διάθεσης των γεωργικών πλεονασμάτων. Είναι η τάση αυτή άλλωστε που από παλιά τροφοδότησε μια μερίδα της αριστερής διάνοησης για την ιχνηλάτηση των δυνατοτήτων και προθέσεων να μεταβληθεί η Ελλάδα σε ένα «υποϊμπεριαλιστικό κέντρο» με στόχο την αποτελεσματικότερη διείσδυση στον αραβικό χώρο.

Η ΑΛΗΘΕΙΑ είναι πάντως πως πέρα από τις οικονομικές συναλλαγές, η κατάσταση δεν ξέφυγε πολύ από τις ενέργειες διπλωματικής αβροφροσύνης. Η Ελλάδα της «Νέας Δημοκρατίας» δεν μπορούσε — και δεν ήθελε — να κάνει εκείνα τα βήματα προσέγγισης που θα έδιναν πολιτικό βάθος στις εξωτερικές-μας σχέσεις με τους Άραβες. Γιατί ακριβώς μια τέτοια προσέγγιση προϋποθέτει μια πραγματική μετατόπιση από τη μονοσημία του «ανήκομεν» στη Δύση.

Η ΑΡΑΒΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΣΟΚ

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ήταν σαν Αντιπολίτευση — και εξακολουθεί να είναι σαν κυβέρνηση — υποστηρικτής ενός ουσιαστικού ανοίγματος στον Αραβικό κόσμο. Στηριγμένο σε ένα διαφορετικό συσχετισμό εσωτερικών δυνάμεων είναι σε θέση να μεταβάλλει ουσιαστικά και την κατεύθυνση της εξωτερικής πολιτικής της χώρας. Και μάλιστα, οι επιλογές-του για μια μακρόχρονη πορεία με «μεικτό τύπο» οικονομίας, ιδιωτικής πρωτοβουλίας και δημόσιου τομέα δηλαδή, μπορεί θαυμάσια να διατηρήσει τα καταρχήν κεκτημένα των οικονομικών

σχέσεων και να τα πολλαπλασιάσει μέσω του πολιτικού ανοίγματος που επιχειρεί.

ΟΠΩΣ έδειξαν οι πρώτοι οχτώ μήνες της διακυβέρνησης της χώρας απ' το ΠΑΣΟΚ, η πραγματική-του πρόθεση είναι να εκμεταλλευτεί στο έπακρο τη ρευστότητα των διεθνών σχέσεων και τις πολυποικίλες αντιφάσεις και αντιθέσεις που διαμορφώνονται σε όλα τα σημεία του ορίζοντα μέσα από την αναδιάταξη σχέσεων που εκλύει η «μαχητική συνύπαρξη» των υπερδυνάμεων.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ όντας κοινωνικά και πολιτικά αυτοδύναμο, θα επιχειρήσει να παραμείνει και στο ΝΑΤΟ και στην ΕΟΚ, μετατρέποντάς-τους όμως σε μοχλούς δύναμης για την κατάκτηση της αυτοτέλειάς-του και όχι σε ανάσχεση της ανεξαρτησίας-του. Δεν είναι της στιγμής να επιχειρηματολογηθεί και να αντικρουστεί η αντίληψη ότι ΝΑΤΟ και ΕΟΚ δεν συμβιβάζονται με ανεξάρτητη και πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική. Προσωπική-μου άποψη είναι ότι το ΠΑΣΟΚ επιχειρεί αυτό το δύσκολο και μοναδικό εγχείρημα — και ότι υπάρχουν πολλοί λόγοι να πιστεύει κανείς ότι η λογική αυτονομία της θεωρητικής καθαρότητας θα γίνει δυνατό να ανατραπεί από μια επιδέξια χρήση της πολιτικής πραγματικότητας — και των δυνατοτήτων-της.

ΟΣΟΝ αφορά πάντως τον αραβικό κόσμο δεν είναι καθόλου τυχαία η αρχική κίνηση προς την πλήρη αναγνώριση της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης και η επίσκεψη Αραφάτ. Είναι βέβαια η κίνηση-κλειδί και το θέμα-ταμπού, που η υπέρβασή-του είναι το πρόκριμα για μια ουσιαστική προσέγγιση των χωρών της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής.

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ προβλήματα του ΠΑΣΟΚ και της αραβικής πολιτικής γενικότερα βρίσκονται στον ίδιο τον αραβικό κόσμο, που με κανένα τρόπο δεν προβάλλει ως ενιαία δύναμη και ως κοινή πραγματικότητα.

ΟΙ ΑΡΑΒΙΚΟΙ «σοσιαλισμοί» στην κυβερνητική εκδοχή-τους δεν είναι παρά η λεκτική μεταμφίεση των διαφορετικών εθνικισμών, είναι μια ειδική έκφραση της διαδικασίας της πρωταρχικής συσώρευσης, είναι στην πλειοψηφία-τους καθεστώτα, που περισσότερο η συγκυρία στο χώρο-τους παρά η εσωτερική-τους δυναμική τα οδηγεί σε σύγκρουση με τον ιμπεριαλισμό και σε προοδευτικές — με όλη τη συμβατικότητα του όρου — κατευθύνσεις στην εσωτερική-τους πολιτική και τη διεθνή-τους ένταξη.

ΠΑΡΟΛ' αυτά, οι αραβικές χώρες έχουν το σαφές πλεονέκτημα ότι βρίσκονται αυτή τη στιγμή έξω από την τροχιά των ΗΠΑ, οι περισσότερες έχουν την ίδια στάση ανεξαρτησίας έναντι της ΕΣΣΔ και κυρίως οι αραβικές χώρες έχουν την έντονη κινητικότητα της ανερχόμενης δύναμης, καθώς προς το τέλος του 2.000, αν δεν υπάρξει δυναμική σύγκρουση Ανατολής-Δύσης το κέντρο βάρους της παγκόσμιας πολιτικής θα κινηθεί στη σχέση Βορρά-Νότου. Και ο Νότος, στο επίπεδο της Μέ-

σης Ανατολής και της Αφρικής, θα βρει τους φυσικούς εκφραστές-του σ' αυτές τις χώρες. Όπως επίσης τότε, θα αποκτίσει βαθύτερα το νόημά-της η έννοια της Μεσογειακής πολιτικής, καθώς η ζώνη της Μεσογείου θα είναι το σημείο σύμπτωσης, ο αποφασιστικός κρίκος στη σύνδεση των δυο κόσμων.

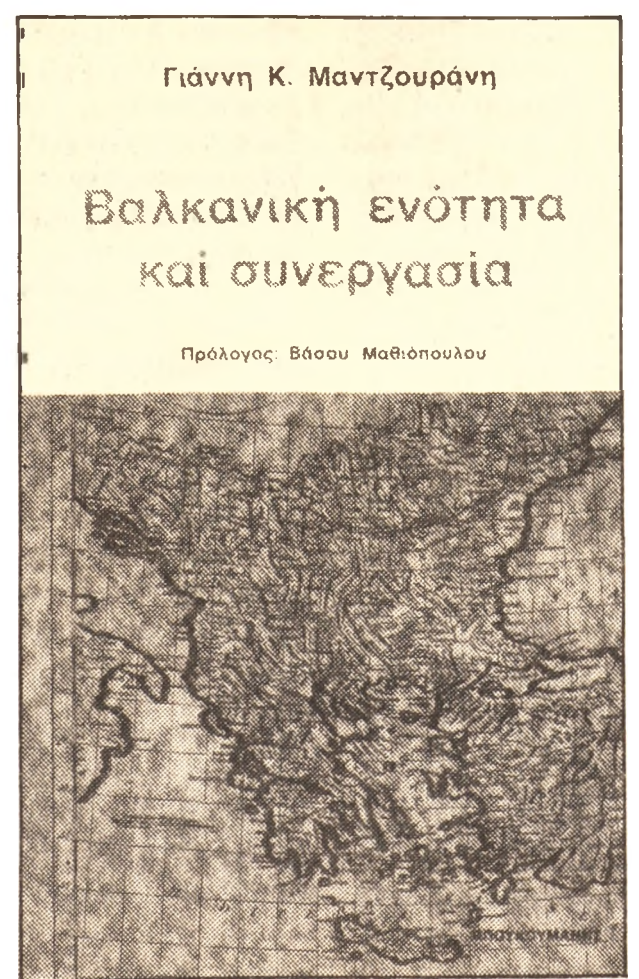
ΑΠ' ΑΥΤΗ τη σκοπιά το ΠΑΣΟΚ σκοπεύει σωστά και στρατηγικά παίζοντας το αραβικό «χαρτί», παρά την κόσμική δυσφορία ορισμένων και την ευπαθή δυτικότητα άλλων. Και αν κατανοούμαστε καλά, το αραβικό χαρτί του ΠΑΣΟΚ είναι πολύ ελληνικό.

Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΑΛΓΕΡΙΑ

ΤΟ ΠΑΣΟΚ βέβαια συνάντησε δυσκολίες — και θα συναντήσει φυσικά και άλλες — στην αραβική-του πολιτική. Δυσκολίες αντικειμενικές που τις επέτειναν κάποιες τοποθετήσεις (π.χ. η εμπλοκή στη σύγκρουση Ιράκ-Ιράν). Εν μέρει το ΠΑΣΟΚ δεν είχε συνειδητοποιήσει αρχικά σε όλη-του την έκταση ότι το να είσαι στην Ευρώπη είναι πλεονέκτημα, όταν θέλεις καλές σχέσεις με τους Άραβες. Στην αρχή λοιπόν έκανε αραβική πολιτική χωρίς να παίρνει τις αποστάσεις-του από τις εσωτερικές αντιθέσεις του αραβικού κόσμου. Τώρα, βρισκόμαστε στη στιγμή, όπου το ΠΑΣΟΚ προσεγγίζει τον αραβικό κόσμο όχι «από τα μέσα» αλλά σαν μια δύναμη με πολυμέρεια κινήσεων και επιλογών, που βασικές-τους πλευρές συμπίπτουν με τα μακροπρόθεσμα αραβικά συμφέροντα. Κάπου το ΠΑΣΟΚ βρήκε την πραγματική γλώσσα δύναμης και αμοιβαιότητας συμφέροντος, που είναι και η τεχνική εν τέλει μιας επιτυχούς διπλωματίας.

Η ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ μιας τέτοιας στάσης φάνηκε στην Αλγερία, χώρα που οπωσδήποτε συγκεντρώνει τα πιο θετικά χαρακτηριστικά του λεγόμενου αραβικού

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

σοσιαλισμού.

ΠΡΙΝ απ' όλα οι Αλγερίνοι, με συστηματικότητα και συνέπεια απέφυγαν κάθε μορφή μονομερούς εξάρτησης της χώρας-τους από υπερδυνάμεις ή έστω μεσαίας κλίμακας δυνάμεις. Από το '62 και δώθε με μια συνέπεια και σοβαρότητα σπάνια στον αραβικό κόσμο επιχειρούν μια αυτοδύναμη ανάπτυξη, στηριγμένη σε μια πολυμέρεια οικονομικών αλλά και πολιτικών σχέσεων.

ΜΕ δεδομένο το αραβικό και αφρικάνικο βάθος στήριξης της πολιτικής-τους, αναζητούν τη διείσδυση ωφέλους και ασφάλειας στην Ευρώπη. Η Ελλάδα με τις κατευθύνσεις του ΠΑΣΟΚ γίνεται για τους Αλγερινούς συμπληρωματικό — και σημαντικό — στοιχείο ισορροπίας των σχέσεών-τους με τη Γαλλία και την Ιταλία. Γαλλία και Ελλάδα μάλιστα, υπό μια μορφή συμπληρωματικότητας πάλι, μπορούν να αποτελέσουν τις βασικές διόδους του αραβικού κόσμου στην Ευρώπη και τα στηρίγματα μιας μακροπρόθεσμης κοινής μεσογειακής πολιτικής.

● Δεν είναι άλλωστε «τυχαίο» όπως λέγεται, που αυτή τη στιγμή ο Μιττεράν περιοδεύει στην Αφρική επιδιώκοντας να «ανασυντάξει» τις σχέσεις της χώρας-του με μια παραδοσιακή ζώνη επιρροής, που όμως πρέπει να βρει τη νέα γλώσσα επικοινωνίας μαζί-της.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ επιτυχία λοιπόν της επίσκεψης στην Αλγερία είναι το χειροπιαστό αποτέλεσμα της πολιτικής επιτυχίας που προηγήθηκε στις συζητήσεις του κ. Παπανδρέου με την πολιτική ηγεσία της Αλγερίας. Και η επίσκεψη στην Αλγερία μπορεί να γίνει χρήσιμο δίδαγμα για το ότι η εξωτερική-μας πολιτική για να είναι επιτυχής πρέπει να αξιοποιήσει όλα τα σημεία αναφοράς-της, δηλαδή να είναι πολύ-πλευρη, δηλαδή αυτοδύναμη.

Σε παλιό ρομαντικό σχέδιο:

Λάμπες με μακριά κρόσια από γυάλινες χάνδρες που φτιάχνονται σήμερα στα παλιά σχέδια.

Κρεμαστές και επιτραπέζιες.

Ξενίας 17, Πλ. Μαβίλη.

Τηλ. 77.54.400

Ευρωπαϊκές Κοινότητες και Μεσόγειος

Σε αναζήτηση μιας νέας μεσογειακής πολιτικής της Κοινότητας

Η ένταξη της Ελλάδας και η μελλοντική εισδοχή της Ισπανίας και Πορτογαλίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες προσδίδει νέες διαστάσεις στη μεσογειακή πολιτική της Κοινότητας. Η διεύρυνση της ΕΟΚ προς τη Μεσόγειο δημιουργεί προβλήματα για τα εντασσόμενα ή υπό ένταξη μεσογειακά κράτη και κύρια τις νότιες περιοχές της Κοινότητας κι έχει σοβαρές επιπτώσεις στις σχέσεις της Κοινότητας με τις τρίτες χώρες της Μεσογείου. Στο βαθμό δε που η αυξημένη κοινοτική παρουσία στη Μεσόγειο μεταβάλλει ορισμένες από τις δοσμένες ισορροπίες, η διεύρυνση της ΕΟΚ προς το μεσογειακό χώρο συνιστά για την Κοινότητα ιστορική πρόκληση από την ορθή αντιμετώπιση της οποίας διακυβεύονται ζωτικά κοινοτικά συμφέροντα. Χαρακτηριστικά ο αντιπρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΟΚ Λορέντζο Ναταλί υποστηρίζει ότι: «... η διεύρυνση μπορεί να αποτελεί ένα ιστορικό γεγονός στο δρόμο της ολοκλήρωσης της Κοινότητας, αλλά θα μπορούσε εξίσου και να αποτελέσει την αιτία της έκρηξης ή της διάλυσής-της μέσα σε μια ζώνη ελεύθερων ανταλλαγών»¹. Κάτω από αυτό το πρίσμα αποκτά ιδιαίτερη σημασία η διερεύνηση των επιπτώσεων της κοινοτικής διεύρυνσης προς τη Μεσόγειο στη διαμόρφωση της μεσογειακής πολιτικής της Κοινότητας.

Το πάγιο και έντονο κοινοτικό ενδιαφέρον για το μεσογειακό χώρο προσδιορίζεται λιγότερο από τους «παραδοσιακούς ιστορικούς δεσμούς των μεσογειακών χωρών με την Ευρώπη» και περισσότερο από τη στρατηγική θέση της λεκάνης της Μεσογείου. Η απρόσκοπτη ροή του πετρελαίου, τόσο από τα αραβικά κράτη της Μεσογείου όσο και από τον Περσικό κόλπο, αποτελεί ζωτική ανάγκη για τις οικονομίες των κρατών - μελών της ΕΟΚ και καθοριστικό παράγοντα για τη διαμόρφωση της μεσογειακής πολιτικής της Κοινότητας, η οποία έχει συνάψει εμπορικά σύμφωνα αορίστου διάρκειας με σχεδόν όλες τις τρίτες χώρες της Μεσογείου, συμπεριλαμβανομένων της Πορτογαλίας και της Ιορδανίας. Εξαιρέση αποτελούν η Αλβανία και η Λιβύη. Μολονότι αυτός ο εντοπισμός της κοινοτικής μεσογειακής πολιτικής στις τρίτες χώρες της Μεσογείου προβάλλει αυθαίρετος, είναι εντούτοις από άποψη εμπορικής πολιτικής απόλυτα κατανοητός και δικαιολογημένος, στο μέτρο που μια υπέρβαση των παραπάνω ορίων θα απειλούσε την κοινοτική εμπορική πολιτική και θα αντιμετώπιζε τη σκληρή κριτική των τρίτων βιομηχανικών κρατών. Η επανάσταση στο Ιράν, τα γεγονότα του Αφγανιστάν και γενικά ο επαναστατικός αναβρασμός του ισλαμικού κόσμου οδηγούν αναγκαστικά την ΕΟΚ σε μια διεύρυνση των ορίων της εμπορικής πολιτικής-της προς την κατεύθυνση του Περσικού κόλπου με τη σύναψη εμπορικών σχέσεων με το Ιράκ, το Κατάρ, το Μπαχρέιν, το Ομάν και τα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα. Βέβαια οι δυνατότητες της κοινοτικής εμπορικής πολιτικής σ' αυτόν το χώρο είναι περιορισμένες. Στην ουσία πρόκειται για σύμφωνο, που μοιάζουν με τις συμφωνίες της ΕΟΚ με τα ASEAN - Κράτη.

Γι' αυτό και θεωρείται απαραίτητη η αναμόρφωση αυτών των συμφωνιών, ώστε να συμπεριλάβουν στις ρυθμίσεις-τους και ζητήματα ενεργειακής πολιτικής, καθώς και θέματα βιομηχανικής και τεχνολογικής συνεργασίας.

Γενικά, τα κοινοτικά σύμφωνα με τα μεσογειακά κράτη στοχεύουν σε μια συνολική συνεργασία. Ρυθμίζουν την οικονομική και τεχνική συνεργασία. Στον εμπορικό τομέα προβλέπουν δασμολογικές ατέλειες και απαλλαγή από ποσοτικούς περιορισμούς για τα βιομηχανικά προϊόντα, καθώς και δασμολογικές παραχωρήσεις για τα σπουδαιότερα αγροτικά προϊόντα, που προέρχονται από τις μεσογειακές χώρες. Από άποψη εμπορικής πολιτικής οι αντιπαροχές των μεσογειακών κρατών συνίστανται στην παραχώρηση ρήτρας του μάλλον ευνοούμενου κράτους, σε περίπτωση δε τελωνειακής ένωσης στην αμοιβαία σταδιακή κατάργηση των δασμών και στη βαθμιαία καθιέρωση μιας ενιαίας δασμολογικής κλίμακας.

Στα πλαίσια της κοινοτικής μεσογειακής πολιτικής εντάσσεται και η δημοσιονομική συνεργασία της Κοινότητας με τα μεσογειακά κράτη, που προβλέπεται στα διάφορα χρηματοδοτικά πρωτόκολλα της ΕΟΚ με τις μεσογειακές χώρες.

Η διεύρυνση της ΕΟΚ προς τη Μεσόγειο δημιουργεί στενότερους πολιτικούς και οικονομικούς δεσμούς της Κοινότητας με το μεσογειακό χώρο, που καθιστούν πλέον ανεπαρκή τη μέχρι τώρα κοινοτική μεσογειακή πολιτική και απαιτούν τον αναπροσανατολισμό και τη συμπλήρωσή-της, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις νέες ανάγκες της αυξημένης κοινοτικής παρουσίας στη Μεσόγειο. Η ύπαρξη πέντε μεσογειακών κρατών σε μια ΕΟΚ των Δώδεκα συνεπάγεται μια διόλου ευκαταφρόνητη μετατόπιση του κέντρου βάρους της Κοινότητας από Βορρά προς Νότο. Αυτή η μεταβολή έχει σημαντικά επακόλουθα στην πολιτική εξωτερικού εμπορίου της Κοινότητας και κύρια στον αγροτικό τομέα, δεδομένου ότι και στα πέντε παραπάνω μεσογειακά κράτη - μέλη της ΕΟΚ η σημασία της αγροτικής οικονομίας είναι καθοριστική. Κάτω από αυτούς τους όρους δεν είναι καθόλου απίθανη, μια ριζική μεταβολή του καθεστώτος εξωτερικών συναλλαγών της Κοινότητας με δυσμενείς συνέπειες για το ρόλο των μεσογειακών κρατών - μελών της ΕΟΚ σαν γέφυρα της Δ. Ευρώπης προς την Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική.

Α. Επιπτώσεις της μεσογειακής διεύρυνσης της Κοινότητας στα εντασσόμενα κράτη και στις νότιες περιοχές της ΕΟΚ

Η είσοδος της Ελλάδας και η μελλοντική ένταξη της Ισπανίας και Πορτογαλίας δημιουργεί στην Κοινότητα πρωτόγνωρα προβλήματα. Για πρώτη φορά η ΕΟΚ δέχεται στους κόλπους-της «οιονεί αναπτυσσόμενες χώρες». Γι' αυτό και τα δομικά προβλήματα που συνεπιφέρει η ένταξη αυτών των κρατών είναι μάλλον προβλήματα αναπτυξιακής

μέα των σχέσεων «Βορρά - Νότου» στην ΕΟΚ, αλλά και των νέων δεδομένων που προκύπτουν για την Κοινότητα στα πλαίσια της ανάπτυξης των σχέσεων-της με τον Αραβικό κόσμο.

Το κείμενο του Γ. Κ. Μαντζουράνη που δημοσιεύει σήμερα το ΑΝ-ΤΙ, αν και έχει γραφτεί πριν τη νίκη των σοσιαλιστών στη Γαλλία και στην Ελλάδα, θίγει πλευρές που αφορούν τον οικονομικό το-

πολιτικής. Στην ουσία δεν πρόκειται για προσαρμογή των βιομηχανιών των εντασσομένων κρατών στις απαιτήσεις της τεχνολογικής εξέλιξης, αλλά τις περισσότερες φορές για δημιουργία βιομηχανιών. Οι δυσαναλογίες στην οικονομική ανάπτυξη μεταξύ των κρατών - μελών της ΕΟΚ και των τριών μεσογειακών κρατών διογκούνται καθημερινά. Τα δομικά προβλήματα οξύνονται στο βαθμό που η Κοινότητα διευρύνεται προς περιοχές όπου ο αγροτικός τομέας διαδραματίζει πολύ ουσιαστικότερο ρόλο από ό,τι στα κράτη - μέλη της ΕΟΚ. Ενώ το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της ΕΟΚ αυξάνεται κατά 8% περίπου με τη διεύρυνση προς τη Μεσόγειο, αυξάνουν κατά 33% οι εκμεταλλεύσιμες γεωργικές εκτάσεις, κατά 20% το αγροτικό προϊόν, κατά 57% ο αριθμός των απασχολούμενων στην αγροτική οικονομία, δηλαδή κατά 5.000.000 σε απόλυτους αριθμούς. Παράλληλα τα μεσογειακά αγροτικά προϊόντα βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση έναντι των αντίστοιχων ευρωπαϊκών, από άποψη κόστους. Τα σημαντικότερα ελληνικά και ιδιαίτερα ισπανικά αγροτικά προϊόντα, όπως κρασί, ελαιόλαδο, λαχανικά, οπωρικά και φρούτα, πλήττουν ευαίσθητες κοινοτικές αγορές και καθιστούν αναγκαία τη στήριξη της αγοράς, τόσο στην Κοινότητα όσο και στην Ελλάδα και Ισπανία. Η μέχρι σήμερα ανερχόμενη παραγωγή των παραπάνω χωρών, χάρη στην αποδοχή του ψηλότερου επιπέδου τιμών παραγωγού της ΕΟΚ, κατάφερε να διατηρήσει πρόσθετα κίνητρα και μ' αυτό τον τρόπο δημιούργησε δυσχέρειες στην αγροτική παραγωγή της Ιταλίας και της Νότιας Γαλλίας. Τουναντίον η εισδοχή της Πορτογαλίας στην ΕΟΚ δεν δημιουργεί κανένα πρόβλημα στις ισορροπίες της αγοράς αγροτικών προϊόντων στη διευρυμένη Κοινότητα. Κι αυτό, γιατί η πορτογαλική αγροτική οικονομία βρίσκεται επί του παρόντος σε εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση. Η Πορτογαλία εισάγει το 50% των ειδών διατροφής του πληθυσμού της. Γι' αυτό και η Πορτογαλία προσφέρεται σαν μια καλή αγορά τοποθέτησης των κοινοτικών αγροτικών προϊόντων. Το γεγονός όμως ότι παρουσιάζει μεγαλύτερη ζήτηση αγροτικών προϊόντων του Βορρά παρά του Νότου, ελάχιστα βοηθάει στην απάμβλυνση των δυσχερειών της αγροτικής παραγωγής της Νότιας Γαλλίας και της Ιταλίας.

Εξάλλου δεν πρέπει να αναμένεται σχεδόν καμιά βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών των κρατών - μελών της ΕΟΚ από εξαγωγές προς την Ελλάδα και Ισπανία. Μια κάποια προοπτική έχουν οι εξαγωγές βοδινού κρέατος, κτηνοτροφικών σιτηρών και ίσως ορισμένων γαλακτομικών προϊόντων. Γι' αυτό και δεν είναι απορίας άξιο που η Ιταλία και η Γαλλία εγείρουν αξιώσεις συμψηφισμού και μάλιστα αναφορικά με το κρασί, τα οπωρικά και τα λαχανικά. Ήδη στον τομέα της αγροτικής πολιτικής έχουν γίνει παραχωρήσεις. Στην προκείμενη περίπτωση πρόκειται για την αναδάσωση ορισμένων περιοχών της Μεσογείου, για την ύδρευση της Κορσικής, για την κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων στη Νότια Γαλλία και την ίδρυση μιας υπηρεσίας παροχής συμβουλών σε θέματα αγροτικής οικονομίας στην Ιταλία. Επιπλέον αξιώνεται από την πλευρά της Ιταλίας και Γαλλίας η θεσμοποίηση και λειτουργία αυστηρότερων ενδοκοινοτικών μηχανισμών επέμβασης στην αγορά με μεγαλύτερη προστασία των Κρατών - μελών έναντι των τρίτων χωρών. Έτσι όμως οξύνονται ακόμη πιο πολύ τα προβλήματα των πλεονασμάτων. Το γεγονός δε ότι η Γαλλία και η Ιταλία θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες στον αγροτικό τομέα από την εισοδο στην Κοινότητα των τριών μεσογειακών κρατών, είναι και ο βασικός λόγος της καθιέρωσης επταετούς μεταβατικής περιόδου για ορισμένα ελληνικά αγροτικά προϊόντα σύμφωνα με τη συμφωνία ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ.

Οι δυσχέρειες, που αναμένεται να αντιμετωπίσουν τα εντάσσόμενα στην ΕΟΚ τρία μεσογειακά κράτη, εντοπίζονται κύρια στο βιομηχανικό τομέα. Η βιομηχανία στην Ελλάδα και Πορτογαλία παρουσιάζει τα τυπικά χαρακτηριστικά της βιομηχανίας στη Νότια Ιταλία². Η κατάσταση στην Ισπανία διαφοροποιείται κάπως, στο μέτρο: που ήδη από τη δεκαετία του '60 έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν μεγάλες βιομηχανικές μονάδες με σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό και μεγάλα περιθώρια προσαρμογής στις συνθήκες ανταγωνισμού της Κοινής Αγοράς. Αξιοσημείωτο είναι ότι, παρά τα υψηλά ποσοστά ανάπτυξης της βιομηχανικής παραγωγής στα τελευταία δώδεκα χρόνια το επίπεδο βιομηχανικής ανάπτυξης και των τριών εντασσομένων κρατών είναι κατά πολύ χαμηλότερο εκείνου των κρατών - μελών της ΕΟΚ. Η βιομηχανία-τους παρουσιάζει ισχυρή συγκέντρωση σε ορισμένες περιοχές, είναι σχετικά όχι πολύ διαφοροποιημένη, και στους περισσότερους κλάδους είναι οργανωμένη σε μικρές ή μικρομεσαίες επιχειρήσεις και εμφανίζει χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας.

Η βιομηχανία των εντασσομένων στην ΕΟΚ μεσογειακών κρατών

θα υποστεί τις δυσμενείς συνέπειες μιας αύξησης της πίεσης των εισαγωγών από την Κοινότητα και μάλιστα σε κλάδους που θεωρούνται παραδοσιακοί γι' αυτές τις χώρες. Κι αυτό γιατί η προστασία των εγχωρίων βιομηχανιών από τις μέχρι τώρα ισχύουσες συμβατικές ρυθμίσεις δεν πρόκειται να διατηρηθεί και σε καθεστώς πλήρους ένταξης. Τη φύση και το μέγεθος της προαναφερθείσας προστασίας αποκαλύπτουν παραστατικά τα ακόλουθα δεδομένα: Στα πλαίσια των μέχρι τώρα συμφωνιών, η Κοινότητα απολαμβάνει δασμολογικής απαλλαγής μόνο για το 60% των εισαγομένων βιομηχανικών ειδών στην Ελλάδα και για το 70% των αντίστοιχων προϊόντων στην Πορτογαλία. Επί του παρόντος ο δασμός έναντι της ΕΟΚ ανέρχεται στην Ελλάδα γύρω στα 13% μετά τη μείωσή-του κατά 8% το Νοέμβριο του 1978 στα πλαίσια των συμφωνιών σύνδεσης Ελλάδας - ΕΟΚ. Η χρήση ειδικών δασμών καθιστά δύσκολο τον υπολογισμό της δασμολογικής επιβάρυνσης για την Πορτογαλία. Οι προστατευτικοί δασμοί της Ισπανίας ανέρχονται κατά μέσον όρον σε 8,1% μετά την αυτόνομη μείωση των δασμών τον Απρίλη του 1979. Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι δασμοί και τα τέλη που ισχύουν για τους ευαίσθητους κλάδους της βιομηχανίας ενδυμάτων, της βιομηχανίας επεξεργασίας δέρματος και παραγωγής δερματίνων ειδών, της κλωστοϋφαντουργίας και της μεταλλοβιομηχανίας.

Αξιοπρόσεκτο είναι ότι τόσο η Ελλάδα όσο και η Πορτογαλία δεν έχουν κι ούτε προβλέπεται να αποκτήσουν σύντομα μεγαλύτερες εξαγωγικές δυνατότητες από τις ήδη υφιστάμενες. Άλλωστε δεν αναμένονται μεταβολές στο ισχύον δασμολογικό καθεστώς, οι οποίες θα επιδράσουν ευνοϊκά επί των ελληνικών και πορτογαλικών εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων, γιατί ήδη οι εισαγωγές ελληνικών και πορτογαλικών βιομηχανικών ειδών στα κράτη - μέλη της ΕΟΚ απολαμβάνουν πλήρους δασμολογικής απαλλαγής. Στην περίπτωση της Ισπανίας, η κατάργηση των ήδη υφισταμένων δασμών επί των εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων υπολογίζεται ότι θα δημιουργήσει δυνατότητες άσκησης επεκτατικής εξαγωγικής πολιτικής. Σε μερικούς τομείς άλλωστε η ισπανική βιομηχανική παραγωγή είναι πέρα για πέρα συναγωνίσιμη με την αντίστοιχη των κρατών - μελών της ΕΟΚ, όπως π.χ. στη βιομηχανία υποδημάτων και στην κλωστοϋφαντουργική βιομηχανία που ήδη έχει ξεπεράσει με αξιοθαύμαστη επιτυχία όλα τα προβλήματα αναδιάρθρωσής-της. Αξιοσημείωτο είναι εξάλλου ότι οι ισχυρές πιέσεις, που ασκούν στη κοινοτική αγορά οι επεκτατικές τάσεις της ισπανικής χαλυβουργικής βιομηχανίας, προκαλούν σοβαρές ανησυχίες σε ορισμένους εταίρους της Κοινότητας, οι οποίοι εύχονται και επιδιώκουν τη λήψη προστατευτικών μέτρων έναντι της ισπανικής χαλυβουργίας.

Συμπερασματικά υπογραμμίζεται ότι η ένταξη της Ελλάδας, Ισπανίας και Πορτογαλίας στην ΕΟΚ υποβάλλει αναγκαστικά και τα τρία μεσογειακά κράτη στις συνθήκες και τους όρους ανταγωνισμού που κυριαρχούν στην Κοινότητα. Αυτό το γεγονός συνεπιφέρει δυσμενείς επιπτώσεις για τις οικονομίες αυτών των τριών μεσογειακών χωρών, παρά την ισχύ των οποιωνδήποτε μεταβατικών προθεσμιών ή προστατευτικών ρητρών.

Β. Επιπτώσεις της μεσογειακής διεύρυνσης της ΕΟΚ στις τρίτες χώρες της Μεσογείου

Η κοινοτική διεύρυνση προς τη λεκάνη της Μεσογείου δημιουργεί σοβαρότατα προβλήματα και στις τρίτες χώρες της Μεσογείου. Η ένταξη στην Κοινότητα της Ελλάδας, Ισπανίας και Πορτογαλίας τελεί υπό τον όρο της αποδοχής του ισχύοντος κοινοτικού δικαίου — συμπεριλαμβανομένων και των κανόνων που ρυθμίζουν το καθεστώς των εξωτερικών συναλλαγών της Κοινότητας — από τα τρία προσχωρούντα μεσογειακά κράτη. Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 117 της «Πράξης περί των όρων προσχώρησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των συνθηκών» καθιερώνεται η κατ' αρχήν εφαρμογή του «κοινοτικού συστήματος των γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων»³. Θεωρείται δε βέβαιο ότι παρόμοιες ρυθμίσεις θα ισχύουν και στην περίπτωση της ένταξης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι οι ρυθμίσεις του κοινοτικού συστήματος των γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων λειτουργούν υπέρ των τρίτων χωρών της Μεσογείου, στο μέτρο που διευκολύνουν την πρόσβασή-τους στις αγορές της Κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων και των αγορών των υπό ένταξη τριών μεσογειακών κρατών. Εξάλλου, ανάλογα θετικά αποτελέσματα για τις τρίτες χώρες της Μεσογείου έχει και η — εκ μέρους των εντασσομένων τριών μεσογειακών κρατών — αποδοχή του κοινοτικού δικαίου για τις εξωτερικές συναλ-

λαγές. Δηλαδή οι τρεις εντασσόμενες μεσογειακές χώρες υποχρεούνται να εφαρμόζουν τις διατάξεις των συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου μεταξύ της ΕΟΚ και των τρίτων χωρών της Μεσογείου και κατά συνέπεια, με την ένταξη-τους στην Κοινότητα, οφείλουν να μειώσουν τους δασμούς-τους για προϊόντα αυτών των αντισυμβαλλομένων κρατών. Κι επειδή αυτό γίνεται ταυτόχρονα με τις δασμολογικές ελαφρύνσεις των προϊόντων των κρατών - μελών της ΕΟΚ που συνεπάγεται η ένταξη στην Κοινότητα, οι δυσκολίες για τις οικονομίες των τριών εντασσόμενων μεσογειακών κρατών επιτείνονται σημαντικά. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τα άρθρα 118-120 της «Πράξης περί των όρων προσχώρησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των συνθηκών» προβλέπουν τη σύναψη πρωτοκόλλων, που θα επισυναφθούν στις συμφωνίες της ΕΟΚ με τις αντισυμβαλλόμενες τρίτες χώρες και θα περιέχουν μεταβατικά μέτρα και προσαρμογές των κοινοτικών συμφωνιών με τις τρίτες χώρες, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η εφαρμογή από την Κοινότητα ενός ενιαίου καθεστώτος στις σχέσεις-της με τις αντισυμβαλλόμενες τρίτες χώρες, καθώς και η ταυτότητα των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των κρατών - μελών⁴. Χαρακτηριστικό είναι άλλωστε ότι ούτε και στη συμφωνία προσχώρησης της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες καθιερώνονται παρεκλίσεις από τις προτιμησιακές ρυθμίσεις, που έχουν θεσπιστεί στις συμφωνίες της ΕΟΚ με τις διάφορες τρίτες χώρες. Τα παραπάνω έχουν δύο κρίσιμα επακόλουθα:

- Πρώτο, διευκολύνουν και κατοχυρώνουν συμβατικά την πρόσβαση των μεσογειακών τρίτων χωρών στις αγορές των τριών εντασσόμενων κρατών της Μεσογείου και
- Δεύτερο, επιτρέπουν ή καλύτερα ενθαρρύνουν τον ανταγωνισμό των μεσογειακών τρίτων χωρών και των τριών εντασσόμενων κρατών της Μεσογείου στις αγορές της ΕΟΚ, που η σπουδαιότητά-τους είναι εξαιρετικά σημαντική και για τα δύο συναγωνιζόμενα μέρη. Οι δυσκολίες που συνεπιφέρουν τα παραπάνω δύο επακόλουθα είναι δυνατό για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα να ξεπεραστούν ή έστω να υποβαθμιστούν σε ένταση και οξύτητα από μια πιθανή αύξηση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης των τριών εντασσόμενων μεσογειακών κρατών και από μια ενδεχόμενη άνοδο του βιοτικού επιπέδου στα κράτη - μέλη της παλιάς Κοινότητας. Αξιοσημείωτο άλλωστε είναι ότι οι προτιμησιακές ρυθμίσεις, που έχουν καθιερωθεί για τις μεσογειακές τρίτες χώρες, πρόκειται να περιοριστούν συνολικά, ενώ η εισδοχή των τριών εντασσόμενων κρατών της Μεσογείου θα ενισχύσει την ήδη υπάρχουσα τάση της Κοινότητας για περιορισμό των εισαγωγών από τις τρίτες χώρες, έτσι ώστε να μεγιστοποιηθούν οι δυνατότητες επέκτασης της αγοράς μέσα στα πλαίσια της ίδιας της Κοινότητας.

Η ολόπλευρη κατανόηση των επιπτώσεων της μεσογειακής διεύρυνσης της ΕΟΚ στις τρίτες χώρες της Μεσογείου προϋποθέτει μια προσεκτική ανάλυση του όλου πλέγματος των εμπορικών σχέσεων της Κοινότητας με αυτές τις χώρες. Οι εμπορικές σχέσεις της Κοινότητας με τις τρίτες χώρες της Μεσογείου είναι εξαιρετικά στενές. Τα αριθμητικά δεδομένα είναι πολύ εύγλωττα. Το 40-60% του συνόλου των εισαγωγών αυτών των χωρών προέρχονται από την ΕΟΚ. Στο ίδιο ύψος ανέρχεται και το ποσοστό των εξαγωγών των τρίτων χωρών της Μεσογείου προς την Κοινότητα. Οι τρίτες χώρες της Μεσογείου διακρίνονται σε: α) χώρες εξαγωγής πρώτων υλών, όπως το Μαρόκο, η Αλγερία και η Τυνησία που βασικά εξάγουν φώσφατα και πετρέλαιο, β) χώρες εξαγωγής αγροτικών προϊόντων, όπως η Αίγυπτος, η Κύπρος και η Τουρκία, και γ) σε βιομηχανικές χώρες, όπως το Ισραήλ, ο Λίβανος και η Μάλτα.

Η ύπαρξη αυτών των στενών εμπορικών σχέσεων ανάμεσα στην Κοινότητα και στις τρίτες χώρες της Μεσογείου θεμελιώνει λογικά και την άποψη ότι οι επιπτώσεις της κοινοτικής διεύρυνσης προς τη Μεσόγειο θα είναι άμεσα αισθητές στον τομέα των εμπορικών σχέσεων της ΕΟΚ με τις τρίτες χώρες της Μεσογείου. Αυτό, βέβαια, δεν συνεπάγεται και παραγνώριση της σημασίας άλλων τομέων, όπου οι συνέπειες της μεσογειακής διεύρυνσης της ΕΟΚ θα είναι εξίσου σημαντικές για τις τρίτες χώρες της Μεσογείου⁵. Απλά και μόνο υπογραμμίζει τη βαρύνουσα σημασία που αποκτά η διερεύνηση των επιπτώσεων της κοινοτικής διεύρυνσης προς τη Μεσόγειο, στον τομέα των εμπορικών σχέσεων της Κοινότητας με τις τρίτες χώρες της μεσογειακής λεκάνης.

Η ένταξη της Ελλάδας, Ισπανίας και Πορτογαλίας στην ΕΟΚ θα εντείνει τις δυσκολίες των βιομηχανικών τρίτων χωρών της Μεσογείου και κύρια τους βιομηχανικούς κλάδους παραγωγής προϊόντων, που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσαρμογής και δομικές δυσχέρειες ό-

πως υφάσματα, ενδύματα, υποδήματα, δερμάτινα είδη και εν μέρει ο χάλυβας. Κι αυτό γιατί τα τρία εντασσόμενα μεσογειακά κράτη επιδιώκουν — μέσα στα πλαίσια της Κοινότητας — τη λήψη προστατευτικών μέτρων για τις νεαρές εθνικές βιομηχανίες-τους, που με την εισδοχή-τους στην ΕΟΚ εκτίθενται στο συναγωνισμό των αντιστοιχών βιομηχανιών όχι μόνο των κρατών - μελών της Κοινότητας, αλλά και των τρίτων χωρών της Μεσογείου. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων έχουν καίρια σημασία για τις οικονομίες της Αιγύπτου, Τυνησίας, Τουρκίας και του Λιβάνου, όπου τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκαν εύρωστες εξαγωγικές βιομηχανίες κλωστοϋφαντουργίας και ενδυμάτων.

Στον αγροτικό τομέα, οι αρνητικές συνέπειες της κοινοτικής επέκτασης προς τη Μεσόγειο είναι ακόμη πιο έντονες και οξείες για τις μεσογειακές τρίτες χώρες. Κι αυτό γιατί η μείωση των εισαγωγικών αναγκών της διευρυμένης Κοινότητας θα δημιουργήσει προβλήματα πωλήσεων στις τρίτες χώρες της Μεσογείου. Ο βαθμός αυτοεφοδιασμού της διευρυμένης Κοινότητας σε προϊόντα όπως λάδι, λαχανικά, πατάτες, κρασί και ντομάτες — αν δεν υπερβαίνει, εγγίζει το ποσοστό του 100%. Άλλωστε αναμένεται ότι η εφαρμογή της ΚΑΠ (Κοινής Αγροτικής Πολιτικής) και στα τρία εντασσόμενα κράτη της Μεσογείου θα έχει ως αποτέλεσμα μια σημαντική αύξηση της αγροτικής παραγωγής-τους. Μολονότι είναι δύσκολο να υπολογιστεί η παραγωγική δυναμικότητα του αγροτικού τομέα της Ελλάδας, Ισπανίας και Πορτογαλίας, θεωρείται μάλλον βέβαιη μία σημαντική αύξηση της αγροτικής παραγωγής αυτών των χωρών, αν μάλιστα ληφθούν υπόψη ορισμένοι βασικοί παράγοντες, όπως αρδεύσιμες εκτάσεις, ορθολογική λίπανση και ανάπτυξη της καλλιέργειας παραγωγικών σπόρων και φυτών, που συντελούν στην αύξηση της παραγωγικότητας του αγροτικού τομέα. Επιπλέον δεν πρέπει να παραγνωρίζονται και τα προβλήματα, που θα προκύψουν από την αλλαγή κατεύθυνσης των εξαγωγών ορισμένων αγροτικών προϊόντων των τριών εντασσόμενων κρατών, τα οποία μέχρι τώρα εξάγονται προς τις τρίτες χώρες της Μεσογείου, ενώ μετά την ένταξη αυτών των χωρών στην ΕΟΚ θα στραφούν προς την κοινοτική αγορά και θα απωθήσουν τα αντίστοιχα προϊόντα των τρίτων χωρών της Μεσογείου. Ενδεικτικά αναφέρονται οι τομάτες και τα πορτοκάλια της Ελλάδας, που οι εξαγωγές-τους στην ΕΟΚ ανέρχονται σε ποσοστό 17% και 13% — αντίστοιχα — επί του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών αυτών των δύο προϊόντων.

Γενικό χαρακτηριστικό γνώρισμα των οικονομιών των τρίτων χωρών της Μεσογείου είναι η εξάρτησή-τους από τις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων προς την Κοινότητα. Ο βαθμός εξάρτησης όμως διαφέρει από χώρα σε χώρα.

Η Γιουγκοσλαβία, η Μάλτα, η Ιορδανία, ο Λίβανος, η Αίγυπτος και η Αλγερία εξάγουν μόνο 2-9% των αγροτικών προϊόντων-τους στην ΕΟΚ. Αυτό σημαίνει ότι αυτές οι χώρες θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν με σχετική ευκολία τις δυσχέρειες, που θα προκύψουν από την εκτόπιση των αγροτικών προϊόντων-τους από την κοινοτική αγορά. Οι δυσκολίες όμως αυξάνονται για τις μεσογειακές τρίτες χώρες που οι εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων-τους προς τη Κοινότητα είναι κατά πολύ μεγαλύτερες, όπως η Τουρκία, η Κύπρος, η Τυνησία και το Μαρόκο. Η Τουρκία εξάγει στην ΕΟΚ το 14% των αγροτικών προϊόντων-της, η Κύπρος το 63%, η Τυνησία το 20% και το Μαρόκο το 36%. Πρόσθετα προβλήματα δημιουργούνται στις τέσσερις παραπάνω χώρες από το γεγονός ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των εξαγωγικών κερδών-τους προέρχεται από εξαγωγές προϊόντων στα οποία ο βαθμός αυτοεφοδιασμού της Κοινότητας φθάνει ή και ξεπερνάει το 100%. Μολονότι ελλείπουν ακριβή στατιστικά στοιχεία, θεωρείται σχεδόν βέβαιο ότι η Τουρκία, η Κύπρος, η Τυνησία, το Μαρόκο και το Ισραήλ θα υποστούν ισχυρότατα πλήγματα στις εξαγωγές των παραπάνω προϊόντων και μάλιστα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να απωλέσουν κάθε ουσιαστική αξία οι προτιμησιακές ρυθμίσεις, που καθιερώνονται στις συμφωνίες αυτών των κρατών με την Κοινότητα.

Οι συνέπειες των εξελίξεων, που προδιαγράφηκαν παραπάνω, πρόκειται να εκδηλωθούν με ιδιαίτερη οξύτητα στην Τουρκία, η οποία από χρόνια βρίσκεται στα πρόθυρα της οικονομικής χρεωκοπίας. Παρά τις σύντονες προσπάθειες των εταιρών του ΝΑΤΟ και της ΕΟΚ και κύρια των ΗΠΑ και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δυσσώωνες εμφανίζονται οι προοπτικές μιας μακροπρόθεσμης λύσης του προβλήματος της Τουρκίας, που χάρη στη στρατηγική σημασία-της για τα συμφέροντα της Δύσης στη Μεσόγειο και Μέση Ανατολή έχει τη δυνατότητα να απαιτεί και επιτυγχάνει προνομιακή μεταχείριση από τα κράτη της Δύσης. Η κατάσταση της τουρκικής οικονομίας

βαίνει από το κακό στο χειρότερο. Το ετήσιο έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών της Τουρκίας ανέρχεται στα 2 δισεκατομμύρια δολάρια περίπου. Η διηνεκής υποτίμηση της αξίας του νομίσματος και η μείωση των εξαγωγών, σε συνδυασμό με την αύξηση του εξωτερικού χρέους, οξύνουν δραματικά τα αδιέξοδα της τουρκικής οικονομίας. Κάτω από αυτούς του όρους τίποτα δεν εγγυάται μια μελλοντική σταθεροποίηση και σταδιακή βελτίωση της οικονομικής κατάστασης στην Τουρκία. Αυτή η άποψη εξάλλου ενισχύεται και από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της περσινής ειδικής οικονομικής ενίσχυσης του ΟΟΣΑ προς την Τουρκία που ανήλθε στο ποσό του 1 δισεκατομμυρίου δολαρίων.

Τα παραπάνω δεδομένα της τουρκικής οικονομίας έχουν άμεσες επιδράσεις στην εξέλιξη των σχέσεων της Τουρκίας με την ΕΟΚ, που ρυθμίζονται από τη Συμφωνία Σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας του 1963, η οποία όμως εδώ και μερικά χρόνια έχει «παγώσει». Η συνεχής επίκληση της προστατευτικής ρήτρας του άρθρου 60 της συμφωνίας σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας από την Τουρκική κυβέρνηση επιτρέπει στην Τουρκία τη μη εκπλήρωση της υποχρέωσής-της για σταδιακή κατάργηση των δασμών-της έναντι των προϊόντων που προέρχονται από την Κοινότητα. Αξιοσημείωτο είναι ότι το φθινόπωρο του 1978 η Τουρκική κυβέρνηση γνωστοποίησε στην Κοινότητα μια σειρά προτάσεων-της, που στην ουσία αποκαλύπτουν μια καινοφανή συνολική αντίληψη για την παραπέρα εξέλιξη των σχέσεων ΕΟΚ-Τουρκίας. Ο πυρήνας αυτών των τουρκικών προτάσεων εμπεριέχει το πάγωμα της κατάργησης των δασμών στο σημερινό επίπεδο-τους, σε συνδυασμό με μια σειρά αξιώσεων για μεγαλύτερες παραχωρήσεις της Κοινότητας, τόσο στον εμπορικό όσο και στο χρηματοδοτικό τομέα. Τον Μάη του 1979, ύστερα από επίμονες προσπάθειες, το Συμβούλιο των Υπουργών κατέληξε σε αποφάσεις για τη στάση της Κοινότητας στις διαπραγματεύσεις-της με την Τουρκία για τη μελλοντική διαμόρφωση των σχέσεων της Τουρκίας με την ΕΟΚ. Σ' αυτές τις διαπραγματεύσεις, η Κοινότητα προσήλθε με μια δέσμη προτάσεων που εν μέρει μόνο ανταποκρίνονταν στις τουρκικές επιθυμίες. Στον αγροτικό τομέα προβλέπονται πρόσθετες παραχωρήσεις της ΕΟΚ προς την Τουρκία, μόνο μετά την επανέναρξη λειτουργίας των διαδικασιών κατάργησης των δασμών στα κοινοτικά προϊόντα και την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας του 1963, ενώ, στον τομέα της ελεύθερης εγκατάστασης των εργαζομένων, η Κοινότητα ευθυγραμμίστηκε με την πολιτική της κυβέρνησης της Δυτ. Γερμανίας και δεν προέβη σε καμιά παραχώρηση προς την Τουρκία.

Αξιοπρόσεκτη είναι η αλλαγή της τουρκικής πολιτικής έναντι της ΕΟΚ, που εκδηλώνεται στο τέλος του 1979. Η κυβέρνηση του κ. Σ. Ντεμιρέλ σε αντίθεση με την προηγούμενη κυβέρνηση του κ. Μπ. Ετσεβίτ επιδιώκει την πλήρη εφαρμογή της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας του 1979, παρά την ύπαρξη οξύτων δυσχερειών της τουρκικής οικονομίας. Παρόλα αυτά η τραγική κατάσταση της τουρκικής οικονομίας αναγκάζει και τη νέα κυβέρνηση να καταφύγει στην επίκληση της προστατευτικής ρήτρας του άρθρου 60 της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας του 1963. Έτσι η ΕΟΚ οφείλει να δώσει λύση στο πρόβλημα της αντιμετώπισης της πολιτικής βούλησης της Τουρκίας να προχωρήσει στην ολοκλήρωση της ενσωμάτωσής-της στην Κοινότητα, η οποία, όμως δεν συνοδεύεται και από μια ανάλογη ετοιμότητα των δομών του πολιτικού και οικονομικού συστήματος της Τουρκίας έτσι ώστε να ανταπεξέλθει με επιτυχία στους κραδασμούς και στις δυσκολίες που θα προκύψουν από μια τόσο πολυσήμαντη μεταβολή. Προς το παρόν η Κοινότητα φαίνεται να προτιμά τη μετάθεση της οριστικής διευθέτησης του ζητήματος των σχέσεων-της με την Τουρκία, στο μέλλον, όπως προκύπτει και από μια προσεκτική ανάλυση της πρόσφατης συμφωνίας ΕΟΚ - Τουρκίας, η οποία ορθά χαρακτηρίζεται σαν συμφωνία «ανοιχτών θυρών»⁶.

Συμπερασματικά επιλέγεται ότι όλες οι τρίτες χώρες της Μεσογείου αντιμετωπίζουν σοβαρά τη νέα πραγματικότητα που προκύπτει από τη μεσογειακή διεύρυνση της ΕΟΚ και αξιώνουν διαβουλεύσεις με την Κοινότητα για την εξεύρεση λύσεων στα προβλήματα, τα οποία ανακύπτουν από την κοινοτική επέκταση προς τη Μεσόγειο. Αυτές οι διαβουλεύσεις που βρίσκουν νομικό έρεισμα και στις συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών (Freihandelsabkommen) των τρίτων χωρών της Μεσογείου με την ΕΟΚ, επιταχύνουν τις διαπραγματεύσεις για την προσαρμογή των «συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών» στα δεδομένα της νέας πραγματικότητας που προκύπτει από την ένταξη στην Κοινότητα τριών μεσογειακών κρατών. Θεωρείται σχεδόν βέβαιο ότι, ενόψει αυτής της προσαρμογής, όλες οι τρίτες χώρες της Μεσογείου θα α-

παιτήσουν από την Κοινότητα οικονομικές παραχωρήσεις σε αντιστάθμισμα των αρνητικών επιπτώσεων που θα έχει γι' αυτές η κοινοτική διεύρυνση στη Μεσόγειο.

Γ. Προοπτικές μιας νέας κοινοτικής στρατηγικής στη Μεσόγειο.

Η συνειδητοποίηση της σοβαρότητας των επιπτώσεων της μεσογειακής διεύρυνσης της Κοινότητας έχει σαν αναπόδραστο επακόλουθο την αναζήτηση και την επεξεργασία μιας νέας κοινοτικής πολιτικής στο μεσογειακό χώρο. Οι σκέψεις και οι προτάσεις για την ανάπτυξη μιας νέας στρατηγικής της ΕΟΚ στη Μεσόγειο είναι πολλές και ποικίλες, η λογική και τεχνολογία-τους όμως είναι μία και απαράλλαχτη. Πρωταρχικός στόχος είναι η διαφύλαξη και ενίσχυση της συνοχής της Κοινότητας και η προώθηση της γνωστής πολιτικής της «ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης»⁷. Με άλλα λόγια κυρίαρχο στοιχείο της κοινοτικής προβληματικής στη διαμόρφωση μιας νέας μεσογειακής πολιτικής είναι πάνω από όλα η προάσπιση των κοινοτικών συμφερόντων. Κι αυτό σημαίνει εναρμόνιση των συμφερόντων των επί μέρους μεσογειακών κρατών με εκείνα της ΕΟΚ ή κάπως πιο ωμά ενσωμάτωση, αφομοίωση και σε τελική ανάλυση υπαγωγή των πρώτων στα δεύτερα. Σ' αυτή τη φάση αφετηριακό σημείο της σχετικής κοινοτικής προβληματικής είναι η αποτροπή ή διευθέτηση μιας μελλοντικής σύγκρουσης των συμφερόντων της διευρυμένης ΕΟΚ με τα συμφέροντα των τρίτων χωρών της Μεσογείου που με τα σημερινά δεδομένα θεωρείται σχεδόν αναπόφευκτη.

Η θεμελιώδης αυτή διαπίστωση προκύπτει αβίαστα και από την ακόλουθη παράθεση των σημείων που αποτελούν «κοινό τόπο» όλων των κοινοτικών σκέψεων και προτάσεων για τις προοπτικές και τους στόχους μιας νέας κοινοτικής στρατηγικής για τη Μεσόγειο⁸.

Στον αγροτικό τομέα οι δυσλειτουργικές αδυναμίες των μηχανισμών της ΚΑΠ καθιστούν απόλυτα αναγκαία και επείγουσα τη λήψη δραστικών μέτρων που θα επιταχύνουν τις διαδικασίες ενσωμάτωσης, θα ενθαρρύνουν την αναδιάρθρωση μη επικερδών καλλιεργειών και θα συντείνουν σε δομικές αλλαγές οι οποίες θα επιτρέψουν την υπέρβαση των σημερινών δυσχερειών και την κάλυψη των δεδομένων ανεπαρκειών της ΚΑΠ. Πρωταρχική σημασία αποδίδεται στη μετατόπιση της καλλιεργείας λαχανικών και φρούτων προς τις περιοχές της Μεσογείου. Κι αυτό γιατί κάτω από τις σημερινές συνθήκες της ενεργειακής κρίσης είναι εντελώς ασύμφορη η καλλιέργεια οπωροκηπευτικών στα ενεργοβόρα θερμοκήπια Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης. Μια τέτοια αναδιάρθρωση της αγροτικής παραγωγής προϋποθέτει: αφενός μεν ότι οι τρίτες μεσογειακές χώρες της Βόρειας Αφρικής θα εγκαταλείψουν την εξειδίκευση της αγροτικής παραγωγής σε ορισμένα γεωργικά προϊόντα και θα πολλαπλασιάσουν την προσφορά και σε ποσότητα και σε είδος, αφετέρου δε ότι τα κράτη - μέλη της παλιάς Κοινότητας θα προβούν στις κατάλληλες ενέργειες για να τεθούν σε κίνηση οι διαδικασίες προσαρμογής και οι μηχανισμοί υποδοχής των μεσογειακών αγροτικών προϊόντων που παρουσιάζουν ένα σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα κόστους, στην κοινοτική αγορά.

Στο βιομηχανικό τομέα προβάλλει επιτακτική η ανάγκη επιτάχυνσης της διαδικασίας ενσωμάτωσης των τριών εντασσομένων μεσογειακών κρατών στο κοινοτικό σύστημα με διαρθρωτικές μεταβολές που θα σέβονται τους νόμους της οικονομίας της αγοράς, θα δημιουργούν ευνοϊκά πλαίσια για επενδυτικές δραστηριότητες στο μεσογειακό χώρο, θα διευκολύνουν τη μεταφορά τεχνολογίας, θα βελτιώνουν τη βιομηχανική υποδομή των μεσογειακών κρατών και τέλος θα τελούνται κάτω από συνθήκες κοινωνικά και πολιτικά αποδεκτές από τους λαούς, τόσο της Μεσογείου όσο και των εννέα κρατών της σημερινής Κοινότητας. Θεωρείται σφάλμα η ενίσχυση του προστατευτισμού, η απομάκρυνση από τους νόμους της αγοράς, η προσφυγή σε

Εξόρμηση

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

μέτρα και συμφωνίες περιορισμού του ανταγωνισμού στη διευρυμένη κοινότητα και η σύναψη ειδικών συμφωνιών για ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους, για την αντιμετώπιση των δυσχερειών που πραγματικά αντιμετωπίζουν μερικά βιομηχανικά προϊόντα.

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι κοινοτικοί μηχανισμοί για τον παραμερισμό των δομικών ανισορροπιών και περιφερειακών ανισοτήτων — όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αγροτικού Προσανατολισμού και Ασφαλείας — κρίνονται ανεπαρκείς ή έστω μερικά μόνο κατάλληλοι για τη διευθέτηση των σχετικών προβλημάτων των μεσογειακών κρατών. Γι' αυτό και θεωρείται απαραίτητη η εφαρμογή ενός νέου αναπτυξιακού προγράμματος βοήθειας προς τα κράτη της Μεσογείου, πέραν των δοσμένων οργάνων άσκησης της κοινοτικής πολιτικής αλληλεγγύης προς τις προβληματικές χώρες ή περιοχές. Η υλοποίηση ενός τέτοιου προγράμματος προϋποθέτει ένα συνολικό οικονομικό σχεδιασμό που θα περιλαμβάνει όλες τις τρίτες χώρες της Μεσογείου, καθώς και τα τρία εντασσόμενα μεσογειακά κράτη. Κι αυτό γιατί τα διαρθρωτικά προβλήματα των οικονομιών των μεσογειακών κρατών είναι κοινά για όλες τις χώρες της μεσογειακής λεκάνης και κατά συνέπεια δεν είναι δυνατό να λυθούν παρά μόνο σε πολυμερές, δηλαδή διαμεσογειακό, επίπεδο. Το γεγονός ότι τα τρία εντασσόμενα μεσογειακά κράτη τόσο στον αγροτικό τομέα όσο και σε ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους — εκτός από τον μεταξύ-τους συναγωνισμό

— θα αντιμετωπίσουν κύρια τον ανταγωνισμό της Γαλλίας και Ιταλίας και όχι των κρατών της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης δίνει απόλυτη προτεραιότητα στην εκπόνηση και εφαρμογή ενός προγράμματος αναπτυξιακής πολιτικής για όλο το μεσογειακό χώρο, που θα συνδυάζει χρηματοδοτικές διευκολύνσεις, τη λήψη κατάλληλων μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής και παροχή μεγάλης τεχνικής βοήθειας. Η εφαρμογή ενός παρόμοιου προγράμματος δεν αποκλείει τη λήψη ειδικών μέτρων πρόσθετης βοήθειας για ορισμένα μεσογειακά κράτη, όπως π.χ. η Τουρκία, που έχουν ιδιαίτερο στρατηγικό ενδιαφέρον για την ΕΟΚ και γενικότερα για τη Δύση.

Από τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι η «μεσογειακή πρόκληση» συνιστά για την ΕΟΚ σ τ ο ι χ η μ α με την Ιστορία, που η έκβασή του θα έχει κρίσιμες συνέπειες για το μέλλον τόσο της Κοινότητας όσο και της Μεσογείου. Αμφισβητούμενο και εριζόμενο όμως είναι αν τα προτεινόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση αυτής της ιστορικής πρόκλησης συνιστούν και την ορθή ανταπόκριση στις ανάγκες των καιρών και τα μηνύματα του μέλλοντος. Κι αυτό γιατί δεν είναι εκ των προτέρων φανερό σε βάρος τίνων θα επιπέσει το κόστος των ανακατατάξεων που συνεπάγονται οι προτάσεις για την εκπόνηση και εφαρμογή μιας νέας μεσογειακής πολιτικής της Κοινότητας. Αυτό σημαίνει στα απλοελληνικά ότι είναι ασαφές «ποιός θα πληρώσει τα σπασμένα», τόσο σε περίπτωση επιτυχίας όσο και σε περίπτωση αποτυχίας του νέου μεσογειακού εγχειρήματος της ΕΟΚ. □

1. Βλ. Α. Ναταλί: «Η Ελλάδα αντιμετώπιση στη μεσογειακή πολιτική της Κοινότητας», Έψιλον 80/3, σελ. 24.

2. Πρβλ. K. Esser, C. Heimpel, W. Hillebrand und J. Wiemann: «Vorschläge zur Anpassung und zum Ausbau gemeinschaftlicher Politiken und Instrumente im Zusammenhang mit der Erweiterung der EG um Griechenland, Portugal und Spanien», unveroff. Studie des Deutschen Instituts für Entwicklungspolitik, 1978, σελ. 24 επ.

3. Βλ. στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ειδική Έκδοση της 19.11.1979 σελ. 45, άρθρο 117 της Πράξης περί των όρων προσχώρησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των συνθηκών.

4. Βλ. όπ. παρ. σελ. 45, άρθρο 118 §2.

5. Ενδεικτικά αναφέρεται ο τομέας της ελεύθερης μετακίνησης των εργαζομένων, όπου με την ένταξη της Ελλάδας, Ισπανίας και Πορτογαλίας στη Κοινότητα αυξάνονται οι περιορισμοί σε βάρος των τρίτων χωρών της Μεσογείου. Η κοινοτική

διεύρυνση προς τη Μεσόγειο δυσχεραίνει εξαιρετικά την επίλυση των προβλημάτων απασχόλησης των μεσογειακών τρίτων χωρών με εξαγωγή της ανεργίας-τους στη Κοινότητα, η οποία αναγκάζεται να επιβάλλει περιορισμούς στην αγορά εργασίας όχι μόνο έναντι των τρίτων χωρών της Μεσογείου αλλά και έναντι των τριών εντασσόμενων μεσογειακών κρατών, όπως έγινε και στην περίπτωση της Ελλάδας με τα άρθρα 44 επ. της Πράξης περί των όρων προσχώρησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των συνθηκών.

6. Βλ. «Εξωτερικές Σχέσεις: Συμφωνία «ανοιχτών θυρών» ΕΟΚ - Τουρκίας», Περιοδικόν «Έψιλον», τεύχος 6, σελ. 8-9.

7. Βλ. Α. Ναταλί: «Η Ελλάδα αντιμετώπιση στη μεσογειακή πολιτική της Κοινότητας», περιοδικό «Έψιλον», Τεύχος 3, σελ. 24.

8. Για μια έγκυρη, συνοπτική και συνάμα περιεκτική ανάλυση των προοπτικών και στόχων μιας νέας μεσογειακής πολιτικής της Κοινότητας βλ. Α. Ναταλί: όπ. παρ., σελ. 24-26.

τά νέα βιβλία τής «γνώσης»

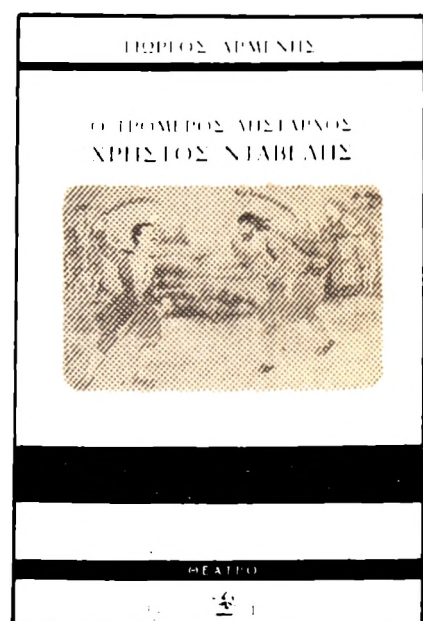
ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ
Η μεταφυσική
της μίας νύχτας
Ποιήματα
Φωτογραφίες:
Άρθουρ Τρές

ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ
Φωτογραφίες
και
φωτογράφοι
(1859-1940)

DICH HEBDIGE
Υπο-κουλτούρα:
Τό νόημα του στυλ
(Μετάφραση:
Έφη Καλλιφατίδη)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΜΕΝΗΣ
Ο τρομερός λήσταρχος
Νταβέλης
Θέατρο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ,
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879-7786441

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ

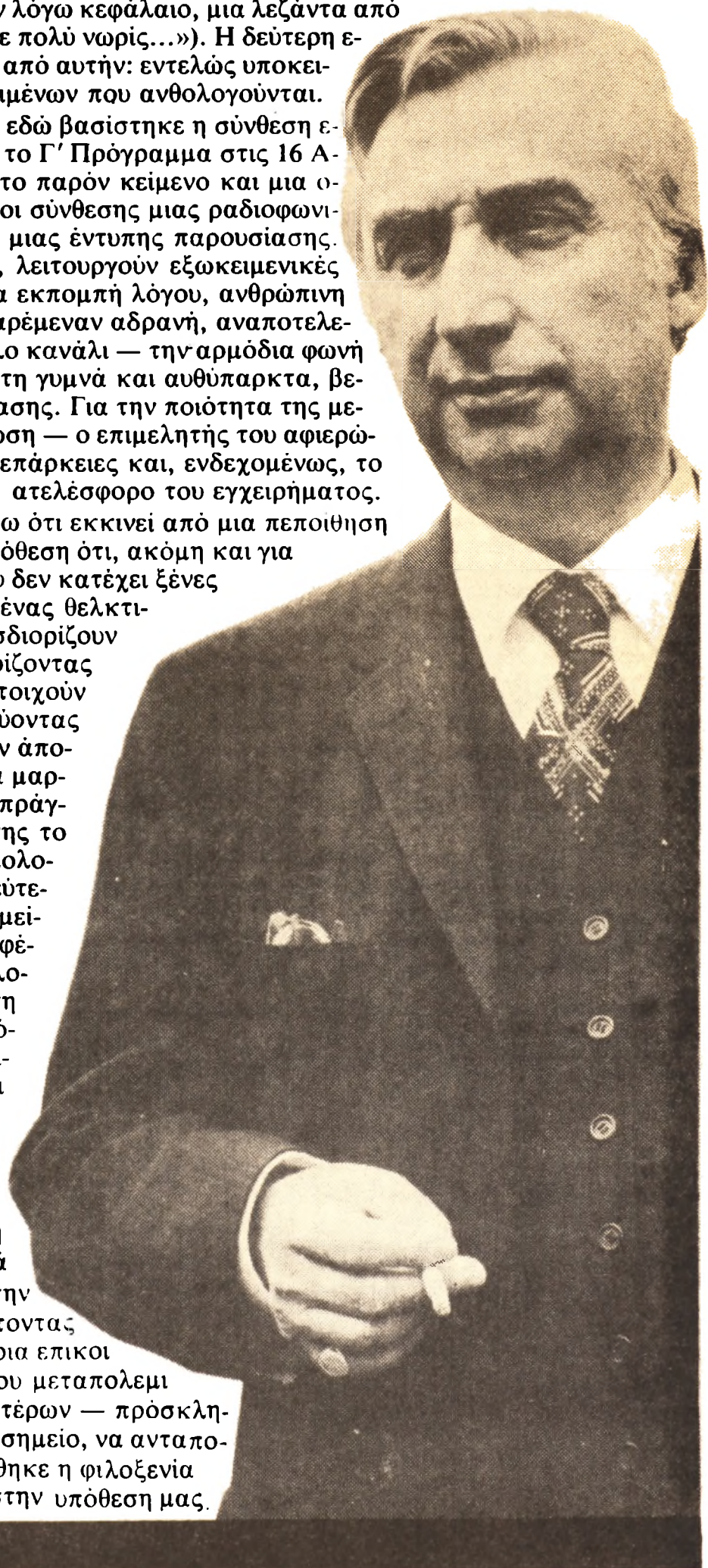
σημεία ζωής

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ για τον τρόπο συγκρότησης αυτού του αφιερώματος. Σύγκειται από δύο ενότητες. Η πρώτη («Σε πρώτο πρόσωπο...») περιλαμβάνει μια θεματική ταξινόμηση απαντήσεων που έδωσε ο Ρολάν Μπαρτ σε δύο συνεντεύξεις που παραχώρησε — τη μία, με την ευκαιρία της εισόδου-του στο Κολλέγιο της Γαλλίας, στον γνωστό «νέο φιλόσοφο» Μπερνάρ Ανρί Λεβί (δημοσιεύθηκε στο *Nouvel Observateur*, αρ.635, 10 Ιανουαρίου 1977, και αποτελεί τη βασική «πηγή» της πρώτης ενότητας)· τη δεύτερη, τέσσερις μέρες πριν από το μοιραίο ατύχημα, στους Φίλιπ Μπρουκς και Πάτρικ Σαρφάτι (δημοσιεύθηκε στο ίδιο περιοδικό, αρ. 805, 14 Απριλίου 1980, και αποσπάσματά-της στεγάζονται κάτω από τον υπότιτλο «Κύκνειον άσμα»). Τέλος να σημειωθεί μια θεμιτή (;) λαθροχειρία του επιμελητή: προκειμένου να ολοκληρώσει το «κεφάλαιο» «Παιδικά χρόνια, κλπ.», μετέφερε και παραθέτει, ως πρώτη εγγραφή στο εν λόγω κεφάλαιο, μια λεζάντα από το βιβλίο «Ρολάν Μπαρτ αυτοβιογραφούμενος» («Ο πατέρας πέθανε πολύ νωρίς...»). Η δεύτερη ενότητα («Ψήγματα γραφής») δεν χρειάζεται εξηγήσεις, εκτός, ίσως, από αυτήν: εντελώς υποκειμενικό ήταν το κριτήριο επιλογής των κειμένων που ανθολογούνται.

ΑΣ ΕΧΕΙ υπόψη-του ο αναγνώστης ότι στο υλικό που δημοσιεύεται εδώ βασίστηκε η σύνθεση ενός ραδιοφωνικού αφιερώματος στον Μπαρτ, που μεταδόθηκε από το Γ' Πρόγραμμα στις 16 Απριλίου. Υπήρχαν, βέβαια, κάποιες προσθαφαιρέσεις σε σχέση με το παρόν κείμενο και μια οπωσδήποτε διαφορετική διάρθρωση. Είναι ευνόητο άλλωστε. Οι όροι σύνθεσης μιας ραδιοφωνικής εκπομπής διαφέρουν σημαντικά από τους αντίστοιχους όρους μιας έντυπης παρουσίασης. Στην πρώτη περίπτωση υπεισέρχονται παράγοντες άλλης τάξεως, λειτουργούν εξωκειμενικές παράμετροι: μουσική, ήχοι και το κυριότερο, εφόσον πρόκειται για εκπομπή λόγου, ανθρώπινη φωνή. Πιστεύω, ας πούμε, ότι τα κείμενα αυτά, ως ακρόαμα, θα παρέμεναν αδρανή, αναποτελεσματικά, αν δεν είχαν την τύχη να περάσουν μέσα από το κατάλληλο κανάλι — την αρμόδια φωνή της Μάγιας Λυμπεροπούλου. Σήμερα προσφέρονται στον αναγνώστη γυμνά και αυθύπαρκτα, βεβαρημένα μόνο με την — αναγκαστική — μεσολάβηση της μετάφρασης. Για την ποιότητα της μεσολάβησης αυτής ευθύνεται εξ ολοκλήρου — εκτός από μια περίπτωση — ο επιμελητής του αφιερώματος. Αυτός, λοιπόν, χρεώνεται όλα τα λάθη, τις ατέλειες, τις ανεπάρκειες και, ενδεχομένως, το ατελέσφορο του εγχειρήματος.

ΩΣ ΠΡΟΣ το σκεπτικό που διέπει το εγχείρημα αυτό, θα είχα να πω ότι εκκινεί από μια πεποίθηση και μια υπόθεση. Την πεποίθηση ότι ο Μπαρτ μας α φ ο ρ ά. Την υπόθεση ότι, ακόμη και για ένα μεγάλο τμήμα της ενδιαφερόμενης μερίδας του κοινού-μας, που δεν κατέχει ξένες γλώσσες, παραμένει εν πολλοίς ένας «γνωστός — άγνωστος» — ένας θελκτικός, κολακευτικός ή απωθητικός μύθος. Αυτά τα δύο στοιχεία προσδιορίζουν το βεληνεκές και οριοθετούν τον στόχο του αφιερώματος, επικαθορίζοντας την υφή και τη δομή του. Συγκεκριμένα: οι δύο ενότητες δεν αντιστοιχούν στην χονδροειδή, απλουστευτική διάκριση άνθρωπος / έργο. Πιστεύοντας ότι βίος και έργο ενός διανοούμενου — και ο Μπαρτ είναι, από μίαν άποψη, ο κατεξοχήν διανοούμενος — συμπλέκονται αζεδιάλυτα σε μια μαρτυρία - ομολογία εμπλοκής, δέσμευσης και στάσης απέναντι στα πράγματα του ανθρώπινου κόσμου, υιοθετούμε ως κριτήριο ταξινόμησης το βαθμό αμεσότητας των επιμέρους εκφάνσεων αυτής της ενιαίας ομολογίας. Έτσι, στο πρώτο μέρος εντάσσουμε τις αμεσότερες και στο δεύτερο τις εμμεσότερες μαρτυρίες. Συνδυάζοντας, σε ισόποση περίπου μείξη, το άμεσο με το έμμεσο, πρόθεσή-μας ήταν — είναι — να προσφέρουμε τα αρχικά ερεθίσματα για μια γνωριμία κι όχι, βέβαια, να ολοκληρώσουμε τη γνωριμία αυτή. Το δεύτερο είναι προσωπική υπόθεση του ενδιαφερόμενου αναγνώστη. Τα κείμενα υπάρχουν — στο πρωτότυπο, σε μεταφράσεις, καλές ή κακές, συκοφαντικές ή δημιουργικές, αδιάφορο. Στα κείμενα, λοιπόν, θα πρέπει να ανατρέξει και μαζί-τους πολλαπλώς να αναμετρηθεί όποιος θέλει όντως να γ ν ω ρ ί σ ε ι. Αν θά 'χει κάπως παρακινηθεί από την ανάγνωση των επόμενων σελίδων, τότε θα δικαιούμαστε να υποστηρίξουμε ότι το αφιέρωμα αυτό πέτυχε το σκοπό του.

ΤΕΛΕΙΩΝΟΝΤΑΣ, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι είχαμε αρχίσει τη συγκρότηση του ραδιοφωνικού αφιερώματος, όταν είδαμε να εκφράζεται από τις στήλες του «ΑΝΤΙ» η γνωστή πρόκληση σχετικά με την ανέφικτη επαφή του Έλληνα αναγνώστη με τον Μπαρτ. Υποθέτοντας ότι, πίσω από την ακρότητα της διατύπωσης, κρυβόταν η ίδια έγνοια επικοινωνίας με ένα από τα πιο πρωτότυπα και δημιουργικά πνεύματα του μεταπολεμικού κόσμου, εννοήσαμε την πρόκληση αυτή σαν μια — εκ των υστέρων — πρόσκληση για συνεργασία, πρόσκληση στην οποία θα μπορούσαμε, ως ένα σημείο, να ανταποκριθούμε. Κρίνοντας από την προθυμία με την οποία μας προσφέρθηκε η φιλοξενία αυτών των σελίδων, είμαστε πια βέβαιοι ότι δεν είχαμε πέσει έξω στην υπόθεση μας.

Σε πρώτο πρόσωπο...

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ

Παιδικά χρόνια εφηβεία - βιογραφία

— Ο πατέρας πέθανε πολύ νωρίς
— στον πόλεμο. Δεν εγκλωβίστηκε
σε κανένα λόγο αναμνηστικό ή
λόγο περί θυσίας. Χάρη στη
μεσολάβηση της μητέρας, η μνήμη-
του δεν με κατέθλιψε ποτέ, αλλά
άγγιζε τα παιδικά-μου χρόνια σαν
μια σιωπηλή δωρεά. — Τα χρόνια
αυτά, καθώς και τα εφηβικά-μου,
τα πέρασα μέσα στη φτώχεια.
Τύχαινε συχνά να μην έχουμε να
φάμε. Να τη βγάζουμε, π.χ., τρεις
μέρες στη σειρά, με λίγο «πατέ ντε φονά» και μερικές πατάτες που πή-
γαινα κι αγόραζα από ένα μπακάλικο της rue de Seine. Τη ζωή-μας τη
ρυθμοδοτούσαν πραγματικά οι ημερομηνίες — οι προθεσμίες μέσα στις
οποίες έπρεπε να πληρώσουμε το νοίκι. Και είχα κάθε μέρα μπροστά-
μου το θέαμα της μητέρας-μου που δούλευε σκληρά — έκανε βιβλιοδεσίες
— μόλο που δεν ήταν διόλου φτιαγμένη για μια τέτοια ζωή.

— Είμαστε μια αστική οικογένεια που φτώχυνε κι έμεινε τελείως
άφραγκη. Εξ ου μια συμβολική επίπτωση που διπλασίαζε την
πραγματική φτώχεια. Ήταν η συνείδηση ενός υλικού ξεπεσμού —
έστω κι αν το οικογενειακό περιβάλλον κατόρθωσε να διατηρήσει μια
τέχνη του ζειν. Θυμάμαι, π.χ., ότι, κάθε φορά που άνοιγαν τα
σχολεία, ξετυλίγονταν στο σπίτι μικρά δράματα. Δεν είχα τα ρούχα
που έπρεπε. Δεν είχαμε λεφτά, για να δώσω στους ομαδικούς
εράνους. Δε μπορούσα ν' αγοράσω τα σχολικά βιβλία. Είναι μικρά
φαινόμενα αυτά. Φαινόμενα που σε σημαδεύουν για πολύν καιρό και
σε κάνουν αργότερα να γίνεις ανοιχοτόρης, κουβαρντάς.

— Όπως όλοι οι άνθρωποι, νομίζω, θυμάμαι πολύ καλά τα παιδικά-
μου χρόνια και τη νιότη-μου. Τις περιόδους αυτές ξέρω να τις
χρονολογώ, γνωρίζω όλα-τους τα ορόσημα. Αντίθετα, στη συνέχεια,
συμβαίνει κάτι περιεργό: δε θυμάμαι πια τον εαυτό-μου, δεν
καταφέρνω να χρονολογήσω, να χρονολογηθώ. Σάμπως να είχα
μνήμη μόνογια τις απαρχές, σάμπως η εφηβεία να αποτελούσε τον
μοναδικό, τον υποδειγματικό χρόνο της μνήμης. Ναι, αυτό είναι: από
την ώρα που περνά η εφηβεία, βλέπω τη ζωή-μου σαν ένα τεράστιο
παρόν που είναι αδύνατον να καταταμηθεί, να διαταχθεί προοπτικά.
— Δεν έχω βιογραφία. Σωστότερα, από τη στιγμή που χαράζω την
πρώτη γραμμή, δεν βλέπω πια τον εαυτό-μου, δεν είμαι πια εικόνα
για τα ίδια-μου τα μάτια. Δεν κατορθώνω πια να φανταστώ τον
εαυτό-μου, να αυτοκαθηλωθώ σε εικόνες.

Φυματίωση

— Στην περίπτωση τη δική-μου, δεν πρέπει να μιλάμε για
«αρρώστια», πρέπει να μιλάμε για φυματίωση. Γιατί, την εποχή
εκείνη, πριν ανακαλυφθεί η χημειοθεραπεία, η φυματίωση ήταν ένα
πραγματικό είδος ζωής, ένας τρόπος ύπαρξης, θά 'λεγα σχεδόν μια
επιλογή. Θα μπορούσες να διανοηθείς, στο τέλος τέλος, έναν

προσηλυτισμό σ' αυτό το είδος ζωής, κάτι, ας πούμε, σαν το
παράδειγμα του Χανς Κάστορπ στο «Μαγικό βουνό» του Τόμας
Μαν... Ένας φυματικός μπορούσε σοβαρότατα να σκέφτεται, πράγμα
που έκανα κι εγώ ο ίδιος, ότι θα περάσει μια ολόκληρη ζωή στο
σανατόριο ή στη διακονία ενός παρασανατοριακού επαγγέλματος...
Κοντολογίς, ήταν ένα είδος βίου όχι εντελώς άσχετο με το μοναχισμό.
Η γεύση μιας ζωής διακανονισμένης, οι αυστηροί καταναγκασμοί του
ωραρίου — όλα αυτά θύμιζαν μοναστήρι. Ήταν ένα φαινόμενο
διεγερτικό που με κυνηγάει ακόμη και σήμερα.

— Προσωπικά δε
δυσκολεύτηκα ν' αντέξω
αυτά τα πέντε έξι χρόνια
μακριά απ' τον κόσμο.
Ασφαλώς είχα, σαν
χαρακτήρας, κάποιες
προδιαθέσεις για την
«εσωτερικότητα», για τη
μοναχική άσκηση του
διαβάσματος. Τι μου
πρόσφεραν τα χρόνια αυτά;
Σίγουρα, μια μορφή
παιδείας. Την εμπειρία
μιας «συμβίωσης» που
χαρακτηριζόταν από ένα
έντονο ξάναμμα των
φιλικών σχέσεων, από τη
σιγουριά ότι έχεις συνεχώς
τους φίλους-σου κοντά-σου
κι ότι ποτέ δεν τους
αποχωρίζεσαι. Τέλος, πολύ
αργότερα όμως, είχα αυτό
το αλλόκοτο

συναίσθημα: ότι ήμουν μονίμως πέντε έξι χρόνια μικρότερος απ' ό,τι
στην πραγματικότητα.

— Διάβαζα πάρα πολύ. Κατά τη δεύτερη παραμονή-μου στο
σανατόριο, π.χ., διάβασα όλον τον Μισελέ. Από την άλλη μεριά,
έγραφα λίγο. Όλο κι όλο δύο άρθρα: το ένα για το «Ημερολόγιο» του
Ζιντ και τ' άλλο για τον «Ξένο» του Καμύ. Το δεύτερο αποτέλεσε
τον σπόρο για τον «Βαθμό μηδέν της γραφής».

— Τον Ζιντ δεν τον γνώρισα. Τον είχα δει μόνο μια φορά, απο
μακριά. Καθόταν στο βάθος του «Lutetia», έτρωγε ένα αχλάδι και
διάβαζε ένα βιβλίο. Δεν τον γνώρισα, λοιπόν. Αλλά, όπως και για
πολλούς άλλους έφηβους της εποχής, υπήρχαν χίλια πράγματα που μ'
έκαναν να ενδιαφερόμαι γι' αυτόν. Ας πούμε: ήταν προτεστάντης,
έπαιζε πιάνο, μιλούσε για τον πόθο, έγραφε...

Θρησκεία - Σεξ - Χρήμα

— Είναι δύσκολο να πω τι σημαίνει για μένα η έκφραση «είμαι
προτεστάντης». Γιατί, όταν είσαι μέσα-σου αδειός από πίστη, δεν
απομένει παρά το εξωτερικό αποτύπωμα, η εικόνα. Και την εικόνα-
μας δεν την έχουμε εμείς, την έχουν οι άλλοι. Αυτοί θα πρέπει να
πουν αν έχω «ύφος» προτεστάντη.

Θα μπορούσα να πω, με μεγάλη ακρίβεια και πολλή επιφύλαξη, ότι
μια προτεστάντική εφηβεία μπορεί να σου προσπορίσει μια ορισμένη
έφεση ή μια ορισμένη διαστροφή της εσωτερικότητας, της εσωτερικής
γλώσσας, αυτής με την οποία το υποκείμενο απευθύνεται συνεχώς
στον εαυτό-τον. Έπειτα, μη ξεχνάτε, «είμαι προτεστάντης» θα πει κι
αυτό: δεν έχω ιδέα του τι σημαίνει παπάς ή ιεροτελεστία.

— «Το καθοριστικό πρόβλημα για μένα δεν ήταν το σεξ, ήταν το
χρήμα». Μ' αυτό εννοούσα ότι ποτέ δεν υπέφερα πραγματικά από τη
σεξουαλική απαγόρευση, μόλο που αυτή βάραινε πολύ περισσότερο

πριν από σαράντα χρόνια παρ' ό,τι σήμερα. Ομολογώ ειλικρινά ότι μου συμβαίνει να ξαφνιάζομαι με την αγανάκτηση που δείχνουν ορισμένοι ενάντια στην εξουσία της φυσιολογικότητας. Δεν την αρνιέμαι, βέβαια, την εξουσία αυτή, νομίζω όμως ότι υπάρχουν διάκενα στο πλέγμα-της.

— Δεν γλίτωσα εγώ από τη σεξουαλική απαγόρευση. Απλώς, μέσα-μου πρυτάνευε πάντα η ερωτική κατάσταση. Κατά συνέπεια, στη θέση της έννοιας «απαγόρευση» (δηλαδή, αυτού που σου απαγορεύουν) έμπαινε πάντα η έννοια «άρνηση» (δηλαδή, αυτό που σου αρνιούνται). Εκείνο που μ' έκανε να υποφέρω δεν ήταν το ότι μου απαγόρευαν κάτι· ήταν το ότι με αρνιόντουσαν — πράγμα εντελώς διαφορετικό.

Διανοούμενος

Θα έλεγα ότι οι διανοούμενοι αποτελούν το περίττωμα της κοινωνίας. Περίττωμα στην κυριολεξία, δηλαδή κάτι που δε· χρησιμεύει σε τίποτα — εκτός κι αν το αφομοιώσεις εκ νέου. Υπάρχουν καθεστώτα όπου γίνεται προσπάθεια να αφομοιωθούν τα περιττώματα αυτά που είμαστε εμείς οι διανοούμενοι. Βασικά, όμως, ένα περίττωμα δε· χρησιμεύει σε τίποτα. Κι από μιιά άποψη, οι διανοούμενοι δε· χρησιμεύουν σε τίποτα.

Το οργανικό περίττωμα αποδεικνύει τη διαδρομή της ύλης που απολήγει σ' αυτό. Π.χ., το ανθρώπινο περίττωμα αποτελεί απόδειξη της θρεπτικής διαδρομής. Ε, λοιπόν, και ο διανοούμενος αποτελεί απόδειξη μιας ιστορικής διαδρομής, της οποίας αυτός είναι, κατά κάποιον τρόπο, το περίττωμα. Αποκρυσταλλώνει σε μορφή περιττώματος, ορμές, επιθυμίες, περιπλοκές, αναστολές που, πιθανόν, χαρακτηρίζουν ολόκληρη την κοινωνία. Οι αισιόδοξοι λένε ότι ο διανοούμενος είναι ένας μάρτυρας — ο φορέας μιας μαρτυρίας. Εγώ θά 'λεγα ότι είναι μάλλον ένα «αχνάρι». Ένα «αχνάρι» ανώφελο αλλά και επικίνδυνο: όλα τα ισχυρά καθεστώτα επιζητούν να του βάλουν τα δυο πόδια σ' ένα παπούτσι. Ο κίνδυνος που αντιπροσωπεύει είναι συμβολικής τάξεως: τον αντιμετωπίζουν σαν μια επιτηρούμενη ασθένεια, σαν ένα παραπλήρωμα που ενοχλεί αλλά που το φρονούν, ώστε να περιορίζουν σε ένα χώρο ελεγχόμενο τις φαντασιώσεις και τις ακρότητες της γλώσσας.

Ας πούμε ότι εγώ είμαι το αχνάρι ενός ιστορικού ενδιαφέροντος για τη γλώσσα και, επίσης, το αχνάρι πολλών εξεζητημένων ενθουσιασμών, συρμών και νέων όρων.

Ιδεολογία - Πολιτική

— Ιστορικά και πολιτικά, η μικροαστική τάξη είναι το κλειδί των εξελίξεων στον 20ό αιώνα. Είναι η ανερχόμενη τάξη. Εν πάση περιπτώσει, είναι η τάξη που φαίνεται. Η αστική τάξη και το προλεταριάτο έχουν γίνει αφαιρέσεις. Αντίθετα, η μικροαστική τάξη βρίσκεται παντού, τη βλέπουμε παντού, έχει εισχωρήσει ακόμη και στις τάξεις των αστών και των προλεταρίων — αν δεχτούμε ότι έχει απομείνει κάτι απ' αυτά τα δύο τελευταία είδη.

Υπήρξε μια εποχή που το προλεταριάτο φαινόταν, αλλά η εποχή αυτή πέρασε. Στη Γαλλία η εποχή αυτή συμπίπτει με την περίοδο που ο αναρχοσυνδικαλισμός και η προντονική παράδοση επηρεάζουν τη διαμόρφωση του προλεταριάτου. Σήμερα, όμως, ο ομαλός μαρξισμός και ο ομαλός συνδικαλισμός έχουν αντικαταστήσει την παράδοση αυτή.

— Έφτασα στο μαρξισμό αρκετά καθυστερημένα, χάρη σ' έναν αγαπημένο φίλο που 'χει πεθάνει πια και που ήταν τροτσκοστής. Έφτασα λοιπόν, χωρίς να 'χω στρατευθεί αγωνιστικά, και μέσα από ένα κανάλι - παρακλάδι διαφωνίας που δεν είχε καμιά σχέση μ' αυτό που ονομαζόταν ήδη σταλινισμός. Διάβασα Μαρξ, Λένιν, Τρότσκι. Όχι τα πάντα, βέβαια, αλλά, όπως και να 'ναι, διάβασα. — Είναι αλήθεια ότι στο γραπτό λόγο-μου δεν περιέχεται πολιτικός λόγος, με τη θεματική σημασία του όρου: δεν ασχολούμαι με θέματα

εύθεως πολιτικά, με πολιτικές «θέσεις». Και τούτο γιατί δεν καταφέρνω να διεγερθώ από την πολιτική. Σήμερα, ένας λόγος που δεν τελεί σε διεγερση, απλούστατα, δεν ακούγεται. Υπάρχει μια βαθμίδα της κλίμακας «ντεσιμπέλ» που πρέπει να φτάσεις, ένα κατώφλι που πρέπει να διαβείς, για να γίνεις ακουστός. Κι αυτό το κατώφλι δεν το φτάνω.

Ωστόσο, πολιτική δεν σημαίνει υποχρεωτικά πολιτική ομιλία· σημαίνει, ίσως, και πολιτική ακοή. Μας λείπει, πιθανόν, μια πρακτική της πολιτικής α κ ο ή ς.

— Το αν είμαι αριστερός διανοούμενος δεν θα το πω εγώ, αλλά η ίδια η αριστερά. Σ' αυτήν ανήκει να πει αν με συγκαταλέγει στους διανοούμενους-της. Από τη μεριά-μου, θα συμφωνούσα, με την προϋπόθεση, λέγοντας «αριστερά», να εννοήσουμε όχι μια ιδέα, αλλά μια πείσμονα ευαισθησία. Συγκεκριμένα, στη δική-μου περίπτωση: ένα αναλλοίωτο απόθεμα αναρχισμού — με την αυστηρότερα ετυμολογική σημασία της λέξης «αναρχισμός». Δηλαδή μιαν ακραία ευαισθησία απέναντι στην πανταχού παρουσία της εξουσίας — η εξουσία βρίσκεται παντού — και στη διάρκειά-της — η εξουσία είναι διηνεκής. Η εξουσία είναι ακούραστη, κάνει κύκλο, σαν καλεντάρι. Η εξουσία είναι πολλαπλή. Αισθάνομαι ότι ο δικός-μου αγώνας στρέφεται όχι ενάντια στην εξουσία, αλλά ενάντια στις εξουσίες, όπου κι αν βρίσκονται. Κατά τούτο, είμαι μάλλον «αριστεριστής» παρά «αριστερός». Τα πράγματα μπερδεύονται από τη στιγμή που δεν διαθέτω το «ύφος» που χαρακτηρίζει τον αριστερισμό.

— Για μένα, το ελάχιστο όριο στην πολιτική, το απολύτως απαραίτητο, είναι το πρόβλημα του φασισμού. Ανήκω σε μια γενιά που έμαθε τι θα πει φασισμός και που θυμάται ακόμα. Στο ζήτημα αυτό, η στρατευσή-μου θα ήταν άμεση και ολοκληρωτική. — Ο φασισμός περιλαμβάνει πολλά πράγματα. Για να ξεκαθαρίσουμε τις έννοιες, διευκρινίζω ότι, κατά τη γνώμη-μου, φασιστικό είναι κάθε καθεστώς που όχι μόνο σου απαγορεύει, αλλά — κυρίως αυτό — που σε υ π ο χ ρ ε ώ ν ε ι να μιλήσεις. Είναι ο μόνιμος πειρασμός της εξουσίας αυτός, είναι το φυσικό-της, κάτι που το διώχνεις και κείνο επιστρέφει καλπάζοντας...

— Περίεργο: η επανάσταση είναι για όλους μια ευχάριστη εικόνα κι ωστόσο αποτελεί, ορισμένως, μια τρομερή πραγματικότητα. Σημειώστε ότι η επανάσταση θα μπορούσε να παραμείνει εικόνα και, στην περίπτωση αυτή, θα μπορούσες και συ να ποθείς και να αγωνίζεσαι γι' αυτή την εικόνα. Αλλά δεν είναι μονάχα εικόνα — υπάρχουν και ενσαρκώσεις της επανάστασης. Και το γεγονός αυτό, καθώς καταλαβαίνετε, περιπλέκει τα πράγματα... Τις κοινωνίες όπου θριάμβευσε η επανάσταση θα τις ονόμαζα, συνειδητά, «απογοητευτικές» κοινωνίες. Αποτελούν τον τόπο μιας μεγάλης διάψευσης, για την οποία πολλοί είμαστε εμείς που νιώθουμε πόνο... Οι κοινωνίες αυτές είναι απογοητευτικές γιατί ούτε εκεί μαράθηκε το Κράτος. Θα ήταν δημαγωγικό να μιλήσω εγώ για επανάσταση. Θα μιλούσα, όμως, ανενδοίαστα, για ανατροπή. Η λέξη αυτή μου φαίνεται πιο σαφής από τη λέξη «επανάσταση». Σημαίνει: να βγαίνεις από κάτω, για να ξεγελάς τα πράγματα, να τα εκτρέπεις, να τα οδηγείς σ' άλλο σημείο κι όχι εκεί που τα περιμένουν.

— Υπάρχουν δύο ειδών φιλελευθερισμοί. Ο ένας είναι σχεδόν πάντα ανταρχικός και πατερναλιστικός, με τρόπο υπόγειο, και ανήκει στην περιοχή της ήσυχης συνείδησης. Ο άλλος είναι ένας φιλελευθερισμός μάλλον ηθικός παρά πολιτικός, γι' αυτό θά 'πρεπε να του βρούμε άλλο όνομα. Είναι κάτι σαν μια βαθιά αναστολή του κρίνουν, της διάθεσης να εκφέρεις κρίσεις. Ένας καθολικός μη-ρατσισμός που εφαρμόζεται σε οποιονδήποτε τύπο υποκειμένου ή αντικειμένου. Ένας καθολικός μη-ρατσισμός που θα έτεινε, ας πούμε, προς το Ζ ε ν.

Το έργο

— Ποτέ δε ξαναδιαβάζω τα γραπτά που δημοσίευσα. Φοβάμαι πολύ. Για δυο λόγους: πρώτον, μήπως μ' αρέσουν και πω μέσα-μου ότι δε θα ξαναφτιάξω πια τόσο καλά κείμενα· δεύτερον, μήπως μου φανούν άσχημα και λυπηθώ που τα 'γραφα.

— Πιστεύω ότι ξέρεις πάντα σε ποιον και για ποιον μιλάς. Υπάρχει πάντα, στην περίπτωση της ομιλίας, ένα καθορισμένο σύνολο αποδεκτών, έστω κι αν είναι ετερογενές. Αντίθετα, η απόλυτη μοναδικότητα της γραφής έγκειται στο ότι αυτή συνιστά πραγματικά τον βαθμό μηδέν της προϋφήνης. Η θέση υπάρχει αλλά είναι κενή. Δεν ξέρεις ποτέ ποιος θα την καταλάβει, δεν ξέρεις ποτέ για ποιον γράφεις αυτά που κάθεται και γράφεις.

— Δε μπορώ να διανοηθώ ότι το έργο ή τα έργα-μου θα διαβάζονται μετά το θάνατό-μου. Κυριολεκτικά, δεν το φαντάζομαι. Άλλωστε, δεν έχω τη συνείδηση ότι παράγω ένα έργο. Γράφω σκόρπια. Πίσω από τα γραπτά-μου υπάρχει ένα κράμα από μονομανίες, από τακτικού χαρακτήρα επιμονές και περιστροφές.

— Είναι μια κλίση που με οδηγεί στην αποσπασματική γραφή. Όλο και περισσότερο τείνω στο απόσπασμα. Άλλωστε, μ' αρέσει η γεύση-του και πιστεύω στη θεωρητική-του σημασία. Σε σημείο που να δυσκολεύομαι πια να γράφω συνεχόμενα κείμενα.

— Υπάρχουν θέματα στη δουλειά-μου. Το φαντασιακό, π.χ. Το έμμεσο. Η Δ ο ξ α σ ί α Το θέμα της αντι-υστερίας, επίσης, που τελευταία, όμως, έχει εξελιχθεί. Πρόκειται για έννοιες. Αλλά για έννοιες - μεταφορές, για έννοιες που λειτουργούν σαν μεταφορές. Αν είναι σωστό αυτό που λέει ο Νίτσε, ότι, δηλαδή, οι έννοιες έχουν μια μεταφορική προέλευση, τότε μπορώ να πω ότι ανάγομαι σ' αυτή την αφετηρία.

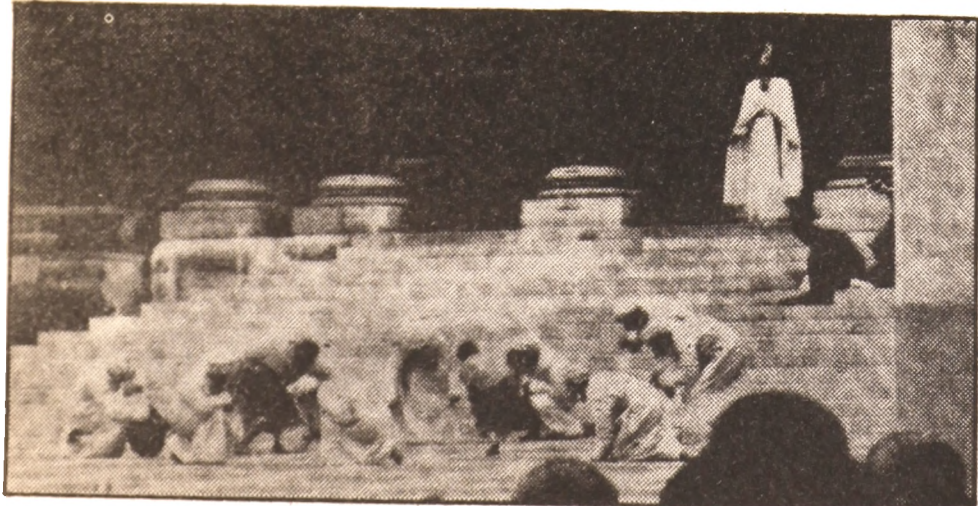
— Ψάχνω μια γραφή που να μην παραλύει καμιάν άλλη και ταυτόχρονα να μην είναι οικεία. Εδώ βρίσκεται όλη η δυσκολία: θα ήθελα να φτάσω σε μια γραφή που να μην είναι εξουθενωτική και συνάμα να μην είναι «φιλική».

— Αν έχω ένα διάπλεγμα αποκρυπτογράφησης, μια «γρίλια», μέσα από την οποία βλέπω το πραγματικό, αυτή ίσως να μην είναι άλλη από τη λογοτεχνία. Να μια «γρίλια» που την κουβαλώ μαζί-μου σχεδόν παντού. Αλλά, όπως λέει κάποιος φίλος-μου, φαινόμενα υφαρπαγής του πραγματικού είναι δυνατόν να παραχθούν και χωρίς τη μεσολάβηση «γρίλιας»! Το λέω αυτό, επειδή εδώ έγκειται όλο το πρόβλημα της Σημειολογίας: στην αρχή ήταν ένα διάπλεγμα αποκρυπτογράφησης, μια «γρίλια», κι εγώ ο ίδιος προσπάθησα να την κάνω «γρίλια». Αλλά, άπαξ και καθιερώθηκε, έπαψε πια να ιδιοποιείται οτιδήποτε. Έτσι, ήμουν υποχρεωμένος να πάω αλλού, χωρίς, βέβαια, να την απαρνηθώ.

— Δεν είμαι ενάντιος στον καθαγιασμό. Ο Λακάν είπε πρόσφατα ότι πολύ ελάχιστοι είναι οι πραγματικοί άθεοι. Πάντα, κάπου υπάρχει ιερότητα... Ας πούμε ότι, για μένα, βρίσκεται στη γραφή. Επιμένω: είναι πολύ δύσκολο να μην καθαγιάζεις τίποτα. Τουλάχιστον εγώ, σίγουρα καθαγιάζω. Καθαγιάζω μια ηδονή, μια ηδονή του γραψίματος.

Το θέατρο - Η παιδαγωγική σχέση

— Με το θέατρο έχω σχέσεις περίπλοκες. Ως μεταφορική ενέργεια, το θέατρο εξακολουθεί να 'χει για μένα πολύ μεγάλη σημασία: βλέπω το θέατρο παντού, το βλέπω στη γραφή, το βλέπω στις εικόνες κλπ. Αλλά να πάω στο θέατρο, να πάω να δω θέατρο, αυτό δε μ' ενδιαφέρει — σχεδόν δεν πηγαίνω καθόλου πια. Ας πούμε ότι περιορισμένο ενδιαφέρον στη θεατροποίηση που είναι μια εξεργασία, με

την έννοια που της έδωσα προηγουμένως.

— Η σχέση διδάσκοντος - διδασκόμενου είναι κάτι διαφορετικό από τη θεατροποίηση. Είναι μια σχέση επί συμβάσει και συνάμα μια σχέση επιθυμίας, που συνεπάγεται τη δυνατότητα της απογοήτευσης και, άρα, της πραγματοποίησης. Θα μπορούσα να τη χαρακτηρίσω προκλητικά: ένα συμβόλαιο πορνείας.

Η είσοδός-μου στο Κολέγιο της Γαλλίας δεν πιστεύω να μεταβάλει σε τίποτα τη φύση αυτού του παιδαγωγικού δεσμού. Το ελπίζω τουλάχιστον. Όπως και νά 'ναι, είχα πάντα, στο πλαίσιο των «σεμιναρίων»-μου, μια «ειδυλλιακή» σχέση με τη διδασκαλία.

Απευθύνθηκα πάντοτε σε άτομα που με διάλεγαν, που έρχονταν για να μ' ακούσουν και στα οποία κανείς δεν με επέβαλλε. Συνθήκες προνομιακές, δηλαδή. Συνθήκες που ισχύουν επίσης, εξ ορισμού μάλιστα, στις παραδόσεις που γίνονται στο Κολέγιο της Γαλλίας.

— Υπάρχει μια δυσάρεστη προκατάληψη σύμφωνα με την οποία, σε μια παιδαγωγική σχέση, τα πάντα ανήκουν σ' αυτόν που μιλά και τίποτα σ' αυτόν που ακούει. Κατά τη γνώμη-μου, συμβαίνουν τόσα πράγματα στη μια πλευρά όσα και στην άλλη. Δεν πρέπει να λογοκρίνουμε την ακοή εν ονόματι της ομιλίας. Η ακοή μπορεί να είναι μια ενεργητική ηδονή.

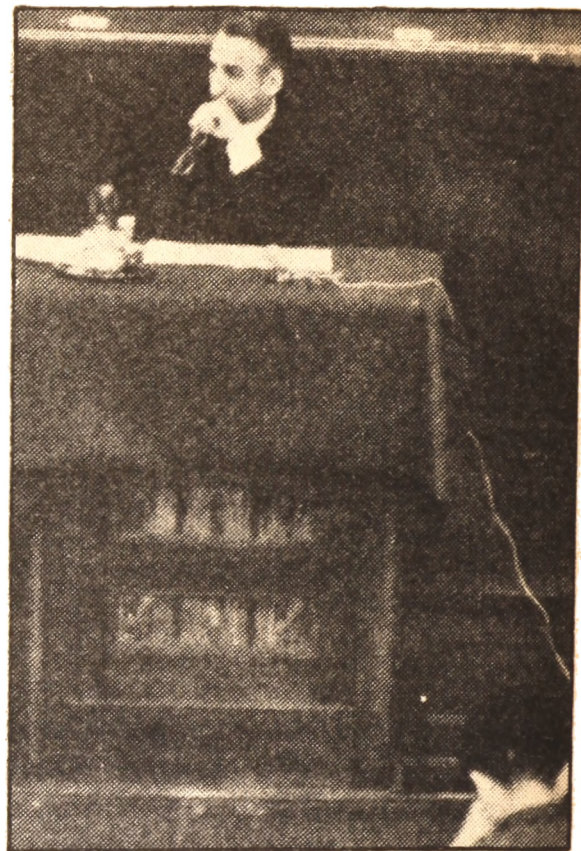
— Υπάρχει βέβαια, το πρόβλημα της εξουσίας, αυτής που φέρει μέσα-του ο λόγος, ο κάθε λόγος. Μιλώ γι' αυτό στο εναρκτήριο μάθημά-μου. Κατά τα άλλα, όμως, δεν πιστεύω ότι επείγει να καταργήσουμε την παράδοση, ως μορφή διδασκαλίας, προς όφελος φρενοδιαλόγων που μεταβάλλονται συχνά σε ψυχοδράματα. Μπορούμε θαυμάσια να εννοήσουμε τον μονόλογο σαν ένα είδος θεάτρου - ένα είδος δόλιο, ρευστό, αβέβαιο, σε τελικήν ανάλυση - όπου διεξάγεται ένα λεπτό παιχνίδι ανάμεσα στην ομιλία και την ακοή.

Ο μονόλογος δεν είναι αναγκαστικά δεσποτικός. Ο μονόλογος μπορεί να είναι και «ερωτικός».

Κύκνειον άσμα

— Η γραφή είναι μια δημιουργία. Με την έννοια αυτή, ισοδυναμεί με μια πρακτική αναπαραγωγής. Είναι, πολύ απλά, ένας τρόπος να μάχεσαι, να κυριαρχείς το αίσθημα του θανάτου και του ολοκληρωτικού αφανισμού. Δεν είναι η πεποίθηση ότι θα μείνεις αιώνιος σαν συγγραφέας, μετά το θάνατό-σου — όχι, δεν είναι αυτό το πρόβλημα. Όμως, παρ' όλα αυτά, όταν γράφεις, ρίχνεις σπόρους. Μπορεί να πει κανείς ότι γίνεσαι δότης ενός είδους σπέρματος κι ότι, κατά συνέπεια, αποκτάς μια θέση μέσα στη γενική κυκλοφορία των σπερμάτων.

— Στο τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, ελκύστηκα διανοητικά από τον Σαρτρ και, συνεπώς, από τη θεωρία της στράτευσης. Η θεωρία αυτή ανταποκρίθηκε στην εφηβεία, στη νιότη-μου, καλύτερα. Αλλά ποτέ δεν εντάχθηκα αγωνιστικά κάπου, και θα μου ήταν αδύνατο να το κάνω για λόγους προσωπικής στάσης απέναντι στη γλώσσα: δεν μ' αρέσει η αγωνιστική γλώσσα. Βέβαια, η αγωνιστική ένταξη έγινε, μετά το '68, πιο ανοιχτή υπόθεση. Αλλά κανείς δεν αμφιβάλει ότι ένας κομμουνιστής είναι αγωνιστικά ενταγμένος. Το ίδιο κι ένας αριστεριστής — πιστεύω. Υπάρχει, τελικά, ένας πολύ στερεότυπος αριστεριστικός λόγος που είναι σχεδόν

απαράδεκτος, ως γλώσσα, για μένα. Μια εφημερίδα σαν την «Libération», που είναι πολύ καλοφτιαγμένη και μ' αρέσει πολύ, μεταφέρει έναν τύπο λόγου με τα ίδια θέματα και τα ίδια στερεότυπα. Εγώ θέτω πάντα τα προβλήματα με όρους γλώσσας. Αυτό είναι το όριό-μου. Ο διανοούμενος δεν μπορεί να επιτίθεται ευθέως στις κατεστημένες εξουσίες, αλλά μπορεί να εγγχεί ύφη νέων λόγων, για να κάνει τα πράγματα να κινούνται.

— Το ιστορικό φαινόμενο που μοιάζει να ξεσκεπάστηκε κατά την τελευταία δεκαετία είναι το πρόβλημα της «αγελαιότητας» — η λέξη είναι του Νίτσε. Οι περιθωριακοί πολλαπλασιάζονται, συναθροίζονται, γίνονται κοπάδια, μικρά ασφαλώς, αλλά, ούτως ή άλλως, κοπάδια. Από τη στιγμή αυτή παύουν να με ενδιαφέρουν. Γιατί, μέσα σε κάθε κοπάδι βασιλεύει η συμμόρφωση. Η συγκαταληκτική μας ιστορία είναι η ιστορία της παρέκκλισης προς την αγελαιότητα: οι κινήσεις για τη διατήρηση των τοπικών ιδιομορφιών, π.χ., είναι

μικρές αγελαιότητες που τείνουν να ανασταθούν. Πιστεύω, σήμερα, ότι η μόνη πραγματικά συνεπής περιθωριακή στάση είναι ο ατομικισμός. Αλλά και την έννοια αυτή θά 'πρεπε να τη δούμε κάτω από καινούριο πρίσμα. (...) Υπάρχουν δυνατότητες αναγέννησης ενός ατομικισμού που δε θα ήταν μικροαστικός, αλλά πιο ριζοσπαστικός και πιο αινιγματικός.

— Πιστεύω ότι η σημερινή γενιά αγνοεί σχεδόν τον πόθο. Αναπτύσσονται πάρα πολλές δραστηριότητες που δε μου φαίνεται να είναι πραγματικά δραστηριότητες πόθου. Κι όταν ο άνθρωπος πληγεί από μια έλλειψη πόθου, τότε έχουμε να κάνουμε περίπου με μια ασθένεια, όχι με την ηθική αλλά με τη σωματική σχεδόν σημασία της λέξης. Ο άνθρωπος χωρίς πόθο μαραινεται. Η δυσφορία, η κρίση πολιτισμού, για την οποία γίνεται λόγος σήμερα, είναι, ίσως, μια κρίση του πόθου.

Ψήγματα γραφής

Το Μυθιστόρημα είναι ένας θάνατος...

Το Μυθιστόρημα είναι ένας Θάνατος. Μεταποιεί τη ζωή σε πεπρωμένο, την ανάμνηση σε χρήσιμο ενέργημα, την διάρκεια σε χρόνο διευθυνομένο και σημειοδοτούμενο. Αλλά ο μετασχηματισμός αυτός δε μπορεί να συντελεστεί παρά μόνο στα μάτια της κοινωνίας. Γιατί η κοινωνία ακριβώς θεσπίζει το Μυθιστόρημα, ήτοι ένα σύμπλεγμα μυθιστορηματικών σημείων, ως υπέρβαση και ως Ιστορία μιας διάρκειας. Υπάρχει ένα σύμφωνο που, διεπόμενο απ' όλες τις τυπικότητες της τέχνης, συνδέει τον συγγραφέα με την κοινωνία. Το εν λόγω σύμφωνο, λοιπόν, αναγνωρίζεται από τον εμφανώς εμπρόθετο χαρακτήρα-του που ανταναχλάται στην ευκρίνεια των μυθιστορηματικών σημείων. Ο απλός αόριστος και το τρίτο πρόσωπο του Μυθιστορήματος δεν είναι τίποτα άλλο παρά αυτή η μοιραία χειρονομία με την οποία ο συγγραφέας δαχτυλοδεικτεί τη μάσκα που φορεί. Όλη η Λογοτεχνία μπορεί να λέει: «*Larvatus Prodeo*», προχωρώ δείχνοντας με το δάχτυλο τη μάσκα-μου. Είτε πρόκειται για την απάνθρωπη εμπειρία του ποιητή, ο οποίος επωμίζεται τη σοβαρότερη ρήξη, δηλαδή τη ρήξη με την κοινωνική γλώσσα, είτε πρόκειται για το αξιόπιστο φεύδος του μυθιστοριογράφου — το γεγονός είναι ένα: η ειλικρίνεια χρειάζεται πλαστά και, μάλιστα, εμφανώς πλαστά σημεία, για να μπορέσει και να διαρκέσει και να καταναλωθεί. Προϊόν και εντέλει πηγή αυτού του διφορούμενου είναι η γραφή. Τούτη η ειδική γλώσσα — που η χρήση-της προσπορίζει στον συγγραφέα ένα λειτούργημα ένδοξο και συνάμα επιτηρούμενο — εκδηλώνει, στα πρώτα-της βήματα, ένα είδος αόρατης δουλειάς που είναι ιδιον της κάθε λογής ευθύνης: η γραφή, ελεύθερη στο ξεκίνημά-της, γίνεται τελικά αλυσίδα που δένει τον συγγραφέα σε μια δέσμια, επίσης, Ιστορία: η κοινωνία τον σφραγίζει με τα ευκρινέστατα σημεία της τέχνης, ώστε να τον παρασύρει ασφαλέστερα στην δική-της αλλοτρίωση.

(«Ο βαθμός μηδέν της γραφής», έκδ. Seuil, σειρά «Points», σ. 32)

Διαβάζω σημαίνει ποθώ...

Διαβάζω σημαίνει ποθώ το έργο, θέλω να είμαι το έργο¹ σημαίνει αρνούμαι να φοδράρω το έργο απ' έξω με μιαν άλλη λαλιά εκτός από την ίδια τη λαλιά του έργου. Το μόνο σχόλιο που θα μπορούσε να παραγάγει ένας καθαρός αναγνώστης, που θα παρέμενε μέχρι τέλους καθαρός, είναι η παραμιμηση (όπως δείχνει το παράδειγμα του Προυστ, φίλου του διαβάσματος και των παραμιμήσεων¹). Περνώ από την ανάγνωση στην κριτική σημαίνει αλλάζω πόθο, ποθώ τώρα όχι πια το έργο αλλά την ίδια-του τη γλώσσα. Έτσι, όμως, παραπέμπω το έργο στον πόθο της γραφής από τον οποίο προέκυψε. Μ' αυτό τον τρόπο περιστρέφεται η λαλιά γύρω από το έργο: διαβάζω, γράφω. Όλη η λογοτεχνία κινείται από τον ένα πόθο στον άλλον. Πόσοι συγγραφείς δεν έγραψαν μόνο και μόνο επειδή διάβασαν; Πόσοι κριτικοί δεν διάβασαν μόνο και μόνο για να γράφουν;

1. Στα γαλλικά *pastiche*. Σημαίνει την εσκεμμένη, ενίοτε παρωδιακή ή κακότεχη, μίμηση ενός ύφους, τρόπου έκφρασης κλπ. Στη γλώσσα-μας έχει αποδοθεί ποικιλοτρόπως. Ο Σεφέρης το μετέφρασε «Παστίσιο». (Σ.τ.μ.) ● («Κριτική και αλήθεια», έκδ. Seuil, σειρά «Tel Quel», σ. 79).

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ

Par périodes, j'aime bien... mais c'est la difficulté: comment commencer? faire quoi? du dessin? de la peinture? du graphisme? Ce que je fais n'a guère de nom; c'est un peu de l'ordre du coloriage, du graffiti; ce n'est pas, certes, un sous-produit, mais un produit latéral, dérivé, quoi que ce soit toujours soumis, tant bien que mal, à des valeurs culturelles qui me viennent, sans y penser, de toutes les peintures ou sculptures que j'ai vues: j'aime la production elle-même, mais j'aime aussi pouvoir regarder le produit avec plaisir: à preuve que si j'ai l'enthousiasme "total", je le jette dans cette opération perdue, il y a donc tout de même une sorte de finalité esthétique: sans illusion mais avec allégresse, je joue à l'artiste. Cette pratique d'amateur, bien des motifs, sans doute, la provoquent: peut-être le rêve d'être un "artiste" complet; peut-être et surtout, à la façon de certains hommes de la Renaissance; peut-être l'envie d'étendre l'écriture de mon corps, de "charger de main" (même si c'est toujours la dévotion); peut-être la nécessité d'exprimer ~~quelque chose~~ un peu de la pulsion qui est dans ce corps (on dit que le couleuvre, c'est, d'une certaine manière, la pulsion); peut-être au contraire, le plaisir d'une sorte de confort artistique (disposer, ~~manipuler~~ les papiers, les encres, les peintures, les feutres, sans en être épuisé); peut-être encore le soulagement (le repos) de pouvoir créer quelque chose qui ne soit pas directement dans le piège du langage, dans la responsabilité fatalement attachée à toute phrase ~~écrite~~: une sorte d'apocope, en somme, dont l'écriture ne s'écrit.

Roland Barthes

Χειρόγραφο του Ρολάν Μπαρτ.

Γράφω για ν' αγαπηθώ...

(...) Να γράφεις (στην έννοια την περιεργά αμετάβλητη του όρου), να γράφεις ισοδυναμεί με μια πράξη που ξεπερνά το έργο. Νά γράφεις σημαίνει ακριβώς να δέχεσαι να βλέπεις τον κόσμο να μεταμορφώνει σε δογματικό λόγο μια λαλιά που (εφόσον είσαι συγγραφέας) την θέλησες θεματοφύλακα ενός προσφερόμενου νοήματος. Γράφω σημαίνει αναθέτω στους άλλους να κλείσουν μόνοι-τους τον ίδιο-μου το λόγο. Η γραφή δεν είναι παρά μια πρόταση. Την απάντηση στην πρόταση αυτή δεν τη μαθαίνουμε ποτέ. Γράφει κανείς για ν' αγαπηθεί, διαβάζεται χωρίς να δύναται ν' αγαπηθεί — αυτό το χάσμα, ασφαλώς, συνιστά τον συγγραφέα.

(«Κριτικά δοκίμια», έκδ. Seuil, σειρά «Tel Quel», σ. 276)

Γιατί απαγορεύεται ο Σαντ

Όντας συγγραφέας και όχι δημιουργός ρεαλιστικών έργων, ο Σαντ διαλέγει πάντα το λόγο εναντίον της παραπομπής. Τάσσεται με τη σημείωση, όχι με τη μίμηση: το νόημα επενεργεί ακατάπαυστα παραμορφώνοντας τις «αναπαραστάσεις» που μας προσφέρει. Οφείλουμε, λοιπόν, να τον διαβάσουμε στο επίπεδο του νοήματος κι όχι στο επίπεδο της παραπομπής.

Προφανώς μόνο έτσι δεν διαβάζει τον Σαντ η κοινωνία που τον απαγορεύει. Η κοινωνία αυτή βλέπει μέσα στο έργο του Σαντ μόνο την προκλητικότητα της παραπομπής. Γενικότερα, πιστεύει ότι η λέξη δεν είναι παρά ένας καθρέφτης του πραγματικού. Αντιλαμβάνεται τη δημιουργική διαδικασία μ' έναν ορισμένο τρόπο και πάνω σ' αυτόν θεμελιώνει τους νόμους της. Κατά την αντίληψή-της, η διαδικασία αυτή περιέχει μόνο δύο όρους: το «πραγματικό» και την έκφρασή-του. Έτσι, λοιπόν, η νομοτυπη καταδίκη του Σαντ βασίζεται σ' ένα ορισμένο σύστημα της λογοτεχνίας, το σύστημα του ρεαλισμού. Αξιοματική βάση του συστήματος αυτού είναι ότι η λογοτεχνία «αναπαριστάνει», «απεικονίζει», «μιμείται» ότι υπό κρίση (αισθητική, εφόσον το αντικείμενο είναι συγχινητικό διδακτική ή ποινική, εφόσον είναι φρικτό) τίθεται ο βαθμός συμμόρφωσης της μίμησης με το πρότυπο: ότι, τέλος, μιμούμαι σημαίνει πείθω, παρασύρω: άποψη δασκαλιστική με την οποία, ωστόσο, συντάσσεται μια ολόκληρη κοινωνία μαζί με τους θεσμούς-της. Η Ιουλιέτα, «υπερήφανη και αδέσμευτη στον κατά κόσμον βίο-της, αξιέραστη και πειθήνια στη σφαίρα των απολαύσεων», είναι αφάνταστα ξελογιαστική. Αλλά, αυτή που με ξελογιάζει είναι η Ιουλιέτα του χαρτιού, η ιστορικός που γίνεται υποκείμενο του λόγου, όχι υποκείμενο της «πραγματικότητας». Μπροστά στις ακρότητες της Ντυράν, η Ιουλιέτα και η Κλαιρβίλ προφέρουν αυτόν το λόγο τον βαθύ: «Με φοβάστε;», τις ρωτάει εκείνη, κι αυτές αποκρίνονται: «Σε φοβόμαστε; Όχι...αλλά δεν σε καταλαβαίνουμε». Κι όμως: ασύλληπτη στην, έστω και φανταστική, πραγματικότητα γίνεται η Ντυράν από τη στιγμή που εγκαταλείπει την ανεκδοτική βαθμίδα για να κατακτήσει τη βαθμίδα του λόγου. Πράγματι, ρόλος του λόγου δεν είναι να «προκαλεί φόβο, ντροπή, πόθο, εντύπωση, κλπ.», αλλά να συλλαμβάνει το ασύλληπτο, δηλαδή να μην αφήνει τίποτα εκτός λαβής της λαλιάς και να μην αποδέχεται την ύπαρξη οποιασδήποτε ζώνης άρρητου μέσα στη σφαίρα του κόσμου: αυτό μοιάζει να είναι το σύνθημα που επαναλαμβάνεται σ' όλη την έκταση της σαδικής πολιτείας — από τη Βαστίλη, όπου ο Σαντ υπήρξε μόνο διά της λαλιάς, ως τον πύργο του Σίλινγκ, το ναό αυτόν όχι της ακολασίας αλλά της «ιστορίας».

(«Σαντ, Φουριέ, Λογιόλα», έκδ. Seuil, σειρά «Tel Quel» σ. 41)

Τι είναι η Φράση

— Η Φράση είναι ιεραρχική: συνεπάγεται εξαρτήσεις, υποτάξεις, εσωτερικές ορθώσεις. Απ' όπου και η τελειώσή-της: πώς θα μπορούσε μια ιεραρχία να μείνει ανοιχτή; Η Φράση είναι τελειωμένη: είναι μάλιστα επακριβώς: η γλώσσα εκείνη που είναι τελειωμένη. Η πράξη, εδώ, διαφέρει από τη θεωρία. Η θεωρία (Chomsky) λέει πως η φράση είναι κατά νόμον ατελείωτη (είναι ατελείωτη καταλύσιμη), αλλά η πράξη μας υποχρεώνει να τελειώνουμε πάντοτε τη φράση. «Κάθε ιδεολογική δραστηριότητα παρουσιάζεται με τη μορφή συνθεσιακά τελειωμένων αποφάνσεων». Ας πάρουμε τούτη την πρόταση της Julia Kristeva από την ανάποδή-της: κάθε τελειωμένη απόφανση διατρέχει τον κίνδυνο να είναι ιδεολογική. Πράγματι, είναι η ικανότητα τελειώσης που προσδιορίζει τη φραστική μαστοριά και σφραγίζει, σαν με μίαν ύψιστη δεξιότητα, ακριβοαποκτημένη, ακριβοκατακτημένη, τους φορείς της Φράσης. Ο καθηγητής είναι κάποιος που τελειώνει τις φράσεις-του. Ο πολιτικός που του παίρνουν συνέντευξη κοπιάζει ολοφάνερα για να βρει μίαν άκρη στη φράση-του: κι αν τα χάσει; Όλη-του η πολιτική θα χαντακωθεί! Κι ο συγγραφέας; Ο Βαλερύ έλεγε: «Δεν σκεφτόμαστε λέξεις, σκεφτόμαστε μόνο φράσεις». Το έλεγε αυτό γιατί ήταν συγγραφέας. Λέγεται συγγραφέας, όχι εκείνος που εκφράζει τη σκέψη-του, το πάθος-του ή τη

φαντασία-του με φράσεις, αλλά εκείνος που σκέφτεται φράσεις: ένας Φρασεο-σκέπτης (δηλαδή: όχι εντελώς ένας στοχαστής, και όχι εντελώς ένας φρασεολόγος).

— Η απόλαυση της φράσης είναι πολύ καλλιεργημένη. Το τέχνημα που δημιουργούν οι ρήτορες, οι γραμματικολόγοι, οι γλωσσολόγοι, οι δάσκαλοι, οι συγγραφείς, οι γονείς, το τέχνημα αυτό είναι μια μίμηση λίγο ή πολύ παιχνιδιάρικη: παίζουμε με ένα εξαιρετικό αντικείμενο, που η γλωσσολογία έχει πολύ καλά τονίσει το παράδοξό-του: αμετακίνητα δομημένο κι ωστόσο άπειρα ανανεώσιμο: κάτι περίπου σαν το σκάκι.

Εκτός κι αν για μερικούς διεστραμμένους, η φράση είναι ένα σώμα;

(«Η απόλαυση του κειμένου», ελλ. έκδ. Ράππας, σειρά «Προβλήματα του καιρού-μας» σ. 83. Μετάφραση: Φούλα Χατζιδάκη - Γιάννης Κρητικός)

Αποσπάσματα ενός ερωτικού λόγου

— Το δάχτυλο του Βέρθερου, από απροσεξία, αγγίζει το δάχτυλο της Καρλότας: τα πόδια-τους κάτω απ' το τραπέζι, συναντιούνται. Ο Βέρθερος θα μπορούσε να αδιαφορήσει για το νόημα αυτών των συμπτώσεων, θα μπορούσε να συγκεντρωθεί σωματικά σε τούτες τις ισχνές ζώνες επαφής και να χαρεί αυτό το τμήμα δαχτύλου ή αδρανούς ποδιού μ' έναν τρόπο φετιχιστικό, χωρίς να νοιάζεται για την αντίδραση (το Φετίχ, ως θεός — αυτή είναι η ετυμολογική-του προέλευση —, είναι κάτι που δεν απαντά). Αλλά ο Βέρθερος δεν είναι διεστραμμένος, είναι ερωτευμένος: πλάθει νόημα, παντού και πάντα, από το τίποτα (και το νόημα, ακριβώς, του φέρνει ρίγος): βρίσκεται μέσα στο καμίνι του νοήματος. Κάθε επαφή θέτει, για τον ερωτευμένο, το αίτημα της απόκρισης: ζητάς από το δέρμα να δώσει μίαν απάντηση.

— Η γλώσσα είναι ένα δέρμα: τρίβω τη γλώσσα-μου πάνω στον άλλον: σάμπως να είχα λέξεις στη θέση των δαχτύλων ή δάχτυλα στις άκρες των λέξεών-μου. Η γλώσσα-μου ανατριχιάζει από πόθο.

— Ξέρω ότι δεν γράφω για τον άλλον, ξέρω ότι τα πράγματα που πρόκειται να γράφω δεν θα με κάνουν ποτέ ν' αγαπηθώ απ' αυτόν που αγαπώ, ξέρω ότι η γραφή δεν αντισταθμίζει τίποτα, δεν εξιδανικεύει τίποτα, ξέρω ότι η γραφή βρίσκεται ακριβώς εκεί όπου εσύ δεν είσαι. Η γνώση αυτή σημαδεύει το ξεκίνημα της γραφής.

— Εκτός από το ζευγάρι (στο διάβολο, λοιπόν, το Φαντασιακό!), υπάρχει κι αυτή η άλλη περίπτωση που είναι ένας ακίνητος εναγκαλισμός: είμαστε μαγεμένοι, γητεμένοι: είμαστε στον ύπνο, χωρίς να κοιμόμαστε: είμαστε μέσα στην παιδική ηδονή της αποκοίμισης: είναι η ώρα που λέγονται οι ιστορίες, η ώρα της φωνής που έρχεται να με καθηλώσει, να με αποσβλώσει: είναι η επιστροφή στη μητέρα. Τη στιγμή αυτή της επανερχόμενης αιμομιξίας όλα αναστέλλονται: ο χρόνος, ο νόμος, η απαγόρευση. Τίποτα δεν εξαντλείται, τίποτα δεν επιζητείται: όλες οι επιθυμίες καταργούνται γιατί μοιάζουν να έχουν οριστικά εκπληρωθεί.

— Είμαι τρελός αφού είμαι ερωτευμένος, δεν είμαι εφόσον μπορώ και το λέω. Υποδιαίρω την εικόνα-μου σε δύο κομμάτια: παράφρων, για τον εαυτό-μου (το παραλήρημά-μου το γνωρίζω): απλώς παράλογος, για τον τρίτο, στον οποίον εξιστορώ, με τρόπο πολύ σώφρονα, την τρέλα-μου. Έχω συνείδηση της τρέλας και ταυτόχρονα αγореύω γι' αυτήν.

— Να ξοδεύσαι, να αναλώνεσαι για ένα αδιαπέραστο αντικείμενο είναι δείγμα καθαρής θρησκείας. Καθιστώ τον άλλον άλυτο αίνιγμα, από το οποίο εξαρτάται η ζωή-μου, σημαίνει τον καθιερώνω ως θεό. Δεν θα καταφέρω ποτέ να λύσω το πρόβλημα που μου βάζει. Ο ερωτευμένος δεν είναι Οιδίποδας. Δεν μου απομένει, λοιπόν, παρά να αντιστρέψω την άγνοιά-μου σε αλήθεια. Δεν αληθεύει ότι όσο περισσότερο αγαπάς τόσο πιο πολύ καταλαβαίνεις. Όλη κι όλη η σοφία που αντλώ από την ερωτική δραστηριότητα συνοψίζεται σ' αυτό: ο άλλος δεν προσφέρεται στη γνώση: η αδιαφάνειά-του δεν αποτελεί παραπέτασμα που σκεπάζει κάποιο μυστικό: είναι, μάλλον, ένα είδος αυταπόδεικτης αλήθειας πάνω στην οποία εκμηδενίζεται το παιχνίδι του φαίνεσθαι και του είναι. Νιώθω τότε μίαν έξαρση που πηγάζει από τη διαπίστωση ότι αγαπώ ατέλειωτα έναν άγνωστο, που άγνωστος θα παραμείνει παντοτινά. Λειτουργώ όπως οι Μυστικοί: κατακτώ τη γνώση της αγνώστιας.

— Όταν ο άλλος κυριεύεται από το Fading (το ξεθώριασμα) (.....), τότε μου φαίνεται ότι φεύγει και χάνεται μακριά, μέσα σε μίαν ομίχλη. Δεν είναι νεκρός, είναι αόριστα ζωντανός μέσα στην περιοχή των Σχιών. Ο Οδυσσεύς επισκεπτόταν τις Σχιές και τις επικαλούνταν (Νέκυια). Ανάμεσα σ' αυτές ήταν και η σκιά της μητέρας-του. Έτσι κι εγώ, καλώ και επικαλούμαι τον άλλον, τη Μητέρα, αλλά αυτό που ξεπροβάλλει εμπρός-μου είναι ένας ισχίος.

(«Αποσπάσματα ενός ερωτικού λόγου». Επιλογή από τη μετάφραση του Βασίλη Παπαβασιλείου που θα κυκλοφορήσει προσεχώς, στις εκδόσεις Ράππα).

Το παιδί

Νά τι έκανα μια μέρα με το σώμα-μου. Στο *Leysin*, το 1945, για να μου κάνουν έναν τεχνητό πνευμοθώρακα, μου αφαίρεσαν ένα τμήμα πλευρού, που μου το παρέδωσαν, στη συνέχεια, με επισιμότητα, τυλιγμένο σ' ένα μικρό κομμάτι ιατρικού επιδέσμου. (Είναι αλήθεια ότι οι ελβετοί γιατροί επαγγέλονταν μ' αυτό τον τρόπο ότι το σώμα-μου ανήκει σε μένα, σ' όποια κατάσταση κατακερματισμού κι αν μου το παραδίνουν αυτοί: είμαι ιδιοκτήτης των οστών-μου στη ζωή, όπως και στο θάνατο). Φύλαξα πολύν καιρό μέσα σ' ένα συρτάρι αυτό το κομμάτι του εαυτού-μου — ένα είδος οστέινου πέους, όμοιο μ' αρνίσιο παϊδάκι — μην ξέροντας τί να το κάνω, μην τολμώντας να το ξεφορτωθώ, από φόβο μήπως προσβάλω την ακεραιότητα του προσώπου-μου, μόλο που μου ήταν άχρηστο, κλεισμένο έτσι σ' ένα γραφειάκι, ανάμεσα σ' άλλα «πολύτιμα» αντικείμενα, όπως π.χ. κάτι παλιά κλειδιά, ένας σχολικός κατάλογος, τό τετράδιο υποχρεώσεων με σεντεφένιο κάλυμμα και το πορτοφόλι από ροζ ταφτά της γιαγιάς-μου, της Β. Κι έπειτα, μια ωραία μέρα, κατάλαβα ότι προορισμός κάθε συρταριού είναι να εξωραΐζει, να εγκλιματίζει το θάνατο των πραγμάτων. Το συρτάρι είναι ένα είδος ιερού χώρου, ένα κονισαλέο παρεκκλήσι, όπου σωρεύεις τα πράγματα και, με το πρόσχημα ότι τα διαφυλάσσεις ζωντανά, τους εξασφαλίζεις ένα καθωσπρέπει χρονικό διάστημα ζοφερής αγωνίας. Νιώθοντάς-το αυτό, αλλά μην τολμώντας να πάω να πετάξω το κομματάκι του εαυτού-μου στον κοινό σκουπιδοτενεκέ της πολυκατοικίας, βγήκα στο μπαλκόνι, ζύγιασα από ψηλά το παιδί και τη γάζα-του και, σάμπως να σκόρπιζα ρομαντικά την ίδια-μου την τέφρα, τα πέταξα στην οδό *Servandoni*, όπου κάποιο σκυλί θα πέρναγε και θα τα οσμιζόταν.

(«Ρολάν Μπαρτ αυτοβιογραφούμενος», έκδ. *Seuil*, σειρά «*Ecrivains de Tous-jours*», σ. 65)

ΕΡΓΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

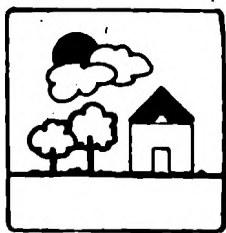
Ο Ρολάν Μπαρτ γεννήθηκε στις 12 Νοεμβρίου 1915 στο Χερβούργο. Πέρασε τα παιδικά-του χρόνια στην Μπαγιόν. Τελείωσε τις εγκύκλιες σπουδές-του στο Παρίσι. Σπούδασε κλασική φιλολογία στη Σορβόνη, όπου μαζί με άλλους συμφοιτητές-του ίδρυσαν τον «Όμιλο Αρχαίου Θεάτρου» (ο ίδιος έπαιξε τον Δαρείο στην ιστορική, κατά πολλούς, παράσταση των «Περσών» του Αισχύλου· ο Όμιλος αυτός, μαζί κι ο Μπαρτ, επισκέφτηκε την Ελλάδα στα 1938). Χτυπήθηκε για πρώτη φορά από τη φυματίωση στα 1934. Η ανάρρωσή-του κράτησε ένα χρόνο. Στα 1941 η φυματίωση επιστρέφει. Τον ταλαιπωρεί ως τα 1947. Τον επόμενο χρόνο (1948), ο Μπαρτ τοποθετείται στο Γαλλικό Ινστιτούτο, στο Βουκουρέστι. Στα 1949-50 διδάσκει ως λέκτορας στο Πανεπιστήμιο της Αλεξάνδρειας, στην Αίγυπτο. Αποσπάται κατόπιν στο γαλλικό υπουργείο Εξωτερικών (Γενική Διεύθυνση

μορφωτικών σχέσεων). Συνιδρυτής του περιοδικού «*Théâtre Populaire*»· σύμβουλος εκδόσεων, για ένα διάστημα, του οίκου *ARCHE*. Στα 1960 μπαίνει στην Πρακτική Σχολή Ανωτάτων Σπουδών ως επιμελητής, και στα 1962 αναλαμβάνει τη διεύθυνση του τμήματος της «Κοινωνιολογίας των σημείων, των συμβόλων και των αναπαραστάσεων». Το 1977 γίνεται καθηγητής στο Κολέγιο της Γαλλίας, στην έδρα της Σημειολογίας της Λογοτεχνίας. Στις 25 Φεβρουαρίου 1980, ενώ διασχίζει κανονικά τη διάβαση των πεζών, μπροστά ακριβώς από το Κολέγιο της Γαλλίας, τον χτυπάει ένα ημιφορτηγό. Πεθαίνει στις 26 Μαρτίου 1980.

Από τα βιβλία-του έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά: «*Ο βαθμός μηδέν της γραφής*» (εκδ. 70, μετ. Κώστα Παπαγεωργίου), «*Κριτική και αλήθεια*» (Καστανιώτης, σειρά «Θεωρία», μετ. Θέμη Μπανούση), «*Σαντ, Φουριέ, Λογιόλα*» (Ακμών, μετ. Ιωάννας Ευσταθιάδου - Λάππα), «*Η απόλαυση του κειμένου*» (Ράππας, μετ. Φούλας Χατζιδάκη - Γιάννη Κρητικού), «*Μάθημα - Μυθολογίες*» (Ράππας, μετ. Γιάννη Κρητικού - Και

της Χατζηδήμου - Ιουλιέττας Ράλλη). Επίσης, κείμενά-του έχουν δημοσιευτεί σε διάφορα περιοδικά («*Δευκαλίων*», «*Σύγχρονος Κινηματογράφος*», «*Φίλμ*», κ.ά.). Η πρώτη-του παρουσίαση στον τόπο-μας έγινε από τις στήλες του περιοδικού «*Κριτική*», που διηύθυνε ο Μανόλης Άναγνωστάκης, στα 1960.

Άλλα βιβλία-του: «*Michelet*», «*Περί Ρακίνα*», «*Κριτικά δοκίμια*», «*Στοιχεία Σημειολογίας*», «*Σύστημα της Μόδας*», «*S/Z*», «*Η αυτοκρατορία των σημείων*», «*Αποσπάσματα ενός ερωτικού λόγου*», «*Λοιπόν, η Κίνα*», «*Ο συγγραφέας Sollers*», «*Ο φωτεινός θάλαμος*». Τέλος, πολλά κείμενά-του δημοσιεύτηκαν σε διάφορες περιοδικές εκδόσεις, γαλλικές και μη. Απ' αυτή τη σκόρπια δουλειά-του αναφέρουμε ενδεικτικά: «*Ρητορική της εικόνας*» (*Communications*, No 4, εκδ. *Seuil*, 1964), «*Το Ελληνικό Θέατρο*» («*Histoires des Spectacles*», *Encyclopédie de la Pléiade*, εκδ. *Gallimard*), «*Από το έργο στο κείμενο*» (*Revue d'Esthétique*, No 3), «*Ο κόκκος της φωνής*» (*Musique en jeu*, No 9), κ.ά.

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

“Ενας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οί ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και μέ ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι Τηλ. 68.28.047

Αλεξ. Αργυρίου

«Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΓΕΝΙΑ»

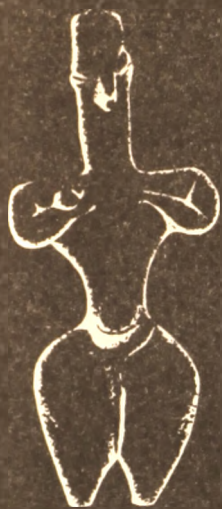
από τη σειρά
«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ»

Ζητήστε-το στα βιβλιοπωλεία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ
Γραβιάς 10-12, τηλ:36.05.520

παρατηρητής

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΑ
ANTHROPOLOGIKA

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
ΑΡΧΑΙΟΜΕΤΡΙΑ
ΕΘΝΟΛΟΓΙΑ

Με την έκδοσή του το περιοδικό «Ανθρωπολογικά» πιστεύει ότι μπορεί μέσα από τις σελίδες του να προωθήσει όχι μόνο την αρχαιολογική σκέψη, αλλά και τις θέσεις και τις προοπτικές που αυτή τη στιγμή διατυπώνονται και αναπτύσσονται στο χώρο της αρχαιομετρίας και της λαογραφίας, επιστήμες δηλαδή που μαζί με την αρχαιολογία θα μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν την ανθρωπολογική έρευνα στη χώρα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΤΗΛ 264 958

ΑΘΗΝΑ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΛ 3610589

Καλύτερα γηρατειά υπάρχουν, ελιξίρια νεότητας' όχι

του Γιώργου Κλ. Λύκα

ΗΛΗΞΙΑΡΧΙΚΗ ηλικία όλο και απομακρύνεται από τη βιολογική. Οι προγενέστερες έννοιες «γέρος» και «νέος», ξαναπαίρνουν νέες διαστάσεις.

ΓΙΑ τη σύγχρονη επιστήμη ο πληθυσμός αναπτυγμένης χώρας από τα 60-74 χρόνια είναι «γέροι - νέοι», από τα 75-84 «γέροι - γέροι», από τα 85 και πάνω «σεβάσμιοι γέροι».

ΣΤΙΣ προηγμένες χώρες, ξανακερδίζουν έδαφος οι ασπρομάλληδες. Γέροι - νέοι στο Λευκό Οίκο. Γέρος - νέος ο νέος Πρόεδρος της Γαλλίας. «Γκρίζοι Πάνθηρες» είναι το όνομα ενός κινήματος ηλικιωμένων στις ΗΠΑ που δεν δέχονται να μπουκ στο περιθώριο. «Γέροι - νέοι» κρατούν ένα μεγάλο κομμάτι οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής δύναμης.

ΤΟ ΧΛΩΡΟ γήρας, αποτελεί ένα γεγονός που αλλάζει τα πάντα, π.χ. την ιδέα του γήρατος, την ιδέα της ίδιας της ανθρώπινης ζωής, των πολιτιστικών σχημάτων, των ηθών και εθίμων.

ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη μεριά, η σύγχρονη Γεροντολογία (=επιστήμη που μελετά τη βιολογία, την κοινωνιολογία και τη φροντίδα του γήρατος), βεβαιώνει πως το ελιξήριο της αιώνιας νεότητας δεν βρέθηκε. Η βιολογία από τη σκοπιά-της, διέλυσε και την τελευταία παραισθήση. Τα κύτταρα, βεβαιώνει, κάποτε τελειώνουν, δεν πολλαπλασιάζονται πια, ούτε μπορούν να ανανεώνονται επ' άπειρον. Πολλοί εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες τους επιτίθενται, τα φθείρουν, τα καταστρέφουν. Όταν συμπληρωθεί η ανάπτυξή-τους αρχίζει η κατάρπτωσή-τους. Τα πάντα έχουν ένα τέλος.

ΤΟ ΞΑΝΑΝΙΩΜΑ λοιπόν, και η αιώνια νεότητα, είναι μια χίμαιρα. Τίποτα περισσότερο, τίποτα λιγότερο. Σήμερα μπορούν να επιβραδυνθούν τα φαινόμενα που παράγουν τις μεταλλάξεις των γηρατειών. Ναι, σήμερα υπάρχουν ορισμένες δυνατότητες στο επίπεδο της μοριακής μηχανικής (engineering), μπορεί να γίνει μεταμόσχευση νέου μυελού. Αλλά αισθάνομαι πως είναι ένα λάθος, η στροφή προς αυτές τις μορφές παραισθήσεων. Όχι, το ελιξήριο της αιώνιας νεότητας δεν υπάρχει. Σήμερα κάποιος μπορεί να γηράσει βραδύτερα, να «ξανανιώσει» και αυτό πρέπει να δώσει στον άνθρωπο περισσότερη σιγουριά

και μια θετική αίσθηση της επιστήμης.

ΝΑΙ, ΟΛΑ αυτά είναι σωστά, αλλά το αληθινό πρόβλημα δεν είναι αυτό. Σήμερα γίνεται μια τρομερή και σιωπηλή επανάσταση. Το όνομά-της; Δημογραφική. Μια επανάσταση που δεν οφείλεται στους ηλικιωμένους που δεν πεθαίνουν, αλλά στα μωρά που δεν γεννιούνται.

Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ επανάσταση παράγει μία τρομερή ανισορροπία. Και για να γίνει σαφέστερος αναφέρομαι στην μαθηματική πρόβλεψη που λέει πως σε εβδομήντα χρόνια, το 2.040 ακριβώς, ο πάνω από τα 65 χρόνια πληθυσμός θα είναι το 50% του παγκόσμιου πληθυσμού, ενώ οι νέοι από 0-15 χρόνων θα είναι μόλις το 10% του πληθυσμού.

ΑΥΤΗ η πρόβλεψη έγινε αφορμή να διατυπωθούν υποθέσεις διαμετρικά αντίθετες. Απαισιόδοξες και αισιόδοξες.

ΑΛΛΟΙ, διαβλέπουν έναν κόσμο κυριαρχημένο από μια γεροντοκρατία κουφή, δεσποτική και συντηρητική, που κάτω από την απόλυτη δύναμή-της, ο σκλάβος πληθυσμός των νέων θα έχει να διαλέξει ανάμεσα στην αδυναμία, την απογοήτευση και την τρομοκρατία.

ΑΛΛΟΙ αντίθετα, διατύπωσαν αισιόδοξες υποθέσεις που τις βρίσκω και πιο θεμελιωμένες. Διερωτώνται γιατί οι γενιές που πάλαιψαν για αλλαγές, που έδωσαν τις μάχες για την πρόοδο και το λαϊκό πνεύμα, για νέα ήθη και έθιμα, για μια νέα ηθική ακόμη και σεξουαλική, στα γηρατειά-τους να αλλάξουν και να γίνουν συντηρητικοί και αυταρχικοί; Γιατί να μην φανταστούμε, λένε, μια κοινωνία που η ηλικία δεν θα μετράει, με νέους και γέρους σε θέση να συνυπάρχουν και να αλληλοεπηρεάζονται; Αν κάτι πρέπει να αλλάξει, είναι ο κόσμος ο φτιαγμένος στα μέτρα μόνο του νέου. Αυτός, μπορεί να μπει σε κρίση.

ΤΑ ΟΡΙΑ της ζωής μετατοπίστηκαν. Οι γυναίκες που σήμερα έχουν μια ελπίδα ζωής 77 χρόνων, την ερχόμενη εικοσαετία θα έχουν 90 χρόνων. Αυτό απλά σημαίνει πως κατέρρευσαν τα παλιά φράγματα. Σημαίνει επίσης, πως μια ζωή προορισμένη να διαρκεί περισσότερα χρόνια, πρέπει να είναι προγραμματισμένη πιο μακρόχρονα.

ΕΝΑΣ σημερινός άνθρωπος μπορεί να διατηρηθεί μέχρι τα 75-του χρόνια, νέος και σε καλή κατάσταση. Φτάνει να εγκαταλείψει

την ιδέα του «αποτραβήγματος» από τη ζωή, που ήταν η ιδέα του χθες, του προγενέστερου τρόπου γήρανσης. Τώρα δεν ισχύει. Είναι αλήθεια σήμερα, πως υπάρχουν πολλοί γέροι. Πολλοί γέροι υγιείς αλλά και πολλοί ηλικιωμένοι — κυρίως γριές — άρρωστοι.

ΤΩΡΑ, τις νέες γενιές τις φροντίζουν καλύτερα. Τις σπρώχνουν να ζουν με μια νοοτροπία προληπτικής φροντίδας. Κινούνται περισσότερο, κάνουν περισσότερα σπορ, προσέχουν περισσότερο τη διατροφή, την υγιεινή το περιβάλλον και την ψυχική υγιεινή. Για όλους αυτούς του λόγους, όλο και περισσότερο θα έχουμε έναν «καινούριο γέρο».

ΜΕ ΤΗ σειρά-τους οι ηλικιωμένοι κατάλαβαν πως η φροντίδα, η διαίτα, τα σπορ, τα ενδιαφέροντά-τους, η ψυχική και συγκινησιακή συμμετοχή, η κοινωνική συμμετοχή, μπορούν να τους κρατάνε ζωντανούς και ενεργά ενταγμένους στην κοινωνία.

ΝΑΙ, ΥΠΑΡΧΕΙ αλλαγή. Όλοι πρέπει να συνδεθούμε με αυτό το αυθόρμητο ρεύμα και να βοηθήσουμε τον κόσμο να μορφωθεί, να διατηρήσει ένα ρόλο και όχι να τον χάσει. Να σκέφτεται τη σύνταξη ως μια περίοδο της ζωής γεμάτη, ενεργό, χρήσιμη στους άλλους και τον εαυτό-του. Ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των ηλικιωμένων κάνει εξάλλου αδύνατους τους παλιούς τρόπους αντιμετώπισης-τους ως καθαρή φροντίδα. Ποιό ασφαλίστικο σύστημα μπορεί να είναι και να λέγεται έτσι, όταν ο αριθμός των ασφαλισμένων γίνεται το 40% του πληθυσμού;

ΕΙΝΑΙ ένας πληθυσμός που διαρκώς αυξάνει σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες που αρ-

χίζει να ζητάει από την κοινωνία-του απαντήσεις ποιοτικά διαφορετικές π.χ. ανάκτηση και διατήρηση του ηλικιωμένου στο συλλογικό σώμα, κοινωνική λειτουργία, υπεύθυνη δραστηριότητα.

ΑΝ Ο ηλικιωμένος έχει ανάγκη σήμερα της κοινωνίας που ζει, η ίδια η κοινωνία για να βαδίσει προς στόχους μεγαλύτερης κοινωνικής δικαιοσύνης, ειρήνης και ελευθερίας έχει ανάγκη της ηθικής, πνευματικής και συγκεκριμένης προσφοράς όλου του πληθυσμού που ανήκει στην «τρίτη ηλικία».

ΑΝ ΑΠΟ τη μια μεριά είναι υποχρέωση κοινωνική μια έγκαιρη και ενημερωμένη ιατροφαρμακευτική φροντίδα, από την άλλη, δίκαια ο ηλικιωμένος απαιτεί να μην μπαίνει στο περιθώριο. Με την συσσωρευμένη πνευματική και υπαρξιακή-του προίκα, διαθέτει την αναγκαία διορατικότητα και εμπειρία για να γίνει πρωταγωνιστής της ζωής-του και άξιος συνομιλητής της κοινωνίας για τη χάραξη της διαδρομής-της προς την πρόοδο. Στους ηλικιωμένους πρέπει να προσφερθεί χώρος.

ΠΡΕΠΕΙ όλοι-μας να κατανοήσουμε ότι ο ηλικιωμένος είναι ανάγκη να μείνει ένας πολύπλευρα πλήρης άνθρωπος: οικονομικά, κοινωνικά, ψυχολογικά, σεξουαλικά. Και αυτό στα άσυλα και τους «οίκους ευγηρίας» δεν είναι δυνατό.

ΟΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ πρέπει να ζουν παντού. Εκεί που είναι, εκεί πρέπει να μείνουν. Τα άσυλα και οι «οίκοι ευγηρίας» πρέπει να γίνουν ένας τόπος ειδικευμένος, όλο και πιο υψηλού επιπέδου, για κείνους που φθάνουν

στο τέρμα, για κείνους που έχουν ανάγκη από φροντίδες εξολοκλήρου ειδικές.

ΟΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ πρέπει να έχουν μια σεξουαλική ζωή. Πρέπει επίσης να έχουν την αίσθηση ότι μπορούν να πάνε κάπου, όταν θελήσουν να εγκαταλείψουν το άσυλο.

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ κάνουν τα ίδια λάθη. Σπίτια για ηλικιωμένους, κέντρα για ηλικιωμένους, χωριστά τραπέζια, χωρισμένοι κόσμοι. Και όμως οι γέροι έχουν άλλες ανάγκες. Έχουν ανάγκη της «παλιάς» εστίας, της αγοράς. Φτιάχτε πλατείες, αλλά για όλους, για όλες τις ηλικίες. Εκεί θα συχνάζουν και θα αισθάνονται καλά οι ηλικιωμένοι. Οι πόλεις μπορούν να κάνουν πολλά για τους ηλικιωμένους, αλλά για να αποφευχθεί η οικονομική-τους περιθωριοποίηση χρειάζεται μια δραστηκή ανακατανομή του εθνικού-μας εισοδήματος. Απαιτείται δηλαδή αναθεώρηση στις οικονομικές πολιτικές που η τωρινή κυβέρνηση την έχει υποσχεθεί.

ΟΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ όμως χέρι με χέρι με τους αυριανούς ηλικιωμένους μπορούν να πιέσουν. Στερούνται βέβαια οι ηλικιωμένοι του όπλου της απεργίας. Έχουν όμως όλες τις δυνατότητες να οργανωθούν και να πιέσουν π.χ. για Ενιαίο Φορέα Υγείας μεικτής χρηματοδότησης, για Ενιαίο Φορέα Συντάξεων, για σύγχρονη αυτοδιοίκηση που θα ξεκινά από τις ανάγκες των ανθρώπων, που θα έχουν ως μέτρο-τους, την ανθρώπινη ζωή και στόχο-τους την κοινωνία της ευημερίας.

«Οι άνθρωποι» γράφει ο Canetti, «δεν έχουν πια μέτρο για τίποτα, από τότε που η ανθρώπινη ζωή δεν αποτελεί πια το μέτρο»

ΓΙΩΡΓΗΣ ΖΑΡΚΟΣ

ΓΙΑΤΙ ΑΛΛΑΞΑ ΙΔΕΕΣ
και άλλα διηγήματα

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΖΑΡΚΟΣ

Η ΤΡΕΛΑ
Σ' ΟΛΑ ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΖΑΡΚΟΣ

Η ΜΕΛΑΝΗ ΣΤΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΖΑΡΚΟΣ

ΖΩΝΤΑΝΑ ΠΤΩΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

**express
news**

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατᾶτε ολόκληρες τίς ἔφημερίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μιά εἴδηση πού σᾶς ἐνδιαφέρει. Κρατεῖστε μόνο τήν εἴδηση.

Ζητεῖστε μας τά ἀποκόμματα ὅλων τῶν ἔφημερίδων, γιά νά μή μπεῖτε ἐσεῖς στὸν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας εἶναι νά ἐνημερωνόμαστε καί νά σᾶς ἐνημερώνουμε.

Διαβάζουμε ὅλες τίς ἔφημερίδες (ἐλληνικές καί ξένες) καί κρατᾶμε γιά λογαριασμό σας, τά ἀποκόμματα πού σᾶς ἀφοροῦν.

Δέν εἴμαστε «μερικοὶ ἄνθρωποι», ἀλλά ἓνα ολόκληρο δημοσιογραφικὸ ἐπιτελεῖο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν εἰδική - δική σας ἐνημέρωση.

Ἐπικοινωνεῖστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Ἀρχεῖο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΥΒΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

ΗΘΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑ

του Στέργιου Χασαπίδη

Η πολιτική θεωρία και η πράξη συγκλίνουν όλο και πιο πολύ στη διαπίστωση πως, δίχως την ενεργό λαϊκή συμμετοχή, δεν είναι δυνατή η διαμόρφωση ενός συστήματος συμβίωσης που να εγγυάται την πραγματική κοινωνική απελευθέρωση.

Βέβαια λαϊκή συμμετοχή νοείται η σύμπραξη του λαού στη λήψη των αποφάσεων και όχι η επιδοκιμασία αυτών των αποφάσεων με πανηγυρισμούς και λευκές εξουσιοδοτήσεις. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για μια περιθωριακή χρησιμοποίηση του λαϊκού παράγοντα με πρόθεση να δημιουργείται η ψευδαίσθηση ότι τα λαϊκά στρώματα διαδραματίζουν ένα αποφασιστικό ρόλο στην πορεία για τον κοινωνικό μετασχηματισμό.

Φυσικά για να πραγματοποιηθεί η ουσιαστική λαϊκή συμμετοχή πρέπει αναμφίβολα ο ίδιος ο λαός να είναι σε θέση ν' αναλάβει ένα τέτοιο πολυσήμαντο έργο. Είναι αυτονόητο πως για να φέρει σε πέρας αυτή την αποστολή του χρειάζεται να διαπαιδαγωγηθεί, ν' αποκτήσει συνείδηση του ρόλου και της ευθύνης του. Όμως όλα αυτά τα εφόδια δεν μπορεί να τ' αποκτήσει παρά μόνο μετέχοντας στα κέντρα που παίρνονται οι αποφάσεις. Εκεί λειτουργεί το σχολείο της διαπαιδαγώγησης του και όχι στα κατηχητικά σεμινάρια που καλείται ν' αποδεχτεί και να εκτελέσει αυτά που άλλοι αποφάσισαν. Είναι κοινοτυπία, αλλά, είναι επίκαιρη και διδακτική η αναφορά πως δεν μαθαίνει κανένας να κολυμπάει έξω απ' τη θάλασσα.

Έτσι η ενεργός λαϊκή συμμετοχή αποτελεί τη μόνη δυνατή διασφάλιση που οδηγεί τελικά στην αυτοδιαπαιδαγώγηση των λαϊκών στρωμάτων. Μόνο η απρόσκοπτη άσκηση δικαιωμάτων συνεπιφέρει και τη συνεπή εκπλήρωση υποχρεώσεων, τη διαμόρφωση δηλαδή ενός συνειδητού πολίτη που τίποτα δεν επιτρέπει να του οικειοποιούνται, αλλά και τίποτα δεν παραλείπει να εκτελεί στα πλαίσια μιας νέας απελευθερωμένης κοινωνίας.

Με αφορμή άλλη ανάλυση έχει αναπτυχθεί ο παιδαγωγικός ρόλος των κομματικών φορέων που έχουν επιλέξει το δημοκρατικό δρόμο για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας. Για να είναι όμως αποτελεσματικός αυτός ο ρόλος-τους, που αποβλέπει στην απόσπαση των λαϊκών μαζών απ' την αδιαφορία και αλλοτρίωση, όπου τις έχει εξωθήσει το σημερινό καπιταλιστικό σύστημα, με σκοπό τον προσανατολισμό-τους προς την αυτοδιαπαιδαγώγηση, είναι απαραίτο οι φορείς αυτοί να πλασιώνονται από υπεύθυνα πρόσωπα που διαθέτουν τα ενδεδειγμένα προσόντα.

Οι κομματικοί αυτοί φορείς που στην ουσία είναι δάσκαλοι και παιδαγωγοί πρέπει να συνδυάζουν το θεωρητικό εξοπλισμό, την πλούσια πείρα, την ορθή κρίση με το ήθος και τη λατρεία της αξιοκρατίας. Όμως όσες γνώσεις και ικανότητες κι αν διαθέτουν αν στερούνται ήθους και αξιοκρατικής αντίληψης δεν έχουν καμιά δυνατότητα να δραστηριοποιήσουν τις λαϊκές μάζες στην πορεία προς την ενεργό συμμετοχή και σε συνέχεια

στην προώθησή-τους προς την αυτοδιαπαιδαγώγησή-τους.

Οι λαϊκές μάζες, στα πλαίσια πάντα της δημοκρατίας, δεν πορεύονται προς τη συνειδητοποίηση του ρόλου-τους με θεωρητικές μόνο παροτρύνσεις αν οι φορείς αυτών των διακηρύξεων δεν αποτελούν ζωντανά υποδείγματα συνέπειας προς το ιδανικό και αν ταυτόχρονα δεν υψώνονται άκαμπτοι υπερασπιστές των αξιών προσώπων που πρέπει ν' αναλαμβάνουν σ' όλη την κλίμακα των θεσμών τη μετουσίωση σε πράξη των όσων διακηρύχθηκαν.

Αν η δημοκρατία εκτιμάται σαν τρόπος ζωής τότε ο δημοκρατικός σοσιαλισμός πρέπει να εκτιμάται σαν ένας πολύ ψηλότερος τρόπος ζωής. Κατά συνέπεια, η προβολή ενός νέου μοντέλου κοινωνίας δίχως εκμετάλλευση και καταπίεση, συνεπάγεται και την προβολή ενός νέου τύπου ανθρώπου απαλλαγμένου από το πλέγμα εγωισμού και ιδιοτέλειας που του τροφοδοτεί το σημερινό απάνθρωπο σύστημα.

Αυτό ακριβώς το δείγμα του νέου τύπου ανθρώπου, σ' ένα βαθμό τουλάχιστο, πρέπει να έχουν όσοι αναλαμβάνουν στο μεταβατικό στάδιο ένα μικρό ή μεγάλο έργο για την υλοποίηση του νέου κοινωνικού οράματος για να είναι ικανοί να πείθουν, να έλκουν, να ενεργοποιούν τις λαϊκές μάζες προς τη νέα κοινωνία. Αν δεν διαθέτουν το απαιτούμενο ήθος και τον έμπρακτο σεβασμό προς την αξιοκρατία όχι μόνο δεν θα μπορέσουν να ενεργοποιήσουν τις λαϊκές μάζες προς την κατεύθυνση που αναφέρθηκε, αλλά αντίθετα θα έχουν αρνητικά αποτελέσματα που θα προκαλέσουν την αναδιπλώση των μαζών στην παλαιού τύπου κοινωνική υποταγή.

Στο πλαίσιο των δημοκρατικών διαδικασιών ο αγώνας για την ενεργό λαϊκή συμμετοχή στο κτίσιμο της σοσιαλιστικής κοινωνίας έχει πολύπλευρες δυσκολίες. Μια τέτοια συμμετοχή έχει, πρέπει να έχει, αποκλειστικά εθελοντικό χαρακτήρα. Δεν μπορεί να λειτουργήσει κάτω από κανένα είδος εκβιασμού. Χαρακτηρίζεται από ελεύθερη βούληση, ανεπηρέαστη κριτική και δικαιωματική κατάκτηση. Δεν είναι συναίνεση «εκ των υστέρων». Είναι δημιουργική παρουσία «εκ των προτέρων».

Καμιά διακήρυξη και κανένα όραμα δεν έχει τη δύναμη από μόνο-του να παροτρύνει και να εμπνεύσει την εθελοντική λαϊκή συμμετοχή. Θα χρειαστεί οι ανθρώπινοι φορείς να επιβεβαιώνουν αδιάκοπα την άψογη ατομική διαγωγή-τους και την ασυμβίβαστη προβολή της αξιοκρατίας σε όλη τη διάρθρωση του κομματικού, κρατικού και κοινωνικού πλέγματος.

Οι λαϊκές μάζες δεν συγκινούνται μόνο από το «τί διακηρύσσεται» αλλά και από το «πώς το διακηρύσσεται». Και είναι το δεύτερο που τις πυροδοτεί όχι ν' ακολουθήσουν αλλά να πρωτοστατήσουν. Ακριβώς στο πρώτο στάδιο της διαπαιδαγώγησής-τους έχουν ανάγκη από υποδείγματα φορέων για να μπορέσουν να φτάσουν στο στάδιο της αυτοδια-

παιδαγώγησής-τους, όπου, θα έχουν γίνει οι ίδιες υποδείγματα. Το ήθος και η αξιοκρατία θα είναι δικές-τους αναπαραγόμενες αρετές, που θ' αποτελούν αναλλοίωτη εγγύηση για τον αποκλεισμό της παραχάραξης του ιδανικού και την αποφυγή της παραμόρφωσης του περιεχομένου-του.

Ως τότε όμως τα πρόσωπα σε κάθε θέση και σε κάθε τομέα θα επαληθεύουν ή θα διαψεύδουν την ποιότητα των διακηρύξεων για τη βαθιά κοινωνική αλλαγή και θα προδικάζουν την τελεσφόρηση ή τον εκφυλισμό κάθε κινήματος ανεξάρτητα απ' τα ελκυστικά συνθήματα που εκπέμπονται και τις φανταχτερές προμετωπίδες που στήνονται.

Πολύ συχνά θελημένα ή άθελα πολιτικές ηγεσίες και κομματικοί φορείς συγχέουν ή ταυτίζουν τη διαπαιδαγώγηση με τη διαφώτιση. Όμως, είναι φανερό πως ο στόχος της διαπαιδαγώγησης είναι η ενεργός λαϊκή συμμετοχή για να περάσει η υπόθεση της αλλαγής στα χέρια του ίδιου του λαού, ενώ η διαφώτιση, όπως επιβεβαιώνεται από την πράξη, αποβλέπει στην πρόκληση αυθορμητισμού, στο λαϊκό ξεσηκωμό, στη λαϊκή συμπαρατάξη, αλλά η υπόθεση της αλλαγής παραμένει σε άλλα χέρια και όχι στα χέρια του λαού.

Από το βάρος που δίνεται ή όχι στο ήθος και στην αξιοκρατία στα εγερτήρια σαλπίσματα και στα φλογερά μανιφέστα, που απευθύνονται προς το λαό, προσδιορίζεται και η κατεύθυνση που έχει επιλεγεί. Εκεί όπου οι δυο αυτές αξίες θεωρούνται αναντικατάστατες προδιαγραφές, η πρόσκληση για λαϊκή συμμετοχή δεν είναι «κενός» ή σκόπιμος λόγος. Είναι ουσία και σκοπός. Εκεί οι λαϊκές μάζες μετακινούνται σταθερά απ' το περιθώριο της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης προς το κέντρο της συμμετοχής και απελευθέρωσης. Εκεί, όπου οι μάζες αυτές, από «αριθμοί» και «ποσότητα» μετασχηματίζονται σε παράγοντες και ποιότητα, δηλαδή σε αυτοκινητήριες δυνάμεις που προωθούν τη δημοκρατία στην ανώτατη φάση-της που δεν είναι άλλη απ' το δημοκρατικό σοσιαλισμό.

Ἀπρίλιος — Ἰούνιος 1982 Δρχ. 70

ΩΛΗΝ

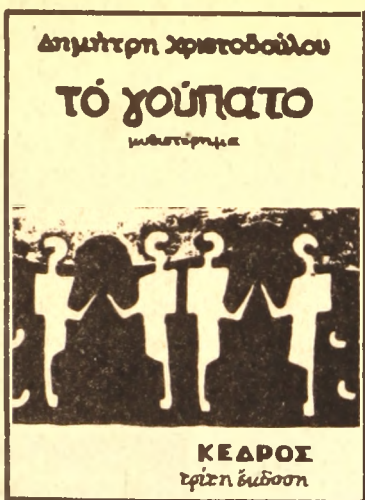
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ

(ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ: Μνήμη Ἀντῶν καὶ οἶνου — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ «Μικρὸς Ἥρωας» — Γνώμη ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΜΑΓΓΑΝΑΡΗ — ΑΛΕΞΗΣ ΦΩΚΑΣ: «Γιῶργος Θελάτσης Φάνασμα» ὁ χιλιόμετροδείκτης τῆς μεταπολεμικῆς ἀγωνίας — Ὁ ΘΑΝΟΣ ΑΣΤΡΙΤΗΣ μιλᾷ γιὰ τὸν Μικρὸ Ἥρωα)

ΜΑΝΘΑΣ ΓΙΑΚΟΓΜΑΚΗΣ: Ἀπὸ τῆς «Μικρῆς Καθόρθωσης» — ΓΙΩΡΓΟΣ Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ἀγερουσία Λίμνη — ΑΗΜΕΤ ΑΜΔΑΛ ΜΥΤΙ ΗΙΛΑΙ: Ποιήματα (μετ. Ἀργυρώ Κοσκινά) — ΜΑΚΗΣ ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ: Ἡ συνομιλία — Γ. Ν. ΡΟΥΣΣΕΑΣ: Δύο παίγματα — Τ. Σ. ΕΛΛΙΟΤ: Ἀπὸ τὸ SWEENEY AGONY-STES (μετ. Μίτσα Παλαιολόγου — ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ (επιμέλεια Θ.Μ.) — TERRA NOSTRA

9

Τά βιβλία του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ στis εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ

1 **ΤΟ ΧΟΥΠΑΤΟ**
Τρίτη έκδοση

2 **ΤΟ ΣΑΡΑΒΑΛΟ**
Τρίτη έκδοση

3 **ΤΟ ΠΑΤΑΡΙ**
Τρίτη έκδοση

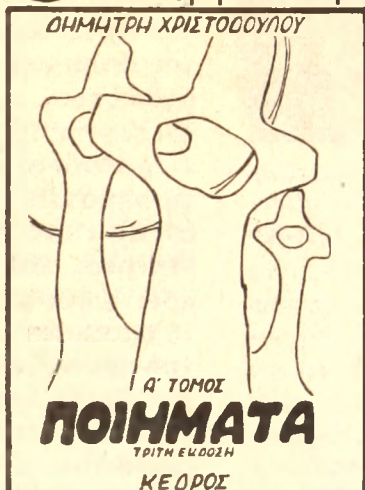
4 **ΤΟ ΑΤΕΛΙΣ**
Δεύτερη έκδοση

5 **ΕΛ ΝΤΑΜΠΑ**
Δεύτερη έκδοση

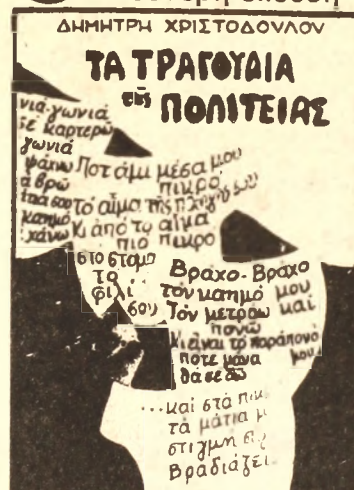
6 **Ο ΓΥΨΟΣ**
Δεύτερη έκδοση

7 **ΠΟΙΗΜΑΤΑ (Α' τόμος)**
1954 - 1964
Τρίτη έκδοση

8 **ΠΟΙΗΜΑΤΑ (Β' τόμος)**
1965 - 1975
Τρίτη έκδοση

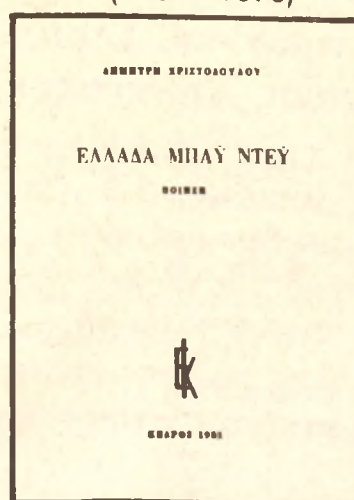
9 **ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ**
(1961 - 1979)

10 **ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ**
(Ποίηση - 1977)

11 **ΝΕΤΡΟΝΙΑ**
(Ποίημα - 1978)

12 **ΕΛΛΑΔΑ ΜΠΑΪ ΝΤΕΥ**
(Ποίηση 1981)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος 'Ακαδημίας) Τηλ. 36.15.783

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Βυρσοδεψείου συνέχεια...

Η είδηση από τις εφημερίδες: «Η θανάτωση των ψαριών και η νέκρωση του γόνου που παρατηρήθηκε στη λίμνη Πετρών-Φλωρίνης — τα νερά-της καταλήγουν στο Θερμαϊκό — πριν από μια βδομάδα, προέρχονται από τα απόβλητα του εργοστασίου «Βυρσοδεψία Αμυνταίου» σύμφωνα με τα αποτελέσματα των εργαστηριακών εξετάσεων. Μετά τη διαπίστωση αυτή ο Νομάρχης Φλώρινας Κώστας Κριτσίνης ανέστειλε με απόφασή-του την άδεια λειτουργίας του εργοστασίου μέχρις ότου αποκατασταθεί ο βιολογικός καθαρισμός των αποβλήτων».

Στο προηγούμενο τεύχος-μας είχαμε καταδείξει με μάλλον αδιάσειστα στοιχεία ότι οικολογική καταστροφή πολύ μεγαλύτερης κλίμακας προετοιμάζεται με το βυρσοδεψείο της «ΕΥΡΩΔΕΡΜ ΑΕ» στην Κόνιτσα. Και αν υποθεθεί ότι η καταγγελία μέσω του Τύπου δεν υποχρεώνει τη Διοίκηση σε κάποιες μορφής απάντηση, τη σαφή τοποθέτηση της κυβέρνησης και του αρμόδιου υπουργού την επιβάλλει η εκφρασμένη θέληση των Κονιτσιωτών.

Το νόημα της Αλλαγής βρισκόταν στο σύνθημα (μόνο;) της «λαϊκής συμμετοχής».

Αλλά η «λαϊκή συμμετοχή» δεν είναι τίποτε άλλο από το διάλογο κυβέρνησης - λαού. Διάλογο όχι δια αμοιβαίων μονολόγων αλλά με διασταύρωση απόψεων και πρακτικών σε συγκεκριμένα ζητήματα.

Οι κάτοικοι της Κόνιτσας θετικά και συγκεκριμένα με πρωτοβουλίες απόλυτα σύμφωνες με τις εξαγγελίες της Αλλαγής στήνουν την υποδομή για μια έμπρακτη δοκιμασία των εξαγγελιών και κατευθύνσεών-της.

Το Υπουργείο Βιομηχανίας ας διδαχτεί από τον κόλπο της Γέρας, από τις Πέτρες Φλωρίνης και ας μην επιφυλάξει ίδια τύχη στον Αώο. Και ας καταπιαστεί με το πρόβλημα όχι μόνο μέσω των υπηρεσιών-του αλλά σε ευθεία σχέση με τους Κονιτσιώτες.

Για να αλλάξει κάτι...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ

«Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία»

Γράφουν: Αλέξανδρος Αργυρίου,
Γιώργος Ιωάννου, Στρατής Τσίρκας
και Ντίνος Χριστιανόπουλος.

Μια έκδοση βασισμένη σε κείμενα ήδη
δημοσιευμένα στο ANTI.

Αλλά και δύο ανέκδοτες εργασίες:
Αλεξ. Αργυρίου, «Λούλης κατά Καββαδία»
και Ντίνος Χριστιανόπουλος,
«Ο Γάλλος ποιητής H. J.-M. Levet
και η επίδρασή-του στον Νίκο Καββαδία»

Μια συμβολή στη γνωριμία του ποιητή
των «μακρινών οριζόντων»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131

τηλ. 72.29.237 - 72.32.713

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

● Το Κέντρο Μελετών και Αυτομόρφωσης διοργανώνει στις 29, 30 και 31 Μαΐου διεθνές σεμινάριο με θέμα, «Λαϊκή Επιμόρφωση - Διεθνείς εμπειρίες και ελληνικές προοπτικές». Το σεμινάριο θα γίνει στο Πολεμικό Μουσείο και διοργανώνεται υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας. Εισηγητές θα είναι: εκπρόσωπος του ΚΕΜΕΑ, ο Υπουργός Παιδείας Λ. Βερυβάκης, ο Γ. Α. Παπανδρέου και από το εξωτερικό οι: A. Deleon, L. Chacon, P. Demunter, G. Wedel, E. Gelpi κ.ά. Είσοδος με προσκλήσεις.

● Στα πλαίσια πολιτιστικών εκδηλώσεων ο εκπολιτιστικός σύλλογος «ο Πήγασος» στην Πολίχνη Θεσσαλονίκης ανεβάζει στα τέλη του Μάη δυο ελληνικά θεατρικά μονόπρακτα με ερασιτέχνες ηθοποιούς, μέλη του συλλόγου. Τα έργα είναι «Ο Φώντας» του Μ. Ευθυμιάδη και

Από τις δοκιμές του «Φώντας». Στη φωτογραφία, η Έλσα Μιχαηλίδου, ο Τ. Παλαντζίδης και ο Σωτ. Αργυρόπουλος.

το «Τέλος» του Γ. Χριστοφυλάκη. Τα σκηνικά είναι της Λέας Κούση και η σκηνοθεσία του Τάσου Παλαντζίδη.

● Πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 4ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Super 8, στην αίθουσα προβολών του Γαλλικού Ινστιτούτου. Για τέσσερις μέρες προβλήθηκαν ταινίες, μέσα σ' ένα πνεύμα συνεργασίας των δημιουργών και τα βραβεία δόθηκαν από την κριτική επιτροπή, αλλά και από το ίδιο το κοινό με ψηφοφορία. Μια φιλότιμη προσπάθεια που βοηθά νέους κινηματογραφιστές στους πειραματισμούς-τους. Και που αξίζει να προσεχτεί από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς.

Βραβεύτηκαν: Μακιφλάς του Λευτέρη Ξανθόπουλου, Φούγκα του Κ. Πάλλη και Κύκλος 28 του Β. Τριτάκη.

● Γράμματα και Τέχνες. Μηνιαία Επιθεώρηση Τέχνης, κριτικής και κοινωνικού προβληματισμού. Ένα έντυπο που έλειπε από τον πνευματικό-μας χώρο. Με έγκυρη ενημέρωση, αλλά και

αρθρογραφία συστηματική γύρω από προβλήματα λογοτεχνίας και κριτικής. Στο 4ο φύλλο, διαβάσαμε για τον Μπόρχες, τον Φλομπέρ τον Ρολάν Μπαρτ, μια παρουσίαση του ποιητή Πάουλ Τσέλαν, καθώς και ποίηση των Χριστόφορου Λιοντάκη και Κώστα Στεργιόπουλου. Η ύλη, όμως, του περιοδικού είναι ιδιαίτερα πλούσια και αξίζει να διαβαστεί από όλους όσους ζητούν πέρα από την ενημέρωση, μια πιο ουσιαστική προσέγγιση θεμάτων τέχνης και πολιτισμού.

● Κυκλοφόρησε το δεύτερο τεύχος της Οικολογικής Εφημερίδας που εκδίδεται από την «Οικολογική Πρωτοβουλία». Στο φύλλο αυτό διακρίναμε μια συνέντευξη για την αυτοδιαχείριση με τον καθηγητή Υβόν Μπουρντέ, ένα ρεπορτάζ για το Λαύριο, μια αναφορά στους Ινδιάνους και ένα κείμενο για την επίδραση του διοξειδίου του θείου στη ζωή του ανθρώπου.

● Ως τις 19 Ιουνίου θα έχουμε τη μοναδική ευκαιρία να δούμε τη σημαντική δουλειά του Bryan Hunt στη γκαλερί Μπερνιέ, που παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Με 16 ατομικές εκθέσεις μέσα σε 7 χρόνια, ο Hunt έχει κερδίσει την διεθνή εκτίμηση με τον αναμφισβήτητο δυναμισμό του έργου-του. Στη γκαλερί Μπερνιέ

παρουσιάζεται ένα μέρος της μελέτης του καλλιτέχνη για την αρχαία ελληνική γλυπτική. Η γκαλερί θα είναι ανοιχτή κάθε μέρα 10.30-1.30 και 6-9 εκτός από Σάββατο απόγευμα, Κυριακή και Δευτέρα πρωί. Γκαλερί Μπερνιέ, Μαρασλή 51.

Το Μεσογειακό όνειρο

της Άντειας Φραντζή

Η πρόθεση για μία Πολιτιστική Συνάντηση με θέμα «η Μεσόγειος του πάντα και του σήμερα» ήταν από την αρχή-της, από τη σύλληψή-της, ρηξί κέλευθη. Είναι φανερό πως οι διαφορές που χωρίζουν τους μεσογειακούς λαούς — διαφορές βαθιά πολιτικές — συνδυασμένες με τις μόνιμες πολιτιστικές διαφορές Βορρά -Νότου της Μεσογείου, δε θα μπορούσαν να συνθέσουν αυτή τη στιγμή μία άλλη πραγματικότητα. Κυρίαρχο στοιχείο αναγνώρισης της πολιτιστικής σχέσης των μεσογειακών λαών, θα μπορούσε να είναι η ανάδειξη των πολιτιστικών διαφορών, έτσι ώστε να προωθηθεί ο διάλογος. Και η διερεύνηση των προβλημάτων που υπάρχουν σ' ένα χώρο εκρηκτικό, κοιτίδα όχι πια του πολιτισμού, αλλά αναμετρήσεων και πολέμων.

πειλή της έκδοσής-του στην Τουρκία, που πραγματοποιήθηκε και με την άφιξή-του στην Ελλάδα, ο στρατευμένος αυτός καλλιτέχνης που καταμετρά ήδη 20 χρόνια φυλακή και εκκρεμούν εις βάρος-του 100 χρόνια, σχολίασε λέγοντας: «Αυτοί είναι φυσικό να με ζητούν, μα εγώ πάντα θα πετάω...»

Ο Ισραηλινός Ouri Avneri προσπάθησε να απολογηθεί για την πατρίδα-του που τη χαρακτήρισε χώρα δημοκρατική. Ένας ευγενικός, καλοπροαίρετος ισραηλινός που πιστεύει στη μεταστροφή της Κοινής Γνώμης στη χώρα-του, και υποστηρίζει την αναγκαιότητα να ιδρυθεί το Παλαιστινιακό κράτος και να αναγνωριστεί το PLO από το Ισραήλ. Απολογητής της χώρας-του ήταν και ο Ισραηλινός Amos Kenan ο οποίος ταύτισε τους συμπατριώτες-του με τον άσωτο υιό και χαρακτήρισε τη διαμάχη ως αδελφοκτόνο σπαραγμό. Η κυπριακή αντιπροσωπεία με τη σειρά-της αποτελούμενη από τους: Χρηστάκη Γεωργίου, θεατρικό συγγραφέα, Γιάννη Κατσούρη, συγγραφέα, Πασχάλη Κυτρομιλίδη, κοινωνιολόγο και Φοίβο Σταυρίδη, ποιητή, επικήρωσε με την παρέμβασή-της την αδυναμία συζήτησης για τον πολιτισμό κάτω από συνθήκες εμπόλεμες, όπου η σιωπή διακόπτεται από τις περιπολίες και κατοικεί στις στοιχειωμένες πόλεις της Κύπρου.

Αλλά η Μεσόγειος δεν κυριαρχείται μόνο από τις ισχυρές πολιτικές αντιθέσεις του σήμερα. Υπάρχει, όπως πολύ σωστά τόνισε ο κοινωνιολόγος Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, ένα αποικιοκρατικό παρελθόν που χωρίζει το Βορρά από το Νότο· η διαλεκτική σχέση σκλάβου και αφέντη δεν εξαφανίζεται με την κατάργηση της δουλείας. Έτσι, εξακολουθεί να υπάρχει ρατσισμός ακόμη και στις σοσιαλιστικές χώρες της Μεσογείου, όπως η Ελλάδα και η Γαλλία, που πρέπει να τον πολεμήσουμε.

Αξίζει στο σημείο αυτό να τονισθεί πως η άνιση — αριθμητικά — κατανομή συνέδρων με πλειο-

ψηφούσα τη γαλλική αντιπροσωπεία, αλλά και η ατομία της πρώτης μέρας από πλευράς αραβόφωνων διανοουμένων, δεν πρόσφερε τη δυνατότητα να αναπτυχθεί με επάρκεια το θέμα της πολιτιστικής αντίθεσης Βορρά -Νότου. Ο Τυνήσιος Ezeoune Guellouze με πολλή ευκρίνεια έθεσε το πρόβλημα της Μεσογείου σχηματοποιώντας-το στην εικόνα της θάλασσας που μέσα-της εισχωρούν πολιτιστικές χερσόνησοι, φορείς ενός ηπειρωτικού πολιτισμού κάθε φορά, τον οποίο δεν είναι δυνατόν να ξεχάσουμε ως γεγονός. Εξειδικεύοντας το θέμα ο Αλγερίνος συγγραφέας Rachid Boudzera προσπάθησε να αποτυπώσει το ιδιαίτερο πολιτιστικό πρόβλημα της χώρας-του· την ανάγκη, δηλαδή, να κατακτήσουν την πολιτιστική-τους ταυτότητα, τον αραβισμό και ισλαμισμό, και να απαλλαγούν από την μακρόχρονη πολιτιστική επιρροή της Γαλλίας, αποτέλεσμα της αποικιοκρατίας.

Από αυτήν την άποψη οι παρεμβάσεις του Μανώλη Ανδρόνικου και του Γιάννη Τσαρούχη — ισχυρά, αν και κόσμια, ελληνοκεντρικές — δεν προώθησαν, νομίζω, την χειρονομία συνεργασίας πάνω σε ισότιμη βάση. Κάτι που η Ελλάδα του σήμερα, θα μπορούσε, ίσως, να προσφέρει. Ο Jacques Lacarrière, πραγματοποιήσε συμβολικά τη χειρονομία αυτή με την αναφορά-του στο Σύρο ποιητή 'Αδωνη' στο ποίημά-του «Πατρίδα» αναζητά τη μεσογειακή πόλη που θα συγκεντρώνει όλες τις πόλεις μαζί. Η πραγματικότητα, όμως, όπως χαρακτηριστικά είπε, είναι η Μεσόγειος των ξυπόλητων παιδιών που ζουν στο Νότο και ονειρεύονται να πάνε στο Βορρά.

Ο Ιταλός Carlos Argan, πρώην δήμαρχος της Ρώμης, επανέφερε στη συζήτηση το ρεαλισμό των δυνατοτήτων. Γι' αυτόν η κρίση πολιτισμού είναι φαινόμενο παγκόσμιο και συνδυάζεται με την κρίση των ανθρωπιστικών επιστημών. Έθεσε, λοιπόν, προβλήματα μεθοδολογίας σχετικά με την ιστορική επιστήμη, την ο-

ποία βλέπει να αναπτύσσεται ως ανθρωπολογική επιστήμη περισσότερο, έτσι που πέρα από τη γνώση να μας προσφέρει τη διάσταση αυτών των δυνατοτήτων. Κατά την άποψή-του, υπάρχουν περιθώρια για διαπανεπιστημιακές σχέσεις που θα στρέφονται προς την έρευνα των Μεσογειακών πολιτισμών και όπου θα κυριαρχεί η ιστορία των νοοτροπιών, καθώς και αυτή των εξουσιαζόμενων, καταπιεζόμενων, και υπόδουλων. Παράλληλα, διατύπωσε απόψεις για τα προβλήματα των πόλεων και των μνημείων. Χαρακτηριστικά είπε πως η διατήρηση των μνημείων δεν είναι μόνο θέμα αναστήλωσης, αλλά και χωροταξίας. Οι πόλεις των σπιτιών έχουν μετατραπεί σε πόλεις κτιρίων και αθροιστικών συναθροίσεων. Σ' αυτό το σημείο πρότεινε «διακρατικές», στην ουσία, πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να συντονίσουν πολιτιστικές ενέργειες όπως διεθνή αγορά τέχνης σε μία από τις μεσογειακές πόλεις που θα έδινε βήμα και στους καλλιτέχνες της περιοχής.

Τον κυρίαρχο λόγο, όμως, είχε πάρει η Ευρώπη και αυτό δεν λέγεται με κακοπιστία. Γιατι σε μία συνάντηση διανοουμένων από τη Μεσόγειο, η παρουσία των Υπουργών Πολιτισμού Γαλλίας, Ιταλίας και Ελλάδας δημιουργεί εκ προοιμίου την ανισότητα, όταν μάλιστα σκεφτούμαι πως και οι τρεις αυτές χώρες ανήκουν στην ΕΟΚ. Είναι φανερό πως ο συσχετισμός βάρυνε και πάλι προς τον Βορρά με μόνη, ίσως, διαφορά πως η κ. Μελίνα Μερκούρη και ο κ. Jacques Langue με την κοινή αυτή πρωτοβουλία έδειξαν μία επιθυμία για αλλαγή αυτών των ισορροπιών. Μια επιθυμία που αν συνδυαστεί με την αντίστοιχη θέληση των σοσιαλιστικών κυβερνήσεων των δύο χωρών θα μπορούσε να έχει ένα καλύτερο μέλλον.

Χαρακτηριστικά ήταν, από αυτή την άποψη, τα όσα μου είπε ένας λατίνος σύνεδρος: ένας τέως σκηνοθέτης και μία τέως ηθοποιός, οργανωτές αυτού του show, είναι ίσως οι μόνοι ικανοί να ονειρευτούν.

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αβραζε
διαβαζε
διαδιδε

την ΑΥΓΗ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

της Ντόρας Ηλιοπούλου - Ρογκάν

Σπ. Παπαλουκά: Από το Άγιο Όρος — Λάδι σε μουσαμά, 1936.

Μνημειακή Έκθεση Σπ. Παπαλουκά

Εκατόν σαράντα δύο έργα (λάδια, ακουαρέλλες, σχέδια) του Σπ. Παπαλουκά (1892-1957) συγκεντρωμένα σε δύο αίθουσες του Πνευματικού Κέντρου προσφέρουν τη δυνατότητα να αντιληφθεί κανείς στη σωστή-της διάσταση τη δυναμική προσωπικότητα αυτού του καλλιτέχνη που κατορθώσε να ξεφύγει τα δεσμά διαφόρων επιδράσεων και να δημιουργήσει, ένα απόλυτα προσωπικό έργο. Αντιπροσωπευτικά έργα από τις περιόδους και τις φάσεις που γνώρισε ο καλλιτέχνης — την Αίγινα, τη Μυτιλήνη, το Άγιο Όρος, την Πάρο, την Ύδρα — τον τεκμηριώνουν όντως σαν αρχιτέκτονα του χρώματος στην κάθε σύνθεσή-του. Δημιουργώντας και ενισχύοντας την προσωπική-του άποψη γύρω από την προοπτική, την ενδεχόμενη οπτική γωνία, τον καλύτερο δυνατό τρόπο ανάπλασης και όχι αντιγραφής της φύσης, ο Παπαλουκάς κατορθώσε πάντοτε να διατηρήσει μια σεμνότητα στη δουλειά-του. Μια σεμνότητα που αποτελεί τη μεγαλύτερη εγγύηση για τη γνησιότητα της δημιουργίας-του. Αιχμαλώτισε μέσ' από τις ευαίσθητες κεραίες-του την ιδιόζουσα ατμόσφαιρα της Αίγινας, αποκρυπτογράφησε τη φύση και την αρχιτεκτονική στο Άγιον Όρος, το τοπίο και την καθημερινότητα της ζωής στη Μυτιλήνη, τη φωτεινή ατμόσφαιρα της Πάρου, την ιδιοσυγκρασία των μορφών των οποίων έκανε

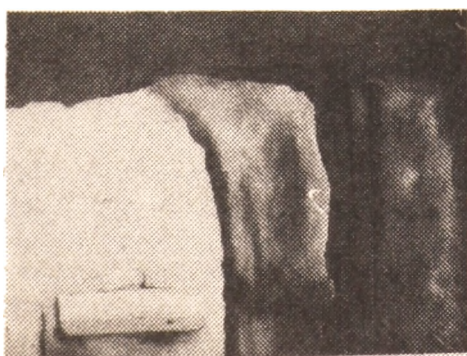
τα πορτραίτα φθάνοντας κάθε φορά μέχρι τα μύχια του ερεθισματός-του. Κοντολογής, μας έδωσε μιαν ειλικρινή εικόνα του τόπου-μας και αυτό ακριβώς, είναι που μας συγκινεί. Τον κατάλογο της έκθεσης προλόγισε η Ελ. Βακαλό που επεχείρησε μια πολύ σωστή ανάλυση του χρώματος στα έργα του Παπαλουκά. Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων.

Τα Ανάγλυφα της Ν. Γκολάντα

Στα ανάγλυφά-της που εκφράζουν τις τελευταίες καλλιτεχνικές-της αναζητήσεις, η Ν. Γκολάντα έχει κατορθώσει να περάσει όλον τον γνωστό ήδη από τη χαρακτηριστική-της, δυναμισμό. Έναν δυναμισμό που αποκαλύπτεται στον τρόπο με τον οποίο έχει ενορχηστρώσει εδώ τους επιμέρους όγκους έτσι ώστε τελικά να μην προσθέτουν ένα βάρος στη φέρουσα επιφάνεια αλλά αντίθετα να την ενεργοποιούν. Μέσ' από διαρκώς ανανεούμενες, ευρηματικές λύσεις η καλλιτέχνηδα έχει υλοποιήσει σε τρεις διαστάσεις και με μίαν απόλυτη επιτυχία τους προβληματισμούς που είχε και στη χαρακτηριστική-της σε ό,τι αφορά την υποβολή της έννοιας του χώρου. Πρόκειται, οπωσδήποτε, για μια δουλειά που αποκαλύπτει τις ικανότητες της Γκολάντα να δημιουργεί στο χώρο: Ικανότητα χάρη στην οποία έχει ήδη διακριθεί μέσ' από τα σπίτια, τις κατασκευές, τη διακόσμηση όπως άλλωστε πληροφορούμεθα και από το βιβλίο που κυκλοφόρησε με την ευκαιρία της έκθεσης: «Ν. Γκολάντα: Γλυπτική - Αρχιτεκτονική», Ολκός 1982 με κείμενα των Μ. Λαμπράκη - Πλάκα, Β. Σπηλιάδη, Β. Φίλια. Γκαλερί «ΑΤΑ».

Το Φως της Λευκάδας στα έργα του Κ. Γλένη

Ο νέος και ήδη πολύ ώριμος Κ. Γκλένης: Σύνθεση (ακρυλικό).

Αρ. Προβελέγγιου: Σύνθεση.

Η Ζωγραφική του Α. Προβελέγγιου

Στις ελαιογραφίες, στα σχέδια και στις μονοτυπίες που έφτιαξε ανάμεσα στο 1954 και στο 1962 ο αρχιτέκτων Α. Προβελέγγιος τεκμηριώνει ένα πολύ οξύ αίσθημα σε ό,τι αφορά το χρώμα και την κίνηση που χαρίζει μέσ' από αυτό στη σύνθεση. Εκφραζόμενος στα πλαίσια της αφηρημένης τέχνης άλλοτε μέσ' από μια πιο γεωμετρική και άλλοτε μέσ' από μια πιο «ελεύθερη» σύνθεση, ο Προβελέγγιος κατορθώνει να μηνύει

στη σύνθεση και στην αίσθηση του χρώματος ζωγράφος Κ. Γλένης εντυπωσίασε με τον τρόπο που έχει πιάσει το μεσογειακό φως τόσο στα παραστατικά-του, όσο και στα αφηρημένα-του έργα. Πράγματι και στις δύο ενότητες που παρουσίασε ταυτόχρονα ο συνδυαστικός κρίκος, το χρώμα-φως, τεκμηριώνει την άνεση με την οποία ο καλλιτέχνης μπορεί και παρακολουθεί το φως σε βαθμιαία «περάσματα», σε απότομα ξεσπάσματα, σε υποβλητικές σκιάσεις. «Δένει» η σύνθεση, εδώ, μέσ' από το φως και δημιουργείται μια ιδιόζουσα ατμόσφαιρα που συγκινεί σε όλες τις περιπτώσεις τον θεατή. Χάρη σε αυτήν ακριβώς, την ευχέρειά-του ο Γλένης μπορεί να μας μηνύει, κάθε φορά, και από ένα ή περισσότερα βιώματα και ερεθίσματά-του διηθούμενα και επεξεργασμένα μέσ' από τις κεραίες της ευαισθησίας-του. Το ιδιόμορφο φως της πατρίδας-του, το έχει νιώσει μέχρι τα μύχια ο Γλένης και γι' αυτόν, ακριβώς, το λόγο μπορεί και το περνάει ακόμη και στα αφηρημένα-του έργα. Τα τελευταία παύουν να είναι αφηρημένα μπροστά στα μάτια-μας ακριβώς χάρη στην χρωματική ιδιομορφία-τους: Μια ιδιομορφία που ενορχηστρώνει σε αρμονίες ακόμη και τα πιο αντιθετικά ανάμεταξύ-τους χρώματα. Σ' αυτήν τη δεύτερη ενότητα των έρ-

πάντοτε στο θεατή κάτι το έντονο από τα βιώματά-του και τις εμπειρίες-του σαν δημιουργού. Ακόμα και μερικές-ελάχιστες-παραστατικές αναφορές εκεί που υπάρχουν παρασύρονται από τις δίνες των χρωμάτων και το γενικότερο δυναμισμό του έργου. Τα ξεσπάσματα χρώματος-φωτός και άλλοτε μια πιο ήρεμη αντιμετώπιση μαγνητίζουν το βλέμμα του θεατή. Ο Προβελέγγιος κατορθώνει να δημιουργεί και στο χώρο αυτό ένα προσωπικό έργο. Εθνική Πινακοθήκη.

γων του Γλένη — τα μη παραστατικά — επισημαίνουμε μίαν ακόμη ικανότητά-του: Να δημιουργεί ένα απόλυτα προσωπικό έργο δίχως παράλληλα, να είναι αποκομμένος από τις σύγχρονες, διεθνείς αναζητήσεις της τέχνης. Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων.

Οι Ταπισερί της Σ. Κανά

Οι πιο πρόσφατες δημιουργίες της Κανά αποδεικνύουν τη συνεχή εξέλιξη όχι μόνο των προβληματισμών-της αλλά και των τρόπων που τους αντιμετωπίζει από τεχνικής πλευράς. Το κίνημα με τον αργαλειό, το «ξόμπλι» έχει υποχωρήσει εδώ αισθητά και περιορίζεται στο να ενισχύει με την προβολή-του την αίσθηση του βάθους στη σύνθεση. Στο Τετράπτυχο της Ερημιάς που είναι και η τελευταία-της δημιουργία (1982) η Κανά εντυπωσιάζει με τη γοητεία που ασκούν πάνω-μας τα χρώματά-της: Χρώματα διευθετημένα έτσι ώστε να χαρίζουν ένα απεριόριστο σχεδόν «άνοιγμα» στη σύνθεση. Τα διφορούμενα, αινιγματικά σχήματα που διαγράφονται, εδώ βιωμένα μέσ' από το χρώμα, ερεθίζουν μέσας βιώματα και μνήμες προκαλώντας-μας να βυθιστούμε ξανά και ξανά το βλέμμα-μας πάνω-τους. Γκαλερί «ΩΡΑ».

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΗΚΕ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ε.Χ. Κάρρ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ 1917-1923

Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ΥΠΟΔΟΜΗ

• 6 συγκλονιστικά χρόνια σέ 3 συναρπαστικούς τόμους

- Το έργο που όλοι οι μεγάλοι μαρξιστές θεωρητικοί της εποχής χρησιμοποιούν σαν βασική πηγή για τις μελέτες τους.
- Το αναντικατάστατο, αντικειμενικό βοήθημα για όποιον θέλει να γνωρίσει τη σοβιετική ιστορία και πραγματικότητα.

Ένα έργο - όρόσημο

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ 1917 - 1923 του Έντουαρντ Χάλετ Κάρρ (πλήρης τίτλος THE BOLSHEVIK REVOLUTION 1917 - 1923 - A HISTORY OF SOVIET RUSSIA) είναι ένα έργο σταθμός. Δεν είναι μία ιστορία γεγονότων και περιστατικών αλλά μιά βαθιά ανάλυση της σοβιετικής πραγματικότητας στα καθοριστικής σημασίας αυτά χρόνια.

Ο 1ος τόμος εξετάζει την ιστορία της Ρωσικής Σοσιαλδημοκρατίας πριν το 1917, την κατάληψη της εξουσίας από τους Μπολσεβίκους, τη συνταγματική και πολιτική δομή του νέου καθεστώτος, τη διαδικασία αποσύνθεσης της παλιάς Ρωσικής Αυτοκρατορίας και δημιουργίας της Ένωσης Σοσιαλιστικών Σοβιετικών Δημοκρατιών.

Ο 2ος τόμος του έργου εξετάζει εξαντλητικά το οικονομικό σύστημα και την οικονομική δομή της χώρας στην περίοδο του πολεμικού κομμουνισμού καθώς και την εισαγωγή και τις πρώτες συνέπειες της ΝΕΠ.

Ο 3ος τόμος αποτελεί μία έκτεταμένη ανάλυση και περιγραφή της εξωτερικής πολιτικής του σοβιετικού καθεστώτος καθώς και των εξελίξεων στο παγκόσμιο έργατικό κίνημα.

Ένα έργο γραμμένο από τον κορυφαίο άγγλο ιστορικό της εποχής μας.

Ο Ε.Χ. Κάρρ που είναι σήμερα 90 ετών και διατέλεσε καθηγητής της ιστορίας τόσο στην Όξφόρδη όσο και

στο Κάιμπριτζ μπορεί χωρίς υπερβολή να θεωρηθεί σαν ο μεγαλύτερος σήμερα άγγλος ιστορικός.

Η «Ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης» στηρίζεται στην εξονυχιστική μελέτη και στη γόνιμη αξιοποίηση των ρωσικών αρχείων και όλων των σχετικών με την περίοδο αυτή στοιχείων από μέρους του και αποτελεί καρπό έπιστημονικής ένασχολής και έρευνας 30 ετών.

Τι ήταν η Ρωσική Έπανάσταση;

Λαϊκή Έπανάσταση, Έργατική Έπανάσταση ή έργο Ιδεολόγων Έπαγγελματιών Έπαναστατών; Τι ήταν οι Μπολσεβίκοι, οι Μενσεβίκοι, οι Σοσιαλεπαναστάτες, οι Καντές;

Ποιά ήταν η συμμετοχή των εργατών και των αγροτών; Γιατί δεν προηγήθηκε η άστική έπανάσταση; Τι ρόλο έπαιξαν τα Σοβιέτ; Ποιος ο ρόλος του Λένιν του Τρότσκι, του Στάλιν στα γεγονότα; Τι ήταν η ΝΕΠ; Πώς γεννήθηκαν τα Κ.Κ. των διαφόρων χωρών; Πώς ιδρύθηκε η 3η Διεθνής; Συμφωνούσε ή πραγματοποιήθηκε η Έπανάσταση με τη μαρξιστική θεωρία; Αλλά και πολλά άλλα έρωτήματα εξετάζονται

Ε.Χ. Κάρρ

και επιχειρείται να απαντηθούν στο μνημειώδες έργο του Ε.Χ. Κάρρ.

τό έργο
όλοκληρώθηκε

κυκλοφορεί
καί
ό 3ος τόμος

Συμπληρώνοντας και στέλνοντας αυτό το κουπόνι αποκτάτε το έργο 25% φθηνότερα

Στέλνοντάς-μας τώρα αυτό το κουπόνι θα αποκτήσετε του τρεις τόμους στην τιμή των 975 δραχμών (χαρτόδετο) ή 1.200 δρχ. (πανόδετο) αντί για 1.300 και 1.600 δρχ. που στοιχίζουν αντίστοιχα.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Γράψτε μας ή τηλεφωνήστε μας:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ Ε.Π.Ε.
3ης Σεπτεμβρίου 22 - ΑΘΗΝΑ Τηλ. 52.34.790

Όνομα _____
Επώνυμο _____
Διεύθυνση _____
Πόλη _____ Τηλ. _____

Στείλτε μου τούς 3 τόμους του έργου ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ του Ε.Χ. Κάρρ και θα πληρώσω αντικαταβολή στον ταχυδρόμο.

- ☐ 975 δρχ. για χαρτόδετο,
☐ 1.200 δρχ. για πανόδετο.

Σημειώστε ☒ την περίπτωση που σας ενδιαφέρει.

Ο Πεισίστρατος Εκμυστηρεύεται

Το θαύμασμο είναι ωραίο

Ο,τιδήποτε θαυμάσιο είναι ωραίο

Πράγματι μόνο το θαυμάσιο είναι ωραίο

Αντρέ Μπρετόν

της Δέσποινας Κρίστ

Τα πάθη της ψυχής και το μεγαλείο του σώματος αποκαλύπτονται στο έργο του Γιώργου Χειμωνά. Κάθε καινούριο βιβλίο και το νυστέρι - πένα του νεοέλληνα αυτού συγγραφέα ανοίγει όλο και πιο βαθιά το ανθρώπινο σώμα και φωτίζει όλο και περισσότερο το σκοτάδι της ψυχής. Ο Γιώργος Χειμωνάς παραβιάζει την ψυχή και την παρουσιάζει. Μεγαλείο, ναρκισσισμός, μεγαλομανία, χλευασμός, απελπισία, πόθος και απέχθεια τα συναισθήματα που επικρατούν σε όλο το έργο.

Ο συγγραφέας δεν διαλέγει τον παραδοσιακό τρόπο γραφής για να μας παρουσιάσει τα θέματα που τον απασχολούν. Δεν ενδιαφέρεται για την καταγραφή της ατομικής εμπειρίας, αλλά παρουσιάζει και αναλύει όλους «... έτσι καθώς είμαστε στριμωγμένοι ο ένας μέσα στον άλλο...» (Π.σ. 63) μέσα στην υπαρξιακή μας αγωνία στην πορεία της ζωής. «Πώς είναι ο άνθρωπος από μέσα;» ρωτά στον Γάμο (σ.15) και απλώνει το μεγαλείο του ανθρώπινου σώματος στους Χτίστες (σ. 49-50) «Ρηχές μικρές δεξαμενές... πίσω από γυάλινες στιλπνές περιτόνιες παρατεταγμένοι αρμονικά οι καστανόι μύες... οι άσπρες αρτηρίες... Η Κρεμασμένη Καρδιά... ο βάλτος της Σπλήνας... και το Ήπαρ... ο Ρόζος του αφαλού... το βρώμικο αίμα της Φλέβος... οι Λάχνες... και ο καθαρός Λέμφος... εδώ μέσα στην ευσεβή ο φώσφορος Μυαλός».

Το έργο παρουσιάζεται σ' έναν εσωτερικό διάλογο φορτισμένο με μια συμβολική γλώσσα, αφού η συμβολική γλώσσα είναι η μόνη γλώσσα των εσωτερικών εμπειριών όλης της ανθρώπινης φυλής, όλων των πολιτισμών και όλων των αιώνων.

Ο Πεισίστρατος, το πρώτο έργο του ποιητή που γράφτηκε στην ηλικία των είκοσι ετών είναι το κλειδί του όλου έργου-του. Με την «άξεστη» γραφή-του φανερώνει τη δομή, τη μορφή και τα θέματα. «Ο Πεισίστρατος είναι το μεγάλο-μου βήμα το μεγάλο και το πρώτο, θα τον ξαναγράψω από την αρχή και θα τον απλώσω θα τον κάνω καλύτερο και φοβερότερο...» (σ. 59), υπόσχεται ο νεαρός συγγραφέας και κρατά την υπόσχεση αυτή. Τα επόμενα έργα είναι καλύτερα και φοβερότερα, αλλά ο Πεισίστρατος θα κρατά τη σημαντική θέση εκείνου που με τον ενθουσιασμό της νιότης-του επικοινωνεί με τους ανθρώπους, κάτι που ο ώριμος Πεισίστρατος, ο

Κήρυκας στους Χτίστες, αδυνατεί να κάνει. Ο Πεισίστρατος ρητορεύει, αποκαλύπτει. Ο Κήρυκας σιωπά. Η Βαλάση, κόρη - γυναίκα του Κήρυκα, ερμηνεύει τον Κήρυκα. Ο Πεισίστρατος ερμηνεύει τον Χειμωνά.

Αυτό που ο Γ.Χ. ονομάζει στον Λογοτεχνικό Πολίτη (Ιαν. Φεβ. 1980) «νόημα - βίωμα» στον Πεισίστρατο εκφράζεται συμβολικά. «Έχω έναν επιάλτη και φταίει ο Πεισίστρατος» (σ. 9) μας ανακοινώνει και συνεχίζει στην ανάλυση του επιάλτη. «Τους επιάλτες θα πρέπει να τους χωρίζουν σε δύο κατηγορίες: στη μια ανήκουν οι γνήσιοι με το τρομακτικό θέαμα και την διαρκώς αυξανόμενη αγωνία... Οι άλλοι είναι μια ήρεμη σειρά από εικόνες ασήμαντες καθημερινές... πίσω από τις μακάριες αυτές σκηνές αισθάνεσαι... κάποια απίστευτη συμφορά... μια απειλή αόριστη...». Η ζωή του ατόμου λοιπόν καταγράφεται σε δύο πλάνα. Πρώτο πλάνο - επιάλτης το «βίωμα» οι αισθαντικές εμπειρίες του ατόμου και το δεύτερο πλάνο - επιάλτης το «νόημα» οι αντιδράσεις του ατόμου στις εμπειρίες αυτές, και το «νόημα» με φόντο πάντα την «αόριστη απειλή» που στο Γάμο την ονομάζει «Γενική Αιτία» (σ.7) τη βαριά αυτή άβυσσο που κουβαλάει η ψυχή του ανθρώπου.

Αυτή λοιπόν είναι η δομή σε όλο το έργο του ποιητή. Στον Πεισίστρατο όμως είναι ευκρινής. Το βίωμα παρουσιάζεται με τίτλους, όπως ο δρόμος, το αμφιθέατρο, το ιατρείο, ενώ το νόημα δίνεται με το μοναδικό τίτλο το υπερβολικό διήγημα. Τα άλλα έργα του Γ.Χ. δεν έχουν αυτό το σαφή διαχωρισμό. Η Εκδρομή ίσως ως προς τους τίτλους, αλλά όσο προχωράμε στις επόμενες εργασίες διαπιστώνουμε ότι το νόημα - βίωμα μεπιδεύεται στην ίδια ιστορία, στην ίδια παράγραφο. Το νόημα δίνεται από τον ήρωα ή τον συγγραφέα σε σύντομες φράσεις. Γίνεται δε αν-

τιληπτό από τον αναγνώστη από την λάμψη ουσίας που εκπέμπει. Εδώ η δομή του έργου καθρεφτίζει το θέμα. Ο ποιητής ερευνά την ψυχή, και ο νους μόνο με σύντομες αναλαμπές αρπάζει την εμπειρία της ψυχής. Και όσο πιο πολύ βαραίνει η γνώση, τόσο πιο σύντομη γίνεται η έκφραση. Το βίωμα αντιθέτως δίνεται με πλούσια ποιητική περιγραφή μιας σειράς εικόνων που καθρεφτίζουν το πρωταρχικό νόημα. Η κάθε μια όμως εικόνα μεγαλώνει και αποκτά δική-της υπόσταση και δικό-της νόημα. Ο αναγνώστης τότε παρασύρεται και χάνεται στη μουσικότητα της έκφρασης και στο λαβύρινθο των εικόνων και των νοημάτων. Το κείμενο γίνεται αινιγματικό που προκαλεί το μυαλό και απελευθερώνει τη φαντασία. Ο δε ποιητής - μυθογράφος αποδεικνύεται πολυσύνθετος και πολυδιάστατος.

Αυτό το ίδιο κεφάλαιο, υπερβολικό διήγημα, (σ. 9-12) μας δίνει επίσης την εξήγηση της μορφής του έργου. Μεταχειρίζεται δε γι' αυτό το σκοπό δύο συμβολικές αφηγήσεις. Την ιστορία του «μεγάλου ηθοποιού» και την περιγραφή της παρατήρησής-του και μάλιστα της «εξαντλητικής ερευνήσις» ενός διακοσμητικού βάζου. Ο ηθοποιός αυτός που ερμήνευε Σαίξπηρ και Ρακίνα δεν αρκείτο μόνο στην παρουσίαση του έργου με τον παραδοσιακό τρόπο που αναμένετο από το ακροατήριό-του. Όταν έμενε μόνος ξαναζωντάνευε το ρόλο-του με άλλο τρόπο «ασυνάρτητο και έξαλλο». Χρησιμοποιούσε «παραπλησίες κινήσεις και λέξεις» για να βρει «ανακούφιση» και για να «νιώσει ισορροπία». Έτσι και ο Γιώργος Χειμωνάς ζωντανεύει το έργο-του με τον υπερβολικό και παράξενο τρόπο που χρησιμοποιεί τις λέξεις. «Τον Πεισίστρατο και τις φαντασίες-μου... τις λέω παραπλησίες κινήσεις», μας λέει ο ίδιος σ' αυτό το πρώτο «νοηματικό» κεφάλαιο. Και ας σημειωθεί ότι ο Πεισίστρατος φέρνει πολύ λίγα παραδείγματα της μορφής που είναι χαρακτηριστική Χειμωνά - γραφή. Στην συνέχεια ο συγγραφέας αναφέρεται στην προσωπική-του έρευνα της «πιο ανούσιας λεπτομέρειας», μέχρι να φθάσει στην «αποσύνθεση της έννοιας στις πρώτες-της ύλες». Η πρώτη ύλη της ανθρώπινης ύπαρξης ενδιαφέρει τον συγγραφέα και φθάνει σ' αυτήν μόνο μέσω εξαντλητικής έρευνας.

Η ιδιάζουσα Χειμωνά - γραφή δίνεται πάλι συμβολικά με την παραλληλία των γραμμών του διακοσμητικού βάζου. Η παραλληλία των γραμμών δεν είναι σαφής, όπως αυτή της ελληνικής λογοτεχνίας και της δικής-του γραφής. Αυτό που ανακαλύπτει παρατηρώντας το βάζο είναι ένας «πρωτόγονος αδιόρατος συμβολισμός του συμπαντικού νόμου της αρμονίας». Η παραλ-

ληλία δεν είναι σαφής, αλλά «βιασμένη» από κάποια κρυφή πίεση, και την ονομάζει «εναρξη της κανονικότητας». Αυτή δε η εναρξη κανονικότητας τείνει να αποδειχθεί η νέα μορφή γραφής της ελληνικής λογοτεχνίας. Οι εραστές της τέχνης αυτής δεν μπορεί παρά να επηρεασθούν από την ακριβή εκρηκτική αυτή γραφή.

Ο Πεισίστρατος ρητορεύει, επιδεικνύει τη γνώση-του και εκθέτει όλα-του τα πιστεύω. Με αγριεμένο πάθος αφήνεται στα συναισθήματα και μ' έναν ανεμοστρόβιλο πάθους προσπαθεί να μας τα παρουσιάσει, αφού όπως λέει στον Α δ ε λ φ ό «Όλα τα συναισθήματα των ανθρώπων στέκονται μαζεμένα στην ίδια όχθη και συναθροισμένα. Σταματημένα και μέσα σε μια παραζάλη και σ' έναν σπαρακτικό συνωστισμό πεθαίνουν μέσα στην αγωνία να περάσουν» (σ. 31). Ο Πεισίστρατος μας μιλά για την λογοτεχνία, τις ιδιότητες του ανθρώπου (Εδιζησάμην εμευτών, Πάσχον - Ποιούν) για την αγάπη-του για τους ανθρώπους και την περιφρόνησή-του γι' αυτούς. Μας μιλά για τη λαχτάρα-του να είναι μαζί με τους ανθρώπους και για την πικρία της μοναξιάς. Στον Πεισίστρατο παρουσιάζονται οι αρχέτυπες μορφές που θυμίζουν τις μάγισσες του Μάκβεθ, κι εδώ ακούγεται ο Τυμπανιστής, αυτός ο «συνάδελφος» που «κτυπάει με δύναμη το τεντωμένο πετσί», ενώ ο νεαρός γιατρός - καλλιτέχνης τρέχει να προλάβει όχι τη νεαρή τουρκάλα «... γιατί δεν ήταν το κορίτσι που κυνηγούσα ήταν μια φωνή μια ατέλειωτη αγωνία που μ' αιφνidiaζε με την άγρια αλήθεια-της...» (σ. 37). Μέσα σ' αυτή την ατέλειωτη λύπη του κόσμου ο ποιητής αγκαλιάζει όλο το χώρο και όλο το χρόνο της ανθρώπινης πορείας. Γι' αυτόν η λύπη είναι «... χαρακτηριστική. Η πιο χαρακτηριστική των ανθρώπων και περισσότερο απ' αυτήν καταλαβαίνεις πως υπάρχουν παρά από τους ίδιους τους ανθρώπους...» (Γιατρός Ινεότης: σ. 20). Και μόνο στους Χτίστες η λύπη παίρνει δεύτερη θέση στον άνθρωπο, «... όλη-μου την λύπη την χαρίζω γι' αυτό εδώ το νεύρο... στο τέλος του μετώπου» (σ. 50). Και όμως σ' αυτό το βιβλίο, τους Χτίστες, ο ποιητής αγκαλιάζει όλη αυτή την λύπη της ελληνικής εμπειρίας από τους Δωριείς μέχρι τον Εμφύλιο.

Η πρώτη ιδιότητα του ανθρώπου δίνεται με σαφήνεια μόνο στον Πεισίστρατο. «Γράφω ένα βιβλίο που μ' αυτό θα βρω τον εαυτό-μου και το λέω ο Πεισίστρατος» (σ. 9). Και στη συνέχεια ο νεαρός ήρωας ανακαλύπτει ότι ο Πεισίστρατος είναι ένα άλλο πρόσωπο που συμμετέχει ενεργά στη ζωή-του. «Μπήκε ξαφνικά ένας ξένος στο δωμάτιο και είπε "εδιζησάμην εμευτων"» (σ. 16). Υπάρχει μια ιδιόρρυθμη σχέση α-

άμεσα σ' αυτούς τους δυο «που
... παν πάντα μαζί» και χαρακτηρί-
... εται από έναν έντονο ανταγωνι-
... στικό ερωτισμό, που μπορεί να
... καταλήξει στην αυτοκαταστρο-
... ρή. Αυτή η περιπέτεια του Κάιν
... και του Άβελ, η ίδια η ψυχή του
... ανθρώπου. Αυτός ο «άλλος» που
... υπάρχει σε όλο το έργο του Γ.Χ.,
... τρέφει ένα πάθος για τον ήρωα.
... Ναρκισσισμός ή αγάπη για την
... ψυχή που η έλλειψη οδηγεί στην
... αλλοτρίωση ή και στο θάνατο.

«Σ' αγαπώ... μη φεύγεις... δεν
... μπορώ μονάχος... θα πεθάνω...»,
... λέει ο Πεισίστρατος, και ο χωρι-
... σμός του Τ. και του Γ. στο Μυ-
... θιστόρημα καταλήγει στο
... θάνατο και των δύο.

Αυτός ο «άλλος» συνήθως πε-
... ριβάλεται από κάποια ιερότητα
... και οι σχέσεις ποικίλουν ανάλο-
... γα με το έργο. Στον Πεισί-
... στρατο οι σχέσεις είναι αυτές
... δημιουργού - δημιουργήματος, ε-
... νώ στον Γιατρό Ινεότη οι σχέσεις
... του νεαρού γιατρού με τον «γύ-
... φτο γειτονιάς» που τον ονομάζει
... «πρόσωπο ιερό» είναι δημιουρ-
... γός και λόγος «... είσαι ένας απε-
... σταλμένος» (σ. 17) και ο Γιατρός
... Ινεότης «Ένωσε αποθάρρυνση
... κι ένα βάρος αλλά θα χρησιμοποι-
... ήσει τον ακονιστή... αυτός θα
... τους πει και όλα θα προλάβει να
... τα πει». (σ. 17 και 19). Στον
... Πεισίστρατο η ιερότητα
... αυτού του άλλου βρίσκεται μόνο
... στην εκλογή του ονόματος. Ο
... Χειμωνάς διαλέγει το όνομα αυ-
... τού του τύραννου των Αθηνών
... (605-528) που είναι γιος του Ιππο-
... κράτη (ο Γ.Χ. είναι γιατρός) και
... που κατά την εποχή-του λέγεται
... ότι συγκεντρώθηκαν τα Ομηρικά
... ποιήματα και άνθισε η ποίηση.

Στο Μυθιστόρημα υ-
... πάρχει μια «τρομερή σχέση» ανά-
... μεσα στον Τ. το τέρας και στον Γ.
... «πρόσωπο ιερό» που αν ακουστεί
... μια λέξη για τις σχέσεις αυτές «θ'
... ανάψει μια πελώρια πυρκαγιά»
... (σ. 21). Υπάρχει η αγωνία της αυ-
... τοταύτισης που δεν πραγματο-
... ποιείται και που οδηγεί στο θάνα-
... τό-τους.

Στο Γάμο η δυάδα έχει χα-
... ρακτηριστικά Αγίων. Είναι ο
... «λυπημένος Άγιος» και ο «απα-
... θής ο Άγιος». Ο ένας Άγιος
... σκοτώνει τον άλλον και αυτός ο
... «Άγιος αγαπά τον Άγιο που τον
... σκότωνε» (σ. 7). Η τελετή δε του
... γάμου είναι η ένωση αυτών των
... δύο. «Δύο αμείλικτοι άνθρωποι
... παν να ενωθούν... και σταματή-
... σαν ο λυπημένος κι ο απαθής ο έ-
... νας απέναντι στον άλλον αλλά σε
... αρκετή απόσταση... Ανάμεσά-
... τους ο αέρας» (σ. 39 και 40).

Στον Αδελφό, ο «δειλός
... αδελφός» και η «ερεθισμένη α-
... δελφή» συνδέονται «με όμοιο και
... κληρονομικό αίμα». Έδώ έχουμε
... σχέση Καλλιτέχνη και Τέχνης. Η
... ιερότητα της αδελφής φαίνεται
... μέσα από τις αλλαγές-της.

Στους Χτίστεις υπάρχει η
... ίδια σχέση αλλά πιο διαχωρισμέ-
... νη απ' όλα τ' άλλα έργα. Ο κήρυ-
... κας και η γυναίκα - κόρη του Βα-

λάση. Αυτή που μιλάει για τον
... κήρυκα.

Ο άνθρωπος σ' αυτή του την ι-
... διότητα της δυάδας με μια ερωτι-
... κή και καταστρεπτική διάθεση
... πορεύεται σε όλο το έργο του
... Γιώργου Χειμωνά.

Ο Πεισίστρατος συνεχίζει τη
... θεωρία-του με τη δεύτερη σημα-
... ντική ανθρώπινη ιδιότητα που
... βρίσκεται ακόμα πιο δυναμικά
... στο έργο του Γ.Χ.

Πάσχον-Ποιούν. Οι δύο μεγά-
... λοι κύκλοι που τέμνουν τη ζωή
... του ανθρώπου «Πάσχον, ο φορέ-
... ας της θνητότητας» (σ. 33).
... «Ποιούν... η δημιουργία... το πα-
... ρών του εγώ-μας στον κόσμο» (σ.
... 33), λέει ο Πεισίστρατος. «Οι δύο
... πράξεις στη ζωή είναι ο ερχομός
... και η αναγγελία» (Χτίστες: σ. 13)
... λέει ο συγγραφέας που αγκαλιά-
... ζει την ιδιότητα αυτή και της δι-
... νει υπόσταση μεγαλείου.

Το θάνατο το δέχεται και τον
... παρουσιάζει «ως εκθαμβωτικό
... γεγονός». «Ο θάνατος είναι ένα
... σπάνιο και εκθαμβωτικό γεγο-
... νός» (Εκδρομή: σ. 18) και μόνο ο
... φόβος του θανάτου είναι αρνητι-
... κός. «Ο φόβος του θανάτου είναι
... η απόδειξη ότι δεν υπάρχω» (Π.σ.
... 60). Στους Χτίστεις ο θάνα-
... τος βγάζει στο φως την «ευγενική
... καταγωγή του ανθρώπου... ότι
... λαμπρό έχει η ζωή του ανθρώπου
... είναι ο θάνατος» (σ. 23). Με το
... θάνατο κλείνει το κεφάλαιο της
... δημιουργίας του ατόμου και γίνε-
... ται η αξιολόγησή-του. Η αξιολό-
... γηση είναι που βαραίνει όλη-του
... τη ζωή και τίποτε δεν τον σώζει
... από αυτή. Στο Γάμο που όλο
... το έργο εκφράζει αυτή την ολέ-
... θρια ευθύνη που βαραίνει τον άν-
... θρωπο λέει: «Ο άνθρωπος αυτός
... έρχεται ξαφνικά ένα τέλος και συ-
... νειδητοποιεί κι αυτή είναι η αρχή
... του αξιολύπητου τέλους του. Οτι
... αυτόν βαραίνει όλη η λειτουργία
... κι ακέραιο το έργο της λειτουρ-
... γίας του ανήκει και η τέλεια ευθύ-
... νη. Δική-του ήταν η λειτουργία
... και η τελετή. Καμιά σωτηρία κι
... ούτε ο θάνατος δεν προλαβαίνει
... από αυτήν την πιο ανθρώπινη απ'
... όλες τις μοίρες την πιο ολέθρια»
... (σ. 22). Έτσι, ο θάνατος δεν προ-
... λαβαίνει να σώσει τον άνθρωπο
... απ' αυτήν την ολέθρια ευθύνη. Η
... ευθύνη βαραίνει τον άνθρωπο.

Στον Αδελφό το ίδιο νόη-
... μα (πάσχον - ποιούν) δίνεται με
... δυο λέξεις μόνο «ο άνθρωπος ο-
... φείλεται» (σ. 23). Ο άνθρωπος ο-
... φείλεται στη ζωή - δημιουργία, ο
... άνθρωπος οφείλεται στο θάνατο.

Ο Πεισίστρατος μιλάει και για
... «αυτοκτονία» ως την πιο «αξιό-
... λογη πράξη που μπορούμε να κά-
... νουμε» (σ. 32). Με την αυτοκτο-
... νία εξηγεί ο Πεισίστρατος ο άν-
... θρωπος διεκδικεί την ευθύνη του
... τέλους-του. Αφού ο άνθρωπος
... δεν ορίζει την τύχη της γέννας -
... αρχής-του, αναλαμβάνει την τύ-
... χη του τέλους-του. Την ιδέα ό-
... μως αυτή την χλευάζει ο νεαρός
... ήρωας. «Είσαι ένα αστείο πράγ-
... μα... Πεισίστρατε. Έχεις μερικές
... βαρύγδουπες λέξεις και τις βρο-

ντάς κάθε τόσο...» (σ. 34). Στον
... Γιατρό Ινεότη η αυτο-
... κτονία είναι «... ο φανατισμένος
... και ο ιδεολογικός θάνατος...» ό-
... που ο ήρωας ισχυρίζεται «... είμαι
... εθελοντής του τέλους των ανθρώ-
... πων και με την ελεύθερη θέλησή-
... μου παραχωρώ τον τόπο που πιά-
... νω» (σ. 39). Η τρομακτική λέξη
... στα κείμενα του Χειμωνά δεν εί-
... ναι η λέξη «αυτοκτονία», αλλά η
... λέξη «φόνος». Ο φόνος ξεκινάει
... με τη μορφή της ενοχής του ατό-
... μου απέναντι στο θάνατο. «...
... δεν υπάρχει θάνατος που να μην
... είναι φόνος κι όλοι οι θάνατοι...»
... (Εκδρομή: σ. 63). Στον Αδελ-
... φό ο φόνος παίρνει διαστά-
... σεις θυσίας, «Αλλά ο φόνος έχει
... μια πατροπαράδοτη ισχύ και με
... τον φόνο αναγεννάται και σα να
... γεννιέται από την αρχή ο δράστης
... κι ο κόσμος όλος και η ανατολή»
... (σ. 37). «Μονάχα ο φόνος ελευθε-
... ρώνει ολόκληρη την ψυχή» (Γά-
...μος σ. 7) για να καταλήξει στο
... τελευταίο του βιβλίο, Οι χτί-
... στες στον αναιτίο φόνο. «...
... βασιλική από τες πράξεις ο ανώ-
... φελος φόνος» (σ. 32). Ο συγγρα-
... φέας εδώ σπρώχνει τον άνθρωπο
... πέρα από τ' ανθρώπινα όριά-του.
... Του δίνει υπόσταση υπέρτατης
... φυσικής δύναμης, αφού για να ε-
... κτελέσει αυτό το έργο πρέπει να
... απαλλαχθεί από όλα τ' ανθρώπι-
... να πάθη και από όλα τ' ανθρώπι-
... να ηθικά στοιχεία. Ο άνθρωπος
... έτσι αποκτά φυσική δύναμη, ό-
... πως του κεραυνού, της καταιγι-
... δας, του σεισμού. Κι ενώ η «αυτο-
... κτονία» είναι όχι λύση, αλλά
... διεκδίκηση δύναμης πάνω στην
... τύχη του ατόμου, ο «φόνος» είναι
... όχι έγκλημα, αλλά διεκδίκηση
... συμμετοχής στις φυσικές δυνά-
... μεις του σύμπαντος.

Η αρχέτυπη μορφή, η κληρο-
... νομία της ψυχής από τα προϊστο-
... ρικά χρόνια, που έχει σχεδόν ε-
... κλείψει από το μυθιστόρημα πα-
... ρουσιάζεται επιβλητικά στα βι-
... βλία του Γ.Χ. για να διεκδικήσει
... τη θέση-της στην ψυχή του αν-
...θρώπου. Στον Πεισί-
... στρατο οι μορφές αυτές πα-
... ρουσιάζονται ως γυναίκες γειτο-
... νιάς με «χονδρές μάλλινες κάλ-
... τσες» που θυμίζουν πρόσωπα μυ-
... θολογικά και τραγικά. Η πρώτη
... αρχέτυπη μορφή παρουσιάζεται
... στην πρώτη κιόλας παράγραφο
... του πρώτου κεφαλαίου, «ο
... δρόμος» στο πρώτο βιβλίο-
... του. «Είναι μια γυναίκα σκιά-
... κτρο... που μπορεί να ήταν επιλη-
... πτική...». (Η επιληψία - φάντα-
... σμα κρέμεται απειλητικά πάνω
... από κάθε έργο του Γ. Χ., στους
... Χτίστεις αναφέρεται ως «ε-
... πιλάθου» και θεωρείτο η ψυχική
... κατάσταση του ανθρώπου που
... τον κυριαρχούσε η μανία των θε-
... ών). Άλλη αρχέτυπη μορφή εμ-
... φανίζεται αγριεμένη «... με αραιά
... ξέπλεκα μαλλιά και μια κόκκινη
... κτένα στο χέρι» (σ. 49). Μια μα-
... τιά μόνο στην αρχέτυπη μορφή
... και η φαντασία αναστατώνεται
... λέει ο Γιουνγκ. «... καμπούρες
... γυναίκες λιγνές κρατώντας λά-

printall
γραφικές τέχνες

από την ιδέα στην παραγωγή
έντυπα εταιριών
διαφημιστικά επιστημονικά & ξενόγλωσσα
Ζωοδόχου Πηγής 42 - Αθήνα ☎ 3605653

κυκλοφορούν

A. ΜΙΣΕΛ

**ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ**

Α. Μ. ΜΥΣΟΥΡΑΝ

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΕΥΤΥΧΗΣ ΜΠΙΤΣΑΚΗΣ

διαλεκτική
προβλήματα & διερευνήσεις

Κείμενα των
Seve • Balibar • Althusser • Vignier • Hoffman
Sipos • Schephtulin • Cursanov • Kunnigam
Goldstick • Schaff • Cornforth

gutenberg

Gutenberg
Σόλωνος 103 - Τηλ. 3600.127

Ουίλλιαμ Μπάροους

ΑΠΟΛΥΜΑΝΤΗΣ

**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ**

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

μπες και κεριά... χάσκουν με γουρλωμένα μάτια...» - «... άκουσα τη βαριά φωνή της. Είμαι η Ηλέκτρα και τον περιμένω». Στον *Γιατρό Ινεότη* στο σημείο που ισχυρίζεται ότι είμαστε διπλοί και «ο άλλος» ζει σε «υπόγεια βαθιά» ο Γιατρός Ινεότης κοιτάζει σ' αυτά τα υπόγεια και «... ξαφνικά ανατρίχιασε από τρόμο γιατί έφερε στο νου-του... προπαντός έφερε στο νου-του τα ταραγμένα πρόσωπα των γυναικών εκείνων» (σ. 23). Στο *Γάμο* οι αρχέτυπες μορφές παίρνουν μεγαλύτερες διαστάσεις κι ενεργούν επάνω στον άνθρωπο αφού αποφασίζουν τη μοίρα-του. «... σ' αυτό το σπίτι δυο γυναίκες και κυκλοφορούν. Κατάλαβα ότι αυτές οι δυο γυναίκες είναι ο θεός» (σ. 12). Στον *Αδελφό* οι αρχέτυπες μορφές είναι δεμένες με την ύπαρξη του ατόμου και παρακολουθώντας διαρκώς την εξέλιξη-του βαραίνουν την τύχη-

του. «Ακίνητες μορφές και εξαθλιωμένες την παρακολουθούν και μ' έναν ύπουλο βήχα την περιμένουν με αιματωμένη καρτερία. Χωρίς μνησικακία και χωρίς καμιά σωτηρία...» (σ. 37).

Το ύφος της γραφής στον *Πεισίστρατο* έχει πολύ λίγα χαρακτηριστικά που θυμίζουν Χειμώνα - γραφή. Ο ίδιος ο συγγραφέας στον *Αδελφό* λέει για τα πρώτα-του βιβλία. «Τόσο καιρό αυτήν την τόλμη την αντίσκοβε εκείνη η δειλία, αλλά και με τριξίματα την προανάγγελλε κι ετοιμάζε» (σ. 30). Υπάρχει λοιπόν μόνο «τριξίμο» γραφής στον *Πεισίστρατο* και ίσως είναι το μόνο κομμάτι, αυτό που ακολουθεί. «Γιατί αισθάνομαι πως ο αέρας, ο κοινός αέρας που αναπνέουμε, δεν είναι ο αέρας, αλλά αυτοί οι τεράστιοι εξωσωματικοί ιστοί-μας με κρατάν ακίνητο, δεσμε, δεν μπορώ να κουνηθώ, πώς να τους κινήσω τόσο απέρα-

ντους» (σ. 29-30). Από τον *Γιατρό Ινεότη* και τα επόμενα έργα το ύφος της γλώσσας μετατρέπεται σ' αυτό του Γιώργου Χειμώνα. Παραθέτω ορισμένα δείγματα γραφής, όπου ο συγγραφέας μιλάει σχεδόν για τα ίδια θέματα.

«Εμπεδόκλειο σχήμα είναι ο κυκλοθυμισμός να μεταπέφτεις αυθαίρετα από την πιο ειλικρινή αγάπη στο πιο παράλογο μίσος αναφορικά στο ίδιο πράγμα και μου συμβαίνει καμιά φορά δείχνει πως κάποιο φράγμα έχει σπάσει μέσα μου κι αλλοίμονο αν τα φράγματα που έχει η ψυχή αρχινάν να καταρρέουν» (Π. σ. 30).

«Στο τέλος των συναισθημάτων υπάρχει πάντα ένας απέραντος κόπος που οδηγεί στα αντίθετα συναισθήματα. Γιατί αντίθετα συναισθήματα δεν υπάρχουν» (Α. σ. 30).

«Κάθισα στο κατώφλι μιας πόρτας και στήριξα το κεφάλι στον κρύο τοίχο. Οι χαραμάδες γύρω είχανε σβήσει» (Π.σ. 50).

«Παραδόθηκε με μια επηρμένη ακινησία. Το σώμα-του ακούμπησε ήμερο πάνω στον αιώνιο τοίχο των προσευχών. Επάνω στον αιώνιο τοίχο του χάους και αναπαύτηκε. Έθρεψε πάνω στον κρύο τοίχο. Η ανθρώπινη ψυχή-του αντικαταστάθηκε». (Α.σ. 29-30).

«Τον θάνατο τον φοβάμαι, σε παρακαλώ ας μη πεθάνω, πώς μπορώ να γίνω αθάνατος;» (Π.σ. 60).

«Έλεες πως ο αδελφός δεν υπάρχει ακόμη κι όλο μαζεύεται κι αποτραβιέται και με ληπηρετούς μικρούς σπασμούς αποτραβήγματος. Εκεί στις απόκρυμες άκρες όπου χύνονται όλες οι ζωές των ανθρώπων κι εκεί αντιστέκεται με ένα ένστιχτο σύμπαντος. Όπου κατακαθίζουν αργά κι απλώνοντας βυθίζονται αργά και κυματίζοντας σαν αργά χέρια και κατακάθονται οι βαριές ζωές των ανθρώπων» (Α.σ. 24).

Ο χώρος και ο χρόνος βασικά στοιχεία στο έργο του Γ.Χ. διαπλάθονται ανάλογα το έργο. Ο συγγραφέας στον *Πεισίστρατο* στήνει το παρατηρητήριο-του στο χώρο που απαιτεί το θέμα και από κει καταγράφει. Αυτό συμβαίνει και στην *Εκδρομή* και στο *Μυθιστόρημα*. Από το έργο του *Γιατρός Ινεότης* και μετά, το θέμα συγκεντρώνεται όλο και πιο πολύ στον εσωτερικό χώρο. Ο συγγραφέας αφουγκράζεται και διαρκώς παρακολουθεί την πορεία των συναισθημάτων. Τα συναισθήματα και την υποψία συναισθήματος ζωγραφίζει με ζωηρά χρώματα που διατυμπανίζουν οι λέξεις. Ο χώρος είναι εσωτερικός και αποδίδεται με συμβολικές περιγραφές. «... τον πιάνει η επιληψία τεντώνεται με αφρούς και αίμα ακουμπά στα γύρω χαμηλά βουνά τρέχει στους θάμνους και στα εκδικητικά κλα-

διά...» (Γ.Ι. σ. 12) «... ολόστια γύρω η γη και στις άκρες υψώνεται ελαφρά». (Γ.σ. 22).

Ο χρόνος είναι η στιγμή της σύλληψης του πόνου ή της γνώσης και η επανειλημμένη επιστροφή σ' αυτή τη στιγμή που αρχίζει στο παρελθόν και συνεχίζεται στο μέλλον.

Μερικά Σημαντικά Σύμβολα από τον Πεισίστρατο και μετά.

Ο δρόμος: «Είναι ένας δρόμος μακρύς και στενός φορτωμένος βήματα και λάσπες». Αυτή είναι η ιδέα του Χ. για τη λογοτεχνία. Η δική-του φιλοδοξία βρίσκεται «Μακριά, μέσα σε σκιές, υπάρχει μια παρθένα οδός που περιμένει το ίχνος-μου». «Ο δρόμος γεμίζει κόσμο κάθε φορά που έχει ματς και όταν είναι η Έκθεση κι όταν περνάν κηδείες, γιατί είναι κοντά στο νεκροταφείο» (Π.σ. 7 - 8). «Αυτός ο δρόμος ως εμάς είναι δικός-μου. Πάντα τον κάνεις μ' ένα μεγάλο ίλλιγγο» (Γ.Ι. σ. 41).

Το όνειρο: Ο κόσμος του υποσυνείδητου, σημαντικό στοιχείο στο έργο-του. Στους *Χτίσεις* η καταγωγή του κήρυκα (και για τον Γιουνγκ η καταγωγή του ατόμου) παρουσιάζεται «... μονάχα σε τρίμματα ονείρων όταν τα όνειρα ανοίγουν...» (σ. 19).

«Είδα ένα όνειρο που ήταν αγάπη». Στον Πεισίστρατο εκφράζεται η λαχτάρα για σχέσεις με τους άλλους που «προσπερνάν και μακραίνουν...» για να τον εγκαταλείψουν στην πικρία της μοναξιάς. «... η υπόλοιπη ζωή-του αφανίστηκε μέσα στην αιώνια μοναξιά» (Γ.Ι. σ. 47).

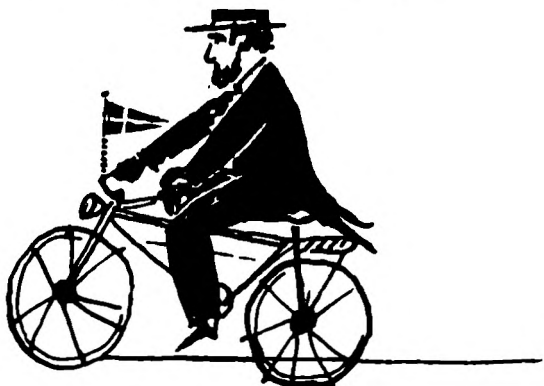
Η αγάπη-του για τους ανθρώπους εκφράζεται στο όνειρο. «... σας αγαπώ θα πεθάνω για σας...» και η περιφρόνησή-του γι' αυτούς. «... είδα στο δρόμο έναν άνθρωπο που έμοιαζε με μύγα» (σ. 9). «Άνθρωποι κρεατόμυγες πάνω στην πληγή του κόσμου» (Εκδρομή: σ. 17).

Ο ήλιος: «έναν ήλιο φάνηκε αλλόκοτα και απροσδόκητα εκθαμβωτικός». Όπως και μέσα-του, ό,τι γίνεται «γίνεται ξαφνικά» και απροσδόκητα. Ο ήλιος που «τυφλώνει και καίει...». Μια γυναίκα ήλιος... τον αγάπησε και τον ρούφηξε... (Γ.Ι. σ. 13).

Φιλοδοξία: Ήταν ένα απεριγράπτο αίσθημα ελευθερίας... άπλωνα ανεμπόδιστα την ύπαρξή-μου πάνω στον ουράνιο βράχο... και ο άρχοντας στο πλάι μου είπε... να ετοιμαστείς... θα σε κάνουμε βασιλιά της Καρθάγνης» (Π.σ. 58-59). «Από ψηλά και σαν ν' απευθύνεται σ' αυτόν... σε είδα ξαπλωμένο μέσα στον ήλιο κι ανοικτόν και είπα μοιάζει σαν αγαπημένος» (Γ.σ. 24). «Αστράφτει μέσα στην λαμπερή σιωπή-του» (Α.σ. 46).

Η ανάγνωση του Γ.Χ. είναι μια αισθηματική εμπειρία που ερεθίζει το νου. Μια εξαντλητική ανατομία στο «σκοτάδι του σκοταδιού» με βαγκνερική υπόκρουση, «Πώς να παρασύρει τους ανθρώπους στο μεγαλείο» (Γ.σ. 24).

Κυκλοφόρησε τό νέο βιβλίο του ΔΗΜΗΤΡΗ ΝΟΛΛΑ Τό Τρυφερό Δέρμα

Θά κυκλοφορήσει
Μιά νουβέλα
μέ τίτλο
**ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
ΠΑΓΩΝΗ**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ**

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΔΙΑΧΟΣ ΠΛΗΓΗΣ 17, 1
36-39 980

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ**

**ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΩΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ**

**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"**

Βιβλιο-παρουσίαση

ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

Φωτογραφίες και φωτογράφοι 1859-1940

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Τατιάνα Βολανάκη

Τόμος Α', Αθήνα 1982

Εκδ: «Γνώση»

Ο τόμος περιλαμβάνει φωτογραφίες και σήματα Ελλήνων και ξένων φωτογράφων της περιόδου 1859-1910, από τις πόλεις Αθήνα, Βόλο, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Κέρκυρα, Μυτιλήνη, Πάτρα, Πειραιά, Σύρα και Χίο. Στον τόμο αντιπροσωπεύονται και οι «χαμένες πατρίδες», όπως επίσης και οι παροικίες όπου άνησε για πολλά χρόνια ο ελληνισμός.

Από τις ξένες χώρες, που πάρα πολλοί φωτογράφοι ήταν Έλληνες, ανθολογούνται φωτογράφοι και σήματα της Αγγλίας, Αιγύπτου, Αυστρίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Ιρλανδίας, Ελβετίας, Ινδίας, Ιταλίας, Κωνσταντινούπολης, Μεξικού, Ρουμανίας, Ρωσίας, Σμύρνης και Τραπεζούτσας.

Το λεύκωμα είναι αποτέλεσμα δουλειάς που έχει περατωθεί με μοναδική ευαισθησία και πολλή αγάπη.

ΕΙΡΕΝΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ — ΑΔΑΜΙΔΟΥ

Σαν τον ήλιο το δικό-μας θα ζήσουμε

Εκδ: Gutenberg, Αθήνα 1982

Η συγγραφέας, Κύπρια, δίνει μία μαρτυρία από τις τελευταίες εμπειρίες του Κυπριακού λαού, με την εισβολή του Αττίλα στο νησί. Ζωντανός λόγος, φορτισμένος από την αμεσότητα των γεγονότων και τα πολύπλοκα προβλήματα που δημιουργούνται στις καθημερινές σχέσεις των ανθρώπων, μέσα στις δραματικές συνθήκες που προέκυψαν από τον ξεσπιτομό του μισού πληθυσμού και την αναγκαστική-του συγκατοίκηση με τον άλλο μισό. Εκτός από τα γεγονότα που περιγράφονται, διακρίνεται η αισιοδοξία και η αποφασιστικότητα των Κυπρίων για μια δίκαιη λύση του κυπριακού προβλήματος.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΣΑΚΚΑΤΟΣ

Στρατιώτης Β' Κατηγορίας

(Επικίνδυνος γ' κατηγορίας)

Εκδ: Δίφρος, Αθήνα 1981

Αφήγημα - Χρονικό, αυτοβιογραφικού και απομνημονευματικού χαρακτήρα.

Πρόκειται για ζωντανή περιγραφή δραματικών, αλλά και ιλαροτραγικών καταστάσεων στο στρατό μετά τον εμφύλιο πόλεμο, αλλά και της κατάστασης που επικρατούσε την ίδια εποχή μέσα στην ελληνική κοινωνία και το εργατικό-της κίνημα. Μια προσωπική εμπειρία - μαρτυρία, με ταυτόχρονη γενικότερη κριτική στάση.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Πολλαπλά κατάγματα

Εκδ: «Βιβλιοπωλείο της Εστίας», 1982

Προσωπική μαρτυρία του Γ. Ιωάννου για τη νοσηλεία-του σε νοσοκομείο της Αθήνας, μετά τον τραυματισμό-του από αυτοκίνητο.

Περιγραφή του κλίματος της εποχής, των επισκέψεων που δέχθηκε από πολλά γνωστά πρόσωπα της πολιτικής και κοινωνικής ζωής, και εύστοχη κριτική των άθλιων συνθηκών της νοσοκομειακής περιθαλψης στην Ελλάδα.

Σαν παράρτημα ένα δεύτερο διήγημα το «Σφραγιδάκι» με καυστική σάτιρα της γραφειοκρατίας.

ΜΙΧΑΛΗΣ Α. ΤΙΒΕΡΙΟΣ

Προβλήματα της μελανόμορφης αττικής κεραμικής, Θεσσαλονίκη 1981 (διατριβή επί υφηγείας, Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης)

Τυπική εργασία της παραδοσιακής αρχαιολογικής σχολής του «φιολογικού» τύπου, κατά τον χαρακτηρισμό του Bianchi Bandinelli «Introduzione all' archeologia, Roma 1981», που επιμένει να επιχωριάζει ακόμη σε όλους τους κλάδους της αρχαιολογίας του Αιγαίου, με κύριο πεδίο εφαρμογής-της την ιστορία της αρχαίας ελληνικής τέχνης. Το βιβλίο χαρακτηρίζεται από όλες τις αρετές της σχολής στην οποία εντάσσεται (εξαντλητική ανίχνευση όλων των πιθανών συνδέσεων του ερευνώμενου υλικού, στην περίπτωση αυτή ενός μελανόμορφου αγγείου δεύτερης σειράς, με παράσταση «κρίσεως Πάριδος») και πάσχει από τις ελλείψεις της ίδιας σχολής, που έχουν πια καταντήσει πειστικές και ωθούν την αρχαιολογία στην υπηρεσία του θαμπώματος των ευρημάτων και συγχρόνως στο περιθώριο της ουσιαστικής ιστορικής έρευνας. Στην περίπτωση του βιβλίου αυτού θα μπορούσε το τελευταίο κεφάλαιο (Εμπόριο των αττικών αγγείων) να είναι πιο ουσιαστικό, μικρή ανταμοιβή για τους πιθανούς κόπους του αναγνώστη που θα είχε μελετήσει τα προηγούμενα. (Για μια προοδευτική οπτική της αρχαιολογίας δες π.χ. το βιβλίο του Andrea Carandini, Archeologia e cultura materiale, Bari 1979).

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ

Το δημοτικό τραγούδι

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1981

Πρόκειται για επανέκδοση της μελέτης του Λαμπρινού. Η πρώτη έκδοση (1947), έγινε χωρίς να τη χαρεί ο συγγραφέας, που, σαν συντάκτης του «Ριζοσπάστη» ακολουθήσε το «Δημοκρατικό Στρατό της Ελλάδας» και μετά τη συντριβή της Μεραρχίας Θεσσαλίας πιάστηκε, πέρασε από στρατοδικείο και εκτελέστηκε.

Στη μελέτη-του ο Λαμπρινός ψάχνει τις ρίζες του δημοτικού τραγουδιού στο Βυζαντινό Μεσαίωνα, στους ιστορικούς όρους που δημιούργησαν τον ακριτικό κόσμο. Διερευνά κατόπιν την αντίδραση του νεοελληνικού μεγαλοϊδεατισμού στην ακριτική παράδοση, και διερευνά την πορεία από την ακριτική στην κλέφτικη εποχή. Διερευνά το κλέφτικο τραγούδι, τα λαϊκά τραγούδια και προσπαθεί να οδηγηθεί σε ευρύτερα συμπεράσματα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΜΠΑΤΔΗΣ

Διδασκαλία νεοελληνικής γλώσσας

Γραμματική-Σύνταξη

Εκδ: Επικαιρότητα, Αθήνα 1982

Το βιβλίο αυτό περιέχει τις διαλέξεις του συγγραφέα-συμβούλου του ΚΕΜΕ — στις Σχολές Επιμόρφωσης λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης. Έχει σαν σκοπό-του την ενημέρωση σχετικά με τις νέες τάσεις στις γλωσσικές σπουδές, τη διαπραγμάτευση προβληματικών μερών της γραμματικής και της σύνταξης της νεοελληνικής γλώσσας κάτω από το φως των νέων εξελίξεων στη γλωσσολογία, καθώς και τον προσδιορισμό του προσφορότερου τρόπου διδασκαλίας του μαθήματος στο γυμνάσιο.

ΚΟΡΝΗΛΙΑ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ — ΜΑΡΙΑ ΜΙΧΑΛΑΚΕΑ

Παιδαγωγικές ιστορίες και παραμύθια για μικρά παιδιά

Εκδ: Θυμάρι, Αθήνα 1982

Πρόκειται για μια συστηματική προσπάθεια αντιμετώπισης των προβλημάτων αγωγής. Είναι μια εργασία που προσπαθεί να συνθέσει λογοτεχνία, ψυχολογία και παιδαγωγική.

Σε καθένα από τα δεκαπέντε θέματα του βιβλίου έχουμε: α) την ιστορία ή το παραμύθι (που είναι χτισμένα πάνω σε ένα πρόβλημα αγωγής-συμπεριφοράς του παιδιού), β) το ποίημα (που συμπυκνώνει το μήνυμα που βγαίνει για το παιδί από το παραμύθι), γ) τη θεωρία (που αναλύει τα ψυχολογικά κίνητρα και το «σχήμα ζωής» που οδηγεί και τα πρόσωπα να δράσουν έτσι) και δ) τη συζήτηση ομάδας (όπου μέσα από τις ερωταπαντήσεις παρακολουθούμε τις αντιδράσεις του παιδιού).

Έτσι έχουμε ένα εργαλείο στα χέρια-μας για τη δυναμική παρέμβαση στην αγωγή του παιδιού και των σχέσεών-μας μαζί-του.

ΖΩΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Αναδρομές

Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1982

Το πρώτο βιβλίο της Ζ.Π. είναι μια προσωπική, δική-της «κατάθεση» για τα πρώτα χρόνια μετά τον εμφύλιο. Τα έξι διηγήματα, που περιέχει η συλλογή, δεν αποτελούν μόνο μια νοσταλγική διήγηση. Είναι και μια αναδρομή που εξηγεί καταστάσεις και διεισδύει με ευαισθησία στις εμπειρίες-της.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9- Αθήνα

ΕΛΕΝΑ ΤΖ. ΜΠΕΛΟΤΤΙ
Τι σοι κορίτσι είναι

«Η Μπελλόττι μιλάει ξανά για τις γυναίκες, μαζί μ' αυτές. «Νά ζούμε για τους εαυτούς μας και όχι σε συνάρτηση ακόμα και του πλέον αξιαγάπητου των ανδρών, νά φτάσουμε στην ψυχολογική αυτονομία σπάζοντας μία κατάσταση εξάρτησης και ύποταξης».

ΣΥΝΤΟΜΑ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Αγγελής Δίπλας

ΓΙΟΥΣΟΥΡΟΥΜ
ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

Μια Γιουσουρουμογραφία

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

η θεωρία
της αργοσχολής
ιαξής

THORSTEIN VEBLEN

Κλασικό κι επίκαιρο έργο που μαστιγώνει την κενότητα της καπιταλιστικής φιλοσοφίας και την απανθρωπιά των κάθε λογής εξουσιαστών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112

τηλ.: 52.46.241

ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Πάρα πολλά γράμματα με καταγγελίες, διαμαρτυρίες και παράπονα μας έχουν έρθει από στρατιώτες. Αρκετά από αυτά θίγουν γενικότερα προβλήματα για το στρατό και μερικά είναι εκτεταμένα. Μας είναι πολύ δύσκολο εξαιτίας του χώρου που διαθέτει το περιοδικό αλλά και επειδή αρκετά από τα γράμματα έχουν σχεδόν το ίδιο περιεχόμενο να τα δημοσιεύσουμε όλα. Δημοσιεύουμε σήμερα αρκετά απ' όσα έχουμε πάρει με την υπόσχεση το ΑΝΤΙ να ασχοληθεί στο μέλλον όπως έχει κάνει σε προηγούμενα τεύχη-του με προβλήματα του στρατού.

● Από τη Μυτιλήνη μας γράφουν για τα προβλήματα μεταθέσεων και τις συνθήκες διαβίωσης στο 221 Τ.Ε. Να μεταξύ άλλων μερικές από τις καταγγελίες:

Σας γράφουμε από το 221 Τ.Ε. της Μυτιλήνης θέλοντας να καταγγείλουμε και να κάνουμε γνωστά τα όσα γίνονται εδώ πέρα πέντε μήνες μετά την κυβερνητική αλλαγή. Ξεκινώντας απ' το θέμα των μεταθέσεων θέλουμε να πούμε ότι γίνονται με κριτήρια καθαρά πολιτικά. Οι χαρακτηρισμένοι ή πάνε πολύ μακριά από τα σπιτιά-τους, ή δεν παίρνουν καθόλου μετάθεση. Οι δεξιοί, οι α-διάφοροι για τα πολιτικά όλοι όσοι έχουν «γλύψιμο», πάνε μετά από μικρό χρονικό διάστημα εκεί που θέλουν. Με «γλύψιμο», με «μέσο» δίνονται και πολλές άδειες. Αρκεί ένα τηλεφώνημα κάποιου ανωτέρου στον κ. διοικητή για να πάρει ο ευνοούμενός-του αμέσως άδεια. Κι όμως υπάρχουν φαντάροι που έχουν να πάρουν άδεια 6 και 7 μήνες. Κι όταν καταφέρει να πάρει άδεια (συνήχως κόβονται χωρίς σοβαρό λόγο) πάντα θα 'ναι χωρίς οδοιπορικά και κουνδυνεύει να χάσει το αεροπλάνο και τα λεφτά του εισιτηρίου, γιατί ο διοικητής δεν υπογράφει έγκαιρα τις άδειες.

Το φαγητό ιδιαίτερα τα βράδια είναι απαράδεκτο σε ποσότητα και ποιότητα, έτσι τα λεφτά των φαντάρων πάνε στις ταβέρνες και στο Κ.Ψ.Μ. (ποτέ δεν μάθαμε ποιά είναι τα έσοδά-του και για ποιούς σκοπούς διατίθενται).

Η εκπαίδευση είναι σκληρή, μονότονη, χωρίς προγραμματισμό. Τα κράνη και τα σακκίδια είναι μόνιμα κολλημένα πάνω-μας, το ωράριο συχνά παραβιάζεται.

Ο φαντάρος δεν βρίσκει σχεδόν καθόλου χρόνο να ξεκουραστεί. Ακόμη και τα Σαββατοκύριακα οδηγείται αναγκαστικά στην εκκλησία, σε πρόβες για ο-χήματα και παρελάσεις σε σκοποβολές κ.ά.

Η ψυχαγωγία είναι τελείως άγνωστη στο 221 Τ.Ε. Απαγορεύ-

ονται τα ράδια, τα μαγνητόφωνα, τα περιοδικά, δεν υπάρχουν χώροι άθλησης. (...).

Η διαβίωση σε πολλά φυλάκια είναι τρομερά δύσκολη. Ο διοικητής και οι διάφοροι ανώτεροι που περνάνε δεν κάθονται ποτέ να συζητήσουν και να λύσουν κάποιο πρόβλημα, μοιράζουν φυλακές, διαταγές και φεύγουν. (...)

Βασική ευθύνη γι' αυτή την κατάσταση φέρνει ο διοικητής του 221 Τ.Ε. αντισυνταγματάρχης Διάμεσης Βασιλίας. Αυταρχικός, καριερίστας, δεν δέχεται ίχνος διαλόγου, μιλάει μόνο τη γλώσσα της φυλακής.

Τελευταία δήλωνε σε μια πορεία ότι «αυτά τα μέρη απέναντι η Σμύρνη, η Πέργαμος, η Αρχαία Τροία (!) ήταν κάποτε δικά-μας και με τη βοήθεια του Θεού θα τα ξαναπάρουμε». (...)

Εμείς πάντως παλεύουμε για ένα σύγχρονο δημοκρατικό στρατό, χωρίς φασιστική διαπαιδαγώγηση, πολιτικές διακρίσεις, αντιδραστικούς κανονισμούς και μι-σαλλοδοξίες.

Και ξέρουμε πως σ' αυτό τον αγώνα δεν είμαστε μονάχοι.

● Από την Ανατολική Μακεδονία μια ομάδα φαντάρων αναφέρονται σε μακροσκελή επιστολή-τους στις συνθήκες στο στρατό: τι έγινε και τι δεν έγινε μετά την αλλαγή αλλά και σε άλλα προβλήματα που τους απασχολούν.

Η καθημερινή απασχόληση των φαντάρων είναι από γελοία (αποψίλωση κάθε ίχνους πράσινου με τα φτυάρια), μέχρι κουραστικότατη και επικίνδυνη, βλέπε: τραυματισμοί, αρρώστιες και θάνατοι. Εξαιρέση αποτελούν οι γραφιάδες, οι οποίοι είναι και η-λίτ του στρατού, έχοντας διαφορετική αντιμετώπιση από τους άλλους «αγράμματους» φαντάρους.

Μεγάλο «ενδιαφέρον» παρουσιάζει η έξοδος για όσους δεν είναι υπηρεσία: καφετέρια — τσόντα (αν υπάρχει κινηματογράφος) — μεθύσι σε ταβέρνα. Η ρουτίνα του φαντάρου σπάει με την άδεια, για την οποία δεν χρειάζεται να μιλήσουμε, και τη φυλακή όπου ο «απειθαρχος» κλείνεται στο πειθαρχείο. Η φυλάκιση είναι τιμωρία εντελώς παράνομη, γιατί παρατείνεται ο χρόνος θητείας πάνω από τους 22 μήνες και συνήθως φθάνει στους 24 και άνω. Εξάλλου το μέτρο της τιμωρίας είναι ανεξέλεγκτο και άδικο, μιας και ο κάθε αξιωματικός μπορεί να τιμωρεί με φυλάκιση χωρίς κανένα λόγο. (...)

Και γεννιέται το ερώτημα. Τι μπορούν να κάνουν οι φαντάροι

για να σπάσει το στρατιωτικό κατεστημένο που θεσμοθετήθηκε μετά τον εμφύλιο και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Εδώ ο Αντρέας και οι συνοδοιπόροι-του σηκώνουν τα χέρια. Εμείς οι φαντάροι όμως έχουμε τον τελευταίο λόγο.

Στην επέτειο του Πολυτεχνείου έγινε η πρώτη και ελπιδοφόρα εμφάνιση φαντάρων σε πολιτική εκδήλωση. Αυτή η εμφάνιση είχε σαν αποτέλεσμα την ευαισθητοποίηση μιας σειράς πολιτικών κομμάτων με αφίσες και συγκεντρώσεις υποτονικές όμως, καθώς και ενός μεγάλου κομματιού προοδευτικών αριστερών φαντάρων που κατάλαβαν ότι υπάρχουν περιθώρια δουλειάς και διεκδικήσεων για να αρχίσει κάτι να κινείται στο τέλμα του στρατιωτικού κατεστημένου. (...)

Ομάδα φαντάρων
Α. Μακεδονίας

● Από τη Βέροια η επόμενη επιστολή-μας, αναφέρεται στην καθημερινή ζωή στο στρατό, μ' α-φορμή ένα επεισόδιο εκεί, και καταγγέλλει τη συμπεριφορά ενός λοχαγού.

Παρ' ότι πιστεύουμε ότι το ζήτημα της καθημερινής-μας ζωής στους στρατώνες και της πολυμορφης καταπίεσης και στέρσεων σε βάρος-μας απέχει πολύ α-

ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

πό το να εξαντλείται στα πλαίσια σύντομων καταγγελιών, είμαστε αναγκασμένοι να κάνουμε γνωστές στον Τύπο ορισμένες απαράδεκτες ενέργειες λοχαγού του 489 ΤΔΒ στη Βέροια, όπου υπηρετούμε τη θητεία-μας. Συγκεκριμένα ο λοχαγός αυτός στις 27 Απριλίου την ώρα της πρωινής αναφοράς καταφέρθηκε με βάνουσο και προκλητικό τρόπο σε βάρος συναδέλφου-μας, χωρίς κανένα πραγματικό λόγο, λέγοντας ότι «έχει τις πληροφορίες-του» για την οικογενειακή-του ζωή και απειλώντας-τον ότι θα «καλοπεράσει» στο λόχο-του. Αποτέλεσμα ήταν να υποστεί ο συνάδελφός-μας νευρικό κλονισμό και να σταλεί στο νοσοκομείο. Η υβριστική και τρομοκρατική συμπεριφορά του αξιωματικού αυτού απέναντι στους στρατιώτες αποτελεί καθημερινό φαινόμενο.

Ο ίδιος την επόμενη της 21ης Απριλίου έλεγε ότι δεν θα καταστήσουμε το στρατό «μπουρδέλο

ή πανεπιστήμιο που κρεμάνε κόκκινα δρεπάνια στους τοίχους», ενώ λίγες μέρες μετά αποφαίνεται ότι «ο Έλληνας χρειάζεται την απειλή του βούρδουλα» και ο φαντάρος 20ήμερος φυλακίσεις, αν δεν στρώνει καλά το κρεβάτι-του προκειμένου να μη διαλυθεί ο στρατός στον οποίο «η κατάσταση είναι πολύ ρευστή και μπορεί από μέρα σε μέρα να χτυπήσει συναγερμός».

Φυσικά ενέργειες σαν αυτές γίνονται δυνατές και εκτρέφονται μέσα σ' ένα κλίμα όπου οι ημερήσιες διαταγές του υπουργού Εθνικής Αμύνης είναι κάτι άγνωστο για το τάγμα αυτό, το φακέλλωμα με βάση τα πολιτικά και κοινωνικά φρονήματα συνεχίζεται έ-στω και πιο διακριτικά από πριν, ενώ οι στρατιώτες είναι αποστερημένοι και από τα πιο στοιχειώδη ανθρώπινα και συνταγματικά δικαιώματά-τους.

Φαντάροι που υπηρετούν τη θητεία-τους στη Βέροια

● Μια ομάδα ναυτών από αντιτορπιλικά αναφέρεται στο πρόβλημα της μείωσης της θητείας στο ναυτικό, καθώς και στις συνθήκες διαβίωσης στο καράβι. μεταξύ άλλων τονίζουν:

(...) Οι δουλειές στο καράβι είναι πολλές και αποσκοπούν στην συντήρησή-του. Με την ευκαιρία πρέπει να σημειώσουμε πως τα αντιτορπιλικά που υπηρετούμε έχουν μεγάλη ηλικία και οι φθορές είναι αρκετές και συχνές. Ειδικότερα στη διάρκεια των επισκευών των πλοίων ο ρυθμός της δουλειάς είναι εξοντωτικός, με αποτέλεσμα να έχουμε παραδείγματα με συμπτώματα υπερκόπωσης και από την άσχημη τροφή κρούσματα δηλητηρίασης (πρό-

σφατα περιστατικά στην Κρήτη).

Η συμπεριφορά των ανωτέρων προς τους κατωτέρους στηρίζεται στον εκφοβισμό και στην πίεση για δουλειά. Καλλιεργείται έντεχνα ο ατομισμός, ώστε το πλήρωμα να μην έχει συνοχή, αλλά να κυριαρχείται από τη νοοτροπία του ανταγωνισμού και την έλλειψη συναδελφικότητας. Δεν έλλειψαν ακόμα και χειροδικίες σε ναύτες από ανώτατο αξιωματικό ενός αντιτορπιλικού, για περιστατικά που έπρεπε να ζητηθούν εξηγήσεις και μόνο. Τα ποινολόγια είναι πάρα πολλά και για μηδαμινούς, αν όχι ηλίθιους λόγους. Συχνά από τον Υπαρχο επιβάλλονται ποινολόγια, χωρίς να ακουσθεί ο άμεσα ενδιαφερόμενος που «τρώει» το ποινολόγιο. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς και ταχτικής προέρχονται και βασίζονται από καθαρά φασιστικές διατάξεις του Στρατιωτικού Εσωτερικού Κανονισμού που με διάφορες

ΣΤΡΑΤΟΣ, ΑΝΤΙ και ΦΥΛΑΚΗ...

ΤΟ ΑΝΤΙ και τα «σταγονίδια» του πρώην Υπουργού Εθνικής Αμύνης δεν είχαν ποτέ καλές σχέσεις — και δεν λυπούμαστε καθόλου γι' αυτό. Μάλιστα επί υπουργίας Αβέρωφ, όταν το 2ο Επιτελικό συνέταξε τον INDEX των «Εθνοφθόρων» εντύπων, έκανε στο ΑΝΤΙ την τιμή να το τοποθετήσει πρώτο - πρώτο στον κατάλογο «επικινδυνότητας». Το μένος των σχετικών υπηρεσιών αποκορυφώθηκε με την καταγέλαστη διωξή-μας «επί κατασκοπεία», όταν αποκαλύψαμε την περιφημη αναφορά του ταξιαρχου Λιού ότι το ΚΚΕ προμηθεύεται όπλα από τους Παλαιστίνιους που ποντίζονται σε ειδικά κιβώτια υπό την θάλασσα — και δεν συμμαζεύεται...

ΤΗ ΦΙΛΙΑ λοιπόν των σταγονιδίων δεν την επιδιώξαμε και η εχθρότητά-τους μας τιμά. Αλλά η δραστηριότητά-τους εξακολουθεί να μας ανησυχεί. Δεν καταλαβαίνουμε λοιπόν πώς είναι δυνατό οχτώ μήνες μετά την πολιτική αλλαγή στον τόπο, να υπάρχει η ευχέρεια σε στρατιωτικούς διοικητές να πολιτεύονται ελέγχοντας και τιμωρώντας το φρόνημα των στρατευμένων πολιτών, σε σαφή αντίθεση όχι μόνο με το πνεύμα αλλά και τις συγκεκριμένες διαταγές της νέας πολιτικής ηγεσίας του στρατεύματος.

ΕΤΣΙ, στο 282 ΤΕΧ ένας στρατιώτης που το όνομά-του δεν μας έγινε ακόμα γνωστό, «συνελήφθη» σε ώρα αναπαύσεως να διαβάζει στο αντίσκηνό-του το «ΑΝΤΙ». Ακόμα και με την πιο στενοκέφαλη ερμηνεία του 20-1, η ώρα αναπαύσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ώρα υπηρεσίας, άρα ο στρατιώτης δεν έπραττε μόνο κάτι συνταγματικά νόμιμο αλλά και κάτι απόλυτα επιτρεπτό από τον στρατιωτικό κανονισμό. Επειδή λοιπόν ο στρατιώτης διάβαζε «ΑΝΤΙ» και όχι «Ελεύθερο Κόσμο» ή κάποιο πορνό περιοδικό, ο διοικητής-του αν/χης Χρήστος Πλακούτσας τον τιμώρησε με 20 ημέρες φυλακή, ενώ όταν του παρατηρήθηκε πως ο υφυπουργός κ. Πέτσος δήλωσε πως είναι ελεύθερη η ανάγνωση εντύπων απάντησε πως «ο Πέτσος είναι πολιτικός και αυτός είναι στρατιωτικός»!

ΕΠΕΙΔΗ λοιπόν ο κύριος αυτός απέδειξε ότι δεν είναι στρατιωτικός, διότι η πρώτη αρετή του στρατιωτικού (όπως και κάθε δημόσιου υπάλληλου) είναι η υπακοή στο Σύνταγμα, τους νόμους και την πολιτική διοίκηση της χώρας, αναμένουμε από τον κ. Δροσογιάννη, να υπενθυμίσει στον κύριο αυτό την στρατιωτική-του ιδιότητα... Όσο για το φίλο στρατιώτη αναγνώστη, αφού τον συγχαρούμε για την αξιοπρεπή στάση-του, για την παλικαρία αντίληψη του χρέους του ένστολου πολίτη, του διαμνηνόμε πως η συνδρομή του ΑΝΤΙ είναι στη διάθεσή-του.

ΓΙΑΤΙ με ένα «ΑΝΤΙ» κανείς δεν ξεχνιέται...

παραλλαγές ισχύει σε όλα τα σώματα των Ε.Δ. Η κατάργησή-του είναι άμεση και επιτακτική.

Με όλα όσα αναφέραμε θέλουμε να κάνουμε γνωστό στο λαό και στην κυβέρνηση ότι η Αλλαγή δεν έχει έρθει για βασικά ζητήματα που απασχολούν τους στρατευμένους, ενώ αντίθετα υπήρξε προνομιακή μεταχείριση των μονίμων.

Καθήκον της κυβέρνησης νομίζουμε ότι είναι η λύση των καυτών αυτών προβλημάτων.

Μια ομάδα ναυτών από αντιτορπιλικά

● Αλλά επιστολές με παρεμφερή θέματα, μας έχουν στείλει α-

πό διάφορες μονάδες της Ελλάδας.

● Από τη Χίο μας γράφουν σχετικά με την αυτοκτονία του στρατιώτη Γ. Κέλλη και τις συνθήκες διαβίωσης εκεί, καθώς και για τη συμπεριφορά των αξιωματικών.

● Ο Α.Ο. θεωρεί ότι η κυβέρνηση οφείλει να ικανοποιήσει τα βασικά αιτήματα των στρατιωτών.

● Από το στρατιώτη Χ.Α. πήραμε ένα «μήνυμα» όπως το ονομάζει ο ίδιος και αναφέρεται σε προβλήματα, διαβίωσης, στις συνθήκες που επικρατούν στο στρατό, και σε ιδιαίτερα προσω-

πικά και άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φαντάροι.

● Λάβαμε επιστολή ενός στρατευμένου - πατέρα που αναφέρεται στα ιδιαίτερα προβλήματα των στρατευμένων γονιών, και προτείνει να υπηρετούν «το ελάχιστο δυνατό» και να μπορούν να πληρώσουν το υπόλοιπο της θητείας-του.

● Από ομάδα σημειτών στην αεροπορία λάβαμε επιστολή όπου μεταξύ άλλων αναφέρονται στις διακρίσεις που υπάρχουν κ α ι τ ώ ρ α στο στρατό.

● Εκτενή επιστολή με απόψεις, θέσεις και προτάσεις για αρκετά από τα καθημερινά και γενικότερα προβλήματα στο στρατό πήραμε από φαντάρους του 282 Τ.Π. Πολλές από τις απόψεις αυτές παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον. Στις ειδικές συνθήκες που επικρατούν στη συγκεκριμένη μονάδα αναφέρεται το απόσπασμα που ακολουθεί:

Μια γενικότερη εικόνα του ειδικού ρόλου, που έχει ανατεθεί ως φαίνεται στο 282 Τάγμα Πεζικού, ρόλου «εθνικού αναβαπτισματός-μας», δίνουν και μερικά από τα παρακάτω χαρακτηριστικά-του:

α. Εκτός από τον αναγκαστικό Κυριακάτικο εκκλησιασμό, εξαναγκαστικά με επιβολή ποινών, υποχρεώνονται οι φαντάροι να ξέρουν την προσευχή και να τη λένε στο φαγητό ή στις βραδυνές αναφορές. Επανειλημμένα φαντάροι οδηγήθηκαν στο πειθαρχείο, επειδή δεν ήξεραν την προσευχή αυτή.

β. Επιβιώνει ο θεσμός του πειθαρχείου, που όταν μάλιστα — αρκετά συχνά — έχει φαντάρο ή φαντάρους υποχρεώνονται συνάδελφοι-τους να φρουρούν (!) φυλώντας σκοπιά απ' έξω. Μαζί με τα άλλα μας μετατρέπουν δηλαδή σε ανθρωποφύλακες (είναι το μόνο ίσως Τάγμα της περιοχής, που έχει πειθαρχείο).

γ. Ο υποδιοικητής, που πρόσφατα ήρθε στο 282 Τ.Π. Ταγματάρχης Καζούκας Ηλίας μέσα σε μια γενικότερη απαράδεκτη και εκφοβιστική συμπεριφορά-του με στόχο να «ψαρώσει» το Τάγμα, επέβαλε στον ανθυπασπιστή εβδομάδος, του οποίου τα καθήκοντα εκτελεί ο επιλοχίας ενός λόχου, να κυκλοφορεί στο Τάγμα με πιστολοθήκη και κλόμπ!!! Έτσι κάθε στιγμή ο φαντάρος στην αγγαρεία, στην καθαριότητα, σε όποιο καθήκον του ανατεθεί έχει πάνω απ' το κεφάλι-του ένα σύγχρονο παιδονόμο, που θυμίζει τις εποχές που «έπιπτε ράβδος ...». Επίσης ο υποδιοικητής του Ταγματος τήρησε χειρίστη στάση στον πρόσφατο καταυλισμό, όπου σε μια μέρα «μοίρασε» πάνω από 100 μέρες φυλακή, από τις οποίες 60 σε φαντάρο, που δικαιολογημένα παραπονέθηκε, επειδή το ρόφημα δεν ήταν καλό.

Τι παίρνεις σήμερα με 25.000 δρχ.;

EURO

8 μέρες ΡΟΥΜΑΝΙΑ.

Με τα αεροπλάνα σου,
τά ξενοδοχεία σου,
τά φαγητά σου,
τίς ξεναγήσεις σου ...
τά πάντα.

Γιά φανταστείτε το ...
ύπολογίστε το ...
... κι έλάτε
νά φύγετε.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 39, 4ος ΟΡΟΦΟΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΝΙΚΗΣ 10, 4ος ΟΡΟΦΟΣ
ΤΗΛ ΚΕΝΤΡΟ 32 50 711 (10 ΓΡΑΜΜΕΣ)

δ. Ο Λοχαγός του Α2 (δεύτερο γραφείο), Λοχαγός Πεζικού Λάμπρου Γεώργιος σταματάει όλους τους «χαρακτηρισμένους» φαντάρους και τους ρωτάει ανοιχτά για την ιδιαίτερη κομματική-τους τοποθέτηση καλώντας-τους, όπως λέει, σε μια ειλικρινή, φιλική συζήτηση.

Ανεξάρτητα από την άποψή-μας για την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών μέσα στο στρατό (που όπως βλέπουμε, τουλάχιστον, από τους κρατούντες «διακινούνται»!!!), θεωρούμε την τέτοια στάση του Λοχαγού υποκριτική, όταν ο ίδιος υποστηρίζει από την άλλη μεριά τον αποκλεισμό των πολιτικών συζητήσεων κι όταν το κλίμα, που επικρατεί τελικά το μόνο, που επιτρέπει ν' ακούγεται είναι η ιδεολογία της ακροδεξιάς, όπως δείχνει η φωτογραφία του Μεταξά, ο «κομμουνιστο-συμμοριτισμός», ο εξοπλισμός της βιβλιοθήκης με βιβλία που αναφέρονται αποκλειστικά στον αγώνα κατά των «κομμουνιστο-συμμοριτών».

Ο Λοχαγός Λάμπρου είναι αυτός που τελικά, απροκάλυπτα και ανοιχτά βλέπει τον κάθε φαντάρο σαν τον προσωπικό-του «φάκελο», που τον έχει στο γραφείο-του. Είναι αυτός, που δίνει την άδεια για κάθε αξιοποίηση του φαντάρου κτλ.

ε. Στις τελευταίες αριθμητικές μεταθέσεις η λογική που επικράτησε καθόλου δεν έχει σχέση με τις ανάγκες που είχαν εκδηλωθεί από φαντάρους να μετατεθούν κοντά στον τόπο της κατοικίας ή καταγωγής-τους. Αντίθετα προωθήθηκαν σε γενικές γραμμές, οι ημέτεροι.

Έτσι ώστε όλοι οι άλλοι να μείνουν εδώ για 20 μήνες και ν' αποδοθούν στην κοινωνία ΚΑΛΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ, αναβαπτισμένοι στα ιδανικά, τα οποία έχει ορίσει να φυλάττει και να καλλιεργεί το 282 τάγμα Πεζικού.

ΤΑ ΠΟΛΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙ

● Στη σύνταξη του ΑΝΤΙ απευθύνεται ο αναγνώστης-μας Αχιλλέας Παπαϊωάννου από τα Σκόπια, με εκτενή επιστολή-του για τη στάση του περιοδικού στα τελευταία γεγονότα της Πολωνίας. Νά τι γράφει μεταξύ άλλων, κρίνοντας το ΑΝΤΙ και εκθέτοντας ταυτόχρονα τις δικές-του απόψεις:

Ένα σχεδόν ολόκληρο τεύχος, το 195, αφιερώνει το «ΑΝΤΙ» στα γεγονότα μιας χώρας που χιλιάδες χιλιόμετρα απέχει από την πατρίδα-μας.

Δεν ξέρω, μα νομίζω, πως κανένα περιοδικό ή εφημερίδα της χώρας αυτής δεν ξόδεψε τόσο χαρτί και μελάνι για να κατατοπίσουν τους αναγνώστες της πατρίδας-τους όταν οι ερπίστριες της χούντας των συνταγματαρχών τράνταζαν τις πόλεις της Ελλάδας και η αρβήλα των οργάνων της ΕΣΑ πατούσε στο λαιμό τον ελληνικό λαό για μια ολόκληρη επταετία.

Πολύ δάκρυ έχυσε και χύνει, πολύ και βαθύ πόνο εκφράζει και θά έλεγε κανείς περισσότερο κι απ' αυτόν τον Τύπο της ελληνικής Δεξιάς, της ατλαντικής δύσης και της Ρηγανόβικης Αμερικής.

Από το κύριο άρθρο «Είμαστε όλοι Πολωνοί» και το συνώνυμο άρθρο του Ραφτόπουλου μέχρι τα άρθρα του Κούλογλου, Στάγκου, Μητραλιά κτλ., το «ΑΝΤΙ» θέλει και προσπαθεί να προτάξει, να προβάλει ένα ζήτημα, ένα πρόβλημα καθαρά ξένο, ενός μακρινού λαού από την χώρα-μας που είτε έτσι, είτε αλλιώς θα το λύσει μόνος-του, σαν κυρίαρχος λαός παρά τα οποιαδήποτε μέτρα αυτών που τον κυβερνούν.

Με την συνταύτιση αυτού του κλάματος με το «κλάμα» της πιο αντιδραστικής Δεξιάς μερίδας του τόπου-μας με εκπρόσωπο τον υπερεθνικιστή Ευάγγελο Αβέρωφ από τη μια και τον «θρήνο» και την οργή του Ρήγκαν της υπερωκεϊανίας αμέρικας απ' την άλλη, άθελα ή θεληματικά το «ΑΝΤΙ» πέφτει σ' ένα βάραθρο σύγχυσης, πελαγοδρομεί σ' έναν οργισμένο φουρτουνιασμένο καπιταλιστικό ωκεανό.

«Ταράχτηκε» από τα γεγονότα

της Πολωνίας, «ανησύχησε» όλος ο καπιταλιστικός κόσμος και μαζί μ' αυτόν η ελληνική Δεξιά, ο Τύπος-της και μαζί μ' αυτόν και το «ΑΝΤΙ». Είναι αυτός διεθνιστικός πόνος, και συμπαράσταση ή συγοντάρισμα στις φωνασκίες στις πιο αντιδραστικές δυνάμεις του σημερινού κόσμου;

Η διεθνιστικότητα του «ΑΝΤΙ» και ιδιαίτερα για μια σοσιαλιστική Πολωνία, για έναν λαό που πάλευε και παλεύει για μια πιο ομαλή δημοκρατική λύση των εσωτερικών προβλημάτων ζωής-του, μπορούσε να εκφραστεί, σαν αριστερό περιοδικό που είναι για κάποιους άλλους λαούς κοντινούς και μακρινούς από τα σύνορά-μας που χρόνια τώρα υποφέρουν από αιμοσταγείς δικτάτορες.

Και γέμισε τις σελίδες του περιοδικού με κάθε είδους πληροφορίες και ανησυχίες γύρω από το πολωνικό, δείχνοντας μια ίσως συστηματική αδιαφορία για μια μεγάλη και ιστορική περίοδο που περνά η χώρα-μας ύστερα από τη νίκη των προοδευτικών δυνάμεων και της πλειοψηφίας του λαού της 18 Οκτώβρη 1981.

Ο ελληνικός λαός και κάθε λαός βλέπει πρώτα το σπίτι-του, το νοικοκυριό-του, τη ζωή-του, τις δραστηριότητές-του και ύστερα σε δεύτερη μοίρα τις δραστηριότητες του γείτονα και πιο πέρα από το γείτονα.

Σήμερα το «ΑΝΤΙ» νομίζω πως δεν παίζει το ρόλο του διαφωτιστή κατατοπιστή, αγγιτάτορα και του κτίστη ακόμα στο προοδευτικό έργο των οργάνων της Κυβέρνησης της Αλλαγής. Δεν παίζει το ρόλο του αγωνιστή αντάμα και μαζί με το λαό σ' ένα δύσκολο, αλλά μεγάλο έργο και συνειδητά ή ασυνειδητά παίζει το ρόλο της αντιπολίτευσης βοηθώντας έτσι την εκπεσούσα δυναστεία της Δεξιάς.

Στο «Πολιτικό Δεκαπενθήμερο» ο Αντήνωρ με το: «Η Πολωνία ήλθε να κρίνει όλους-μας...» προσπαθώντας να προβάλει το πολωνικό ζήτημα σαν υπ' αριθμό ΕΝΑ στον ελληνικό Τύπο, κόμματα και κυβέρνηση λαθεύει και τον συνεπαίρνει ο «υπερδιεθνισμός»-του όταν λέει: «Ωστόσο αν είναι ορθό πως η οικοδόμηση της Δημοκρατίας και του

σοσιαλισμού είναι διαδικασίες σ' παγκόσμιο και πανανθρώπινο επίπεδο — και συνεπώς ενδιαφέρουν και προβληματίζουν κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο — τότε δεν χωρά αμφιβολία πως η Πολωνία ήλθε να κρίνει όλους-μας: άτομα, εφημερίδες, κόμματα, κυβέρνηση».

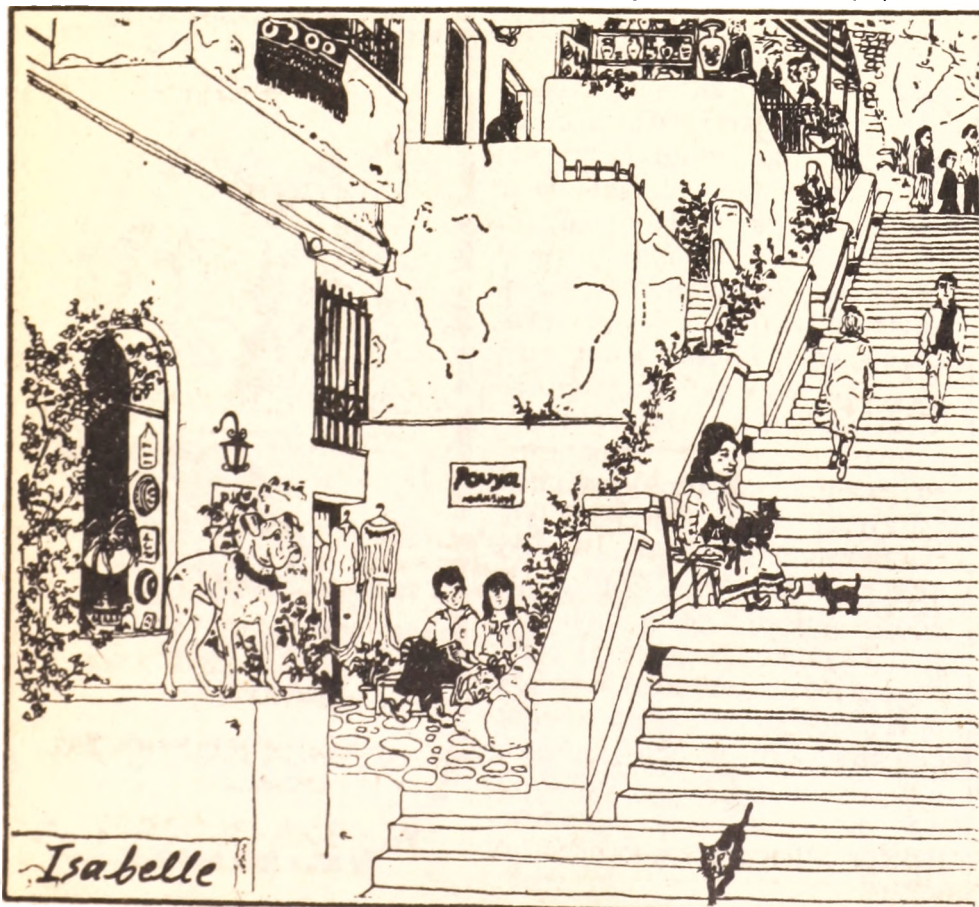
Δεν θα ήταν λάθος και θα ταίριαζε πολύ τα πιο πάνω του Αντήνωρ αν τ' άλεγε για την οικοδόμηση της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού στην ίδια τη χώρα-μας και μάλιστα τώρα στα πρώτα βήματα μιας ελληνικής σοσιαλιστικής κυβέρνησης.

Σήμερα, νομίζω, μετά τη νίκη των προοδευτικών δυνάμεων στη χώρα-μας, η ίδια η πατρίδα-μας η Ελλάδα κρίνει όλους-μας, κατά πόσα τα άτομα, ο Τύπος και τα κόμματα βοηθούν στο μεγάλο έργο της Αλλαγής και όχι η Πολωνία.

Από όσα ακούσαμε από τα ράδια και διαβάσαμε στον Τύπο, φαίνεται πως το πολωνικό διατάραξε «πλήγως» τα δημοκρατικά ήθη του Αβέρωφ γι' αυτό ίσως προβάλεται και στο «ΑΝΤΙ» ακόμα σαν το πρώτο Κόμμα που κατάθεσε στη Βουλή σχέδιο ψηφίσματος. Καταδικάζει ο Αβέρωφ και η Ν.Δ., απερίφραστα την καταπάτηση των ελευθεριών του Πολωνικού λαού... Και ποιοί είναι αυτοί; Εύλογα μπαίνει το ερώτημα. Πολύ καλά τους γνωρίζουμε όλοι-μας και το «ΑΝΤΙ» μαζί. Ο εθνικόφρων Αβέρωφ και οι υπόλοιποι της Ν.Δ. (ΕΡΕ) που επί μια τριακοετία και πλέον καταπατούσαν και τσαλαπατούσαν τον ελληνικό λαό και την ελληνική πατρίδα, τις ελευθερίες-του και την ανεξαρτησία-του. Αυτοί σήμερα ξεσχίζουν το ρούχα-τους για καταπάτηση των ελευθεριών του πολωνικού λαού.

Πόσο στα αλήθεια κυνισμό έχουν τα λόγια αυτά του Αβέρωφ που πρόλαβε πριν από κάθε άλλο κόμμα να προτείνει για συζήτηση στη Βουλή. Τι κρίμα όμως, η Βουλή έκλεισε με τις χριστουγεννιάτικες διακοπές κι ο σεβάσμιος και αγαθός τούτος πολιτικός, ο πρώτος εθνικόφρων έλληνας της πατρίδας-μας για ολόκληρες δεκαπέντε μέρες πονά η καρδιά-του για τις καταπατημένες ελευθερίες του πολωνικού λαού!

Ξεπέρασε ακόμα και το ΠΑΣΟΚ

Στην παραπάνω μετωνα
σ' αυτήν εδώ τη ΡΟΥΓΑ
ΘΑ ΒΡΕΙΤΕ

ΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΑ κοσμήματα,
κεραμικά, φυσικά γυαλιά, ταμπλιώ,
καδρέφτες, κορνίζες και ρούχα
σε πολύ καλές τιμές

Πλουτάρχου 43
Τελεφερίκ Λυκαβητού τηλ. 7235827

και αυτά τα ΚΚΕ, που κατά το «ΑΝΤΙ» υποχρεώθηκε να εκδηλωθεί σαν κίνημα με την ανακοίνωσή-τρου και ανάγκασε την κυβέρνηση να πάρει θέσει για να μην υστερήσει.

Έτσι ο Ανδρέας έρχεται τελευταίος και καταϊδρωμένος! Ο Ευάγγελος πρώτος!

Και ρωτάμε το «ΑΝΤΙ» να μας απαντήσει, να πληροφορήσει το αναγνωστικό του κοινό εάν συνήλθαν οι Βουλές των σοσιαλιστικών χωρών και της Πολωνίας φυσικά και αν στις συνεδριάσεις-τους αυτές καταδίκασαν την καταπάτηση των ελευθεριών του ελληνικού λαού από τη Χούντα της 21 Απριλίου του 1967. Κι ακόμα αν ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ μαζί με το γνωστό Κίσιγκερ εξέφρασαν τον πόνο και τη θλίψη για τα καταπατημένα δικαιώματα του ελληνικού λαού από τη Χούντα, κάτι παρόμοιο δηλαδή που συμβαίνει σήμερα με τον Ρήγκαν για τα καταπατημένα δικαιώματα του πολωνικού λαού.

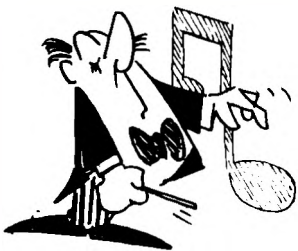
Λυπούμαστε φυσικά που συμβαίνουν τέτοια ασυμβίβαστα γεγονότα σε χώρες που νίκησαν οι λαοί-τους και πέταξαν το παλιό και στη θέση του φέραν το καινούριο, το σοσιαλισμό, να βγαίνουν τα τανκς στους δρόμους και να μυδραλιοβολούν αυτούς τους ίδιους που τα κατασκευάζουν, που τα φτιάχνουν.

Ο λαός της Πολωνίας κι αυτοί που επέβαλαν το στρατιωτικό νόμο είναι όλοι-τους οι ίδιοι που αδράξαν τα όπλα, πάλαιψαν και δώσαν το αίμα-τους αυτοί και οι πατεράδες-τους για λευτεριά, ανεξαρτησία και σοσιαλισμό. Είμαστε πεπεισμένοι ότι θα βρουν τον τρόπο να διορθώσουν την ανώμαλη κατάσταση που επικρατεί στη χώρα-τους μόνοι-τους, χωρίς το δικό-μας κλάμα, συμπάρασταση και διεθνισμό.

Οι Γιαρουζέλσκι κτλ. δεν είναι Παπαδόπουλοι και Πατακοί, ούτε οι Εβρέν, ούτε οι Ρήγκαν και Αβέρωφ. 6 Γενάρη 1982 Σκόπια Αχιλλέας Παπαϊωάννου

ΜΟΥΣΙΚΟΚΡΙΤΙΚΑ

● Ο Νότης Μαυρουδής σε επιστολή-του, με αφορμή τα γράμματα που δημοσιεύθηκαν στο τχ. 205 για την κριτική μουσικής του κ. Λεωτσάκου, γράφει τα εξής:

Φίλε διευθυντή,

Διαβάζοντας όλες αυτές τις επιστολές, στο τεύχος 205, σχετικές με την «προσφορά» του κ. Λεωτσάκου στην... υπηρεσία της ελληνικής μουσικοκριτικής, είπα να πάρω και γω μέρος στην περιβόητη... διακίνηση των ιδεών. Το «ΑΝΤΙ» δείχνει διάθεση παραχώρησης σελίδων, όταν κάποιος θέμα «καίει» και όταν οι πολίτες αυτής της χώρας και ειδικά αυτού του περιοδικού, είναι αγανακτισμένοι για θέματα που τους ενδιαφέρουν. Επιτέλους, το «ΑΝΤΙ» δίνει στη στήλη της αλληλογραφίας χώρο όχι μονάχα στην πολιτική ή κομματική διαμάχη των αναγνωστών-του, αλλά και στην πολιτιστική συμπεριφορά προσώπων που δεσπόζουν στη μουσική ζωή του τόπου.

Είμαι ένας απ' αυτούς που δεν έτυχε να ακούσει το ρεσιτάλ στις 16/3/82 στον «Παρνασσό». Άλλωστε πόση σημασία θα είχε; Διάβασα όμως την «κριτική» του κ. Λεωτσάκου, όπως πάντα εξάλλου, έτσι, για την καλλιτεχνική-μου «ενημέρωση»!

Το πρόβλημα, λοιπόν, μας πάει και πάλι στο αιώνιο θέμα της σκοπιμότητας της κριτικής, ειδικά όταν αυτή στοχεύει στην πατερναλιστική άποψη του μουσικοκριτικού.

Για δες μια ανέντιμη σχέση: ο μουσικοκριτικός βρίζει δίχως

και να εις να του το ζητήσει και δίχως την δυνατότητα της αντιπαράθεσης του κρινόμενου. Μια σχέση εξουσιαστική που η μικρή φαντασία-μας, μας πάει σε δυσάρεστες συσχετίσεις γενικότερου κοινωνικού ενδιαφέροντος...

Ο κριτής και ο κρινόμενος λοιπόν, ο επί και ο υπό, ο αποπάνω και ο αποκάτω, αυτός που βρίζει κι εκείνος που τ' ακούει, αυτός που βιάζει κι εκείνος που βιάζεται. Πρόσωπα της υπαρκτής καθημερινότητας...

Ανέκαθεν οι σχέσεις των μουσικών καλλιτεχνών υπήρξαν προβληματικές με τους κριτές-τους.

Για δες λίγο αυτή την επαγγελματική κατάντια: ενώ ο καλλιτέχνης μουσικός μπορεί να ζήσει χωρίς τον μουσικοκριτικό, ο μουσικοκριτικός έχει απόλυτη ανάγκη από το θύμα-του, τον μουσικό, για να μπορεί να δικαιολογεί το... μεροκάματο! Ένα μεροκάματο που στηρίζεται στην ψυχολογία της χαφιεδιστικής παρατηρητικότητας για εκμετάλλευση, έστω στιγμιαίας αδυναμίας του εκτεθειμένου καλλιτέχνη, κάποιας κόπωσης ή έντονης συγκινησιακής στιγμής (τρακ). Αναφέρομαι πάντα για την περίπτωση του κακοπροαίρετου μουσικοκριτικού.

Εδώ, ο κόρακας, το αρπαχτικό, ο αυταρχικός μουσικοκριτικός, επωφελείται και ορμάει! Νάτο το λαυράκι! Να το θέμα για το κομμάτι (άρθρο) στο «Αντί».

Φίλε διευθυντή, τούτα τα πράγματα δυσχεραίνουν την πολιτιστική-μας πορεία στη μουσική-μας ενχώρια αδυναμία.

Δεν έχω πρόθεση εδώ να καταγράψω τις προδιαγραφές (αν μπορούν να υπάρξουν τέτοιες) μιας μουσικοκριτικής που να είναι γόνιμη και συνεπώς — αντιεξουσιαστική. Κάτι τέτοιο θα ήταν πολύ πιο γόνιμο να γίνεται στο «Αντί» και όχι οι μόνιμες γε-

ροντοκορίστικες εξωμουσικές υστερίες του μουσικοκριτικού που στο τεύχος του «Αντί» 194 γράφει: («Γιατί βιαζόταν ο κ. Κολάσης; μήπως τον περίμενε καμία αχνιστή μακαρονάδα;»).

Τόσες και τόσες σελίδες του «Αντί» περιμένουμε να γίνουν εποικοδομητικές, τόσο για την μουσική-μας διαπαιδαγώγηση, όσο και για μια πιο προοδευτική ανθρώπινη συμπεριφορά (βλέπε ήθος). Τα μουσικοκριτικά σημειώματα του κ. Λεωτσάκου, κάθε άλλο παρά βοηθούν το μουσικό δυναμικό της χώρας-μας.

Τέλος, η μουσικοκριτική στην Ελλάδα (πλην ελαχίστων εξαιρέσεων), θα πρέπει να αναθεωρήσει τις σχέσεις-της με τους κρινόμενους καλλιτέχνες και το κοινό. Να βρει, δηλαδή, τα νήματα εκείνα που θα τη συνδέσουν πιο ειρηνικά, πιο... διαλεχτικά. Η ίδια διαδικασία που χρειάζεται για τις σχέσεις αστυνομίας-στρατού με το λαό. Λυπάμαι για την ταύτιση αστυνομικού και μουσικοκριτικού, αλλά κάπου η ειρωνία έχει μια πικρή δόση αλήθειας...

«Μην πυροβολείται τον πιανίστα» όπως λένε και στα Γουέστερν, κ. Λεωτσάκο! Έτυχε αυτός να παίζει και σεις να κρίνετε. Για φανταστείτε να συνέβαινε το αντίθετο; Θά 'ταν σίγουρα μια φοβερή και εφιαλτική στιγμή της ιστορίας...

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Νότης Μαυρουδής
(Μουσικός γενικά)

● Από τον αναγνώστη-μας κ. Αλέκο Πετρόχειλο πήραμε την ακόλουθη επιστολή για το «δικαίωμα στην κριτική» όπως το ονομάζει:

Αγαπητοί φίλοι,

Δεν θα σας έστελνα αυτό το γράμμα αν στην κυριολεξία δεν με ανησυχούσε η περίπου ενορχηστρωμένη επίθεση των φιλόμουσων αναγνωστών-σου κατά

ΒΡΑΚ ΖΑΓΚ ΤΖΟΚ ΤΖΖΖ
ΠΑΡΑ ΤΑ ΤΖΟΚ
ΣΚΡΑΚ

ΑΝ ΔΕΝ ΕΧΕΤΕ
ΑΚΟΜΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΝΑ
ΔΙΑΛΕΓΕΤΕ ΜΟΝΟΙ ΣΑΣ
ΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΟΥ ΘΕΛΕΤΕ Ν' ΑΚΟΥΤΕ...

ΘΥΜΗΘΕΙΤΕ ΤΗ ΣΟΦΙΑ
ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΟΙΜΙΑ

**ΚΑΛΙΟ
ΠΑΡΑ
ΑΥΓΑ
ΠΟΥΡΕ**®

ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ ΤΟΝ
ΜΥΣΤΙΚΟ ΧΑΡΤΗ

MISTICOS HARTIS

ΑΔΙΝΑ-ΟΜΦΑΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ
76

ΘΑ
ΦΤΑΣΙΤΕ ΕΔΩ ΟΠΟΥ

ΕΝΑΣ ΦΥΣΙΚΟΣ-ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ
ΚΙ ΕΝΑΣ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ-
-ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΣΑΣ
ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΓΙΑ ΝΑ
ΔΙΑΛΕΞΕΤΕ ΜΑΖΙ ΤΟ
ΚΑΜΙΤΕΡΟ ΣΤΕΡΕΟΦΩ-
ΝΙΚΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙΤΕ
ΝΑ ΑΠΟΚΤΗΣΕΤΕ ΚΑΙ
ΤΑ ΛΕΦΤΑ ΣΑΣ ΝΑ
ΠΙΑΣΟΥΝ ΤΟΠΟ

ΜΙΔΑΝΟΧ
SCASHOS
STEREOPLOTS

ΣΤΟ ΜΑΓΑΖΙ ΜΑΣ
ΘΑ ΒΡΗΤΕ

- ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΜΑΡΚΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ
- ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΓΥΗΡΩΝΗΣ
- ΤΙΣ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΔΥΝΑΤΕΙΣ ΤΙΜΕΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟ
ΤΟΙΣ ΚΑΜΙΤΕΡΟΥΣ ΣΥΝΔΙΑΣΜΟΥΣ ΣΤΟ
ΠΟΣΟ ΠΟΥ ΔΙΑΘΕΤΕΤΕ

ΑΝ ΜΗΝΕΤΕ Σ' ΕΠΑΡΚΙΑ ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ-ΘΑ ΣΑΣ
ΣΤΕΛΙΟΥΜΕ ΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΑ...

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76-ΑΘΗΝΑ 706 ΤΗΛ 3627858-3602697

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9- 'Αθήνα

Henri Focillon

Η ζωή των μορφών

Το βιβλίο που με μοναδικό τρόπο μιλά για την γένεση, εξέλιξη και τη λειτουργία της μορφής στο χώρο της Τέχνης.

της κριτικής του Γ. Λεωτσάκου. Οφείλω να πω ότι η μουσική αγωγή-μου περιορίζεται σε λίγα χρόνια Ωδείου και στην αγάπη για την καλή μουσική όπως την βιώνει ένας μη ειδικός.

Πρέπει να τονίσω επίσης πως δεν έτυχε να παρακολουθήσω τον επίμαχο κ. Σούπλερ ώστε να έχω άμεση προσωπική γνώμη. Και προσθέτω ότι με την κριτική του κ. Λεωτσάκου σε περιπτώσεις που συμπέσαμε σε εκδηλώσεις δεν συμφώνησα πάντα.

Αλλά ο λόγος που γράφω την επιστολή είναι πως μέσα από τα γράμματα πολλών επικριτών του κ. Λεωτσάκου διέγνωσα όχι μόνο μια επίθεση κατά της κριτικής-του αλλά κατά του δικαιώματος της κριτικής γενικά. Και εξηγούμαι: κανείς βέβαια δεν ζήτησε να στερηθεί ο κ. Λεωτσάκος του δικαιώματος να κρίνει οι περισσότεροι όμως απαιτούσαν ή η κριτική-του να είναι υμνητική ή, εν πάση περιπτώσει, να μην είναι επικριτική.

Μου θύμισε λίγο το άλλο περίφημο ότι «στο κόμμα-μας επιτρέπεται η έκφραση διαφωνιών φτάνει να υπάρχει συμφωνία»...

Τι θέλω να πω με λίγα λόγια: Η κριτική δεν είναι μια εκδήλωση κοινωνικής αβροφροσύνης. Είναι συμμετοχή — με άλλο τρόπο — στο γίγνεσθαι της τέχνης, απαιτεί και προϋποθέτει επομένως πάθος και ένταση συν-δημιουργίας.

Δεν υπάρχει πιο παράξενο φαινόμενο απ' αυτό του ελληνικού Τύπου, ο οποίος διαθέτει κριτικούς που δεν κρίνουν αλλά επαναλαμβάνουν το έργο «με δικά τους λόγια».

Ο κ. Λεωτσάκος, αν μη τι άλλο, έχει το πάθος και την μέγιστη ευθύνη του κριτικού, όχι έναντι των κοσμικών-του συναναστροφών αλλά έναντι της Τέχνης που

θεραπεύει και του κοινού που υπηρετεί. Γι' αυτό και δικαιούται να δηλώσει ότι «ετράπη εις φυγήν» διότι αυτή είναι η άμυνα της ευαισθησίας-του έναντι μιας εκτέλεσης που την αισθάνεται ως κακοποίηση όλων των δυνατών εκδοχών για τη βίωση της μουσικής.

Αυτό που κρίνεται είναι τα κριτήρια του κριτικού και όχι η κρίση-του, διότι και η φυγή είναι μια κρίση και θα έλεγα η ύψιστη και πιο κατηγορηματική.

Αλλά περί των κριτηρίων ουδείς λόγος έγινε, γι' αυτό και θεωρώ τους επιστολογράφους έκθετους όχι ως προς την καλοπιστία-τους αλλά ως προς την αντιληψή-τους για την κριτική και φοβούμαι — και για την ίδια την τέχνη.

Ευχαριστώ
Αλέκος Πετρόχειλος

ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ

και «Ριζοσπάστης»

● Ο αναγνώστης-μας Ν.Σ., φοιτητής της φιλοσοφικής γράφει για την κριτική του «Ριζοσπάστη» προς την κυβέρνηση τις παρακάτω απόψεις-του:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Ιδού λοιπόν η πηγή πάσης αληθείας — φέρει το όνομα ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ και έχει αναλάβει την ιερή αποστολή της αποκάλυψης των υπαναχωρήσεων του ΠΑΣΟΚ. Με συνέπεια λειτουργώντας στην (κραυγαλέα αντιδιαλεκτική) λογική της «αυθεντίας» δεν παραλείπει σε κάθε φύλλο-του να επισημάνει και στηλιτεύει κάθε κυβερνητική επιλογή που συνηστά (δήθεν) εγκατάλειψη αρχικής διακηρυγμένης επιδίωξης. Δυστυχώς το ΚΚΕ (που, εκτός των άλλων, έχει πάρει εργολαβικά το χτίσιμο του σοσιαλισμού) δεν εννοεί να χωνέψει ότι στις 18 Οκτώβρη ο λαός ψήφισε την πολιτική.ΠΑΣΟΚ (όπως αναπτυσσόταν με κρυστάλλινη καθαρότητα στη Διακήρυξη Κυβερνητικής Πολιτικής) και όχι το πρόγραμμά-του που βρίθει από βερμπαλιστικά «πρέπει» στα πλαίσια ενός αριστεριστικού μαξιμαλισμού με πλήρη άγνοια της έννοιας αντικειμενική πραγματικότητα.

Αν οι προεκλογικές διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ ήταν σωστές, γιατί το ΚΚΕ διαλαλούσε τις «αντιφάσεις»-τους και την «απόστασή»-τους απ' τα πραγματικά συμφέροντα του λαού ναρκοθετώντας έτσι την προοπτική μιας πλατιάς εκλογικής νίκης των προοδευτικών δυνάμεων; Αν πάλι δεν ήταν σωστές (με την έννοια του εγκλωβισμού της Αλλαγής σε μια σοσιαλδημοκρατική κατεύθυνση) δεν υπάρχει καμία υπαναχώρηση επί της ουσίας οπότε οι σχετικές κραυγές του ΚΚΕ βάζουν ζήτημα διανοητικής καθυστέρησής-του. Η παράθεση αποσπασμάτων, όμως, στο «Ρ» από παλιότερα κείμενα του ΠΑ-

ΣΟΚ (όπου αναπτύσσονται οι στρατηκοί στόχοι του κινήματος για να συγκεκριμενοποιηθεί έτσι το Σοσιαλιστικό όραμα) φανερώνει ότι οι κεντρικές επιταγές-του και σωστές είναι και την υπόθεση της κοινωνικής χειραφέτησης των εργαζόμενων προωθούν' έτσι όμως μπαινει σε αμφισβήτηση η πολυδιαφημισμένη ενωτική διάθεση του ΚΚΕ και αναδύεται (σε όλο το αντισοσιαλιστικό «μεγαλειο»-της) η καπελωτική -ηγεμονιστική-του τάση, για να εκπληρωθεί το ρηθέν υπό των προφητών ότι η σταλινική παραχάραξη του Μαρξισμού μόνο τη δημοκρατική λειτουργία και συνέπεια δεν κατοχυρώνει.

Το ένδοξο αγωνιστικό παρελθόν (με τη συγκινησιακή φόρτιση που περιέχει) μπορεί να εμπνέει τις μάζες στην ταξική-τους πάλη, δεν μπορεί όμως να καθοδηγήσει, να οργανώσει, να σχεδιάσει και έτσι, να προωθήσει καιρια και αποτελεσματικά αυτή την πάλη. Ο ταξικός αγώνας, η υπόθεση της ριζικής κοινωνικής αλλαγής, δεν περνά μέσα από γενικόλογους αφορισμούς και ακατάσχετη τσιτατολογία, κι αυτός γίνεται γρήγορα αντιληπτό διαφορετικά μερικοί φλογεροί θιασώτες της εργατικής πρωτοπορίας θα βρεθούν στο περιθώριο των εξελίξεων να μαδούν, στην παρακμή-τους, αλλοτινές δάφνες: κι αυτό το ενδεχόμενο τους ανησυχεί βαθιά αν κρίνουμε από κείνο το «τρελό» 17% (που αποδείχτηκε - Φευ! - όνειρο φθινοπωρινής νυκτός).

Όσο για τις περιβόητες υπαναχωρήσεις του ΠΑΣΟΚ: θα πρέπει κάποιος να τους μιλήσει για την αναγκαία διάκριση ανάμεσα σε στρατηγική και ταχτική, ανάμεσα στο τακτικό όραμα και τα μέτρα που παρασκευάζουν την υλοποίησή-του. Η πορεία προς την Αλλαγή δεν μπορεί να αγνοήσει τις αντικειμενικές συνθήκες (οξυμένα προβλήματα, πολύπλοκες διεθνείς δεσμεύσεις, εξ Ανατολών απειλή, συσχετισμός δυνάμεων στο εσωτερικό κ.ά.) που οριοθετούν κάθε φορά τις δυνατότητες. Η ισοπεδωτική λογική του «όλα ή τίποτα» μπορεί να κατορθώνει μια ματαιόδοξη αυτοεπιβεβαίωση αλλά ούτε γόνιμη κριτική θεμελιώνει, ούτε τις υπάρχουσες δυνατότητες διευρύνει.

Επειδή οι «πρωτοπόροι» του ΚΚΕ φαίνεται να το λησμονούν (κάτι η καταδίκη των 10.000.000 «πρακτόρων της CIA» στην Πολωνία, κάτι οι απανωτές ήττες της ΕΣΑΚ-Σ σε πολλά Ε.Κ., κάτι τα — αποτυχημένα — «πανεργατικά συλλαλητήρια για... κριτική στήριξη (!) της κυβέρνησης — ε! θόλωσε το μυαλό-τους...) τους... πληροφορούμε υπεύθυνα ότι ο εχθρός είναι η οικονομική ολιγαρχία (και ο πολιτικός-της λακός η Δεξιά) και όχι η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

Ν.Σ.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60

Αθήνα 601

Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
Ιωάννης Δημητρόπουλος
Σπартάκου 9, Καλλιθέα
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΝΕΝΗ ΡΑΪΪΣ
- Μοντάζ:
ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΣΠΑΝΟΣ
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικά επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ» Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα-του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 500 δρχ. - Ετήσια 1.000.
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ: 3.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 27
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 35
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 70

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 40
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 60

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Στα γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 7232.713
- για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

ΑΘΗΝΑ
 ΛΟΝΔΙΝΟ
 ΠΑΡΙΣΙ
 ΛΥΩΝ
 ΜΑΔΡΙΤΗ
 ΜΙΛΑΝΟ
 ΖΥΡΙΧΗ
 ΓΕΝΕΥΗ
 ΡΩΜΗ
 ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
 ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
 ΝΤΥΣΣΕΛΝΤΟΡΦ
 ΤΙΡΑΝΑ
 ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
 ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗ
 ΒΙΕΝΝΗ
 ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
 ΤΡΙΠΟΛΗ
 ΚΑΪΡΟ
 ΛΕΥΚΩΣΙΑ
 ΤΕΛ ΑΒΙΒ
 ΝΑΪΡΟΜΠΙ
 ΓΙΟΧΑΝΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
 ΤΖΕΝΤΑ
 ΝΤΑΧΡΑΝ
 ΝΤΟΥΜΠΑΙ
 ΚΟΥΒΕΪΤ
 ΑΜΠΟΥ ΝΤΑΜΠΙ

"Έχετε 28+1 λόγους νά ταξιδέψετε μέ τήν 'Ολυμπιακή στό έξωτερικό

'Η 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία πετάει σέ 28 διεθνείς προορισμούς.
 Καί μαζί της, αίσθανεσθε σάν στό σπίτι σας, γιατί ή ελληνική
 φιλοξενία σας συνοδεύει παντού.

'Επί πλέον, οι περισσότερες πτήσεις της 'Ολυμπιακής, γίνονται
 χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς. Για παράδειγμα, ή 'Ολυμπιακή
 πετάει κατευθείαν γιά Νέα 'Υόρκη. Έτσι φθάνετε γρήγορα
 καί ξεκούραστα, μέ τά πιο σύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας στό έξωτερικό, γιά δουλειές ή διακοπές,
 ό καθένας από τους 28 προορισμούς μας, είναι ένας λόγος γιά
 νά πετάξετε μέ τήν 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία. 'Αλλά υπάρχει πάντα
 ακόμα ένας λόγος:
 ή ευχαρίστηση
 από τό ταξίδι σας.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
 ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Για περισσότερες πληροφορίες άποταθείτε σέ μάς ή στον πράκτορά σας

1957 - 1982

Οι τελευταίες μέρες
του Ζαν-Πωλ Σάρτρ
και

οι συνομιλίες με
τη διάσημη σύντροφό του

Προλογίζει
ο Κώστας Σταματίου

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ 36 18 457